

НУМИЗМАТИЧАР

Број 31, БЕОГРАД 2013

YU ISSN 0350-9397

НАРОДНИ МУЗЕЈ У БЕОГРАДУ

НУМИЗМАТИЧАР

Број 31/2013

Главни и одговорни уредник
Бојана БОРИЋ-БРЕШКОВИЋ

Редакција
Милоје ВАСИЋ (*уредник*),
Вујадин ИВАНИШЕВИЋ,
Бојана БОРИЋ-БРЕШКОВИЋ,
Весна РАДИЋ,
Петер КОС,
Ернест ОБЕРЛЕНДЕР-ТАРНОВЕАНУ
Адам ЦРНОБРЊА (секретар)

БЕОГРАД 2013

NATIONAL MUSEUM IN BELGRADE

NUMIZMATIČAR

Volume 31/2013

Editor-in-Chief

Bojana BORIĆ-BREŠKOVIĆ

Editorial board

Miloje VASIĆ (*editor*),

Vujadin IVANIŠEVIĆ,

Bojana BORIĆ-BREŠKOVIĆ,

Vesna RADIĆ,

Peter KOS,

Ernest OBERLÄNDER-TÂRNOVEANU

Adam CRNOBRNJA (*secretary*)

BELGRADE 2013

Издавач

НАРОДНИ МУЗЕЈ У БЕОГРАДУ

Превод

Тамара РОДВЕЛ-ЈОВАНОВИЋ

Графички уредник

Бранислав Л. ВАЛКОВИЋ

Фотографије

Небојша Н. БОРИЋ

Штампа

ПУБЛИКУМ, Београд

Тираж

500 примерака

Published by

NATIONAL MUSEUM IN BELGRADE

Translation

Tamara RODWELL-JOVANOVIĆ

Graphic design by

Branislav L. VALKOVIĆ

Photographs

Nebojša N. BORIĆ

Printed by

PUBLIKUM, Belgrade

Printing

500 copies

САДРЖАЈ/CONTENTS

BOJANA BORIĆ-BREŠKOVIĆ, MIRJANA VOJVODA A HOARD OF ROMAN SILVER COINS FROM THE VILLAGE OF SUPSKA NEAR ĆUPRIJA (SUPSKA II)	9
Бојана БОРИЋ-БРЕШКОВИЋ, Мирјана ВОЈВОДА ОСТАВА РИМСКОГ СРЕБРНОГ НОВЦА ИЗ СЕЛА СУПСКА КОД ЋУПРИЈЕ (СУПСКА II) /РЕЗИМЕ/	111
<hr/>	
Мирјана ВОЈВОДА НОВАЦ БИТИНИЈСКЕ КОВНИЦЕ НИКЕЈЕ СА ВИМИНАЦИЈУМСКЕ НЕКРОПОЛЕ ВИШЕ ГРОБАЉА	155
MIRJANA VOJVODA COINS OF THE BITHYNIAN MINT OF NICAEA FROM THE <i>VIŠE GROBALJA</i> NECROPOLIS IN VIMINACIUM /SUMMARY/	194
<hr/>	
Адам Н. ЦРНОБРЊА НАЛАЗИ РИМСКОГ НОВЦА СА АРХЕОЛОШКИХ ИСТРАЖИВАЊА 1967. ГОДИНЕ НА ЛОКАЛИТЕТУ УШЋЕ КОД ОБРЕНОВЦА (MUNICIPIUM SPODENT?)	197
АДАМ N. CRNOBRNJA FINDS OF ROMAN COINS FROM THE ARCHAEOLOGICAL EXCAVATIONS IN 1967, AT THE LOCALITY OF UŠĆE NEAR OBRENOVAC (MUNICIPIUM SPODENT?) /SUMMARY/	230
<hr/>	
SONJA STAMENKOVIĆ, VUJADIN IVANIŠEVIĆ RIMSKI I RANOVIZANTIJSKI OLOVNI PEČATI IZ ZBIRKE NARODNOG MUZEJA U BEOGRADU	239
SONJA STAMENKOVIĆ, VUJADIN IVANIŠEVIĆ ROMAN AND EARLY BYZANTINE LEAD SEALS FROM THE COLLECTION OF THE NATIONAL MUSEUM IN BELGRADE /SUMMARY/	251
<hr/>	
Вујадин ИВАНИШЕВИЋ, Славиша МИЛОЈЕВИЋ ОСТАВА РАНОВИЗАНТИЈСКОГ НОВЦА ИЗ ЂУРИНЦА КОД СВРЉИГА	253
VUJADIN IVANIŠEVIĆ, SLAVIŠA MILOJEVIĆ A HOARD OF EARLY BYZANTINE COINS FROM ĐURINAC NEAR SVRLJIG /SUMMARY/	263
<hr/>	

Рашко РАМАДАНСКИ
НАЛАЗИ СРПСКОГ СРЕДЊОВЕКОВНОГ НОВЦА У ЕНГЛЕСКОЈ..... 267

RAŠKO RAMADANSKI
FINDS OF SERBIAN MEDIEVAL COINS IN ENGLAND /SUMMARY/ 274

Рашко Рамадански
СКУПНИ НАЛАЗ НОВЦА КРАЉА ЖИГМУНДА ЛУКСЕМБУРШКОГ
ИЗ МАНАСТИРКА..... 277

RAŠKO RAMADANSKI
A GROUP FIND OF COINS OF KING SIGISMUND OF LUXEMBURG
FROM MANASTIRAK /SUMMARY/ 289

Марија МАРИЋ ЈЕРИНИЋ
ГОСПОЂА ВЕСНИЋ И ЊЕНА ОДЛИКОВАЊА У НАРОДНОМ МУЗЕЈУ 293

MARIJA MARIĆ JERINIĆ
MRS. VESNIĆ AND HER DECORATIONS IN THE NATIONAL MUSEUM /SUMMARY/ .. 302

ЧЛАНЦИ/ARTICLES

Bojana BORIĆ–BREŠKOVIĆ¹, Mirjana VOJVODA²

¹National Museum in Belgrade, ²Archaeological Institute, Belgrade

---

A HOARD OF ROMAN SILVER COINS FROM THE VILLAGE OF SUPSKA NEAR ĆUPRIJA (SUPSKA II) *

Abstract: The Supska II hoard of Roman coins contains 933 denarii and two antoninians. It was discovered in the village graveyard in the village of Supska in the immediate neighbourhood of ancient Horreum Margi (present-day Ćuprija), an important point on the Viminacium – Naissus *via publica*. Despite incomplete archaeological evidence on the site, we can assume that in the immediate vicinity of Supska there was an agricultural estate and that this find constituted the savings of the owner of a villa. The earliest specimens in the find are the denarii of Marcus Antonius/Galba, and the last are the denarii of Maximinus I, dated to between January/autumn (?) of 236, and the beginning or first three months of 238. There may be several, different reasons for burial, given the broad approximation of the date to during the short-lived rule of Maximinus I – internal fiscal policy and the violence of the local administrations when collecting taxes, the campaigns against the Sarmati and Dacians, about which historiography has little to tell, or the preparations for the campaign Maximinus was going to launch against Rome at the beginning of AD 238. The probability that the hoard was not collected in its entirety at the site where it was found, leaves open the question as to the cause of its burial.

Key words: Roman Empire, hoard of coins, Principate, Maximinus I, v. Supska, Horreum Margi/Ćuprija, Upper Moesia.

---

* The study results from the projects: Roman Coin Hoards from Serbia. Numismatic Collection of the National Museum in Belgrade (B. Borić–Brešković) – Ministry of Culture of the Republic of Serbia; Life in Antiquity: The Expansion of Cities and Urban Civilization in the Balkans and the City Neighbouring Areas from the Hellenistic to the Late Roman Period (B. Borić–Brešković) (No.177005) and IRS – Viminacium, roman city and military legion camp – research of material and non-material of inhabitants by using the modern technologies of remote detection, geophysics, GIS, digitalization and 3D visualization (M. Vojvoda) (No.47018) - Ministry of Education and Science of the Republic of Serbia.

** Photographs and computer graphics: Nebojša N. Borić; Translation: Tamara Rodwell-Jovanović (text).

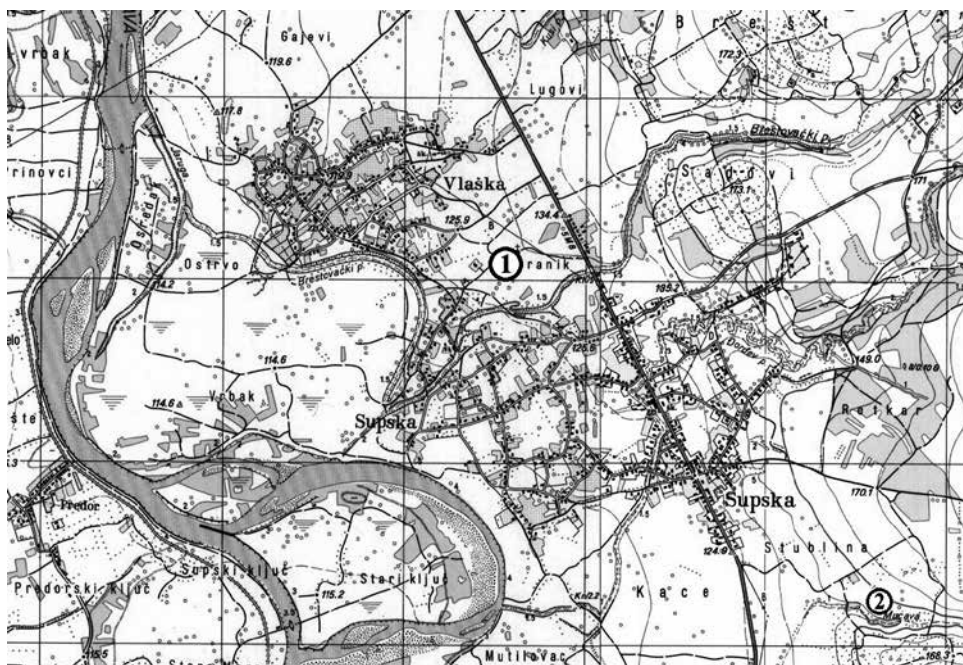
*** Bojana Borić–Brešković, e-mail: bojanabb@yubc.net;
Mirjana Vojvoda, e-mail: mirjana.vojvoda@gmail.com

A hoard of Roman silver coins from the village of Supska, near Ćuprija, was discovered in the village graveyard in April, 1995, while a grave was being dug for a funeral. Through the MUP (Ministry for Internal Affairs) of the Republic of Serbia, 935 specimens of silver coins (933 denarii and two antoninians) arrived in the National Museum in Belgrade, in November 1996. The coins covered the span of time from the triumvirate of M. Antonius, then Galba, to Maximinus I (Table 1).²

The Supska II find is one of three well-known hoards of Roman money from the territory of Serbia, ending with specimens of Maximinus I. The other two hoards are from the fortress of Ravna on the Danube³ and from the village of Mehovine, located in the neighbourhood of Šabac.⁴ Taking into account the Roman division of the provinces, the hoards from Ravna and Supska (II) originated in the territory of Upper Moesia, while Mehovine was the only find from this period deposited in Lower Pannonia. There are conspicuously few known hoards from the times of Maximinus Thrax in the neighbouring provinces, with the exception of Thrace, where there were four (Sofia, Plovdiv, Orjahovo and an unknown locality).⁵ In neighbouring Lower Moesia, there was one find, Sanadinovo,⁶ whereas in the territory of Dacia, not one hoard is known from this period. Nor has any larger number of finds been recorded in the nearby western provinces. Thus, we only know of one from Upper Pannonia, Csapon in present-day Hungary.⁷ From Noricum, on the very border with Upper Pannonia and in the immediate vicinity of Ptuj (Poetovio), there was a hoard from Leskovec in present-day Slovenia.⁸ Further westwards, in the territory that in ancient times belonged to Italy, two more finds are known from the times of Maximinus Thrax, the first from near Postojna and the other from the hinterland of Trieste, Monrupino.⁹

- 2 The hoard in the National Museum in Belgrade, is listed in the General Inventory under No.1243/1-935.
- 3 Ravna: 187 pieces, Vespasian – Maximinus I; tpq. c. early 236 – March/April 238 AD; the hoard was found in 1969 during archaeological exploration of the foundations of facilities inside the fortifications. It is one of the rare hoards that have retained their original composition; cf. Кондић 1983: 51-76; Găzduc 2010: Moesia Superior, Map 6; Borić-Brešković and Vojvoda 2012: 25-26, note 9.
- 4 Mehovine: 489 pieces, Nero – Maximinus I; tpq. January/autumn (?) 236 – early or ¼ 238 AD, cf. Карапанџић 1914, 159-164; Borić-Brešković and Vojvoda 2012, 23-115.
- 5 Sofia, Bulgaria: Vespasian – Maximinus I; before 1971; 315 AR, denarii; tpq. 236, cf. Gerov 1977, 154, No.75, Maps II; Plovdiv, Bulgaria: S. Severus – Maximinus I; before 1968; 17 AR and AE: 1 denarius, 16 provincial coinage; tpq. not known, cf. Gerov 1977, 154, No.76; Orjahovo, Bulgaria: Antoninus Pius – Maximinus I; before 1937; (more than 2,000) 20 denarii; tpq. not known, cf. Gerov 1977, 154, No.77; site unknown, Bulgaria: Antoninus Pius – Maximinus I; before 1968; 14 denom. and tpq. not known, cf. Gerov 1977, 154, No.78.
- 6 Sanadinovo, Plevan district, Bulgaria: Vespasian – Maximinus I; 1961; (c. 250) 216 AR, denom. not known; tpq. 235, cf. Gerov 1977, 153, No.73, Karte II; Găzduc 2010: Moesia Inferior, Map 6.
- 7 Csapon, Zala komitat, Hungary: Antoninus Pius – Maximinus I; 1914; 107 AR, denom. not known; tpq. not known, cf. Găzduc 2010: Pannonia Superior, Map 6.
- 8 Leskovec, Slovenska Bistrica, Slovenija: Nero – Maximinus I; 1907; (c. 1200) 123 AR denarii and antoninians; tpq. 235/6 AD (Kos), cf. Klemenc and Saria 1939, 37; Mirnik 1981, 65, No.186; Kos 1986, 112-113, No.5, Map 4.
- 9 Postojna, Slovenija: Vespasian – Maximinus I; before 1938; 339 AR denarii; tpq. 236-238 AD, cf. Mirnik 1981, 68, No.209; Kos 1986, 113, No.7, Map 4; Monrupino, Trieste, Italy: Vespasian – Maximinus I; before 1952; (c. 100 AR and AE) 36 denarii, sestertii, asses; tpq. 236 AD, cf. Kos 1986, 113, No.6, Map 4.

Map 1 - 1) Hoard of Supska II, 2) Hoard of Supska I

The village of Supska is situated on the right bank of the Morava river at a distance of roughly 4.5 km from Čuprija. The village graveyard, where the hoard was unearthed lies 1.2 km north-west of the centre of Supska, on the borderline with the village of Vlaška. At the opposite end of Supska, approx. 1.90 km south-east of the village centre, on the Mućava section, one more hoard of Roman coins, Supska I¹⁰ was discovered in 1955. The village is very near the ancient *Horreum Margi* (present-day Čuprija), an important point on the *Viminacium – Naissus* road.¹¹ According to ancient sources, a settlement is known to have existed here even in the first century, and, at the end of the 2nd or the beginning of the 3rd century, it obtained the status of a *municipium*.¹² Strategically well positioned, on the confluence of the Ravanica river and the Morava, *Horreum Margi* was an important station for supplying the garrisons on the Danube, which, besides the name itself, is confirmed by the archaeologically documented remains of the *horrea*, as well as warehouses used for other purposes.¹³ Within the *castrum*, two important hoards of Roman coins dating

10 Supska I: 115 pieces: Gordianus III – Gallienus; tpq. 254 AD, cf. Borić-Brešković and Stamenković 2008, 157-207.

11 For the role of the *Horreum*, situated on the *via publica* route as an important logistics base which provided supplies for the military garrisons along the *limes*, which may already have been formed at the time of Trajan's preparations for the Dacian campaign, cf. Petrović 1979, 58-59.

12 Petrović 1979, 58.

13 The situation in the field did not allow for systematic archaeological works, but test pit investigations were conducted during several campaigns on the site of the *castrum*, necropolis and settlement. For a summary of the ex-

from the 4th and 5th centuries were also unearthed. The first, recorded in the literature as Find II, was discovered while digging the foundations for an artillery school for non-commissioned officers, in 1924.¹⁴ Very close to that hoard, another large find of Roman coins, dating from the same period, was unearthed inside the same facility, in 1986. (Find I).¹⁵

We know that during the period of Antiquity, in the territory of present-day Serbia, agriculture and the exploitation of mineral ores were the basic branches of the economy. The well-developed network of roads, as well as the possibility of using waterways, enabled a lively trade and the transport of raw materials from Viminacium to Naissus, as testified by the numerous road posts and stops for changing horses (*mansiones* and *mutationes*).¹⁶ In the economy of Horreum Margi, crafts occupied an important place, in addition to commerce and agriculture. The existence in Late Antiquity was confirmed of a state workshop for making shields (*Scutaria Horreomargensis*).¹⁷

As opposed to other regions in Serbia (Mačva and Pocerina, the Leskovac and Kruševac valleys, and the area around Niš), no remains have been documented so far, attesting to the existence of a vicus, pagus or villa rustica¹⁸ near Horreum Margi or Supska. In the broader neighbourhood, surveys and small test-trenches have shed light on the existence of remains of different types of settlements,¹⁹ as well as traces of fortifications defending the roads leading to the interior of the province.²⁰ In spite of the lack of archaeological evidence in the field, one can assume that there were agricultural estates in the immediate neighbourhood of Supska, which several factors in-

---

ploration performed during the 1960s and 1970s, cf. Петковић 2011, 65-68; the latest explorations at the castrum were launched in 2010 by the Institute for the Protection of Cultural Monuments of Kragujevac and the Museum of Horreum Margi – Ravno, in Čuprija. We are especially grateful to our colleague, Danica Milošević-Jović, curator of the Museum of Horreum Margi – Ravno, in Čuprija, for her personal account of these explorations.

14 Find II: 676 pieces; tpq. 440 AD, cf. Vasić 1988, 63-82.

15 Find I: c. 7000 (6330); tpq. 440 AD, cf. Vasić 1990.

16 Petrović 1979, 22-25; For the *via publica* route and road posts between Viminacium and Horreum Margi in the 4th century, and for the chronological development of the road, cf. Vasić, Milošević 2000, 139-158. Extensive repairs made in the middle of the 3rd century testify to the intense and longlasting use of the road. These repairs were noted on three milestones, one of which was discovered on the northern side of the castrum of Horreum Margi, on the plateau between the Ravanice and the Morava rivers. This milestone was inscribed with the names of Valerian I and Gallienus, and is dated to the beginning of their joint rule in the autumn of 253, cf. Petrović 1979, 129-130, No.123; Јеремић 2011, 48.

17 It was one of the four attested state workshops in the territory of Illyricum, cf. Petrović 1979, 40.

18 For the said regions and the investigation of the villa rustica, cf. Borić-Brešković and Stamenković 2008, 159, note 10. Apart from the Supska I and II hoards, no other deposits or individual finds belonging to the Roman period have been attested in the area of the village. We would like to take this opportunity to thank our colleagues Danica Milošević-Jović (Museum of Horreum Margi – Ravno, Čuprija) and Smiljana Dodić-Krštić (District Museum, Jagodina), for the field information they kindly gave us.

19 North of Horreum Margi: Gornje and Donje Štiple, Miloševo and Bagrdan; west: Rekovac, Majur and the locality Dragovo – Ilinjača; south and east: Striža, Popovac and Mirilovac, cf. Петковић 2011, 70, notes 27-28.

20 The remains of fortifications were attested on the slopes of Mt. Juhor, on the archaeological sites of Belicalj, Županjevac, Staro Selo – Jerinin Grad and Veliki Vetren, near Bagrdan, in the village of Vojska, as well as along the roads towards the mining areas in present-day eastern Serbia: in the village of Zabrega, near the Sisojevac monastery, in Donja Mutnica and Jovanovac, cf. Петковић 2011, 70.

dicate. The position in the direct vicinity of *Horreum Margi*, in an important farming region, next to a highway, the find of another hoard of coins (Supska I) in the same village, as well as the successive thesauration that was noticed in the Supska II find, which is the topic of this contribution, suggests that this find constituted the savings of the owner of the villa. Supporting this assumption is the fact that most of the hoards of coins in the territory of Upper Moesia, with the last specimens of coins dated to the 3rd century, were deposited close to the *via publica*, or a local, vicinal road.

Though some of these hoards were scattered and precise data is missing on the condition of the find, one notices a longer period of thesauration in the majority of them, which leads to the conclusion that the savings were the assets of one family. This circumstance links the finds of coins with the farming estates that developed naturally near communication routes. At the same time, equally, for particular hoards of coins from the territories of Upper Moesia, Lower Pannonia and Dalmatia, which were discovered within the borders of present-day Serbia, a link was archaeologically confirmed with a specific agricultural estate.²¹ All these circumstances point to it being very likely that both of the Supska hoards (Supska I and II) were connected with a *villa rustica*, which unfortunately, has not yet been verified by finds in the field.

The Supska II find consists of 933 denarii and two antoninians, spanning a time frame from the triumvirate of Marcus Antonius BC 32-31 and Galba (68-69 AD) to Maximinus I (236-238 AD), and it has the following composition:

21 On the sites where hoards of coins from the 3rd century were found, in the broader vicinity of Kruševac, and their connection with the agricultural estates that gravitated towards the main routes or vicinal roads, cf. Рашковић 1995, 203; For the *villae rusticae* in Mačva and Podrinje, their links with the system of communications, as well as the hoards of coins found in this region, cf. Vasić 1985, 124-141; The composition of the hoards from Dvorska (tpq. 254) and Donje Crniljevo (tpq. 259/260) are indicative of successive savings deposits over a longer period. While one can reliably say that the hoard from Donje Crniljevo contained the savings of the villa's owner. There is no precise data on the circumstances surrounding the hoard from Dvorska, cf. Vasić 2005, 64. A smaller find from Podrimce in the vicinity of Leskovac (tpq. 244) has been linked with the remains of a *villa rustica*, cf. Стaменковић 2005, 151; for a summary of the known hoards from 252/253 and 254, based on which one can observe those with a longer period of thesauration (Vlajića Brdo I: Trajan – Valerian I/Gallienus; Jablanica: Diva Faustina I – Gallienus), although the majority start with specimens of S. Severus and his family, and end with Volusianus/Emilianus/Valerian/Gallienus (Glibovac, Serbia unknown locality, Belgrade – Cara Uroša street, Smederevo), as well as charting them, from which one can clearly discern the connection of all these hoards with the chief Balkan communication route – the *via militaris*, cf. Borić-Brešković and Stamenković 2008, 159-161, notes 14-21; Map on 165; a Roman treasure from Čortanovci (tpq. 210) is linked with the remains of a *villa rustica* near the village, cf. Borić-Brešković and Vojvoda 2011, 13-14, note 21; the hoard from Mehovine (tpq. 238; Nero-Maximinus I) was found in close proximity to a *villa rustica*, cf. Borić-Brešković and Vojvoda 2012, 28, note 21.

Ruler	Cat. No.	piece/pieces	piece/pieces
MARCUS ANTONIUS	Cat. 1		1
GALBA	Cat. 2		1
OTHO	Cat. 3-4		2
VITELLIUS	Cat. 5		1
VESPASIAN	Cat. 6-34		29
a) Vespasian	Cat. 6-28	23	
b) Titus	Cat. 29-33	5	
c) Domitian	Cat. 34	1	
TITUS	Cat. 35-37		3
DOMITIAN	Cat. 38-40		3
TRAJAN	Cat. 41-69		29
HADRIAN	Cat. 70-87		18
a) Hadrian	Cat. 70-85	16	
b) Sabina	Cat. 86	1	
c) Antoninus Pius caesar	Cat. 87	1	
ANTONINUS PIUS	Cat. 88-172		85
a) Antoninus Pius	Cat. 88-130	43	
b) Faustina I	Cat. 131	1	
c) Diva Faustina	Cat. 132-150	19	
d) Marcus Aurelius	Cat. 151-161	11	
e) Faustina II	Cat. 162-172	11	
MARCUS AURELIUS	Cat. 173-224		52
a) Marcus Aurelius	Cat. 173-201	29	
b) LUCIUS VERUS	Cat. 202-205	4	
c) Commodus	Cat. 206-207	2	
d) Faustina I	Cat. 208-217	10	
e) Diva Faustina II	Cat. 218	1	
e) Lucilla	Cat. 219-224	6	
COMMODUS	Cat. 225-292		69
a) Commodus	Cat. 225-286	62	
b) Divus M. Aurelius (=Divus M. Antoninus Pius)	Cat. 287-289	3	
c) Crispina	Cat. 290-293	4	
CLODIUS ALBINUS	Cat. 294-297		4
SEPTIMIUS SEVERUS	Cat. 298-711		414
a) Septimius Severus	Cat. 298-512	215	
b) Julia Domna	Cat. 513-583	71	
c) Caracalla	Cat. 584-650	67	
d) Geta	Cat. 651-698	48	
e) Plautilla	Cat. 699-711	13	
CARACALLA	Cat. 712-786		75
a) Divus S. Severus	Cat. 712-713	2	
b) Caracalla	Cat. 714-764	51	
c) Julia Domna	Cat. 765-783	19	
e) Geta	Cat. 784-786	3	
MACRINUS	Cat. 787-789		3

a) Macrinus	Cat. 787-788	2	
b) Diadumenian	Cat. 789	1	
ELAGABALUS	Cat. 790-877		88
a) Elagabalus	Cat. 790-846	57	
b) Julia Paula	Cat. 847	1	
c) Julia Soemia	Cat. 848-857	10	
d) Julia Maesa	Cat. 858-877	20	
SEVERUS ALEXANDER	Cat. 878-933		56
a) Severus Alexander	Cat. 878-924	47	
b) Julia Mamaea	Cat. 925-933	9	
MAXIMINUS I	Cat. 934		1
undetermined	Cat. 935		1
Total			935

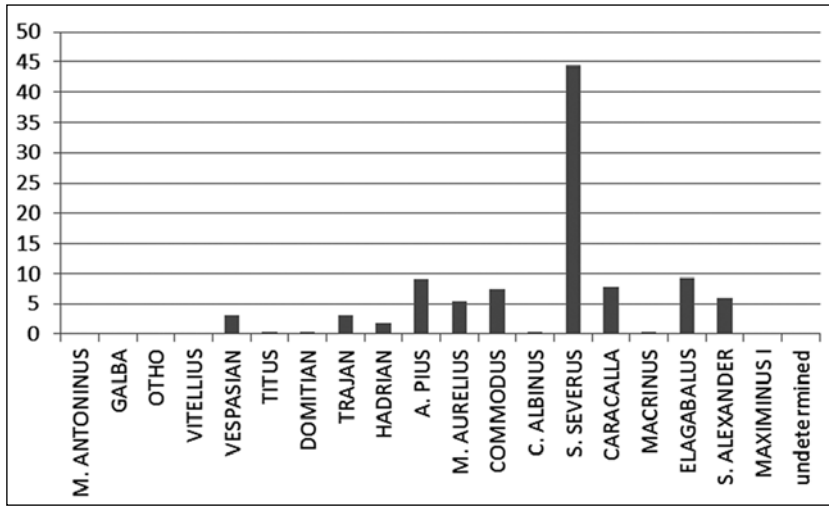
Table 1 – Content of the find

In summarising the number of specimens within the periods of the reigns of particular emperors and members of their families, we established the following percentages of their representation in the hoard:

	Ruler	Supska II %
1	MARCUS ANTONIUS	0.11
2	GALBA	0.11
3	OTHO	0.21
4	VITELLIUS	0.11
5	VESPASIAN	3.10
6	TITUS	0.32
7	DOMITIAN	0.32
8	TRAJAN	3.10
9	HADRIAN	1.92
10	ANTONINUS PIUS	9.10
11	MARCUS AURELIUS	5.45
12	COMMODOUS	7.38
13	CLODIUS ALBINUS	0.42
14	SEPTIMIUS SEVERUS	44.30
15	CARACALLA	8.10
16	MACRINUS	0.32
17	ELAGABALUS	9.41
18	SEVERUS ALEXANDER	6.00
19	MAXIMINUS I	0.11
20	Undetermined	0.11
	Total	100.00

Table 2 – Composition of the find in the Supska II hoard in percentages.²²

²² When publishing the hoard of Roman coins from Mehovine, we compared the compositions of analogous finds from the territory of Serbia (Mehovine, Ravna, Supska II) in percentages, cf. Borić-Brešković and Vojvoda 2012, 30, Table 2. At that time, the Supska II hoard had not been fully processed, so some of Caracalla's Caesar issues

Graph 1 - Composition of the find in the Supska II hoard in percentages

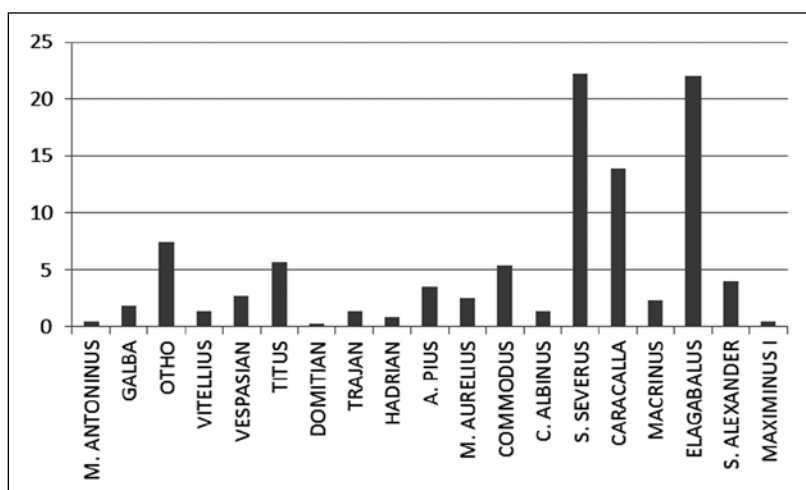
When we analysed the years/months of the reigns of the emperors, and the specimens of the family members included with them, with the frequency (number of specimens) in the hoard, we arrived at the following annual quotients and percentages:

Ruler	Reign Year/years (yr/yr) Months (mos)	Frequency No. of pieces	Annual quotient	Annual percentage
MARCUS ANTONIUS	32-31 (2 yrs)	1	0.50	0.46
GALBA	68-69 (6 mos)	1	2.00	1.87
OTHO	69 (3 mos)	2	7.92	7.43
VITELLIUS	69 (8 mos)	1	1.50	1.40
VESPASIAN	69/70-78/79 (10 yrs)	29	2.90	2.72
TITUS	79-80 (6 mos)	3	6.00	5.63
DOMITIAN	82-91 (10 yrs)	3	0.30	0.28
TRAJAN	98/99-114/117 (19 yrs, 6 mos)	29	1.48	1.38
HADRIAN	119-134/138 (19 yrs, 6 mos)	18	0.92	0.86
ANTONINUS PIUS	138-161 (22 yrs, 8 mos)	85	3.75	3.52
MARCUS AURELIUS	161-180 (19 yrs)	51	2.68	2.51
COMMODUS	181-192 (12 yrs)	69	5.75	5.40

were included in his Augustus series. For that reason the percentages for S. Severus and Caracalla in the current work (Table 2) differ to some extent from those published in the hoard from Mehovine (for S. Severus, the correct percentage is 44.30 instead of 44.60, and for Caracalla, it is 8.10 instead of 7.81). At the same time, the remaining percentages differ somewhere by 0.01 because on that occasion, an illegible specimen was not taken into account (Cat. 935), as it was underlined during publication, cf. Borić-Brešković and Vojvoda 2012, 29, note 26; 31, note 31.

CLODIUS ALBINUS	193-195 (2 yrs, 9 mos)	4	1.44	1.35
SEPTIMIUS SEVERUS	193-211 (17 yrs, 7 mos)	414	23.52	22.10
CARACALLA	211 - 216 (4 yrs, 11 mos)	75	15.24	14.30
MACRINUS	217-218 (1 yrs, 2 mos)	3	2.52	2.36
ELAGABALUS	218-222 (3 yrs, 9 mos)	88	23.40	21.94
SEVERUS ALEXANDER	222-235 (13 yrs)	56	4.30	4.03
MAXIMINUS I	236-238 (2 yrs)	1	0.50	0.46
undetermined	/	1	/	/
	Total	935	106,62	100

Table 3 – Annual quotients and percentages in the Supska II hoard

Graph 2 – Annual percentages in the Supska II hoard

The find from Supske II contains coins of 32 rulers and members of their families, covering a period of 270 years. The largest percentages, by far, apply to the coinages of Septimius Severus (44.30%), followed by the issues of Elagabalus (9.41%) and Caracalla (8.10%) (Table 2, Graph 1). Viewed altogether, the largest percentage in the hoard falls in the 3rd century, i.e. to the time from Septimius Severus to Maximinus I, which comes to 68.24%. The issues of Antoninus Pius (9.10%) are represented approximately in the same amounts as those of Elagabalus and Caracalla, whereas those of Commodus (7.38%) and Marcus Aurelius (5.45%) slightly lagged behind. The analysis shows that the major portion of savings accumulated in the course of the 3rd century and that thesaurization began in the time of Antoninus Pius, and continued in the time of Marcus Aurelius and Commodus, whilst its intensity was highest in the time of Septimius Severus. The specimens of Marcus Antoninus to Hadri-

an were found to exist in smaller percentages in the find and were probably relicts of earlier money in circulation, or some earlier savings. A comparison of the composition of the known hoards from the territory of Serbia with the last specimens from the time of Maximinus I, Mehovine, Ravna and Supska II, already permitted us to observe discrepancies in the representation of coins according to centuries (Table 4). Even though we observed the highest percentage for the 3rd century issues in the Supska II find, this percentage was far lower than in the case of Mehovine and Ravna. Consequently, in the Supska II hoard, a higher percentage was recorded for the 2nd century rulers, even up to three times as many as in the other two hoards. Therefore, it proceeds that thesaurization in the hoards from Ravna and Mehovine was shorter and that it commenced somewhat later, in the time of Septimius Severus.²³

	Mehovine %	Ravna %	Supska II %
1 st century	4.90	0.53	4.15
2 nd century	9.82	8.55	27.40
3 rd century	85.28	90.92	68.25

Table 4 – Percentages of the representation of specimens in the hoards, according to centuries

When analysing data on the annual inflow in the Supska II hoard, we obtained slightly different results. (Table 3, Graph 2). In the first place, they refer to the coinage of Elagabalus for whom the largest annual inflow was recorded, and next, for that of Caracalla. A larger annual inflow in the example of Galba, Otho, Vitellius and Titus resulted from their short-lived reigns, while in the case of Trajan, Hadrian and Alexander Severus, this inflow did not essentially change with respect to the percentage of their overall representation in the find. In the further analysis of individual periods of rulers in the Supska II hoard, among other things, we made a more detailed division of the inflow of coins according to years within the limit of each of the reigns.

The earliest specimen in the Supska II find was a legionary denarius of **Marcus Antonius** from 32/31 BC (Cat. 1). In the Danubian-Balkan provinces, these denarii were present in 2nd century hoards, and sporadically in hoards of the 3rd century.²⁴ In the Supska II find, its share was 0.11%, and 0.46% at the annual level (Table 2, 3, Graph 1, 2).

²³ Borić-Brešković and Vojvoda 2012, 30-31, Table 3.

²⁴ They appear in the following known hoards of the 3rd century: **Upper Moesia**: Niška Kamenica, Niš, National Museum Beograd = 3128 AR: Marcus Antonius (8)/Vespasian – Philip I and National Museum Niš = 3941 AR: Roman Republic ? (5)/Nero – Severus Alexander; Priboj near Vranje, 11.678 + (?): AR Marcus Antonius (48 of the catalogued 3,608 coins) – Severus Alexander [+ antoniniani Valerian I – Gallienus + AE, which do not belong to the original find]; **Lower Moesia**: Lipnik, 619 AR: Marcus Antonius (1) – Trajan Decius (AD 249/250); **Lower Pannonia**: Čortanovci, Srem, 2459 AR: Marcus Antonius (52)/Nero – Septimius Severus; Ercsi, 386 AR: Marcus Antonius (4) – Severus Alexander (AD 228); Börgönd, 587 AR: Marcus Antonius (1) – Severus Alexander (AD 231); **Upper Pannonia**: none; **Dacia**: Frâncești, 1356 AR: Marcus Antonius (2) – Elagabalus (AD 219); Ad Mediam I = Băile Herculane, 444 AR: Marcus Antonius (1) – Severus Alexander (tpq. unknown). About this, Borić-Brešković and Vojvoda 2011, 19, note 29.

Next, a rare specimen of **Galba** (Cat. 2) with the reverse legend *DIVA AVGVSTA* (Livia stg.), represented 0.11% of the find, and 1.87% at the annual level.

Also, both specimens of **Otho** belonged to the rarer issues (Cat. 3, 4). They were specimens with the reverse legend *PAX ORBIS TERRARVM* (Pax stg.) and *SECVRTAS P R* (Securitas stg.), and their share was 0.21%, or 7.43% at the annual level (Table 2, 3, Graph 1, 2).²⁵

The coinage of **Vitellius** was represented by one denarius (Cat. 5), and accounted for 0.11% in the find and 1.38% at the annual level.

The issues of **Vespasian** and members of his family were represented by 29 pieces, minted between 69/70 and 78/79. Of that number, 23 denarii and 13 different types, as well as one denarius that we could not determine accurately, belonged to Vespasian (Cat. 6-28). Among the Caesar issues, five coins were minted for Titus – 3 types (Cat. 29-33), and only one for Domitian (Cat. 34). Altogether, they constituted 3.10% in the find, accounting, at the annual level, for 2.72%, and we noted that the majority of the specimens belonged to the beginning and the end of Vespasian's rule (69/70 – 7 specimens; 78/79 – eight specimens).

Titus and **Domitian's** sole issues were represented by three specimens for each of them (Cat. 35-37 – two types, Cat. 38-40 – three types), which for each of them, individually, came to 0.32% of the total number of coins in the find. The percentage at the annual level, however, was significantly higher for Titus (5.63%) than for Domitian (0.28%), who was represented by a specimen from the first issue dating from the year 82 and, subsequently, with two specimens from 90/91 AD. (Table 2, 3, Graph 1, 2).

Trajan's issues were represented by 29 denarii (Cat. 41-69), 22 different types and six variants, among which two specimens (Cat. 50, 51) were mistakenly described in RIC, as the aureus. We refer to the denarii *IMP TRAIANO AVG GER DAC P M TR P* with the reverse *COS V P P S P Q R OPTIMO PRINC* (Aequitas stg. I., hld. scales and cornucopiae).²⁶ We recorded the 3.10% share of Trajan's specimens, as having a 1.36% annual inflow. All the specimens were minted between the years 98/99 and 114-117, and the largest number (16) were dated to between 103-111 AD.

Hadrian's coinage, with a total of 18 denarii, were from the period between 119 and 138 AD. Sixteen denarii belonged to Hadrian himself (Cat. 70-85), while Sabina, and Antoninus Pius as Caesar, appeared on one denarius each (Cat. 86, Cat. 87). The percentage of Hadrian's issues amounted to 1.92%, while the inflow at the annual level was lower – 0.86%. In the group of 16 of Hadrian's denarii, 13 different types were registered, among them a rarer specimen bearing the reverse legend *COS III* (Spes adv. I.).²⁷

25 Galba: RIC I, 243, No.224 – the rarity (frequency) is designated as R2; Otho: RIC I, 260, No.4 – frequency R; No.8 – frequency R2.

26 RIC II, 252, No.118 corr., listed as an aureus in error.

27 RIC II, 361, No.181(d) – frequency R.

In the larger group of denarii from the time of **Antoninus Pius** (85), 43 specimens (Cat. 88-130) were minted for Antoninus Pius himself, one was minted for Faustina I (Cat. 131), 19 for the deified Faustina I (Cat. 132-150), 11 belonged to Marcus Aurelius as Caesar (Cat. 151-161) and 11 to Faustina II (Cat. 162-172). In all, their share in the find was 9.10%, with an annual inflow of 3.52%. As we have mentioned, the coins before the year 138, constituted the remainder of earlier savings, and the number of pieces gradually grew from the time of Antoninus Pius. With the exception of the undated specimens of the deified Faustina I (141 AD and later), the inflow in the hoard until the year 147 mainly consisted of one coin a year (except from 140-143 AD, when it was two denarii). From 147, specimens of Faustina II were included (147, and later). Thus, six specimens were recorded for 148/49, whereas during the years 150-152, the inflow again fell to one coin a year. Starting from the year 152, until 160, between three and five new specimens were recorded for each year, while the undated issues of Antoninus Pius (six pieces) should be added for the period from 145 to 161, and from the year 141, the deified Faustina I (19 pieces), as well. In all, it proceeds that the period from 147 can be singled out clearly for a larger inflow and that, perhaps, it is roughly the time when the thesaurization of the hoard began.

Among the denarii of Antoninus Pius, one can distinguish 32 types that were minted between the years 138 and 159/161. We singled out three denarii (Cat. 122-124) with the reverse legend *TEMPL DIVI AVG REST COS IIII* (Octastyle temple, in which are std. statues of Divus Augustus and Livia), which are known in RIC, only as aurei.²⁸ The specimens of Faustina I, minted during her lifetime (until 141) were represented only by one coin and, as usual, by a much larger number of her coins (19), after her death, among which there were 12 types. In the Caesar issues of Marcus Aurelius we singled out nine, and among the specimens minted for Faustina II, six different types.

The issues of **Marcus Aurelius** encompassed 51 denarii, of which 29 (Cat. 173-201) belonged to Marcus Aurelius himself, four to Lucius Verus (Cat. 202-205), two to Commodus as Caesar (Cat. 206-207), ten to Faustina II (Cat. 208-217), one to the consecrative coinage of Faustina II (Cat. 218) and five specimens to Lucilla (Cat. 219-223). Their share in the find was 5.45%, with an annual inflow of 2.51% (Table 2, 3; Graph 1, 2). Bearing in mind all the dated issues of Marcus Aurelius, Lucius Verus and Commodus as Caesar, it emerges that from the year 165 and beyond, the annual inflow in the hoard steadily consisted of two to four pieces. To this, one should add the undated issues of Faustina I (10 pieces), spanning the period of 161-175 AD,²⁹ one specimen of the consecrative coinage for Faustina II dated to 176-180, as well as the issues of Lucilla (5 pieces), whose issues were attributed to the interval between 164-169.

---

28 RIC III, 60, No.289 (a), AU; 60, No.290 (a), D, but *TEMPLVM DIV AVG REST COS IIII*.

29 Equally, we mention that within the period of 161-163, we noted one specimen a year. However, one should not exclude the possibility that some of the issues of Faustina I that are more broadly dated (161-175) belong to this period.

The range of issues of Marcus Aurelius covered 23 different types, among them two with fewer variants of the obverse image. For Lucius Verus, we distinguished four types, then there were two types for Commodus as Caesar, seven types and one consecration type for Faustina II, and six types for Lucilla, none of which indicated any digression from the known types.

Commodus' imperial issues were represented by 69 denarii. Sixty-two specimens belonged to Commodus himself (Cat. 224-285), three pieces to the consecrative coinage of Marcus Aurelius (Cat. 286-288) and four denarii to Crispina (Cat. 289-292). Their share in the find came to 7.38%, and the annual inflow was 5.40% (Table 2, 3; Graph 1, 2). The dated specimens from the time of Commodus encompassed the period from December 180 to December 192 AD. Until the year 184, the inflow was within the limits of the average annual level, only to decline in 185 and 186, to two or three pieces. A larger inflow (nine pieces) was recorded in 187, and the next two years were again within the limits of the average yearly inflow (four specimens). Another drop was noted in the year 190 (two pieces), followed by an increase (six coins) in 191, while we registered the largest inflow for the year 192 (19 coins).

The issues for Commodus himself covered 39 types, one of which was more unusual, with the reverse legend IOVI DEFENS SALVTIS AVG (Jupiter stg. r., r. foot drawn back, hld. spear in l., hand and in act to hurl thunderbolt with r.; in field, seven stars).³⁰ All three specimens of the consecrative coinage of Marcus Aurelius were represented by different types, and among them one variant, as well.³¹ Commodus issues for Crispina were represented by four types, without any digressions from the known ones.

The issues of **Septimius Severus** and his sons were the most numerous in the find. In all, their share consisted of 489 specimens (Cat. 298-786). Altogether, it amounted to 52.40% (44.30% for Septimius Severus, 8.10% for Caracalla) of the coins represented in the hoard, and at the annual level, 22.10% for the issues of S. Severus and 14.30% for the issues of Caracalla. Besides the issues from the Roman mint (475 denarii and one antoninian), also present, although in a lesser number (13), were the denarii of the eastern mints (Emesa, Laodicea and Alexandria). They were minted for Septimius Severus (10), Julia Domna (two) and Caracalla (one), while all the denarii of Geta originated from the Roman mint. Almost all the specimens of Septimius Severus (Cat. 503-511), produced in two eastern mints, were dated to the time of his sole reign, while one (Cat. 512) was dated to his co-rulership with Caracalla. Two denarii of Julia Domna from the eastern mints (Cat. 582-583) were also dated to the said two periods of the reign, and one specimen of Caracalla (Cat. 650) from Laodicea ad Mare is attributed to the period of Severus and Caracalla's joint rule.

³⁰ RIC III, 396, No.256 – frequency R.

³¹ RIC III, 398, No.273, var. a wreath in the beak of the eagle.

The numerous specimens of the Roman mint were represented in the find by 77 issues, spanning the time from 193 to 217 AD. The sole rule of Septimius Severus (193-198) was marked by 142 coins, S. Severus and Caracalla's joint rule (198-209) – by 246 coins, S. Severus, Caracalla and Geta (209-211) – by 13 coins, Caracalla and Geta (211-212) – by 12 coins and the sole reign of Caracalla (212-217) – by 63 specimens (Table 5-9).

The period of the **sole reign of Septimius Severus** was represented in the Supska II find by 142 specimens, distributed in 19 issues (Table 5). The most numerous were the issues of Severus himself (102 pieces – 15 issues), then of Julia Domna (23 pieces – six issues) and Caracalla (17 pieces – six issues). Only the denarii of Severus were dated to the first two years of his rule, distributed in four issues (one issue was dated to 193, and three issues, to 194), but the number of specimens was small – two were from the year 193, and six from 194. Among them, we singled out a rather unusual denarius (Cat. 300) with the reverse legend VICT AVG TR P II COS II P P (Victory adv. r., hld. wreath and palm).³² In the following year of 195, we observed a more tangible increase of coins being added to the hoard (29 pieces – three issues), and besides the specimens of Severus himself, we saw the denarii of Julia Domna (Graph 3). In the ensuing year, there was a minor decline in the inflow (17 pieces – three issues) and apart from the specimens of the Severus married couple, a denarius of Caracalla appeared, coinciding with the beginnings of coinage in his name and his proclamation as Caesar. The largest increase in the inflow of coins into the hoard was noted for the year 197. At the same time, this was the year with the most diverse issues in the hoard (56 pieces – 7 issues). The majority of these were the coinage of Severus himself (39), followed by Caracalla (10) and Julia Domna (7). There was a rarer denarius of Caracalla (Cat. 588), coined on the occasion of his appointment as Pontifex, with the reverse legend FELICITATEM PVBLICAM (Felicitas stg. I, hld. caduceus and sceptre).³³ Attributed to the first half of 198, that is to say, until Caracalla's inauguration as Augustus, were 32 specimens, minted in two issues for all three family members.

Representing the **co-rule of Septimius Severus and Caracalla** in the Supska II find were 246 denarii, which came from 40 issues (Table 6). A considerable number of specimens (23), coined for all the members of the family, including Geta, belonged to the first issues, dated to June 198. Only four denarii were added to the hoard until the end of that year. They had been issued for S. Severus and Caracalla, in an arrangement of two issues. Examining the inflow of coins in 198 altogether, we noticed that the largest inflow of coins was recorded for that very year (59 pieces). (Graph 3). The presence was established of an unusual denarius of Geta (Cat. 651), bearing the

---

32 RIC IV/1, 96, No.38A, the frequency is R, while according to Hill 1964, 16, No.80; Issue 4, 194 AD, the frequency is R2.

33 RIC IV/1, 213, No.7, the frequency is R2, while according to Hill 1964, 20, No.282, the frequency is R.

reverse legend FELICITAS TEMPOR (Felicitas clasping hands with Geta),³⁴ minted in a special issue to mark his proclamation as Caesar. On the denarius of Julia Domna from the first issues in 198, we also noted a variant in the reverse image.³⁵ There was a visible decline in the inflow of coins in the following year of 199, which fell to the level recorded for the year 196. All the members of the family were represented in the coinage, in an arrangement of three issues. We distinguished a rare denarius of Caracalla (Cat. 605) from the special issue marking the Parthian Victory, with the reverse legend SECVRIT ORBIS (Securitas std. r. by altar, propping head on r. hand and hld. sceptre).³⁶ In the course of the year 200, a lesser increase was observed in the inflow of coins (22 pieces – five issues), which remained at the same level in the following year of 201 (22 pieces – four issues). Coins of all the members of the family were present for both years. We noted a rare denarius of Geta (Cat. 660) from the sixth issue (in the year 200), with the reverse legend PRINC IVVENTVT (Geta stg. l., hld. branch and spear; behind, trophy).³⁷ Dated to the same year and belonging to a special issue were three rarer denarii of Septimius Severus (Cat. 419-421), bearing the reverse legend MONETA AVGG (Moneta std. l., hld. scales and corunucopiae).³⁸ In the year 202, another lesser decline in the inflow was noticed (14 pieces – two issues), although specimens of all the family members were still represented, with the addition of coinage for Plautilla, as well. Roughly the same inflow prevailed for the year 203 (13 coins), and specimens of all five family members appeared within the scope of three issues. There was also a rarer specimen of Septimius Severus (Cat. 447) from a special issue, believed to have been in connection with the construction of the aqueduct in Carthage (?), bearing the reverse legend INDVLGENTIA AVGG IN CARTH (Dea Caelestis riding r., on lion, hld. drum and sceptre; below, waters gushing from the rock).³⁹ The year 204 was marked by a larger inflow of coins again (34 pieces – four issues), and most of the coins belonged to the January (13th) issue. Coins of all five members of the family were present. Of the rare specimens, we singled out the denarius of Caracalla (Cat. 614) from the special issue dedicated to the Secular Games, with the reverse legend COS LVDOS SAECVL FEC (Bacchus, on l., stg. r., hld cup and thyrsus; facing him, Hercules on r., stg. l., hld. club and lion-skin; at feet of Bacchus, l., panther).⁴⁰ In the next year of 205, we noticed a mild decline (21 pieces – six issues), in which the coins of four members of the family were represented. Plautilla was missing, whose coinage, otherwise, ceased that year with the January (15th) issue. We noticed the presence of several unusual denarii, one of which

34 RIC IV/1, 314, No.1, the frequency is C, while according to Hill 1964, 23, No.364, the frequency is R4.

35 RIC IV/1, 168, No.561, rev. var. (rudder on globe); Hill 1964, 23, No.362.

36 RIC IV/1, 214, No.22(a), the frequency is S, while according to Hill 1964, 24, No.418, the frequency is R2.

37 RIC IV/1, 316, No.17, the frequency is C, while according to Hill 1964, 25, No.458B, the frequency is R4.

38 RIC IV/1, 107, No.135A(b); Hill 1964, 25, No.471, the frequency is designated in both catalogues with R.

39 RIC IV/1, 125, No.267(a), the frequency is S, while according to Hill 1964, 29, No.662, the frequency is R2.

40 RIC IV/1, 223, No.74(a), the frequency is R2, while according to Hill 1964, 30, No.701, the frequency is R3.

belonged to Septimius Severus (Cat. 460) and one to the special issue marking the consulship of Caracalla and Geta, with the reverse legend LIBERALITAS AVGG V (Liberalitas stg. l., hld. account-board and cornucopiae).⁴¹ We also singled out two rare specimens of Geta: the first (Cat. 680) originating from a special issue to mark the fifth anniversary of Geta being proclaimed *Princeps Iuventutis*, with the reverse legend MINERVA (Minerva stg. l., leaning on shield and hld. spear),⁴² and the second (Cat. 683) belonging a special issue, issued to mark the first anniversary of the Secular Games, and bearing the reverse legend FELICITAS AVGG (Felicitas stg. l., hld. caduceus and cornucopiae).⁴³ In 206, there was a mild increase in the inflow (23 pieces – two issues) with specimens of all the family members. The same trend was present in the subsequent year of 207 (27 pieces – four issues), but for the first time since 197, there were no specimens of Julia Domna, nor any specimens of Geta from 198. One of Caracalla's denarii, classified among the rarer coins (Cat. 637), bore the reverse legend VIRTUS AVGG (Caracalla in military dress, stg. front, head r., hld. spear and parazonium; to l., river-god reclining, to r., two captives) and was attributed to the special issue »Victory in Africa«. ⁴⁴ In the next year of 208, a sharp decline came about in the inflow (12 pieces – two issues), and again, only specimens of Septimius Severus and Caracalla were present. We singled out a rare denarius of Caracalla (Cat. 638) with the reverse legend PONTIF TR P XI COS III (Caracalla on horseback r., hld. spear). It originated from a special issue marking the departure for Britain.⁴⁵ A slight increase in the inflow compared to the previous year was registered for 209 (14 pieces – two issues), except that the coinage of all the members of the family was present, once again.

Thirteen denarii belonged to the **joint rule of Septimius Severus, Caracalla and Geta**. Of that number 12 originated from two issues, both dated to 210, and were issued separately for the male members of the family (Table 7). A mild reduction in the inflow of coins was recorded for that year. The only denarius from 211, minted while Septimius Severus was still alive, belonged to Geta. It originated from a special issue known as »Return to Rome« - with the reverse legend PONTIF TR P III COS II (Felicitas stg. l., hld. cornucopiae and long caduceus) and it is counted among the rarer coinages (Cat. 698).⁴⁶

After the death of Septimius Severus, 12 denarii in the Supska II find belonged to the time of the brief **joint rule of Caracalla and Geta**, classified as originating from four issues (Table 8). From the second part of 211, there were nine specimens that came from three issues – two were consecrative coins of Severus, and the rest of the

41 RIC IV/1, 126, No.277, the frequency is C, while according to Hill 1964, 31, No.741, the frequency is R.

42 RIC IV/1, 318, No.30, the frequency is S, while according to Hill 1964, 31, No.756, the frequency is R4.

43 RIC IV/1, 318, No.29, the frequency is C, while according to Hill 1964, 32, No.792, the frequency is R2.

44 RIC IV/1, 236, No.175; Hill 1964, 34, No.929, the frequency indicated in both catalogues is designated with R.

45 RIC IV/1, 228, No.102, the frequency is S, while according to Hill 1964, 36, No.998, the frequency is R4.

46 RIC IV/1, 325, No.78(a), the frequency is S, while according to Hill 1964, 42, No.1277, the frequency is R2.

denarii belonged to Caracalla and Geta. In viewing the whole of 211, before and after the death of Septimius Severus, we observed a slightly lesser inflow of coins than in the previous year. Three denarii of Julia Domna belonged to the only January issue in 212.

Caracalla's sole reign began with a first issue in the year 212, in March, which was represented in the find by eight denarii minted for Caracalla (Table 9). On the whole, this year indicated a mild increase in the inflow of coins, in comparison to the previous year. In the following year of 213, we observed a visible increase in the inflow (22 pieces – three issues), and specimens of Caracalla and Julia Domna were present. We distinguished a rarer denarius of Caracalla (Cat. 745), from the 4th issue with the reverse legend P M TR P XVI COS IIII P P (Hercules stg. l., hld. branch and club with lion-skin).⁴⁷ A certain decline in the inflow was noticed for the year 214 (16 pieces – one issue), with the presence of the denarii of Caracalla and Julia Domna. The tendency of a decline continued in 215, as well. However, there were more issues represented (7 pieces – four issues), featuring both members of the family. In the following year of 216, the inflow was roughly the same (8 pieces – one issue), and besides denarii, an antoninian of Julia Domna appeared (Cat. 782). The final year of Caracalla's reign, 217 AD, was represented by only two specimens and one issue, which corresponded with the level of the inflow of coins in the hoard in the year 193, i.e. the first year of the rule of Septimius Severus.

---

⁴⁷ RIC IV/1, 241, No.206(c), the frequency is C, while according to Hill 1964, 45, No.1445, the frequency is R3.

Year	Issue	S. Severus piece/pieces	J. Domna piece/pieces	Caracalla piece/pieces	Total Piece/pieces per Issue	Total Piece/pieces per Year	% per Year $\Sigma=476$ pieces
193 AD	1 (c. July)	2			2	2	0.42
194 AD	4	1			1		
	6	3 + 1 ?			3 + 1 ?		
	7	1			1	6	1.26
195 AD	8 (Jan.)	4	5		9		
	9 (c. March)	7	7		14		
	11 (summer)	6			6	29	6.09
196 AD	12		1		1		
	13	10			10		
	14	5		1	6	17	3.57
197 AD	15 (c. Jan.)	10	6	3	19		
	Special Issue (Battle of Lugdunum)	2			2		
	Special Issue (Caracalla appointed Pontifex)			1	1		
	16	2		5	7		
	17	16 + 3 ?			16 + 3 ?		
	18	6		1	7		
	Special Issue (Outbreak of Parthian war and Relief of Nisibis)		1		1	56	11.76
198 AD	20 (Jan.)	21 + 2 ?		6	27 + 2 ?		
	Special Issue (Caracalla promoted to Augustus)		3		3	32	*
Total		102	23	17	142	142	

Table 5 - Sole Reign of Severus, 193-198 AD

A HOARD OF ROMAN SILVER COINS FROM THE VILLAGE OF SUPSKA ...

Year	Issue	S. Severus piece/pieces	J. Domna piece/pieces	Caracalla piece/pieces	Geta piece/pieces	Plautilla piece/pieces	Total Piece/pieces per Issue	Total Piece/pieces per Year	% per Year $\Sigma=476$ pieces
198 AD	1 (c. June)	9	4	4	6		23		
	Special Issue (Fall of Ctesiphon)	1					1		
	2	1			2		3	27	12.39
199 AD	3 (c. Jan.)	3			1		4		
	Special Issue (Parthian Victory)			1			1		
	4	5	7				12	17	3.57
200 AD	6				5		5		
	Special Issue (Parthian Victory commemorated)			1	4		5		
	Special Issue (The Mint)	3					3		
	Special Issue (Visit to Egypt)		2				2		
	7	5	2				7	22	4.62
201 AD	8	3			2		5		
	Special Issue (Parthian Victory commemorated)	2	5				7		
	9	9					9		
	10 (Dec.)			1			1	22	4.62
202 AD	11 (Jan.)	3	2	1	3		9		
	Special Issue (Caracalla's Marriage) (1)					5	5	14	2.94
203 AD	Special Issue (Parthian Victory and Return to Rome commemorated)			2			2		
	12	3	2	2	2	1	10		
	Special Issue (? Aquaduct at Carthage)	1					1	13	2.73
204 AD	13 (Jan.)	6	8	1	2	7	24		
	Special Issue (Secular Games)			1			1		
	Special Issue (Parthian Victory commemorated)			1			1		
	14	5		3			8	34	7.14
205 AD	15 (Jan.)	1	5	1	2		9		
	Special Issue (Consulship of Caracalla and Geta) (1) (Concurrent with Issue 15)	1					1		
	Special Issue (5th Anniversary of Geta's appointment as Princeps Iuventutis) (1)				1		1		
	16	3		2	2		7		
	Special Issue (1st Anniversary of Secular Games)				1		1		
	Special Issue (5th Anniversary of Geta's appointment as Princeps Iuventutis) (2)				2		2	21	4.41

206 AD	17	6	4	1	4		15		
	18			8			8	23	4.83
207 AD	19	6	1	6	5		18		
	Special Issue (Victory in Africa)			1			1		
	Special Issue (Beginning of Severus' 15 th Year)	3					3		
	20	5					5	27	5.67
208 AD	Special Issue (Departure for Britain)			1			1		
	21	7		4			11	12	2.52
209 AD	22	3	4		2		9		
	23	3		2			5	14	2.94
Total		97	46	44	46	13	246	246	

Table 6 - Joint Reign of Severus and Caracalla, 198-209 AD

Year	Issue	S. Severus piece/pieces	Caracalla piece/pieces	Geta piece/pieces	Total Piece/pieces per Issue	Total Piece/pieces per Year	% per Year $\Sigma=476$ pieces
210 AD	1 (c. Jan.)	4	3		7		
	Special Issue (Victories in Britain) (2)	2	2	1	5	12	2.52
211 AD	Special Issue (Return to Rome) (2)			1	1	1	*
Total		6	5	2	13	13	

Table 7 - Joint Reign of Severus, Caracalla and Geta, 209-211 AD

Year	Issue	Divus S. Severus piece/pieces	Caracalla piece/pieces	J. Domna piece/pieces	Geta piece/pieces	Total Piece/pieces per Issue	Total Piece/pieces per Year	% per Year $\Sigma=476$ pieces
211 AD	1 (c. May)		2		3	5		
	Special Issue (Consecration of Severus)	2				2		
	Special Issue (Victories in Britain commemorated)		2			2	9	2.10
212 AD	3 (Jan.)			3		3	3	*
Total		2	4	3	3	12	12	

Table 8 - Joint Reign of Caracalla and Geta, 211-212 AD

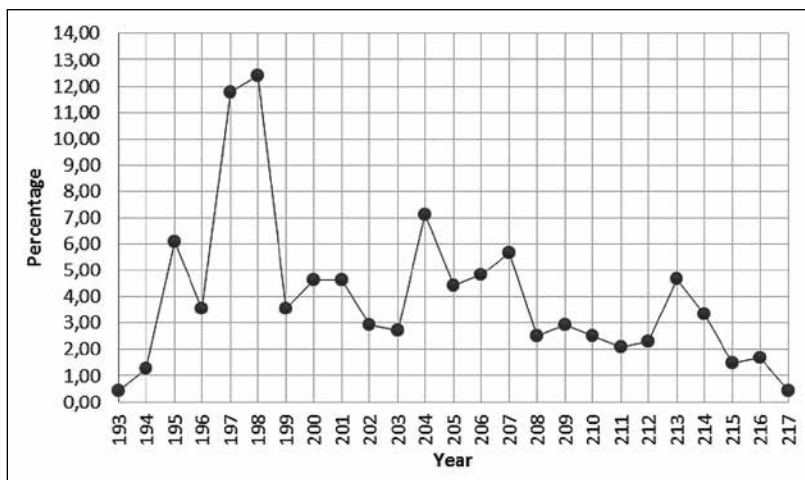

A HOARD OF ROMAN SILVER COINS FROM THE VILLAGE OF SUPSKA ...

Year	Issue	Caracalla piece/pieces	J. Domna piece/pieces	Total Piece/pieces per Issue	Total Piece/pieces per Year	% per Year $\Sigma=476$ pieces
212 12AD	1 (c. March)	8		8	8	2.31
213 AD	2	17	1	18		
	Special Issue (Consulship and Restoration of Circus Maximus)		1	1		
	4	3		3	22	4.67
214 AD	5 (Jan.)	6	10	16	16	3.35
215 AD	Special Issue (Vows for Health of Caracalla) (1)	1		1		
	6	3	1	4		
	7		1	1		
	Special Issue (Vows for Health of Caracalla) (2)	1		1	7	1.47
216 AD	8 (Jan.)	6	2	8	8	1.68
217 AD	9	2		2	2	0.42
Total		47	16	63	63	

Table 9 - Sole Reign of Caracalla, 212-217 AD

* In calculating the annual percentage for the years 198, 211 and 212, the specimens were added up (according to years) regardless of the kind of rule.

Graph 3 – Representation, in percentages, of the inflow of coins in the hoard, according to years in the the reign of S. Severus and his sons.

The issues of **Macrinus** in the Supska II hoard are represented by three denarii – two were struck for Macrinus himself (Cat. 787-788) and one for Diadumenian (Cat. 789). Their share in the find is 0.32% with an annual inflow of 2.36%. Both of Macrinus' denarii belonged to undated issues, while the denarius of Diadumenian with the obverse legend M OPEL ANT DIADVMIAN CAES, can be dated to between May 217 and May 218.⁴⁸

Elagabalus' coinage with 88 specimens altogether encompasses the period from mid-July 218 to the year 222. Elagabalus' share was 56 denarii and one antoninian (Cat. 790-846), that of Julia Paula was one denarius (Cat. 847), of Julia Soemia, ten (Cat. 848-857) and Julia Maesa, 20 denarii (Cat. 858-877). The percentage of Elagabalus' issues in the find came to a high 9.41%, with an annual inflow of 21.94%, ranking them second, right after the issues of Septimius Severus (Table 2-3, Graph 1-2). Among the specimens coined for Elagabalus himself, we distinguished 32 types, 84 were from the Rome mint (of that number one was an antoninian – Cat. 804), and four were from the mint in Antioch. As for the denarii of Julia Soemia (10), we only observed two, and six types in the denarii of Julia Maesa (29). There were no digressions from the known kinds.

The issues of **Alexander Severus** accounted for 56 denarii, 47 of which belonged to **Alexander Severus** himself, represented by 34 types (Cat. 878-924), and nine denarii belonged to Julia Mamaea, distributed in five types (Cat. 925-933). They were minted between the years 222 and 235, their share in the find was 6.00%, with an annual inflow of 4.03%. The majority of **Alexander Severus'** denarii (44) originated from the mint in Rome, while only three came from the Antioch mint. Among the specimens from the Rome mint, we singled out a rarer denarius (Cat. 905) with the reverse legend LIBERTAS AVG (Liberalitas stg. l., hld. abacus and cornucopiae),⁴⁹ and among the Antioch specimens, a denarius (Cat. 924) with the reverse legend SALVS PSVLAS (*sic!*) (Salus std. l., feeding snake coiled round altar; in field l., star).⁵⁰ Among the denarii of Julia Mamaea, we observed only one variant of the obverse image (Cat. 933), while there were no other digressions from the known types.

The find contained only one denarius of **Maximinus I** (Cat. 934), thus accounting for a share of 0.11%, and an annual inflow of 0.46%. At the same time, this specimen marks the end of the hoard from Supske II,⁵¹ although one should not exclude the likelihood that a part of the find had been scattered and that a certain number of specimens were missing. The legend on the obverse of this denarius is MAXIMINVS PIVS AVG GERM (Bust r., dr., cuir.), and on its reverse, PAX AVGVSTI (Pax stg. l., hld. branch and sceptre). The honorary title *Germanicus Maximus* (it appears on

48 Kienast 2010, 170-171.

49 RIC IV/1, 82, No.151(d) – frequency R.

50 RIC IV/2, 93, No.298, note 298.

51 The hoard also contains an undetermined denarius (Cat. 935), which may have been minted for a female member of the imperial family, most likely in the time of Elagabalus or Alexander Severus.

coins only as *Germanicus*) was conferred on Maximinus I in the summer (?) of 236.⁵² The reverse legend, according to the authors of RIC belongs to a series of undated coins, in group II and the specimen was broadly dated to around January AD 236 to March/April AD 238.⁵³ According to BMC it would have belonged to Issue 3 from roughly late AD 236 to 237.⁵⁴ Ann Robertson, referring to Carson's division into two issues and six officinae, classifies it in the second issue and attributes its origin to the second officina, dating it to approximately AD 236 (late) to AD 238 (early),⁵⁵ whilst Alram classifies it in the issues 4-6, emitted in the autumn of 236 to March/April (?) 238.⁵⁶ In any case, the last specimen in the Supska II hoard, according to the reference literature, is dated to between January / the autumn (?) of 236, to the beginning or first three months of the year 238, which would also be the starting-point for determining the *tpq.* of the find. Meanwhile, this type of Maximinus I is one of the specimens with which the Mehovine hoard⁵⁷ terminates. Another, analogous hoard from Ravna ends in specimens belonging to Maximinus I that are dated from February/March 235 to December 236. However, that find contained a specimen of his son Maximus with the title GERM in the obverse legend,⁵⁸ a circumstance that places the dating of the hoard from Ravna within the same parameters where the Supska II and Mehovine hoards belong.

Maximinus' short-lived rule began by military acclamation in Mainz, in February/March 235, after he had previously organised the murder of Alexander Severus and his mother.⁵⁹ After the German campaign, he spent most of the year 236, fighting against the free Dacians and Sarmatians.⁶⁰ He chose Sirmium as his seat because of its favourable geographical position on the frontier, opposite the barbarians, and this city remained his headquarters till the very end of his rule.⁶¹ He had his son Maximus proclaimed Caesar, and this event probably coincided with the celebration of the victory over the Germanic tribes (*Victoria Germanica*), and the co-regents, subsequent-

52 RIC IV.2, 130 mentions the time of acquiring the title as the beginning of 236 AD; Kienast 2010, 184 – summer ? 236).

53 RIC IV/2, 141, No.19; obv. leg. (2) – c. Jan. 236 - March/April 238 (Group II).

54 BMC VI, 234-235, nos. 144-147.

55 HCC III, lxxviii-lxxix.

56 Alram 1989, 66-69.

57 Borić-Brešković and Vojvoda 2012, 32.

58 Kondić 1983, 73, Cat. 183.

59 February/March 235 AD, cf. Lorient 1975, 669-670; Kienast 2010, 177, 181, 183. The Roman Senate also recognised Maximinus as ruler with some reluctance, even though there is no record of this, other than that on the 25th March in 235, he was included in the collegium of the priesthood (*sodales Antoniniani*), cf. Lorient 1975, 670-671; Ensslin 1971, 72. Maximinus' extreme antisenatorial policy aroused great anxiety in Rome. It is recorded that people offered prayers, both public and in private, and even women prayed with their children that Maximinus would never come to Rome, cf. HA, Vita Maximini, VIII.6. In order to win over the army, Maximinus doubled the troops' wages, promised them luxurious gifts and abolished penalties and sentences, cf. Herodian VI.8.8; Ros-tovtzeff 1926, 398; RIC IV.2, 130; Ensslin 1971, 72; Lorient 1975, 673-674.

60 Lorient 1975, 675; Kienast 2010, 183.

61 Herodian VII.2.9; Ensslin 1971, 73-74; the date of the arrival in Sirmium is not certain (the end of autumn in 235 or the beginning of spring in 236?), cf. Lorient 1975, 675 and note 147.

ly, officially assumed the title *Germanicus Maximus*.⁶² There is not a great deal of historical data about the military operations Maximinus conducted against the barbarian Sarmati and Dacian tribes during 236 and 237, except the emperor's simultaneous proclamations of the triumphal titles *Sarmaticus Maximus* and *Dacicus Maximus* (at the end of 236), attested in inscriptions, not on coins, and in the testimony on the tombstone of a soldier who had fallen in Dacia.⁶³ In the spring of 238, he was planning a large expedition against the Germanic tribes,⁶⁴ but his plans were thwarted by internal trouble that spiralled out of his control.

In order to defend the Empire, the emperor had imposed stricter control in the collection of taxes and exacted other, extraordinary payments. He resorted to the most brutal measures and illegal procedures in his fiscal policy aimed at confiscating both private and public property (the assets of cities in the provinces, including funds meant for shows and festivals, gifts to the temples, statues to the gods, and the decoration of public buildings).⁶⁵ The wave of terror he had launched culminated at the height of preparations for the large German campaign he was planning for the spring of 238. The smouldering revolt⁶⁶ exploded into rebellion at the beginning of 238, first of all in Africa, then in Rome, where the Senate declared him and his son enemies of the state (*hostes publici*).⁶⁷ Maximinus immediately set out from Sirmium for Rome, paying out large sums of money (*donativa*) to the troops,⁶⁸ but his savage treatment of officers at the siege of Aquileia (*Bellum Aquileiense*) had undermined discipline in the army, and he was murdered beneath the walls of Aquileia in a military conspiracy in mid-April (?), in 238.⁶⁹

Since the last specimen in the Supska II hoard is dated to a broader period, from January/autumn (?) of 236 to the beginning or first three months of 238, there can be diverse reasons for the owner of the villa burying his savings next to one of the main

62 Ensslin 1971, 74; Lorient 1975, 675 and note 146, 676 and note 157.

63 ILS I, 488-490; 2308-2309; HA, Vita Maximini, XIII.3; Herodian does not mention the operations against the Sarmati or the Dacians; Ensslin 1971, 74; Lorient 1975, 675-676; RIC IV.2, 130.

64 The road repairs he undertook were probably connected with these military preparations, cf. Mirković 1971, 34, notes 204-205.

65 Herodian VII.3.2-5; Lorient 1975, 681-683

66 Herodian VII.3.1-6; Rostovtzeff 1926, 399-400; Ensslin 1971, 75-76; Lorient 1975, 688.

67 The rebellion in Africa was started by a group of young aristocrats, probably on the 1st January, 238, when they were pledging allegiance to the emperor. They conferred the title of Augustus on the 80-year old governor Gordianus and his son at the beginning of (?) January in the same year, but their rule ended very quickly – on the 20th (?) January, after they were defeated by the governor of Numidia, who remained loyal to Maximinus. On the other hand, the Senate recognised the two Gordiani, and declared Maximinus and his son enemies of the state (*hostes publici*) establishing the *XXviri reipublicae curandae* from the ranks of the senators, in order to defend Italy. Subsequently, on receiving news of the death of the two Gordiani from the members of this body (at the end of January or beginning of February), it elected Balbinus and Pupienus as joint rulers, conferring on them the title Augustus cf. Kienast 2010, 188-193; RIC IV.2, 131; Ensslin 1971, 76-79; Lorient 1975, 688-710.

68 Herodian VII.8.9; HA, Vita Maximini, XVII.1-6; Lorient 1975, 674.

69 Herodian VIII.1.1-6 – VIII.1.1-9; HA, Vita Maximini, XXI.1-6, XXII.1-7, XXIII.1-6; Ensslin 1971, 79-80 (they were killed on the 10th May); Lorient 1975, 711- 713, 721 (*terminus ante quem* of the murder was the 27th July, 238); Kienast 2010, 183 (mid-April (?) 238).

Balkan highways. Till the end of 237, this may have been due to the terror tactics Maximinus' agents used when collecting taxes or the expeditions against the Sarmati and the Dacians, which required amassing troops and resources from the provinces closest to the war zones. As for the later date - the first months of the year 238 - besides the fiscal demands that had thoroughly exhausted the population, it may have been in reaction to the news of the rebellions in Africa and in Rome, and the preparations to march on Italy. The likelihood that the hoard was not collected in its entirety in the location where it was found, as well as the inability to precisely date the last specimen in the Supska II hoard, leave the question open as to whether there were one or more reasons for its burial.

NOTES TO THE CATALOGUE

- The catalogue is arranged chronologically according to the reigns of the Roman emperors, and in the context of individual emperors, by mints.
- Each catalogue number contains only the standard basic data, arranged according to the following criteria: the numbers referring to the individual reigning emperor, and the members of the imperial family, living or deified; technical data about the coin (weight, diameter, and axis), the citation according to the standard literature together with additional notes on the coin, the minting year, and the inventory number.
- The notes contain additional information on coins and detailed citations of possible aberrations to examples documented in the standard literature. The term »var.« is used after the standard citation to mark some minor differences between the coins published in the present catalogue and those in the standard literature (i.e., busts or legends, etc.).
- The date of minting of individual coins follows the chronology based on the relevant cited literature.
- All the coins are presented in photographic form, and their numeration on the plates is coordinated with the catalogue numbers.
- The following abbreviations are utilized in the catalogue:

References

- BMC R.A.G. Carson, *Coins of the Roman Empire in the British Museum, VI, Severus Alexander to Balbinus and Pupienus*, London 1962.
- Hill Ph.V. Hill, *The Coinage of Septimius Severus and his Family of the Mint of Rome, A.D. 193–217*, London 1964.
- HCC A. S. Robertson, *Roman Imperial Coins in the Hunter Coin Cabinet University of Glasgow, III. Pertinax to Aemilian*, London-Glasgow-New York 1977.
- RIC C.H.V. Sutherland, *The Roman Imperial Coinage, I, From 39 BC to 69*, London² 1984.; H. Mattingly, E. A. Sydenham, *The Roman Imperial Coinage, II, Vespasian to Hadrian*, London 1926, repr. 1962; H. Mattingly, E. A. Sydenham, *The Roman Imperial Coinage, III, Antoninus Pius to Commodus*, London 1930, repr. 1962; H. Mattingly, E. A. Sydenham, *The Roman Imperial Coinage, IV/1, Pertinax to Geta*, London 1936, repr. 1962; H. Mattingly, E. A. Sydenham, C.H.V. Sutherland, *The Roman Imperial Coinage, IV/2, Macrinus to Pupienus*, London 1953.
- RRC M. H. Crawford, *Roman Republican Coinage, I-II*, London 1974.

Other abbreviations

axis, according to cardinal directions

Cat. N^o., catalogue number

Diam., diameter (mm)

dr., draped

l., left

laur., laureate

NM Coll., The National Museum in Belgrade collection – inventory number

obv., obverse

r., right

rev., reverse

sh., shoulder

var., variant

Wt., weight (g)

CATALOGUE

MARCUS ANTONIUS

(Cat. 1)

Mint moving with M. Antonius

Cat. N ^o	Wt.	Diam. Axis	Ref. and notes	Minting year	NM Coll.
1	3.14	16.5 S	RRC, p. 353-541, no. 8-39; obv. and rev.: Punch-marks	32 – 31 BC	1243/1

GALBA

(Cat. 2)

Mint of Rome

2	3.09	18.50 SW	RIC I, p. 243, no. 224	16	1243/2
---	------	-------------	------------------------	----	--------

OTHO

(Cat. 3-4)

Mint of Rome

3	3.06	17.50 S	RIC I, p. 260, no. 4	69, 15. Jan. –mid-April	1243/3
4	3.11	17.30 S	RIC I, p. 260, no. 8	69, 15. Jan. –mid-April	1243/4

VITELLIUS

(Cat. 5)

Mint of Rome

5	2.93	18.9 S	RIC I, p. 272, no. 83	69 c. late April – 20 Dec.	1243/5
---	------	-----------	-----------------------	----------------------------------	--------

VESPASIAN

(Cat. 6–34)

Vespasian

(Cat. 6–28)

Mint of Rome

6	3.03	18.9 S	RIC II, p. 15, no. 5	69 – 71	1243/6
7	3.3	17.1 SW	RIC II, p. 16, no. 10	69 – 71	1243/7
8	3.04	17.6 S	RIC II, p. 16, no. 10	69 – 71	1243/8
9	2.98	17 S	RIC II, p. 16, no. 10	69 – 71	1243/9
10	2.91	18 SW	RIC II, p. 16, no. 10	69 – 71	1243/10
11	3.14	18 S	RIC II, p. 16, no. 10	69 – 71	1243/11
12	2.97	18 S	RIC II, p. 16, no. 15	69 – 71	1243/12
13	2.99	16.9 S	RIC II, p. 18, no. 29	70 – 72	1243/13

14	3.11	17.6 S	RIC II, p. 19, no. 42	72, 73	1243/14
15	2.83	17.5 S	RIC II, p. 19, no. 42	72, 73	1243/15
16	3.08	18.5 S	RIC II, p. 20, no. 50	72, 73	1243/16
17	2.98	17.4 S	RIC II, p. 20, no. 50	72, 73	1243/17
18	2.89	19.6 S	RIC II, p. 19-21, no. ?	70 – 73	1243/18
19	2.81	19.4 S	RIC II, p. 23, no. 75	74	1243/19
20	2.98	19.7 S	RIC II, p. 24, no. 90	75	1243/21
21	2.98	19.3 S	RIC II, p. 24, no. 90	75	1243/22
22	3.14	20.1 S	RIC II, p. 24, no. 90	75	1243/23
23	3.1	19.2 S	RIC II, p. 25, no. 99 (a)	76	1243/20
24	3.16	18.2 S	RIC II, p. 27, no. 110	77, 78	1243/24
25	3.24	18.7 S	RIC II, p. 28, no. 124a	75 – 79	1243/25
26	3.26	18.4 S	RIC II, p. 28, no. 124a	75 – 79	1243/26
27	2.94	18.7 S	RIC II, p. 29, no. 131(a)	78, 79	1243/27
28	2.94	18.2 SW	RIC II, p. 29, no. 132 var. (obv. head, laur., l.), <i>cf.</i> no. 133 (aureus)	78, 79	1243/28

Titus
Stiking under Vespasian
(Cat. 29–33)
Mint of Rome

29	3.03	18.8 S	RIC II, p. 37, no. 191(b)	76	1243/29
----	------	-----------	---------------------------	----	---------

A HOARD OF ROMAN SILVER COINS FROM THE VILLAGE OF SUPSKA ...

30	3.32	19.1 S	RIC II, p. 38, no. 197	77, 78	1243/30
31	2.72	20 S	RIC II, p. 39, no. 218	78, 79	1243/31
32	3.06	19.1 S	RIC II, p. 39, no. 218	78, 79	1243/32
33	3.13	17.3 S	RIC II, p. 39, no. 218	78, 79	1243/33

Domitian
Striking under Vespasian
(Cat. 34)

Mint of Rome

34	2.8	19.1 N	RIC II, p. 43, no. 246	79	1243/34
----	-----	-----------	------------------------	----	---------

TITUS

(Cat. 35–37)

Mint of Rome

35	3.21	18,10 S	RIC II, p. 117, no. 53	79, after July 1 st	1243/35
36	3.27	17.90 S	RIC II, p. 119, no. 22a	80, Jan 1 st – July 1 st	1243/36
37	3.28	18.30 S	RIC II, p. 119, no. 22(a)	80, Jan 1 st – July 1 st	1243/37

DOMITIAN

(Cat. 38–40)

Mint of Rome

38	2.90	17.8 S	RIC II, p. 156, no. 28	82 (first issue)	1243/38
39	3.22	18.8 SW	RIC II, p. 172, no. 154	90 – 91	1243/39
40	2.88	17.0 S	RIC II, p. 172, no. 159 (?)	91(?)	1243/40

TRAJAN
(Cat. 41–69)
Mint of Rome

41	3.17	18.2 S	RIC II, p. 245, no. 11+	98 – 99	1243/41
42	3.08	19 S	RIC II, p. 248, no. 56 var. (obv. dr. l. sch.)	101 – 102	1243/42
43	3.01	17.6 S	RIC II, p. 248, no. 58	101 – 102	1243/43
44	2.91	19.9 S	RIC II, p. 248, no. 60 (obv. dr. l. sch.)	101 – 102	1243/44
45	3.03	18.6 SW	RIC II, p. 248, no. 60 (obv. dr. l. sch.)	101 – 102	1243/45
46	2.89	19 S	RIC II, p. 249, no. 80 (obv. dr. l. sch.)	103 – 111	1243/46
47	3.13	18.4 S	RIC II, p. 251, no. 99 var (obv. dr. l. sch.)	103 – 111	1243/47
48	2.66	18.4 SW	RIC II, p. 251, no. 102	103 – 111	1243/48
49	2.82	18.4 S	RIC II, p. 252, no. 116	103 – 111	1243/49
50	3.26	17.8 S	RIC II, p. 252, no. 118 corr. (obv. aegis?) – listed as an aureus in error!	103 – 111	1243/50
51	3.07	19.4 S	RIC II, p. 252, no. 118 var. (obv. dr. l. sch.) corr.– listed as an aureus in error!	103 – 111	1243/51
52	3.22	18.8 S	RIC II, p. 252, no. 119 (obv. dr. l. sch.)	103 – 111	1243/52
53	3.14	18.3 SW	RIC II, p. 252, no. 126	103 – 111	1243/53
54	3.32	19.7 S	RIC II, p. 253, no. 127 var. (obv. dr. l. sch.)	103 – 111	1243/54
55	2.71	19.5 S	RIC II, p. 253, no. 127 var. (av. dr. l. sch.)	103 – 111	1243/55

A HOARD OF ROMAN SILVER COINS FROM THE VILLAGE OF SUPSKA ...

56	3.34	18.2 S	RIC II, p. 253, no. 128 (obv. dr. l. sch.)	103 – 111	1243/56
57	3.24	18.2 SW	RIC II, p. 255, no. 154 (obv. dr. l. sch.)	103 – 111	1243/57
58	3.31	19 SW	RIC II, p. 255, no. 159 (obv. aegis)	103 – 111	1243/58
59	3.31	19.7 S	RIC II, p. 256, no. 181 var. (obv. bust dr.)	103 – 111	1243/59
60	3.17	19.7 SW	RIC II, p. 256, no. 184	103 – 111	1243/60
61	3.06	18 S	RIC II, p. 258, no. 216	103 – 111	1243/61
62	3.15	18.3 S	RIC II, p. 261, no. 245	112 – 114	1243/62
63	3.07	18 S	RIC II, p. 263, no. 275	112 – 114	1243/63
64	3.17	18.9 SW	RIC II, p. 264, no. 295	112 – 114	1243/64
65	3.11	18.2 S	RIC II, p. 267, no. 318	114 – 117	1243/65
66	2.92	19.3 S	RIC II, p. 267, no. 318	114 – 117	1243/66
67	3.03	19.5 S	RIC II, p. 267, no. 318	114 – 117	1243/67
68	2.86	18.2 S	RIC II, p. 267, no. 318	114 – 117	1243/68
69	3.07	18.2 S	RIC II, p. 269, no. 365	114 – 117	1243/69

HADRIAN
(Cat. 70–87)

Hadrian
(Cat. 70–85)
Mint of Rome

70	3.09	17.6 S	RIC II, p. 349, no. 77(a)	119 – 122	1243/70
71	2.95	18.9 SW	RIC II, p. 349, no. 77(b)	119 – 122	1243/71
72	3.18	18.1 S	RIC II, p. 349, no. 77(c)	119 – 122	1243/72
73	3.38	18.5 S	RIC II, p. 350, no. 80(b)	119 – 122	1243/73
74	3.03	18.6 S	RIC II, p. 350, no. 82(b)	119 – 122	1243/74
75	2.85	18.7 SW	RIC II, p. 354, no. 120(a)	119 – 122	1243/75
76	2.94	19.9 SW	RIC II, p. 356, no. 137(a)	119 – 122	1243/76
77	3.1	19.1 S	RIC II, p. 356, no. 137(b)	119 – 122	1243/77
78	3.12	18.8 SW	RIC II, p. 360, no. 172(c)	125, late – 128, early	1243/78
79	2.88	19 S	RIC II, p. 360, no. 173(d)	125 – 128	1243/79
80	3.2	18.6 S	RIC II, p. 360, no. 176(d)	125 – 128	1243/80
81	2.83	17.8 SW	RIC II, p. 361, no. 181(d)	125 – 128	1243/81
82	2.98	17 S	RIC II, p. 368, no. 241A(d)	134 – 138	1243/82
83	3.4	17.9 S	RIC II, p. 370, no. 257(d)	134 – 138	1243/83
84	3.31	19.2 SW	RIC II, p. 372, no. 282(d)	134 – 138	1243/84
85	3.16	18.6 SW	RIC II, p. 380, no. 345(c)	134 – 138	1243/85

Sabina
Striking under Hadrian
(Cat. 86)
Mint of Rome

86	2.78	17.8 S	RIC II, p. 386, no. 395(a)	Class A	1243/86
----	------	-----------	----------------------------	---------	---------

Antoninus Pius
Striking under Hadrian
(Cat. 87)
Mint of Rome

87	3.49	17.6 S	RIC II, p. 394, no. 447(a)	138 (Feb. 25 th . – July 10 th .)	1243/87
----	------	-----------	----------------------------	---	---------

ANTONINUS PIUS
(Cat. 88–172)
Antoninus Pius
(Cat. 88–130)
Mint of Rome

88	3.12	18 SE	RIC III, p. 26, no. 10(a)	138	1243/88
89	3.16	18.3 S	RIC III, p. 33, no. 61(a)	140 – 143	1243/89
90	3.26	17.7 S	RIC III, p. 38, no. 102(c)	140 – 143	1243/90
91	2.8	19.9 N	RIC III, p. 39, no. 111(b)	143 – 144 (?)	1243/91
92	3.31	18.6 S	RIC III, p. 43, no. 136(c)	145 – 161	1243/92
93	2.89	19 S	RIC III, p. 43, no. 136(c)	145 – 161	1243/93
94	3.18	17 S	RIC III, p. 45, no. 155(c)	145 – 161	1243/94
95	3.24	18.3 S	RIC III, p. 45, no. 155(c)	145 – 161	1243/95
96	3.24	18.1 NE	RIC III, p. 45, no. 155(c)	145 – 161	1243/96

97	3.37	17.3 S	RIC III, p. 45, no. 156(c)	145 – 161	1243/97
98	3.27	19.1 N	RIC III, p. 47, no. 175	148 – 149	1243/98
99	3.02	18.6 N	RIC III, p. 48, no. 177(d)	148 – 149	1243/99
100	2.76	20.2 N	RIC III, p. 48, no. 181 (obv. TR P XII?)	148 – 149	1243/100
101	2.94	18.1 S	RIC III, p. 48, no. 183	148 – 149	1243/101
102	3.35	19.7 S	RIC III, p. 50, no. 201	150 – 151	1243/102
103	2.92	18.9 S	RIC III, p. 51, no. 204	151 – 152	1243/103
104	3.28	19.2 S	RIC III, p. 53, no. 219	152 – 153	1243/104
105	3.31	17.9 N	RIC III, p. 53, no. 219 (obv. TR P XVI?)	152 – 153	1243/107
106	2.91	17.1 S	RIC III, p. 53, no. 220	152 – 153	1243/105
107	3.19	16.8 S	RIC III, p. 53, no. 220	152 – 153	1243/106
108	3.04	17.9 N	RIC III, p. 54, no. 231	153 – 154	1243/108
109	3.25	16.7 S	RIC III, p. 54, no. 231 (obv. TR POT XVII?)	153 – 154	1243/109
110	3.22	17.8 S	RIC III, p. 54, no. 231 (obv. TR POT XVII?)	153 – 154	1243/110
111	2.97	17.8 S	RIC III, p. 55, no. 238	154 – 155	1243/111
112	3.3	17.2 S	RIC III, p. 55, no. 239	154 – 155	1243/112
113	3.22	17.5 S	RIC III, p. 56, no. 249	155 – 156	1243/113
114	3.16	16.6 S	RIC III, p. 56, no. 251	155 – 156	1243/114
115	3.24	17.9 S	RIC III, p. 56, no. 254	155 – 156	1243/115

A HOARD OF ROMAN SILVER COINS FROM THE VILLAGE OF SUPSKA ...

116	3.18	17.5 S	RIC III, p. 57, no. 259	156 – 157	1243/116
117	3.42	17.3 N	RIC III, p. 57, no. 262	156 – 157	1243/117
118	3.52	17.2 N	RIC III, p. 57, no. 264	156 – 157	1243/118
119	2.57	17.6 N	RIC III, p. 59, no. 275	157 – 158	1243/119
120	2.9	18.7 SE	RIC III, p. 59, no. 275	157 – 158	1243/120
121	3.23	17 S	RIC III, p. 59, no. 275 (obv. TR POT XXI?)	157 – 158	1243/121
122	3.12	18 N	RIC III, p. 60, no. 289 (a) var. denarius (listed as an aureus)	158 – 159	1243/122
123	3.35	18.3 S	RIC III, p. 60, no. 289 (a) var. denarius (listed as an aureus)	158 – 159	1243/123
124	3.01	17.5 S	RIC III, p. 60, no. 289 (a) var. denarius (listed as an aureus)	158 – 159	1243/124
125	3.01	17.8 N	RIC III, p. 61, no. 293 (a)	158 – 159	1243/125
126	3.15	16.7 SW	RIC III, p. 61, no. 293 (a)	158 – 159	1243/126
127	3.15	18.6 S	RIC III, p. 62, no. 301	159 – 160	1243/127
128	3.28	17.8 N	RIC III, p. 63, no. 303	159–160	1243/128
129	3.38	18.9 N	RIC III, p. 63, no. 304	159–160	1243/129
130	3.04	18.1 N	RIC III, p. 63, no. 305	159–160	1243/130

Faustina I
Striking under Antoninus Pius
(Cat. 131)
Mint of Rome

131	3.5	18.2 S	RIC III, p. 67, no. 335	139 – 141, Group B	1243/131
-----	-----	-----------	-------------------------	-----------------------	----------

Diva Faustina I
Striking under Antoninus Pius, 141 and later
(Cat. 132–150)
Mint of Rome

132	3.14	18 S	RIC III, p. 69, no. 343(a)	141and later	1243/132
133	3.59	17.2 S	RIC III, p. 69, no. 344(a)	"	1243/133
134	3.35	18.7 N	RIC III, p. 69, no. 344(a)	"	1243/134
135	3.25	17.6 S	RIC III, p. 69, no. 344(a)	"	1243/135
136	3.16	18 N	RIC III, p. 70, no. 351(a)	"	1243/136
137	2.9	17.3 S	RIC III, p. 70, no. 351(a)	"	1243/137
138	3.28	18.1 S	RIC III, p. 70, no. 351(a)	"	1243/138
139	3.1	17.8 S	RIC III, p. 70, no. 353(a)	"	1243/139
140	3.11	17.9 N	RIC III, p. 71, no. 360(a)	"	1243/140
141	2.83	19.3 S	RIC III, p. 71, no. 361(a)	"	1243/141
142	2.96	18.1 S	RIC III, p. 71, no. 362(a)	"	1243/142
143	2.96	18 S	RIC III, p. 71, no. 362(a)	"	1243/143
144	3.12	18.4 S	RIC III, p. 72, no. 371(a)	"	1243/144

A HOARD OF ROMAN SILVER COINS FROM THE VILLAGE OF SUPSKA ...

145	3.09	16.5 S	RIC III, p. 72, no. 373(a)	"	1243/145
146	3.14	17 S	RIC III, p. 72, no. 374(a)	"	1243/146
147	3.59	16.2 N	RIC III, p. 72, no. 374(a)	"	1243/147
148	3.24	17.4 S	RIC III, p. 72, no. 378(a)	"	1243/148
149	1.17	16.3 SW	RIC III, p. 72, no. 378(a) (?), illegible	"	1243/150
150	3.35	17.7 SW	RIC III, p. 74, no. 394(a)	"	1243/149

Marcus Aurelius
Striking under Antoninus Pius
(Cat. 151–161)
Mint of Rome

151	3.25	18.4 S	RIC III, p. 80, no. 429(a)	145 – (147?)	1243/151
152	3.39	19.2 S	RIC III, p. 82, no. 440(a)	147 – 148	1243/152
153	3.39	18.6 NE	RIC III, p. 82, no. 444	148 – 149	1243/153
154	2.8	18.1 S	RIC III, p. 83, no. 446	148 – 149	1243/154
155	3.42	17.7 S	RIC III, p. 85, no. 458	152 – 153	1243/155
156	3.3	17 S	RIC III, p. 87, no. 467(b)	154 – 155	1243/156
157	3.47	17.3 S	<i>cf.</i> RIC III, p. 87, no. 468 (POT X?) or RIC III, p. 85, no. 454 (POT VI?) or p. 88, no. 473 (POT XI?) – rev. illegible, is- sue between 151/2/-155/6 - 156/7	151/152 or 155/156 or 156/157	1243/157
158	3.7	16.6 S	RIC III, p. 89, no. 475(a)	157 – 158	1243/158
159	2.99	16.5 S	RIC III, p. 89, no. 475(a)	157 – 158	1243/159

160	3.12	16.9 N	RIC III, p. 91, no. 486	159 – 160	1243/160
-----	------	-----------	-------------------------	-----------	----------

Faustina II
Striking under Antoninus Pius
(Cat. 161–172)
Mint of Rome

161	3.33	18.9 N	RIC III, p. 93, no. 495(a)	147 and later	1243/161
162	3.15	16.9 S	RIC III, p. 93, no. 495(a)	"	1243/162
163	3.07	17.8 S	RIC III, p. 93, no. 495(a)	"	1243/163
164	2.78	17.8 S	RIC III, p. 93, no. 495(a)	"	1243/164
165	3	16.5 S	RIC III, p. 93, no. 495(a)	"	1243/165
166	2.94	16.8 N	RIC III, p. 93, no. 496	"	1243/166
167	3.12	17.4 S	RIC III, p. 93, no. 497	"	1243/167
168	2.84	16.6 S	RIC III, p. 93, no. 497	"	1243/168
169	2.84	17.7 S	RIC III, p. 93, no. 502(a)	"	1243/169
170	3.08	17.3 N	RIC III, p. 93, no. 502(a)	"	1243/170
171	3.31	18.1 SE	RIC III, p. 94, no. 508(a)	"	1243/171
172	3.21	19.5 SE	RIC III, p. 95, no. 515(b)	"	1243/172

MARCUS AURELIUS

(Cat. 173-224)

Marcus Aurelius

(Cat. 173-201)

Mint of Rome

173	3.4	18.5 S	RIC III, p. 215, no. 14 var (obv. dr. l. sch.)	March – Dec. 161	1243/173
174	3.2	18.6 N	RIC III, p. 218, no. 67 (rev. TR P XVII)	161 – 162	1243/174
175	2.92	18.6 S	RIC III, p. 222, no. 125	Dec. 164 – Aug. 165	1243/175
176	2.86	20 N	RIC III, p. 224, no. 145	Dec. 165 – Summer 166	1243/176
177	3.34	18.8 S	RIC III, p. 224, no. 146	Dec. 165 – Summer 166	1243/177
178	3.08	19.1 S	RIC III, p. 228, no. 191	Feb. – Dec. 168	1243/178
179	2.68	19.7 S	RIC III, p. 228, no. 191	Feb. – Dec. 168	1243/179
180	3.18	18 SE	RIC III, p. 229, no. 203	168 – 169	1243/180
181	3.22	18.7 NE	RIC III, p. 229, no. 205	168 – 169	1243/181
182	3.58	18.1 N	RIC III, p. 229, no. 206 (TP P XXVIII?)	168 – 169	1243/182
183	3.34	18.2 N	RIC III, p. 229, no. 207	168 – 169	1243/183
184	2.97	18.1 S	RIC III, p. 230, no. 216	169 – 170	1243/184
185	3.4	19 N	RIC III, p. 230, no. 218	169 – 170	1243/185
186	3.35	19.6 S	RIC III, p. 232, no. 248	170 – 171	1243/186
187	2.88	19 S	RIC III, p. 232, no. 251	170 – 171	1243/187
188	2.73	19.2 N	RIC III, p. 233, no. 259	171 – 172	1243/188

189	3.35	19.3 S	RIC III, p. 233, no. 261	171 – 172	1243/189
190	3.37	17.7 N	RIC III, p. 233, no. 261	171 – 172	1243/190
191	2.89	18.4 NW	RIC III, p. 235, no. 282	172 – 173	1243/191
192	2.95	17.9 NW	RIC III, p. 235, no. 289	Dec.173 – June 174	1243/192
193	2.82	18.2 SE	RIC III, p. 235, no. 304	June – Dec.174	1243/193
194	2.81	18.2 S	RIC III, p. 236, no. 304 (TR P XXVIII)	June – Dec.174	1243/194
195	3.38	17.7 N	RIC III, p. 236, no. 304	June – Dec.174	1243/195
196	3.16	18.2 S	RIC III, p. 240, no. 353	175 – 176	1243/196
197	3.05	19.5 NW	RIC III, p. 240, no. 353	175 – 176	1243/197
198	3.17	18.9 N	RIC III, p. 242, no. 378	Dec.176 – Autumn 177	1243/198
199	2.75	18.9 N	RIC III, p. 242, no. 378	Dec.176 – Autumn 177	1243/199
200	2.74	18 S	RIC III, p. 244, no. 402 var. (obv. bust r., laur.,dr.)	Spring – Dec.179	1243/200
201	3.2	17.9 N	RIC III, p. 244, no. 403	Dec. 179	1243/201

LUCIUS VERUS
(Cat. 202-205)
Mint of Rome

202	3.21	18 S	RIC III, p. 253, no. 482	Dec.162 – Autumn 163	1243/202
203	3.24	17.8 S	RIC III, p. 256, no. 528	Dec.164 – Aug. 165	1243/203
204	3.23	18.2 SW	RIC III, p. 257, no. 540	Aug. – Dec. 165	1243/204
205	3.18	19 S	RIC III, p. 261, no. 595 (TR P VIII)	Feb. – Dec. 168	1243/205

Commodus
Striking under Marcus Aurelius
(Cat. 206-207)
Mint of Rome

206	3.13	19.1 NW	RIC III, p. 262, no. 601	172 – 175 Group I	1243/206
207	3.42	17.9 NW	RIC III, p. 267, no. 661	179 (Spring)	1243/207

Faustina II
Striking under Marcus Aurelius
(Cat. 208-217)
Mint of Rome

208	3.29	17.6 N	RIC III, p. 268, no. 669	Undated 161–175 (?)	1243/208
209	3.17	18.8 S	RIC III, p. 268, no. 669	"	1243/209
210	3.28	17.7 N	RIC III, p. 268, no. 674	"	1243/210
211	3.37	18.1 S	RIC III, p. 268, no. 674	"	1243/211
212	3.32	18.9 N	RIC III, p. 269, no. 686	"	1243/212
213	3.21	18.6 S	RIC III, p. 269, no. 686	"	1243/213
214	3.46	19 N	RIC III, p. 269, no. 688	"	1243/214
215	3.2	17.8 S	RIC III, p. 270, no. 694	"	1243/215
216	3.47	18.5 N	RIC III, p. 270, no. 698	"	1243/216
217	3.34	18.4 S	RIC III, p. 272, no. 728	"	1243/217

Diva Faustina II
Striking under Marcus Aurelius
(Cat. 218)
 Mint of Rome

218	2.8	19 N	RIC III, p. 273, no. 743	176 – 180	1243/218
-----	-----	---------	--------------------------	-----------	----------

Lucilla
Striking under Marcus Aurelius
(Cat. 219-224)
 Mint of Rome

219	2.83	19.2 N	RIC III, p. 274, no. 759	Undated 164–169 (?)	1243/219
220	3.11	18.2 S	RIC III, p. 275, no. 770	"	1243/934
221	2.44	18 NE	RIC III, p. 276, no. 781	"	1243/564
222	3.22	19.3 NE	RIC III, p. 276, no. 784	"	1243/220
223	3.51	18.2 NW	RIC III, p. 276, no. 786	"	1243/221
224	2.57	19 SW	RIC III, p. 276, no. 787	"	1243/222

COMMODUS
(Cat. 225-292)

Commodus
(Cat. 225-286)
 Mint of Rome

225	3.09	18.7 N	RIC III, p. 368, no. 12A(a)	180 – 181	1243/223
226	2.9	18.9 N	RIC III, p. 368, no. 14B(a)	180 – 181	1243/224
227	3.46	19.2 S	RIC III, p. 368, no. 22A(a) (TR P VI)	180 – 181	1243/225
228	2.82	17.8 N	RIC III, p. 372, no. 56C(a)	183 (first issue)	1243/226

A HOARD OF ROMAN SILVER COINS FROM THE VILLAGE OF SUPSKA ...

229	2.64	17.3 S	RIC III, p. 372, no. 56 C(a) (TR P VIII)	183 (first issue)	1243/227
230	2.68	18.2 N	RIC III, p. 372, no. 61 C(a)	183 (first issue)	1243/228
231	2.99	18.3 N	RIC III, p. 373, no. 66C(a)	183 (first issue)	1243/229
232	3.06	19 S	RIC III, p. 373, no. 66C(a) (TR P VII)	183 (first issue)	1243/230
233	2.71	18.3 NW	RIC III, p. 374, no. 73(a)	183 – mid- dle of 184	1243/231
234	2.73	17.6 NW	RIC III, p. 374, no. 73(a)	183 – mid- dle of 184	1243/232
235	2.65	17.5 N	RIC III, p. 374, no. 76(a)	183 – mid- dle of 184	1243/233
236	3.43	17.5 N	RIC III, p. 374, no. 76(a)	183 – mid- dle of 184	1243/234
237	2.79	17.8 N	RIC III, p. 375, no. 90C(a)	184 (second half of the year)	1243/235
238	3.2	17.4 N	RIC III, p. 376, no. 98C(a) (rev. TR P VIII ?)	184 (second half of the year)	1243/236
239	2.65	18.2 S	RIC III, p. 377, no. 106C(a) (in ex. ANN)	184 – 185	1243/237
240	2.9	18.7 S	RIC III, p. 377, no. 106C(a) (in ex. ANN)	184 – 185	1243/238
241	2.58	17.7 S	RIC III, p. 379, no. 117D(a)	186 (first issue)	1243/239
242	2.79	18.9 N	RIC III, p. 379, no. 117D(a) (rev. IMP VII ?)	186 (first issue)	1243/240
243	3.2	17.9 N	RIC III, p. 380, no. 129D(a)	186 (first issue)	1243/241
244	2.42	17.6 S	RIC III, p. 382, no. 146(a)	186 – 187	1243/242
245	3.5	17.8 S	RIC III, p. 383, no. 155(a)	186 – 187	1243/243
246	2.42	17.6 S	RIC III, p. 383, no. 155(a)	186 – 187	1243/244

247	3.4	17.5 S	RIC III, p. 383, no. 157(a)	186 – 187	1243/245
248	3.34	18.4 N	RIC III, p. 383, no. 157(a)	186 – 187	1243/246
249	2.41	18.2 S	RIC III, p. 383, no. 157(a)	186 – 187	1243/247
250	2.78	18.3 S	RIC III, p. 383, no. 160(a)	186 – 187	1243/248
251	2.82	18.7 S	RIC III, p. 383, no. 160(a)	186 – 187	1243/249
252	2.88	16.1 S	RIC III, p. 384, no. 164(a)	187 – 188	1243/250
253	3.01	16.4 S	RIC III, p. 384, no. 164(a)	187 – 188	1243/251
254	2.96	17.4 N	RIC III, p. 384, no. 167(a)	187 – 188	1243/252
255	2.64	18.2 N	RIC III, p. 384, no. 168(a)	187 – 188	1243/253
256	2.1	17.6 N	RIC III, p. 385, no. 179(a)	188 – 189	1243/254
257	2.71	18.4 N	RIC III, p. 386, no. 187(a)	189	1243/255
258	2.71	18.5 S	RIC III, p. 386, no. 187(a)	189	1243/256
259	3.32	18.3 N	RIC III, p. 386, no. 189(a)	189	1243/257
260	3.32	17.5 S	RIC III, p. 389, no. 205(a)	190	1243/258
261	2.66	18.7 NE	RIC III, p. 389, no. 212(a)	190	1243/259
262	2.62	17.2 N	RIC III, p. 390, no. 218(a)	190 – 191	1243/260
263	2.57	19.3 N	RIC III, p. 390, no. 220(a)	190 – 191	1243/261
264	2.92	18 N	RIC III, p. 390, no. 220(a)	190 – 191	1243/262
265	2.88	18 S	RIC III, p. 391, no. 224(a)	190 – 191	1243/263

A HOARD OF ROMAN SILVER COINS FROM THE VILLAGE OF SUPSKA ...

266	2.44	17.2 NE	RIC III, p. 391, no. 227A(a)	190 – 191	1243/264
267	2.16	17.9 S	RIC III, p. 391, no. 227A(a)	190 – 191	1243/265
268	2.76	17.2 SW	RIC III, p. 392, no. 233(a)	192	1243/277
269	2.73	16.7 N	RIC III, p. 392, no. 233(a)	192	1243/278
270	2.81	17.5 N	RIC III, p. 393, no. 235(a) var. (rev. without star)	192	1243/266
271	2.81	17 N	RIC III, p. 393, no. 235(a)	192	1243/267
272	2.63	18.5 S	RIC III, p. 393, no. 235(a)	192	1243/268
273	2.95	17.5 S	RIC III, p. 393, no. 235(a)	192	1243/269
274	2.5	18.5 N	RIC III, p. 393, no. 236(a)	192	1243/270
275	2.53	18 S	RIC III, p. 393, no. 236(a)	192	1243/271
276	2.88	19.5 S	RIC III, p. 393, no. 236(a)	192	1243/272
277	2.84	17.6 N	RIC III, p. 393, no. 236(a)	192	1243/273
278	2.11	17.9 N	RIC III, p. 393, no. 237(a)	192	1243/274
279	2.27	18 S	RIC III, p. 393, no. 237(a)	192	1243/275
280	2.93	17.2 SW	RIC III, p. 393, no. 241(a)	192	1243/276
281	2.91	16.5 S	RIC III, p. 395, no. 249	191 – 192 (undated – almost entirely of 192)	1243/279

282	2.44	17.4 SW	RIC III, p. 396, no. 256	191 – 192 (undated – almost en- tirely of 192)	1243/280
283	3.26	17.8 N	RIC III, p. 396, no. 260	191 – 192 (undated – almost en- tirely of 192)	1243/281
284	3.36	17 N	RIC III, p. 396, no. 260	191 – 192 (undated – almost en- tirely of 192)	1243/282
285	2.57	17 S	RIC III, p. 397, no. 261	191 – 192 (undated – almost en- tirely of 192)	1243/283
286	2.52	17.6 SW	RIC III, p. 397, no. 262	191 – 192 (undated – almost en- tirely of 192)	1243/284

**Divus M. Aurelius
Striking under Commodus
(Cat. 287-289)
Mint of Rome**

287	3.23	18.7 S	RIC III, p. 398, no. 267	180 (?)	1243/285
288	2.46	19.2 NW	RIC III, p. 398, no. 272	180 (?)	1243/286
289	2.89	18.4 N	RIC III, p. 398, no. 273 var. (rev. wreath in beak)	180 (?)	1243/287

Crispina
Striking under Commodus
(Cat. 290-293)
Mint of Rome

290	2.89	18.5 N	RIC III, p. 399, no. 278B(a)	Undated 180 – 192	1243/288
291	2.56	17.8 S	RIC III, p. 399, no. 282 [obv. B(a)]	"	1243/289
292	3.46	17.9 N	RIC III, p. 399, no. 286aB(a)	"	1243/290
293	3.13	17.9 S	RIC III, p. 399, no. 288B(a)	"	1243/291

CLODIUS ALBINUS
(Cat. 294-297)
Mint of Rome

294	3.37	18.1 N	RIC IV/1, p. 44, no. 2(a)	194 – 195 (?)	1243/292
295	3.39	17.2 S	RIC IV/1, p. 45, no. 7(a)	194 – 195 (?)	1243/293
296	3.25	18.2 S	RIC IV/1, p. 45, no. 7(a)	194 – 195 (?)	1243/294
297	2.67	18.2 N	RIC IV/1, p. 45, no. 11(a)	193 – 194 or 195	1243/295

SEPTIMIUS SEVERUS
(Cat. 298-711)

Septimius Severus
(Cat. 298-512)

Mint of Rome

a) Sole Reign of Severus, 193-198 AD
(Septimius Severus, Cat. 298-399)

Issue 1

298	2.68	18.5 S	RIC IV/1, p. 93, no. 14; Hill, p. 16, no. 43	c. July 193	1243/296
299	3.09	19.1 N	RIC IV/1, p. 94, no. 22; Hill, p. 16, no. 48	c. July 193	1243/297

Issue 4

300	3.29	19.1 NE	RIC IV/1, p. 96, no. 38A; Hill, p. 16, no. 80	194	1243/301
-----	------	------------	--	-----	----------

Issue 6

301	2.55	19.1 S	RIC IV/1, p. 95, no. 34; Hill, p. 17, no. 117	194	1243/298
302	2.26	17 N	RIC IV/1, p. 95, no. 34; Hill, p. 17, no. 117	194	1243/299
303	2.9	19.9 S	RIC IV/1, p. 96, no. 37; Hill, p. 17, no. 116	194	1243/300

Issue 7

304	2.78	16.3 N	RIC IV/1, p. 97, no. 54; Hill, p. 17, no. 128	194	1243/307
-----	------	-----------	--	-----	----------

Issue 6 or Special Issue (Battle of Nicaea), 2nd part od issue (?)

305	3.12	16.9 SE	RIC IV/1, p. 95, no. 32 (IMP III) or p. 97, no. 44 (IMP III); Hill, p.17, no. 115; Issue 6 (IMP III) or p.17, no. 121; Special Issue (Battle of Nicaea), 2nd part of issue (IMP III)	194	1234/304
-----	------	------------	---	-----	----------

Issue 8

306	2.61	18 SW	RIC IV/1, p. 96, no. 40; Hill, p.18, no. 148	Jan. 195	1243/302
307	2.69	19 SE	RIC IV/1, p. 96, no. 40; Hill, p.18, no. 148	Jan. 195	1243/303
308	3.23	18.8 S	RIC IV/1, p. 97, no. 46; Hill, p. 18, no. 149	Jan. 195	1243/305
309	3.29	18 N	RIC IV/1, p. 97, no. 53; Hill, p. 18, no. 150	Jan. 195	1243/306

Issue 9

310	3	18.3 S	RIC IV/1, p. 98, no. 58; Hill, p. 18, no. 172	c. March 195	1243/308
311	2.97	18.7 S	RIC IV/1, p. 98, no. 60; Hill, p. 18, no. 174	c. March 195	1243/309

A HOARD OF ROMAN SILVER COINS FROM THE VILLAGE OF SUPSKA ...

312	2.75	17.6 NE	RIC IV/1, p. 98, no. 60; Hill, p. 18, no. 174	c. March 195	1243/310
313	3.48	18.3 S	RIC IV/1, p. 98, no. 61; Hill, p. 18, no. 175	c. March 195	1243/311
314	3.12	17.7 N	RIC IV/1, p. 98, no. 61; Hill, p. 18, no. 175	c. March 195	1243/312
315	3.88	17.7 E	RIC IV/1, p. 98, no. 61; Hill, p. 18, no. 175	c. March 195	1243/313
316	2.92	18.8 N	RIC IV/1, p. 98, no. 63; Hill, p. 18, no. 173	c. March 195	1243/314

Issue 11

317	2.14	17.5 SW	RIC IV/1, p. 99, no. 64; Hill, p. 18, no. 188	Summer 195	1243/315
318	2.52	17.5 NW	RIC IV/1, p. 99, no. 64; Hill, p. 18, no. 188	Summer 195	1243/316
319	2.76	16.8 S	RIC IV/1, p. 99, no. 64; Hill, p. 18, no. 188	Summer 195	1243/317
320	2.78	17.9 NW	RIC IV/1, p. 99, no. 64; Hill, p. 18, no. 188	Summer 195	1243/318
321	3.25	17.5 S	RIC IV/1, p. 99, no. 68; Hill, p. 18, no. 191	Summer 195	1243/319
322	3.44	18.2 NE	RIC IV/1, p. 99, no. 68; Hill, p. 18, no. 191	Summer 195	1243/320

Issue 13

323	2.59	18.5 S	RIC IV/1, p. 101, no. 85; Hill, p. 19, no. 230	c. June 196	1243/328
324	3.14	17.4 S	RIC IV/1, p. 101, no. 85; Hill, p. 19, no. 230	c. June 196	1243/329
325	3.33	17 NE	RIC IV/1, p. 101, no. 85; Hill, p. 19, no. 230	c. June 196	1243/330
326	2.98	17 S	RIC IV/1, p. 101, no. 85; Hill, p. 19, no. 230	c. June 196	1243/331
327	3.43	19.3 S	RIC IV/1, p. 101, no. 85; Hill, p. 19, no. 230	c. June 196	1243/332
328	3.1	19.3 N	RIC IV/1, p. 101, no. 85; Hill, p. 19, no. 230	c. June 196	1243/333

Bojana BORIĆ–BREŠKOVIĆ, Mirjana VOJVODA

329	2.83	17.9 NW	RIC IV/1, p. 101, no. 85; Hill, p. 19, no. 230	c. June 196	1243/334
330	2.87	18.2 S	RIC IV/1, p. 101, no. 86; Hill, p. 19, no. 231	c. June 196	1243/335
331	3.56	16.6 N	RIC IV/1, p. 101, no. 86; Hill, p. 19, no. 231	c. June 196	1243/336
332	3.23	18.9 S	RIC IV/1, p. 101, no. 86; Hill, p. 19, no. 231	c. June 196	1243/337

Issue 14

333	3.39	18.2 S	RIC IV/1, p. 100, no. 74; Hill, p. 19, no. 251	196	1243/321
334	3.12	18.3 S	RIC IV/1, p. 100, no. 74; Hill, p. 19, no. 251	196	1243/322
335	3.37	17.6 N	RIC IV/1, p. 100, no. 74; Hill, p. 19, no. 251	196	1243/323
336	2.56	18 N	RIC IV/1, p. 100, no. 76; Hill, p. 20, no. 252	196	1243/324
337	2.76	17.9 S	RIC IV/1, p. 101, no. 81(a); Hill, p. 20, no. 254	196	1243/327

Issue 15

338	3.63	19.9 S	RIC IV/1, p. 102, no. 92(a); Hill, p. 20, no. 273	c. Jan. 197	1243/340
339	3.27	17.3 N	RIC IV/1, p. 102, no. 93; Hill, p. 20, no. 274	c. Jan. 197	1243/341
340	2.8	17.7 S	RIC IV/1, p. 102, no. 93; Hill, p. 20, no. 274	c. Jan. 197	1243/342
341	2.75	17.7 S	RIC IV/1, p. 102, no. 93; Hill, p. 20, no. 274	c. Jan. 197	1243/343
342	2.63	17.4 N	RIC IV/1, p. 102, no. 93; Hill, p. 20, no. 274	c. Jan. 197	1243/344
343	3.36	16.5 S	RIC IV/1, p. 102, no. 93; Hill, p. 20, no. 274	c. Jan. 197	1243/345
344	2.81	18.2 N	RIC IV/1, p. 102, no. 93; Hill, p. 20, no. 274	c. Jan. 197	1243/346

A HOARD OF ROMAN SILVER COINS FROM THE VILLAGE OF SUPSKA ...

345	2.24	17.9 S	RIC IV/1, p. 102, no. 93; Hill, p. 20, no. 274	c. Jan. 197	1243/347
346	3.21	17.5 SW	RIC IV/1, p. 102, no. 93; Hill, p. 20, no. 274	c. Jan. 197	1243/348
347	2.39	18.1 S	RIC IV/1, p. 102, no. 96(a); Hill, p. 20, no. 275	c. Jan. 197	1243/349

Special Issue (Battle of Lugdunum)

348	2.26	17.2 N	RIC IV/1, p. 100, no. 79; Hill, p. 20, no. 278	197	1243/325
349	3.28	17.2 N	RIC IV/1, p. 100, no. 79; Hill, p. 20, no. 278	197	1243/326

Issue 16

350	2.76	18.3 S	RIC IV/1, p. 102, no. 91; Hill, p. 20, no. 287	197	1243/338
351	3.63	17.5 S	RIC IV/1, p. 102, no. 91; Hill, p. 20, no. 287	197	1243/339

Issue 17

352	3.22	17.8 S	RIC IV/1, p. 103, no. 100; Hill, p. 20, no. 299	197	1243/355
353	3.06	17.4 N	RIC IV/1, p. 103, no. 104; Hill, p. 20, no. 300	197	1243/357
354	3	16.8 N	RIC IV/1, p. 103, no. 104; Hill, p. 20, no. 300	197	1243/358
355	3.05	16.4 N	RIC IV/1, p. 103, no. 104; Hill, p. 20, no. 300	197	1243/359
356	3.02	16.8 S	RIC IV/1, p. 103, no. 104; Hill, p. 20, no. 300	197	1243/360
357	2.91	17 S	RIC IV/1, p. 103, no. 104; Hill, p. 20, no. 300	197	1243/361
358	3.07	16 N	RIC IV/1, p. 103, no. 104; Hill, p. 20, no. 300	197	1243/362
359	2.98	18.8 N	RIC IV/1, p. 103, no. 105; Hill, p. 20, no. 301	197	1243/363

360	3.46	16.6 N	RIC IV/1, p. 103, no. 105; Hill, p. 20, no. 301	197	1243/364
361	2.43	17.7 S	RIC IV/1, p. 103, no. 105; Hill, p. 20, no. 301	197	1243/365
362	2.37	16.9 NE	RIC IV/1, p. 103, no. 105; Hill, p. 20, no. 301	197	1243/366
363	2.89	17.2 S	RIC IV/1, p. 103, no. 105; Hill, p. 20, no. 301	197	1243/367
364	3.18	16.6 N	RIC IV/1, p. 103, no. 106; Hill, p. 20, no. 302	197	1243/368
365	2.82	16.7 NE	RIC IV/1, p. 103, no. 106; Hill, p. 20, no. 302	197	1243/369
366	2.56	16.5 N	RIC IV/1, p. 103, no. 106; Hill, p. 20, no. 302	197	1243/370
367	2.35	16.3 S	RIC IV/1, p. 103, no. 106; Hill, p. 20, no. 302	197	1243/371

Issue 18

368	3.62	17 S	RIC IV/1, p. 102, no. 97; Hill, p. 21, no. 310	197	1243/350
369	2.84	17.8 SW	RIC IV/1, p. 102, no. 97; Hill, p. 21, no. 310	197	1243/351
370	3.32	17.2 NE	RIC IV/1, p. 102, no. 97; Hill, p. 21, no. 310	197	1243/352
371	3.29	18.3 S	RIC IV/1, p. 102, no. 97; Hill, p. 21, no. 310;	197	1243/353
372	2.94	18.1 N	RIC IV/1, p. 102, no. 97; Hill, p. 21, no. 310	197	1243/354
373	2.42	16.9 S	RIC IV/1, p. 103, no. 101; Hill, p. 21, no. 312	197	1243/356

Issue 16 or 17 or 19

374	3.37	17.7 N	RIC IV/1, p. 101, no. 87 (IMP VIII) or p. 103, no. 105 (IMP VIII) or p. 105, no. 116 (IMP X). Hill, p. 20, no. 286 – Issue 16 (IMP VIII) or p. 20, no. 301 – Issue 17 (IMP VIII) or p. 21, no. 330 – Issue 19 (IMP X)	197	1243/383
-----	------	-----------	--	-----	----------

A HOARD OF ROMAN SILVER COINS FROM THE VILLAGE OF SUPSKA ...

375	2.5	16.9 W	RIC IV/1, p. 101, no. 87 (IMP VIII) or p. 103, no. 105 (IMP VIII) or p. 105, no. 116 (IMP X). Hill, p. 20, no. 286 – Issue 16 (IMP VIII) or p. 20, no. 301 – Issue 17 (IMP VIII) or p. 21, no. 330 – Issue 19 (IMP X)	197	1243/385
376	2.87	16.7 N	RIC IV/1, p. 101, no. 87 (IMP VIII) or p. 103, no. 105 (IMP VIII) or p. 105, no. 116 (IMP X). Hill, p. 20, no. 286 – Issue 16 (IMP VIII) or p. 20, no. 301 – Issue 17 (IMP VIII) or p. 21, no. 330 – Issue 19 (IMP X)	197	1243/384

Issue 20

377	2.98	16.1 N	RIC IV/1, p. 104, no. 113; Hill, p. 21, no. 345	Jan. 198	1243/378
378	3.26	16.7 S	RIC IV/1, p. 104, no. 113; Hill, p. 21, no. 345	Jan. 198	1243/379
379	3.81	18 SW	RIC IV/1, p. 104, no. 113; Hill, p. 21, no. 345	Jan. 198	1243/380
380	3.53	16.5 S	RIC IV/1, p. 104, no. 113; Hill, p. 21, no. 345	Jan. 198	1243/381
381	2.13	17.3 NW	RIC IV/1, p. 104, no. 113; Hill, p. 21, no. 345	Jan. 198	1243/382
382	2.81	17.5 N	RIC IV/1, p. 105, no. 117; Hill, p. 21, no. 347	Jan. 198	1243/386
383	3.37	16.8 S	RIC IV/1, p. 105, no. 117; Hill, p. 21, no. 347	Jan. 198	1243/387
384	2.94	17.2 N	RIC IV/1, p. 105, no. 117; Hill, p. 21, no. 347	Jan. 198	1243/388
385	3.53	16.5 NE	RIC IV/1, p. 105, no. 118; Hill, p. 21, no. 346	Jan. 198	1243/392
386	2.76	17 S	RIC IV/1, p. 105, no. 118; Hill, p. 21, no. 346	Jan. 198	1243/393
387	3.5	17.7 SW	RIC IV/1, p. 105, no. 118; Hill, p. 21, no. 346	Jan. 198	1243/391
388	2.7	16.6 N	RIC IV/1, p. 105, no. 118; Hill, p. 21, no. 346	Jan. 198	1243/394

389	1.75	17.2 SW	RIC IV/1, p. 105, no. 118; Hill, p. 21, no. 346	Jan. 198	1243/395
390	3.84	16 SW	RIC IV/1, p. 105, no. 118; Hill, p. 21, no. 346	Jan. 198	1243/396
391	2.59	17.6 N	RIC IV/1, p. 105, no. 118; Hill, p. 21, no. 346	Jan. 198	1243/397
392	3.35	20.1 N	RIC IV/1, p. 105, no. 119A (rev. SALV- TI AVGG); Hill, p. 21, no. 348 (but var. of rev. with SALVTI AVG)	Jan. 198	1243/398
393	3.17	17.5 N	RIC IV/1, p. 105, no. 119A (rev. SALVTI AVGG); Hill, p. 21, no. 348 (but var. of rev. with SALVTI AVG)	Jan. 198	1243/399
394	3.07	18.1 S	RIC IV/1, p. 105, no. 119A (rev. SALVTI AVGG); Hill, p. 21, no. 348 (but var. of rev. with SALVTI AVG)	Jan. 198	1243/400
395	3.01	18.2 S	RIC IV/1, p. 105, no. 119A (rev. SALVTI AVGG); Hill, p. 21, no. 348 (but var. of rev. with SALVTI AVG)	Jan. 198	1243/401
396	3.09	19.1 N	RIC IV/1, p. 105, no. 119A (rev. SALVTI AVGG); Hill, p. 21, no. 348 (but var. of rev. with SALVTI AVG)	Jan. 198	1243/402
397	3.33	16.5 S	RIC IV/1, p. 105, no. 119A (rev. SALVTI AVGG); Hill, p. 21, no. 348 (but var. of rev. with SALVTI AVG)	Jan. 198	1243/403

Issue 19 or 20

398	3.27	16.5 S	RIC IV/1, p. 104, no. 115 or p. 105, no. 117; Hill, p. 21, no. 331; Issue 19, 197 or p. 21, no. 347; Issue 20 (Jan.), 198	197 or Jan. 198	1243/389
399	3.13	15.3 NW	RIC IV/1, p. 104, no. 115 or p. 105, no. 117; Hill, p. 21, no. 331; Issue 19, 197 or p. 21, no. 347; Issue 20 (Jan.), 198	197 or Jan. 198	1243/390

**b) Joint Reign of Severus and Caracalla, 198-209 AD
(Septimius Severus, Cat. 400-496)**

Issue 1

400	2.5	17.8 N	RIC IV/1, p. 103, no. 107; Hill, p. 23, no. 360	c. June 198	1243/372
401	3.09	16.9 N	RIC IV/1, p. 103, no. 107; Hill, p. 23, no. 360	c. June 198	1243/373
402	3.47	17.2 NE	RIC IV/1, p. 103, no. 107; Hill, p. 23, no. 360	c. June 198	1243/374
403	2.57	16.3 N	RIC IV/1, p. 103, no. 107; Hill, p. 23, no. 360	c. June 198	1243/375
404	2.26	16.4 S	RIC IV/1, p. 103, no. 107; Hill, p. 23, no. 360	c. June 198	1243/376
405	3.18	17.3 N	RIC IV/1, p. 105, no. 120(c); Hill, p. 23, no. 361	c. June 198	1243/404
406	2.23	17.8 S	RIC IV/1, p. 105, no. 120(c); Hill, p. 23, no. 361	c. June 198	1243/405
407	2.82	17.1 S	RIC IV/1, p. 105, no. 120(c); Hill, p. 23, no. 361	c. June 198	1243/406
408	2.77	18.1 S	RIC IV/1, p. 106, no. 122(c); Hill, p. 23, no. 361	c. June 198	1243/407

Special Issue (Fall of Ctesiphon)

409	3.52	16.6 N	RIC IV/1, p. 104, no. 110; Hill, p. 23, no. 378	198	1243/377
-----	------	-----------	--	-----	----------

Issue 2

410	2.96	20.4 NW	RIC IV/1, p. 107, no. 134; Hill, p. 23, no. 391	198	1243/411
-----	------	------------	--	-----	----------

Issue 3

411	3.38	18.7 SW	RIC IV/1, p. 107, no. 131; Hill, p. 24, no. 404	c. Jan. 199	1243/409
412	2.95	18.5 SW	RIC IV/1, p. 107, no. 131; Hill, p. 24, no. 404	c. Jan. 199	1243/410
413	3.3	18.2 N	RIC IV/1, p. 109, no. 146(a); Hill, p. 24, no. 406	c. Jan. 199	1243/419

Issue 4

414	2.42	20 N	RIC IV/1, p. 106, no. 125(a) Hill, p. 24, no. 430	199	1243/408
415	3.23	19.3 N	RIC IV/1, p. 109, no. 144(b); Hill, p. 24, no. 431	199	1243/415
416	2.42	19.5 N	RIC IV/1, p. 109, no. 144(b); Hill, p. 24, no. 431	199	1243/416
417	2.98	18.8 S	RIC IV/1, p. 109, no. 144(b); Hill, p. 24, no. 431	199	1243/417
418	3.03	17.6 S	RIC IV/1, p. 109, no. 144(b); Hill, p. 24, no. 431	199	1243/418

Special Issue (The Mint)

419	3.52	18.1 S	RIC IV/1, p. 107, no. 135A(b); Hill, p. 25, no. 471	200	1243/412
420	2.81	18.5 SW	RIC IV/1, p. 107, no. 135A(b); Hill, p. 25, no. 471	200	1243/413
421	2.8	18 N	RIC IV/1, p. 107, no. 135A(b); Hill, p. 25, no. 471	200	1243/414

Issue 7

422	3.08	19.4 NW	RIC IV/1, p. 110, no. 150; Hill, p. 25, no. 488	200	1243/420
423	3.22	19 N	RIC IV/1, p. 110, no. 150; Hill, p. 25, no. 488	200	1243/421
424	3.26	19 N	RIC IV/1, p. 110, no. 150; Hill, p. 25, no. 488	200	1243/422
425	3.06	19.4 N	RIC IV/1, p. 113, no. 171(a); Hill, p. 25, no. 490	200	1243/428
426	2.96	20 S	RIC IV/1, p. 113, no. 171(a); Hill, p. 25, no. 490	200	1243/429

Issue 8

427	3.34	18.8 N	RIC IV/1, p. 113, no. 167(a); Hill, p. 26, no. 514	201	1243/425
-----	------	-----------	---	-----	----------

A HOARD OF ROMAN SILVER COINS FROM THE VILLAGE OF SUPSKA ...

428	2.89	17.9 N	RIC IV/1, p. 113, no. 167(a); Hill, p. 26, no. 514	201	1243/426
429	2.84	18.7 S	RIC IV/1, p. 113, no. 167(a); Hill, p. 26, no. 514	201	1243/427

Special Issue (Parthian Victory commemorated)

430	3.42	19.1 N	RIC IV/1, p. 112, no. 160; Hill, p. 26, no. 529	201	1243/423
431	3.21	18 N	RIC IV/1, p. 112, no. 160; Hill, p. 26, no. 529	201	1243/424

Issue 9

432	3.1	20.6 S	RIC IV/1, p. 114, no. 176; Hill, p. 26, no. 539	201	1243/430
433	2.91	19.2 NE	RIC IV/1, p. 114, no. 176; Hill, p. 26, no. 539	201	1243/431
434	3.43	18.3 S	RIC IV/1, p. 114, no. 176; Hill, p. 26, no. 539	201	1243/432
435	3.58	18.7 N	RIC IV/1, p. 114, no. 176; Hill, p. 26, no. 539	201	1243/433
436	3.47	21.6 N	RIC IV/1, p. 114, no. 176; Hill, p. 26, no. 539	201	1243/434
437	3.19	19.1 N	RIC IV/1, p. 124, no. 265; Hill, p. 26, no. 538	201	1243/473
438	3.18	19.2 N	RIC IV/1, p. 124, no. 265; Hill, p. 26, no. 538	201	1243/474
439	3.22	19.8 SW	RIC IV/1, p. 124, no. 265; Hill, p. 26, no. 538	201	1243/475
440	3.03	18.9 S	RIC IV/1, p. 124, no. 265; Hill, p. 26, no. 538	201	1243/476

Issue 11

441	3.09	19.6 NE	RIC IV/1, p. 115, no. 185; Hill, p. 27, no. 576	Jan. 202	1243/435
442	3.3	18.7 S	RIC IV/1, p. 115, no. 185; Hill, p. 27, no. 576	Jan. 202	1243/436

443	3.26	19.2 S	RIC IV/1, p. 115, no. 185; Hill, p. 27, no. 576	Jan. 202	1243/437
-----	------	-----------	--	----------	----------

Issue 12

444	2.78	19.3 N	RIC IV/1, p. 116, no. 189(b); Hill, p. 28, no. 649	203	1243/438
445	3.4	18.6 S	RIC IV/1, p. 124, no. 264(a); Hill, p. 28, no. 628	203	1243/471
446	2.8	19.7 S	RIC IV/1, p. 124, no. 264(a); Hill, p. 28, no. 628	203	1243/472

Special Issue (? Aquuct at Carthage)

447	2.82	19.1 N	RIC IV/1, p. 125, no. 267(a) ; Hill, p. 29, no. 662	203	1243/483
-----	------	-----------	--	-----	----------

Issue 13

448	3.17	19.7 S	RIC IV/1, p. 125, no. 266; Hill, p. 29, no. 676	Jan. 204	1243/477
449	2.72	19.6 N	RIC IV/1, p. 125, no. 266; Hill, p. 29, no. 676	Jan. 204	1243/478
450	3.14	19.5 S	RIC IV/1, p. 125, no. 266; Hill, p. 29, no. 676	Jan. 204	1243/479
451	3.05	19.7 S	RIC IV/1, p. 125, no. 266; Hill, p. 29, no. 676	Jan. 204	1243/480
452	2.27	20.7 S	RIC IV/1, p. 125, no. 266; Hill, p. 29, no. 676	Jan. 204	1243/481
453	2.74	19.4 N	RIC IV/1, p. 125, no. 266; Hill, p. 29, no. 676	Jan. 204	1243/482

Issue 14

454	2.85	19.9 S	RIC IV/1, p. 128, no. 295; Hill, p. 30, no. 720	204	1243/491
455	3.08	18.5 S	RIC IV/1, p. 128, no. 295; Hill, p. 30, no. 720	204	1243/492
456	3.7	20.2 S	RIC IV/1, p. 128, no. 295; Hill, p. 30, no. 720	204	1243/493

A HOARD OF ROMAN SILVER COINS FROM THE VILLAGE OF SUPSKA ...

457	3.41	20.2 S	RIC IV/1, p. 128, no. 295; Hill, p. 30, no. 720	204	1243/494
458	2.51	20.5 N	RIC IV/1, p. 128, no. 295; Hill, p. 30, no. 720	204	1243/495

Issue 15

459	3.12	19.9 N	RIC IV/1, p. 124, no. 261; Hill, p. 30, no. 726	Jan, 205	1243/470
-----	------	-----------	--	----------	----------

Special Issue (Consulship of Caracalla and Geta) (1) (Concurrent with Issue 15)

460	3.37	19.4 S	RIC IV/1, p. 126, no. 277; Hill, p. 31, no. 741	205	1243/484
-----	------	-----------	--	-----	----------

Issue 16

461	3.16	19.3 N	RIC IV/1, p. 117, no. 196; Hill, p. 31, no. 763	205	1243/439
462	3.31	20 NE	RIC IV/1, p. 117, no. 197; Hill, p. 31, no. 764	205	1243/440
463	3.09	19.2 N	RIC IV/1, p. 117, no. 197; Hill, p. 31, no. 764	205	1243/441

Issue 17

464	2.69	19.5 N	RIC IV/1, p. 117, no. 200; Hill, p. 32, no. 823	206	1243/442
465	3.05	19.9 S	RIC IV/1, p. 117, no. 200; Hill, p. 32, no. 823	206	1243/443
466	2.82	19.7 N	RIC IV/1, p. 117, no. 200; Hill, p. 32, no. 823	206	1243/444
467	3.22	19.5 N	RIC IV/1, p. 117, no. 201; Hill, p. 32, no. 824	206	1243/445
468	3.57	21 N	RIC IV/1, p. 117, no. 201; Hill, p. 32, no. 824	206	1243/446
469	3.17	19 NE	RIC IV/1, p. 117, no. 201; Hill, p. 32, no. 824	206	1243/447

Issue 19

470	3.4	19.2 S	RIC IV/1, p. 118, no. 207; Hill, p. 34, no. 907	207	1243/448
471	2.89	19.1 NW	RIC IV/1, p. 118, no. 207; Hill, p. 34, no. 907	207	1243/449
472	3.39	19.9 W	RIC IV/1, p. 118, no. 211; Hill, p. 34, no. 908	207	1243/450
473	2.52	21.1 S	RIC IV/1, p. 118, no. 211; Hill, p. 34, no. 908	207	1243/451
474	3.36	19.5 S	RIC IV/1, p. 118, no. 211; Hill, p. 34, no. 908	207	1243/452
475	2.54	19.2 N	RIC IV/1, p. 118, no. 211; Hill, p. 34, no. 908	207	1243/453

Special Issue (Beginning of Severus' 15th Year)

476	2.83	21.2 E	RIC IV/1, p. 129, no. 308; Hill, p. 35, no. 954	207	1243/496
477	3.05	17.9 S	RIC IV/1, p. 129, no. 308; Hill, p. 35, no. 954	207	1243/497
478	3.22	19.3 N	RIC IV/1, p. 129, no. 308; Hill, p. 35, no. 954	207	1243/498

Issue 20

479	2.79	20.6 S	RIC IV/1, p. 127, no. 288; Hill, p. 35, no. 963	207	1243/486
480	2.79	18.7 N	RIC IV/1, p. 127, no. 288; Hill, p. 35, no. 963	207	1243/487
481	2.66	19.8 N	RIC IV/1, p. 127, no. 288; Hill, p. 35, no. 963	207	1243/488
482	3.07	19.3 S	RIC IV/1, p. 127, no. 288; Hill, p. 35, no. 963	207	1243/489
483	3.41	17.8 N	RIC IV/1, p. 127, no. 288; Hill, p. 35, no. 963	207	1243/490

Issue 21

484	3.1	18.9 S	RIC IV/1, p. 119, no. 216; Hill, p. 36, no. 1039	208	1243/454
-----	-----	-----------	---	-----	----------

A HOARD OF ROMAN SILVER COINS FROM THE VILLAGE OF SUPSKA ...

485	3.4	20.1 N	RIC IV/1, p. 119, no. 216; Hill, p. 36, no. 1039	208	1243/455
486	2.29	20.8 S	RIC IV/1, p. 119, no. 216; Hill, p. 36, no. 1039	208	1243/456
487	2.96	19.5 S	RIC IV/1, p. 119, no. 219; Hill, p. 36, no. 1038	208	1243/457
488	3.58	19.8 N	RIC IV/1, p. 119, no. 221; Hill, p. 36, no. 1040	208	1243/458
489	3.23	19.4 S	RIC IV/1, p. 119, no. 221; Hill, p. 36, no. 1040	208	1243/459
490	2.73	22.1 N	RIC IV/1, p. 119, no. 221; Hill, p. 36, no. 1040	208	1243/460

Issue 22

491	3.41	18.8 N	RIC IV/1, p. 120, no. 226; Hill, p. 37, no. 1070	209	1243/461
492	3.35	18.6 S	RIC IV/1, p. 120, no. 226; Hill, p. 37, no. 1070	209	1243/462
493	3.43	21 N	RIC IV/1, p. 126, no. 278(a); Hill, p. 37, no. 1069	209	1243/485

Issue 23

494	3.41	19.5 N	RIC IV/1, p. 120, no. 230; Hill, p. 38, no. 1108	209	1243/463
495	3.1	19.3 N	RIC IV/1, p. 120, no. 230; Hill, p. 38, no. 1108	209	1243/464
496	2.85	19.1 N	RIC IV/1, p. 120, no. 230; Hill, p. 38, no. 1108	209	1243/465

c) Joint Reign of Severus, Caracalla and Geta, 209-211 AD
(Septimius Severus, Cat. 497-502)

Issue 1

497	2.63	18.8 N	RIC IV/1, p. 121, no. 233; Hill, p. 39, no. 1123	Jan. 210	1243/466
498	3.66	18.5 S	RIC IV/1, p. 121, no. 233; Hill, p. 39, no. 1123	Jan. 210	1243/467

499	2.83	19.9 S	RIC IV/1, p. 121, no. 233; Hill, p. 39, no. 1123	Jan. 210	1243/468
500	3.72	18 S	RIC IV/1, p. 121, no. 234; Hill, p. 39, no. 1125	Jan. 210	1243/469

Special Issue (Victories in Britain) (2)

501	2.46	18.8 N	RIC IV/1, p. 133, no. 332; Hill, p. 40, no. 1176	210	1243/499
502	3.04	19.7 S	RIC IV/1, p. 133, no. 335; Hill, p. 40, no. 1178	210	1243/500

Mint of Alexandria
(Septimius Severus, Cat. 503)

503	2.71	18.1 S	RIC IV/1, p. 135, no. 345	193 (?)	1243/502
-----	------	-----------	---------------------------	---------	----------

Mint of Emesa
(Septimius Severus, Cat. 504-512)

504	2.75	18.4 S	RIC IV/1, p. 140, no. 364	194 – 195 (?)	1243/501
505	2.84	18.3 NE	RIC IV/1, p. 140, no. 364	194 – 195 (?)	1243/503
506	2.88	18.2 N	RIC IV/1, p. 142, no. 377	194 – 195 (?)	1243/504
507	3.47	18.7 SW	RIC IV/1, p. 143, no. 387	194 – 195 (?)	1243/505
508	3.33	17.5 N	RIC IV/1, p. 147, no. 415	194 – 195 (?)	1243/506
509	3.16	19.2 S	RIC IV/1, p. 148, no. 428	194 – 195 (?)	1243/507
510	2.95	18.5 N	RIC IV/1, p. 156, no. 484(a)	196 – 197 (first group)	1243/508
511	3.32	19 S	RIC IV/1, p. 159, no. 497(a)	198	1243/509
512	3.01	19.3 N	RIC IV/1, p. 160, no. 511(a)	198 – 202	1243/510

**Julia Domna
(Cat. 513-583)
Mint of Rome**

**a) Sole Reign of Severus, 193-198 AD
(Julia Domna, Cat. 513-535)**

Issue 8

513	2.65	17.4 N	RIC IV/1, p. 165, no. 538; Hill, p. 18, no. 151	Jan. 195	1243/511
514	2.41	17.2 N	RIC IV/1, p. 165, no. 538; Hill, p. 18, no. 151	Jan. 195	1243/512
515	3.04	18.2 N	RIC IV/1, p. 165, no. 538; Hill, p. 18, no. 151	Jan. 195	1243/513
516	2.9	21.6 S	RIC IV/1, p. 165, no. 538; Hill, p. 18, no. 151	Jan. 195	1243/514
517	2.61	17.5 N	RIC IV/1, p. 165, no. 538; Hill, p. 18, no. 151	Jan. 195	1243/515

Issue 9

518	2.95	16.6 N	RIC IV/1, p. 168, no. 560; Hill, p. 18, no. 176	c. March 195	1243/535
519	2.16	16.5 SW	RIC IV/1, p. 168, no. 560; Hill, p. 18, no. 176	c. March 195	1243/536
520	2.97	16.7 NE	RIC IV/1, p. 168, no. 560; Hill, p. 18, no. 176	c. March 195	1243/537
521	3.4	16.3 S	RIC IV/1, p. 168, no. 560; Hill, p. 18, no. 176	c. March 195	1243/538
522	3.02	18.7 N	RIC IV/1, p. 168, no. 560; Hill, p. 18, no. 176	c. March 195	1243/539
523	2.74	17.3 S	RIC IV/1, p. 168, no. 560; Hill, p. 18, no. 176	c. March 195	1243/540
524	2.07	16.2 N	RIC IV/1, p. 168, no. 560; Hill, p. 18, no. 176	c. March 195	1243/541

Issue 12

525	2.7	17.1 S	RIC IV/1, p. 167, no. 548; Hill, p. 19, no. 219	Jan. 196	1243/518
-----	-----	-----------	--	----------	----------

Issue 15

526	3.13	19.9 S	RIC IV/1, p.171, no. 587; Hill, p. 20, no. 276	Jan. 197	1243/575
527	2.6	16.8 S	RIC IV/1, p.171, no. 587; Hill, p. 20, no. 276	Jan. 197	1243/576
528	3.05	17.4 NW	RIC IV/1, p.171, no. 587; Hill, p. 20, no. 276	Jan. 197	1243/577
529	2.93	17.2 N	RIC IV/1, p.171, no. 587; Hill, p. 20, no. 276	Jan. 197	1243/578
530	2.28	18.1 N	RIC IV/1, p.171, no. 587; Hill, p. 20, no. 276	Jan. 197	1243/579
531	3.22	15.6 S	RIC IV/1, p.171, no. 587; Hill, p. 20, no. 276	Jan. 197	1243/580

Special Issue (Outbreak of Parthian war and Relief of Nisibis)

532	2.77	18 N	RIC IV/1, p. 169, no. 567; Hill, p. 21, no. 316	197	1243/549
-----	------	---------	--	-----	----------

Special Issue (Caracalla promoted to Augustus)

533	2.47	19.6 S	RIC IV/1, p. 169, no. 564; Hill, 21, no. 356	198	1243/546
534	3.01	19.5 N	RIC IV/1, p. 169, no. 564; Hill, 21, no. 356	198	1243/547
535	3.2	19.6 N	RIC IV/1, p. 169, no. 566; Hill, 21, no. 357	198	1243/548

**b) Joint Reign of Severus and Caracala, 198-209 AD
(Julia Domna, Cat. 536-581)**

Issue 1

536	3.19	18.6 S	RIC IV/1, p. 168, no. 561; Hill, p. 23, no. 362	c. June 198	1243/542
537	2.84	19.7 N	RIC IV/1, p. 168, no. 561; Hill, p. 23, no. 362	c. June 198	1243/543
538	3.32	19.2 NW	RIC IV/1, p. 168, no. 561; Hill, p. 23, no. 362	c. June 198	1243/544

A HOARD OF ROMAN SILVER COINS FROM THE VILLAGE OF SUPSKA ...

539	3.2	19 NW	RIC IV/1, p. 168, no. 561, rv. var. (rudder on globe); Hill, p. 23, no. 362	c. June 198	1243/545
-----	-----	----------	---	-------------	----------

Issue 4

540	2.55	17.8 S	RIC IV/1, p.170, no. 580; Hill, p. 24, no. 432	199	1243/568
541	3.02	16.5 S	RIC IV/1, p.170, no. 580; Hill, p. 24, no. 432	199	1243/570
542	2.9	17.6 S	RIC IV/1, p.170, no. 580; Hill, p. 24, no. 432	199	1243/573
543	2.97	16.7 N	RIC IV/1, p.170, no. 580; Hill, p. 24, no. 433	199	1243/569
544	3.27	18.8 S	RIC IV/1, p.170, no. 580; Hill, p. 24, no. 433	199	1243/571
545	2.34	17.6 S	RIC IV/1, p.170, no. 580; Hill, p. 24, no. 433	199	1243/572
546	2.86	18 S	RIC IV/1, p.170, no. 580; Hill, p. 24, no. 433	199	1243/574

Special Issue (Visit to Egypt)

547	3.46	19.3 NE	RIC IV/1, p. 166, no. 546; Hill, p. 25, no. 481	200	1243/516
548	3.15	19.4 NE	RIC IV/1, p. 166, no. 546; Hill, p. 25, no. 481	200	1243/517

Issue 7

549	3.54	18.7 N	RIC IV/1, p.170, no. 576; Hill, p. 25, no. 491	200	1243/563
550	3.36	17.4 S	RIC IV/1, p.170, no. 576; Hill, p. 25, no. 491	200	1243/565

Special Issue (Parthian Victory commemorated)

551	3.09	18.6 N	RIC IV/1, p.170, no. 574; Hill, p. 26, no. 540	201	1243/558
552	3.3	19.5 N	RIC IV/1, p.170, no. 574; Hill, p. 26, no. 540	201	1243/559

553	3	20.5 S	RIC IV/1, p.170, no. 574; Hill, p. 26, no. 540	201	1243/560
554	3.52	19.8 N	RIC IV/1, p.170, no. 574; Hill, p. 26, no. 540	201	1243/561
555	3.3	19.7 S	RIC IV/1, p.170, no. 574; Hill, p. 26, no. 540	201	1243/562

Issue 11

556	2.94	19.9 SW	RIC IV/1, p.170, no. 577; Hill, p. 27, no. 577	Jan. 202	1243/566
557	2.98	18.3 NE	RIC IV/1, p.170, no. 577; Hill, p. 27, no. 577	Jan. 202	1243/567

Issue 12

558	3	18.7 S	RIC IV/1, p. 167, no. 555; Hill, p. 29, no. 650	203	1243/528
559	3.29	20 N	RIC IV/1, p. 167, no. 555; Hill, p. 29, no. 650	203	1243/529

Issue 13

560	3.5	18.7 S	RIC IV/1, p. 170, no. 572; Hill, p. 29, no. 677	Jan. 204	1243/550
561	2.87	18.5 N	RIC IV/1, p. 170, no. 572; Hill, p. 29, no. 677	Jan. 204	1243/551
562	3.05	21.6 S	RIC IV/1, p. 170, no. 572; Hill, p. 29, no. 677	Jan. 204	1243/552
563	3.23	18.9 S	RIC IV/1, p. 170, no. 572; Hill, p. 29, no. 677	Jan. 204	1243/553
564	2.92	19.2 NW	RIC IV/1, p. 170, no. 572; Hill, p. 29, no. 677	Jan. 204	1243/554
565	3.07	19.3 S	RIC IV/1, p. 170, no. 572; Hill, p. 29, no. 677	Jan. 204	1243/555
566	3.37	20 NE	RIC IV/1, p. 170, no. 572; Hill, p. 29, no. 677	Jan. 204	1243/556
567	3.09	19.4 N	RIC IV/1, p. 170, no. 572; Hill, p. 29, no. 677	Jan. 204	1243/557

A HOARD OF ROMAN SILVER COINS FROM THE VILLAGE OF SUPSKA ...

Issue 15

568	3.14	19.4 SW	RIC IV/1, p. 167, no. 551; Hill, p. 30, no. 728	Jan. 205	1243/519
569	2.93	19.8 N	RIC IV/1, p. 167, no. 551; Hill, p. 30, no. 728	Jan. 205	1243/520
570	3.25	18.8 SE	RIC IV/1, p. 167, no. 551; Hill, p. 30, no. 728	Jan. 205	1243/521
571	3.35	19.3 S	RIC IV/1, p. 167, no. 551; Hill, p. 30, no. 728	Jan. 205	1243/522
572	3.26	19.7 S	RIC IV/1, p. 167, no. 551; Hill, p. 30, no. 728	Jan. 205	1243/523

Issue 17

573	2.96	19 S	RIC IV/1, p. 167, no. 553; Hill, p. 32, no. 825	206	1243/524
574	3.49	19.7 S	RIC IV/1, p. 167, no. 553; Hill, p. 32, no. 825	206	1243/525
575	3.45	20.4 N	RIC IV/1, p. 167, no. 554; Hill, p. 32, no. 825	206	1243/526
576	2.58	18.5 S	RIC IV/1, p. 167, no. 554; Hill, p. 32, no. 825	206	1243/527

Issue 19

577	2.61	20 SE	RIC IV/1, p. 168, no. 559; Hill, p. 34, no. 909	207	1243/534
-----	------	----------	--	-----	----------

Issue 22

578	2.35	19.1 S	RIC IV/1, p. 168, no. 556; <i>cf.</i> Hill, p. 37, no. 1066 (but as)	209	1243/530
579	3.1	17.8 SW	RIC IV/1, p. 168, no. 556; <i>cf.</i> Hill, p. 37, no. 1066 (but as)	209	1243/531
580	3.19	19.6 S	RIC IV/1, p. 168, no. 557; Hill, p. 37, no. 1072	209	1243/532
581	2.97	20.1 S	RIC IV/1, p. 168, no. 557; Hill, p. 37, no. 1072	209	1243/533

**Mint of Emesa and Laodicea ad Mare
(Julia Domna, Cat. 582)**

582	3.31	18.5 N	RIC IV/1, p.176, no. 627A	c. 193 – 196 (?)	1243/581
-----	------	-----------	---------------------------	---------------------	----------

**Mint of Laodicea ad Mare
(Julia Domna, Cat. 583)**

583	3.47	19.5 N	RIC IV/1, p.177, no. 637	c. 196 – 202 (new style)	1243/582
-----	------	-----------	--------------------------	-----------------------------	----------

**Caracalla
(Cat. 584-650)**

Mint of Rome

**a) Sole Reign of Severus, 193-198 AD
(Caracalla, Cat. 584-600)**

Issue 14

584	3.13	19 N	RIC IV/1, p. 212, no. 5; Hill, p. 20, no. 255	196	1243/586
-----	------	---------	--	-----	----------

Issue 15

585	2.58	18.9 S	RIC IV/1, p. 212, no. 2; Hill, p. 20, no. 277	Jan. 197	1243/583
586	3.67	18.9 S	RIC IV/1, p. 212, no. 2; Hill, p. 20, no. 277	Jan. 197	1243/584
587	2.64	18.1 S	RIC IV/1, p. 212, no. 2; Hill, p. 20, no. 277	Jan. 197	1243/585

Special Issue (Caracalla appointed Pontifex)

588	2.8	17.9 S	RIC IV/1, p. 213, no. 7; Hill, p. 20, no. 282	197	1243/587
-----	-----	-----------	--	-----	----------

Issue 16

589	2.15	17.4 N	RIC IV/1, p. 213, no. 13(b); Hill, p. 20, no. 288	197	1243/589
590	2.67	16.7 SW	RIC IV/1, p. 213, no. 13(b) ; Hill, p. 20, no. 288	197	1243/590

A HOARD OF ROMAN SILVER COINS FROM THE VILLAGE OF SUPSKA ...

591	3.05	17.3 SW	RIC IV/1, p. 213, no. 13(b); Hill, p. 20, no. 288	197	1243/591
592	3.08	15.8 S	RIC IV/1, p. 213, no. 13(b); Hill, p. 20, no. 288	197	1243/592
593	3.37	16.9 SW	RIC IV/1, p. 213, no. 13(b); Hill, p. 20, no. 288	197	1243/593

Issue 18

594	3.16	18.8 N	RIC IV/1, p. 213, no. 9; Hill, p. 21, no. 313	197	1243/588
-----	------	-----------	--	-----	----------

Issue 20

595	3.38	18.5 S	RIC IV/1, p. 213, no. 11; Hill, p. 21, no. 350	Jan. 198	1243/594
596	2.81	17.2 SW	RIC IV/1, p. 213, no. 11; Hill, p. 21, no. 350	Jan. 198	1243/595
597	3.5	19.7 SW	RIC IV/1, p. 213, no. 11; Hill, p. 21, no. 350	Jan. 198	1243/596
598	2.92	19.3 S	RIC IV/1, p. 213, no. 11; Hill, p. 21, no. 350	Jan. 198	1243/597
599	3.18	17 NE	RIC IV/1, p. 213, no. 11; Hill, p. 21, no. 350	Jan. 198	1243/598
600	2.54	16.5 S	RIC IV/1, p. 213, no. 11; Hill, p. 21, no. 350	Jan. 198	1243/599

**b) Joint Reign of Severus and Caracalla, 198-209 AD
(Caracalla, Cat. 601-644)**

Issue 1

601	3.63	17.1 S	RIC IV/1, p. 215, no. 24(a) or p. 264, no. 334 (Laodicea ad Mare); Hill, p. 23, no. 359	c. June 198	1243/601
602	3.3	17.8 N	RIC IV/1, p. 215, no. 24(a) or p. 264, no. 334 (Laodicea ad Mare); Hill, p. 23, no. 359	c. June 198	1243/602
603	3.16	19 N	RIC IV/1, p. 215, no. 25(a); Hill, p. 23, no. 363	c. June 198	1243/603

604	2.84	18.4 N	RIC IV/1, p. 215, no. 25(b); Hill, p. 23, no. 363	c. June 198	1243/604
-----	------	-----------	--	-------------	----------

Special Issue (Parthian Victory; 2nd part of issue – new fabric)

605	3.2	19.6 SW	RIC IV/1, p. 214, no. 22(a); Hill, p. 24, no. 418	199	1243/600
-----	-----	------------	--	-----	----------

Special Issue (Parthian Victory commemorated)

606	3.1	19.5 N	RIC IV/1, p. 218, no. 39(b); Hill, p. 26, no. 468	200	1243/605
-----	-----	-----------	--	-----	----------

Issue 10

607	3.32	19 N	Rev. PONT = RIC IV/1, p. 222, no. 63; <i>cf.</i> Hill, p. 27, no. 574 (but with rev. PON instead of PONT)	Dec. 201	1243/606
-----	------	---------	---	----------	----------

Issue 11

608	3.09	19.2 S	RIC IV/1, p. 230, no. 120(a); Hill, p. 27, no. 578	Jan. 202	1243/616
-----	------	-----------	---	----------	----------

Special Issue (Parthian Victory and Return to Rome commemorated)

609	3.13	19.8 S	RIC IV/1, p. 222, no. 69; Hill, p. 28, no. 637	203	1243/607
610	3.16	19.5 S	RIC IV/1, p. 222, no. 69; Hill, p. 28, no. 637	203	1243/608

Issue 12

611	2.92	19.3 SW	RIC IV/1, p. 234, no. 149(a); Hill, p. 29, no. 651	203	1243/624
612	2.82	19.4 S	RIC IV/1, p. 234, no. 149(a); Hill, p. 29, no. 651	203	1243/625

Issue 13

613	2.71	18.9 N	RIC IV/1, p. 231, no. 130(a); Hill, p. 29, no. 678	Jan. 204	1243/618
-----	------	-----------	---	----------	----------

Special Issue (Secular Games)

614	2.91	19.6 S	RIC IV/1, p. 223, no. 74(a); Hill, p. 30, no. 701	204	1243/609
-----	------	-----------	--	-----	----------

Special Issue (Parthian Victory commemorated)

615	3.53	19.4 S	RIC IV/1, p. 233, no. 145; Hill, p. 30, no. 716	204	1243/622
-----	------	-----------	--	-----	----------

Issue 14

616	3.28	19.4 S	RIC IV/1, p. 233, no. 144(b); Hill, p. 30, no. 721	204	1243/619
617	3.1	19.9 N	RIC IV/1, p. 233, no. 144(b); Hill, p. 30, no. 722	204	1243/620
618	3.07	20 N	RIC IV/1, p. 233, no. 144(b); Hill, p. 30, no. 721	204	1243/621

Issue 15

619	3.08	19.8 N	RIC IV/1, p. 231, no. 127; Hill, p. 30, no. 729	Jan. 205	1243/617
-----	------	-----------	--	----------	----------

Issue 16

620	3.27	19.3 S	RIC IV/1, p. 225, no. 80(b); Hill, p. 31, no. 765	205	1243/610
621	3.37	19.9 S	RIC IV/1, p. 225, no. 80(b); Hill, p. 31, no. 765	205	1243/611

Issue 17

622	3.53	20.6 S	RIC IV/1, p. 225, no. 83(b); Hill, p. 32, no. 826	206	1243/615
-----	------	-----------	--	-----	----------

Issue 18

623	2.83	20.3 S	RIC IV/1, p. 225, no. 83(a); Hill, p. 33, no. 857	206	1243/612
624	2.9	20.5 SW	RIC IV/1, p. 225, no. 83(a); Hill, p. 33, no. 857	206	1243/613
625	3.77	19.4 NE	RIC IV/1, p. 225, no. 83(a); Hill, p. 33, no. 857	206	1243/614

626	2.59	19.6 N	RIC IV/1, p. 237, no. 179; Hill, p. 33, no. 858	206	1243/645
627	3.14	18.4 SW	RIC IV/1, p. 237, no. 179; Hill, p. 33, no. 858	206	1243/626
628	3.47	18.8 N	RIC IV/1, p. 237, no. 179; Hill, p. 33, no. 858	206	1243/627
629	3.35	20.2 SW	RIC IV/1, p. 237, no. 179; Hill, p. 33, no. 858	206	1243/628
630	3.23	20.1 S	RIC IV/1, p. 237, no. 179; Hill, p. 33, no. 858	206	1243/646

Issue 19

631	2.4	19.4 S	RIC IV/1, p. 226, no. 88; Hill, p. 34, no. 910	207	1243/629
632	3.42	20 N	RIC IV/1, p. 226, no. 88; Hill, p. 34, no. 910	207	1243/630
633	3.28	19.7 S	RIC IV/1, p. 226, no. 88; Hill, p. 34, no. 910	207	1243/631
634	2.84	20.1 SW	RIC IV/1, p. 226, no. 88; Hill, p. 34, no. 910	207	1243/632
635	3.17	19.7 N	RIC IV/1, p. 227, no. 92; Hill, p. 35, no. 965	207	1243/633
636	3.22	19.5 S	RIC IV/1, p. 227, no. 92; Hill, p. 35, no. 965	207	1243/634

Special Issue (Victory in Africa)

637	3.45	19.5 N	RIC IV/1, p. 236, no. 175; Hill, p. 34, no. 929	207	1243/623
-----	------	-----------	--	-----	----------

Special Issue (Departure for Britain)

638	2.35	20 S	RIC IV/1, p. 228, no. 102; Hill, p. 36, no. 998	208	1243/639
-----	------	---------	--	-----	----------

Issue 21

639	2.79	18.9 S	RIC IV/1, p. 228, no. 100; Hill, p. 37, no. 1043	208	1243/635
-----	------	-----------	---	-----	----------

A HOARD OF ROMAN SILVER COINS FROM THE VILLAGE OF SUPSKA ...

640	2.7	20.4 S	RIC IV/1, p. 228, no. 100; Hill, p. 37, no. 1043	208	1243/636
641	3.29	18.5 NE	RIC IV/1, p. 228, no. 100; Hill, p. 37, no. 1043	208	1243/637
642	3.45	19.7 SE	RIC IV/1, p. 228, no. 100; Hill, p. 37, no. 1043	208	1243/638

Issue 23 (2nd part – portraits: L)

643	2.77	19.3 S	RIC IV/1, p. 229, no. 112; Hill, p. 38, no. 1113	209	1243/640
644	2.77	19.3 N	RIC IV/1, p. 229, no. 112; Hill, p. 38, no. 1113	209	1243/641

**c) Joint Reign of Severus, Caracalla and Geta, 209-211 AD
(Caracalla, Cat. 645-649)**

Issue 1

645	2.46	19.6 NE	RIC IV/1, p. 230, no. 117(a); Hill, p. 39, no. 1128	Jan. 210	1243/642
646	3.28	19.5 S	RIC IV/1, p. 230, no. 117(a); Hill, p. 39, no. 1128	Jan. 210	1243/643
647	2.5	19.7 N	RIC IV/1, p. 230, no. 117(a); Hill, p. 39, no. 1128	Jan. 210	1243/644

Special Issue (Victories in Britain) (2)

648	3.33	19.7 S	RIC IV/1, p. 245, no. 231; Hill, p. 40, no. 1183	210	1243/678
649	2.78	19.4 NE	RIC IV/1, p. 245, no. 231A; Hill, p. 40, no. 1184	210	1243/679

**Mint of Laodicea ad Mare
(Caracalla, Cat. 650)**

650	2.85	19.6 N	RIC IV/1, p. 267, no. 354	c. 200 – 201	1243/702
-----	------	-----------	---------------------------	--------------	----------

Geta
(Cat. 651-698)
Mint of Rome

b) Joint Reign of Severus and Caracalla, 198-209 AD
(Geta, Cat. 651-696)

Issue 1

651	3.24	18.8 S	RIC IV/1, p. 314, no. 1; Hill, p. 23, no. 364	c. June 198	1243/735
652	3.2	19.8 N	RIC IV/1, p. 314, no. 2; Hill, p. 23, no. 364	c. June 198	1243/736
653	3.28	18.2 N	RIC IV/1, p. 314, no. 2; Hill, p. 23, no. 364	c. June 198	1243/737
654	2.84	18.8 S	RIC IV/1, p. 314, no. 2; Hill, p. 23, no. 364	c. June 198	1243/738
655	2.77	18.8 N	RIC IV/1, p. 314, no. 2; Hill, p. 23, no. 364	c. June 198	1243/739
656	3.12	18.1 S	RIC IV/1, p. 314, no. 2; Hill, p. 23, no. 364	c. June 198	1243/740

Issue 2

657	3.26	18.2 N	RIC IV/1, p. 314, no. 3; Hill, p. 23, no. 394	198	1243/741
658	3.92	19.7 S	RIC IV/1, p. 314, no. 3; Hill, p. 23, no. 394	198	1243/742

Issue 3

659	3.71	19.2 N	RIC IV/1, p. 314, no. 4; Hill, p. 24, no. 409	c. Jan. 199	1243/743
-----	------	-----------	--	-------------	----------

Issue 6

660	2.69	20 N	RIC IV/1, p. 316, no. 17; Hill, p. 25, no. 458B	200	1243/752
661	2.86	19 S	RIC IV/1, p. 316, no. 18; Hill, p. 25, no. 458B	200	1243/753
662	3.42	19.5 N	RIC IV/1, p. 316, no. 18; Hill, p. 25, no. 458B	200	1243/754

A HOARD OF ROMAN SILVER COINS FROM THE VILLAGE OF SUPSKA ...

663	3.16	19.3 S	RIC IV/1, p. 316, no. 18; Hill, p. 25, no. 458B	200	1243/755
664	2.88	19.8 N	RIC IV/1, p. 316, no. 18; Hill, p. 25, no. 458B	200	1243/756

Special Issue (Parthian Victory commemorated)

665	2.63	18.7 S	RIC IV/1, p. 317, no. 23; Hill, p. 25, no. 470	200	1243/760
666	3.48	19.4 SE	RIC IV/1, p. 317, no. 23; Hill, p. 25, no. 470	200	1243/761
667	3.38	19.9 N	RIC IV/1, p. 317, no. 23; Hill, p. 25, no. 470	200	1243/762
668	3.39	19.2 S	RIC IV/1, p. 317, no. 23; Hill, p. 25, no. 470	200	1243/763

Issue 8

669	3.15	20.4 N	RIC IV/1, p. 316, no. 15(a); Hill, p. 26, no. 517	201	1243/750
670	3.19	20.2 N	RIC IV/1, p. 316, no. 15(b); Hill, p. 26, no. 517	201	1243/751

Issue 11

671	3.54	18.9 S	RIC IV/1, p. 316, no. 20(a); Hill, p. 27, no. 580	Jan. 202	1243/757
672	2.95	19 S	RIC IV/1, p. 316, no. 20(b); Hill, p. 27, no. 580	Jan. 202	1243/758
673	3.22	19.1 N	RIC IV/1, p. 316, no. 20(b); Hill, p. 27, no. 580	Jan. 202	1243/759

Issue 12

674	3.14	18.8 N	RIC IV/1, p. 315, no. 9(a); Hill, p. 29, no. 654	203	1243/746
675	2.88	20 S	RIC IV/1, p. 315, no. 9(a); Hill, p. 29, no. 654	203	1243/747

Issue 13

676	2.73	18.9 N	RIC IV/1, p. 316, no. 13(a); Hill, p. 29, no. 680	Jan. 204	1243/748
677	2.97	20.5 N	RIC IV/1, p. 316, no. 13(a); Hill, p. 29, no. 680	Jan. 204	1243/749

Issue 15 (2nd part of issue – portraits: Eii)

678	3.66	20.5 NE	RIC IV/1, p. 315, no. 8; Hill, p. 30, no. 733	Jan. 205	1243/744
679	3.48	18.6 N	RIC IV/1, p. 315, no. 8; Hill, p. 30, no. 733	Jan. 205	1243/745

Special Issue (5th Anniversary of Geta's appointment as Princeps Iuventutis) (1)

680	3.56	19.3 S	RIC IV/1, p. 318, no. 30; Hill, p. 31, no. 756	205	1243/765
-----	------	-----------	---	-----	----------

Issue 16

681	3.15	19.3 N	RIC IV/1, p. 319, no. 38(b); Hill, p. 31, no. 767	205	1243/771
682	3.29	19.9 N	RIC IV/1, p. 319, no. 38(b); Hill, p. 31, no. 767	205	1243/772

Special Issue (1st Anniversary of Secular Games)
(Concurrent with Consulship of Caracalla and Geta Issue (2))

683	3.43	19 N	RIC IV/1, p. 318, no. 29; Hill, p. 32, no. 792	205	1243/764
-----	------	---------	---	-----	----------

Special Issue (5th Anniversary of Geta's appointment as Princeps Iuventutis) (2)

684	2.93	20.1 NE	RIC IV/1, p. 320, no. 46; Hill, p. 32, no. 800	205	1243/773
685	3.23	21.5 S	RIC IV/1, p. 320, no. 46; Hill, p. 32, no. 800	205	1243/774

Issue 17

686	3.18	20.1 N	RIC IV/1, p. 321, no. 51; Hill, p. 32, no. 828	206	1243/775
-----	------	-----------	---	-----	----------

A HOARD OF ROMAN SILVER COINS FROM THE VILLAGE OF SUPSKA ...

687	3.73	20.4 NE	RIC IV/1, p. 321, no. 51; Hill, p. 32, no. 828	206	1243/776
688	2.93	19.7 N	RIC IV/1, p. 321, no. 51; Hill, p. 32, no. 828	206	1243/777
689	2.78	21.1 S	RIC IV/1, p. 321, no. 51; Hill, p. 32, no. 828	206	1243/778

Issue 19

690	3.12	19.5 N	RIC IV/1, p. 318, no. 34(b); Hill, P. 34, no. 912	207	1243/766
691	2.9	19.8 NW	RIC IV/1, p. 318, no. 34(b); Hill, P. 34, no. 912	207	1243/767
692	2.78	19.5 NW	RIC IV/1, p. 318, no. 34(b); Hill, P. 34, no. 912	207	1243/768
693	3.18	20.1 S	RIC IV/1, p. 318, no. 34(b); Hill, P. 34, no. 912	207	1243/769
694	3.16	20.2 SW	RIC IV/1, p. 318, no. 34(b); Hill, P. 34, no. 912	207	1243/770

Issue 22

695	2.63	20 N	RIC IV/1, p. 321, no. 59(a); Hill, p. 37, no. 1075	209	1243/779
696	3.08	19.4 S	RIC IV/1, p. 322, no. 61(a); Hill, p. 37, no. 1045	209	1243/780

**c) Joint Reign of Severus, Caracalla and Geta, 209-211 AD
(Geta, Cat. 697-698)**

Special Issue (Victories in Britain) (2)

697	3.41	20.1 S	RIC IV/1, p. 327, no. 92; Hill, p. 40, no. 1186	210	1243/785
-----	------	-----------	--	-----	----------

Special Issue (Return to Rome) (2)

698	3.46	19.4 NE	RIC IV/1, p. 325, no. 78(a); Hill p. 42, no. 1277	211	1243/781
-----	------	------------	--	-----	----------

Plautilla
(Cat. 699-711)
Mint of Rome

b) Joint Reign of Severus and Caracalla, 198-209 AD
(Plautilla, Cat. 699-711)

Special Issue (Caracalla's Marriage) (1) (2nd part of issue)

699	3.18	18.3 S	RIC IV/1, p. 269, no. 361; Hill, p. 28, no. 615	202	1243/703
700	2.88	20.1 N	RIC IV/1, p. 269, no. 361; Hill, p. 28, no. 615	202	1243/704
701	3.16	20 NE	RIC IV/1, p. 269, no. 362; Hill, p. 28, no. 616	202	1243/705
702	3.08	19.7 N	RIC IV/1, p. 269, no. 363(a); Hill, p. 28, no. 623	202	1243/706
703	3.12	19.2 N	RIC IV/1, p. 270, no. 363(b) ; Hill, p. 28, no. 625	202	1243/707

Issue 12

704	3.49	18.7 S	RIC IV/1, p. 270, no. 367(b); Hill 29, no. 652	203	1243/708
-----	------	-----------	---	-----	----------

Issue 13

705	3.16	18.6 S	RIC IV/1, p. 270, no. 369(b); Hill 29, no. 679	204	1243/709
706	2.63	19.7 SE	RIC IV/1, p. 270, no. 369(b); Hill 29, no. 679	204	1243/710
707	3.38	19.1 S	RIC IV/1, p. 270, no. 369(b); Hill 29, no. 679	204	1243/711
708	2.71	18.7 N	RIC IV/1, p. 270, no. 369(b); Hill 29, no. 679	204	1243/712
709	3.8	19.5 N	RIC IV/1, p. 270, no. 369(b); Hill 29, no. 679	204	1243/713
710	3.6	19 SW	RIC IV/1, p. 270, no. 369(b); Hill 29, no. 679	204	1243/714
711	2.96	19.2 S	RIC IV/1, p. 270, no. 369(b); Hill 29, no. 679	204	1243/715

CARACALLA
(Cat. 712-786)

Caracalla
(Cat. 712-764)
Mint of Rome

a) Joint Reign of Caracalla and Geta, 211-212 AD
(Caracalla, Cat. 712-717)

Special Issue (Consecration of Severus)

712	2.8	18.9 N	RIC IV/1, p. 239, no. 191C; Hill, p. 42, no. 1304	211	1243/649
713	2.59	19.7 S	RIC IV/1, p. 239, no. 191F Hill, p. 42, no. 1307	211	1243/650

Issue 1

714	2.89	19.5 N	RIC IV/1, p. 243, no. 214; Hill, p. 42, no. 1278	c. May 211	1243/668
715	2.23	20.2 N	RIC IV/1, p. 243, no. 217; Hill, p. 42, no. 1279	c. May 211	1243/669

Special Issue (Victories in Britain commemorated)

716	3.06	20.1 N	RIC IV/1, p. 238, no. 184; Hill, p. 43, no. 1337	211	1243/647
717	3.05	19.4 N	RIC IV/1, p. 238, no. 185; Hill, p. 43, no. 1338	211	1243/648

b) Sole Reign of Caracalla, 212-217 AD
(Caracalla, Cat. 718-764)

Issue 1

718	2.8	19.1 S	RIC IV/1, p. 239, no. 192; Hill, p. 44, no. 1361	c. March 212	1243/651
719	3.16	19.7 N	RIC IV/1, p. 239, no. 193; Hill, p. 44, no. 1363	c. March 212	1243/652
720	3.74	19.4 S	RIC IV/1, p. 239, no. 193; Hill, p. 44, no. 1363	c. March 212	1243/653
721	2.93	19 S	RIC IV/1, p. 240, no. 195; Hill, p. 44, no. 1360	c. March 212	1243/654

722	2.9	20.1 N	RIC IV/1, p. 240, no. 195; Hill, p. 44, no. 1360	c. March 212	1243/655
723	3.14	19.2 N	RIC IV/1, p. 240, no. 195; Hill, p. 44, no. 1360	c. March 212	1243/656
724	2.98	19.5 N	RIC IV/1, p. 240, no. 195; Hill, p. 44, no. 1360	c. March 212	1243/657
725	2.97	19.4 S	RIC IV/1, p. 240, no. 195; Hill, p. 44, no. 1360	c. March 212	1243/658

Issue 2

726	2.99	19.4 NE	RIC IV/1, p. 241, no. 206(a); Hill, p. 44, no. 1389	213	1243/659
727	3.1	19.2 S	RIC IV/1, p. 241, no. 208(a); Hill, p. 45, no. 1391	213	1243/661
728	2.73	20.3 N	RIC IV/1, p. 241, no. 208(a); Hill, p. 45, no. 1391	213	1243/662
729	3.22	19.7 S	RIC IV/1, p. 241, no. 208(a); Hill, p. 45, no. 1391	213	1243/663
730	3.28	19.3 N	RIC IV/1, p. 241, no. 209(a); Hill, p. 45, no. 1392	213	1243/664
731	2.87	18.9 S	RIC IV/1, p. 241, no. 209(a); Hill, p. 45, no. 1392	213	1243/665
732	3.22	19.4 N	RIC IV/1, p. 241, no. 209(a); Hill, p. 45, no. 1392	213	1243/666
733	3.16	18.8 N	RIC IV/1, p. 241, no. 209(a); Hill, p. 45, no. 1392	213	1243/667
734	2.95	19.6 NE	RIC IV/1, p. 244, no. 223; Hill, p. 44, no. 1387	213	1243/670
735	2.62	20.2 N	RIC IV/1, p. 244, no. 223; Hill, p. 44, no. 1387	213	1243/671
736	2.74	19.5 S	RIC IV/1, p. 244, no. 223; Hill, p. 44, no. 1387	213	1243/672
737	3.28	19.5 N	RIC IV/1, p. 244, no. 224; Hill, p. 44, no. 1388	213	1243/673
738	2.99	19.3 S	RIC IV/1, p. 244, no. 224; Hill, p. 44, no. 1388	213	1243/674

A HOARD OF ROMAN SILVER COINS FROM THE VILLAGE OF SUPSKA ...

739	2.85	19.6 SW	RIC IV/1, p. 244, no. 224; Hill, p. 44, no. 1388	213	1243/675
740	2.96	19.9 SW	RIC IV/1, p. 244, no. 224; Hill, p. 44, no. 1388	213	1243/676
741	2.53	19 NE	RIC IV/1, p. 244, no. 227; Hill, p. 45, no. 1393	213	1243/677
742	3.01	19.4 S	RIC IV/1, p. 245, no. 236; Hill 45, no. 1432	213	1243/680

Issue 4

743			RIC IV/1, p. 258, no. 300(a); Hill, p. 45, no. 1442	213	1243/698
744			RIC IV/1, p. 258, no. 307(a); Hill, p. 45, no. 1443	213	1243/699
745			RIC IV/1, p. 241, no. 206(c); Hill, p. 45, no. 1445	213	1243/660

Issue 5

746	3.37	20 N	RIC IV/1, p. 246, no. 238A; Hill, p. 45, no. 1447	c. Jan. 214	1243/681
747	3.1	19.6 N	RIC IV/1, p. 246, no. 238A; Hill, p. 45, no. 1447	c. Jan. 214	1243/682
748	2.51	18.8 N	RIC IV/1, p. 246, no. 238A; Hill, p. 45, no. 1447	c. Jan. 214	1243/683
749	3.1	19.7 N	RIC IV/1, p. 246, no. 240; Hill, p. 46, no. 1450	c. Jan. 214	1243/684
750	2.77	19 S	RIC IV/1, p. 246, no. 244; Hill, p. 46, no. 1450	c. Jan. 214	1243/685
751	3.11	19.6 S	RIC IV/1, p. 247, no. 246; Hill, p. 46, no. 1449	c. Jan. 214	1243/686

Special Issue (Vows for Health of Caracalla) (1)

752	2.92	18.8 S	RIC IV/1, p. 248, no. 255(a); Hill, p. 46, no. 1491	215	1243/689
-----	------	-----------	--	-----	----------

Issue 6

753	2.97	19.8 N	RIC IV/1, p. 248, no. 251(a); Hill, p. 47, no. 1507	215	1243/687
754	3.14	19.6 N	RIC IV/1, p. 248, no. 254(a); Hill, p. 47, no. 1509	215	1243/688
755	3.26	19 S	RIC IV/1, p. 251, no. 266(a); Hill, p. 47, no. 1510	215	1243/691

Special Issue (Vows for Health of Caracalla) (2) (Concurrent with Issue 7)

756	2.37	19.6 SW	RIC IV/1, p. 249, no. 261(a) (a); Hill, p. 47, no. 1549	215	1243/690
-----	------	------------	--	-----	----------

Issue 8

757	2.73	20.4 N	RIC IV/1, p. 252, no. 275(a); Hill, p. 48, no. 1566	Jan. 216	1243/692
758	2.77	19.7 N	RIC IV/1, p. 253, no. 280(c); Hill, p. 48, no. 1567	Jan. 216	1243/693
759	2.68	21 S	RIC IV/1, p. 253, no. 280(c); Hill, p. 48, no. 1567	Jan. 216	1243/694
760	2.78	18.9 S	RIC IV/1, p. 253, no. 280(c); Hill, p. 48, no. 1567	Jan. 216	1243/695
761	2.95	19.7 N	RIC IV/1, p. 259, no. 311(b) Hill, p. 48, no. 1569	Jan. 216	1243/700
762	2.73	20.2 N	RIC IV/1, p. 259, no. 312(d) Hill, p. 48, no. 1570	Jan. 216	1243/701

Issue 9

763	3.18	19.8 NW	RIC IV/1, p. 255, no. 285(a); Hill, p. 49, no. 1637	217	1243/697
764	3.04	19.9 S	RIC IV/1, p. 255, no. 285(b) var. (but denarius instead of aureus); Hill, p. 49, no. 1642 var. (but denarius instead of aureus)	217	1243/696

Julia Domna
(Cat. 765-783)
Mint of Rome

a) Joint Reign of Caracalla and Geta, 211-212 AD
(Julia Domna, Cat. 765-767)

Issue 3

765	3.38	20 N	RIC IV/1, p. 273, no. 382 (c); Hill, p. 43, no. 1359	Jan. 212	1243/727
766	2.81	19.5 N	RIC IV/1, p. 273, no. 382 (c); Hill, p. 43, no. 1359	Jan. 212	1243/728
767	3.02	19 S	RIC IV/1, p. 273, no. 382(c); Hill, p. 43, no. 1359	Jan. 212	1243/729

b) Sole Reign of Caracalla
(Julia Domna, Cat. 768-783)

Issue 2

768	3.08	20.5 NE	RIC IV/1, p. 274, no. 391(c); Hill, p. 45, no. 1394	213	1243/734
-----	------	------------	--	-----	----------

Special Issue (Consulship and Restoration of Circus Maximus)

769	2.9	19.2 N	RIC IV/1, p. 274, no. 388(c) (c); Hill, p. 45, no. 1403	213	1243/731
-----	-----	-----------	--	-----	----------

Issue 5

770	3.03	19.7 SW	RIC IV/1, p. 272, no. 373A(c); Hill, p. 46, no. 1454	c. Jan. 214	1243/716
771	2.76	19.2 NE	RIC IV/1, p. 272, no. 373A(c); Hill, p. 46, no. 1454	c. Jan. 214	1243/717
772	3.44	18.9 SW	RIC IV/1, p. 272, no. 373A(c); Hill, p. 46, no. 1454	c. Jan. 214	1243/718
773	3.39	18.6 NE	RIC IV/1, p. 272, no. 373A(c); Hill, p. 46, no. 1454	c. Jan. 214	1243/719
774	2.84	19.5 S	RIC IV/1, p. 272, no. 373A(c); Hill, p. 46, no. 1454	c. Jan. 214	1243/720
775	2.95	18.9 N	RIC IV/1, p. 272, no. 373A(c); Hill, p. 46, no. 1454	c. Jan. 214	1243/721

776	3.26	19.6 S	RIC IV/1, p. 272, no. 373A(c); Hill, p. 46, no. 1454	c. Jan. 214	1243/722
777	2.34	19.7 N	RIC IV/1, p. 272, no. 373A(c); Hill, p. 46, no. 1454	c. Jan. 214	1243/723
778	2.8	20.1 S	RIC IV/1, p. 272, no. 373A(c); Hill, p. 46, no. 1454	c. Jan. 214	1243/724
779	3.16	19.4 N	RIC IV/1, p. 272, no. 373A(c); Hill, p. 46, no. 1454	c. Jan. 214	1243/725

Issue 6

780	3.16	19.6 NE	RIC IV/1, p. 274, no. 390(c); Hill, p. 47, no. 1514	215	1243/733
-----	------	------------	--	-----	----------

Issue 7

781	3.07	20.9 NE	RIC IV/1, p. 273, no. 379 (c) (c); Hill, p. 47, no. 1531	215	1243/726
-----	------	------------	---	-----	----------

Issue 8

782	4.87	22.5 N	RIC IV/1, p. 274, no. 388(a) (a); Hill, p. 48, no. 1577	Jan. 216	1243/730
783	2.87	20.7 NE	RIC IV/1, p. 274, no. 389(b) (c); Hill, p. 48, no. 1571	Jan. 216	1243/732

Geta

(Cat. 784-786)

Mint of Rome

a) Joint Reign of Caracalla and Geta, 211-212 AD

(Geta, Cat. 784-786)

Issue 1

784	3.24	19.6 N	RIC IV/1, p. 325, no. 79; Hill, p. 42, no. 1282	c. May 211	1243/782
785	3.14	20 N	RIC IV/1, p. 325, no. 79; Hill, p. 42, no. 1282	c. May 211	1243/783
786	3.07	18 S	RIC IV/1, p. 325, no. 80; Hill, p. 42, no. 1283	c. May 211	1243/784

MACRINUS
(Cat. 787-789)

Macrinus
(Cat. 787-788)

Mint of Rome

787	2.95	20.3 N	RIC IV/2, p. 10, no. 73(2), c	Undated April 11th 217 to June 8th 218	1243/786
788	2.8	18.3 N	RIC IV/2, p. 11, no. 84(1), b	Undated April 11th 217 to June 8th 218	1243/787

Diadumenian
Striking under Macrinus
(Cat. 789)

Mint of Rome

789	3.35	20.9 S	RIC IV/2, p. 14, no. 116(a)	May 217 – May (end) 218	1243/788
-----	------	-----------	-----------------------------	-------------------------------	----------

ELAGABALUS
(Cat. 790-877)

Elagabalus
(Cat. 790-846)

Mint of Rome

790	3.25	18.2 S	RIC IV/2, p. 28, no. 8(b)	218	1243/789
791	2.93	20.5 N	RIC IV/2, p. 29, no. 19(b)	218	1243/790
792	2.97	18.9 N	RIC IV/2, p. 29, no. 23(b)	218	1243/791
793	3.68	18.9 S	RIC IV/2, p. 30, no. 28(b)	220	1243/792
794	2.77	18.9 S	RIC IV/2, p. 30, no. 28(b)	220	1243/793

795	2.83	20.2 N	RIC IV/2, p. 30, no. 28(b)	220	1243/794
796	2.75	19.7 NE	RIC IV/2, p. 31, no. 40(a)	221	1243/795
797	2.73	18.1 S	RIC IV/2, p. 31, no. 40(b)	221	1243/796
798	2.04	18.3 N	RIC IV/2, p. 31, no. 40(b)	221	1243/797
799	2.97	19.5 S	RIC IV/2, p. 31, no. 46(b)	221	1243/798
800	2.47	19.7 SW	RIC IV/2, p. 32, no. 52(b)	222	1243/799
801	3.14	18.3 N	RIC IV/2, p. 32, no. 56(b)	Undated 218 – 222	1243/800
802	2.61	19.8 NW	RIC IV/2, p. 32, no. 56(b)	Undated 218 – 222	1243/801
803	2.46	19.6 NW	RIC IV/2, p. 32, no. 59(b)	Undated 218 – 222	1243/802
804	5.06	22.7 S	RIC IV/2, p. 33, no. 70(e)	Undated 218 – 222	1243/803
805	3.16	20.4 NW	RIC IV/2, p. 33, no. 73(b)	Undated 218 – 222	1243/804
806	2.32	19.7 S	RIC IV/2, p. 33, no. 78(b)	Undated 218 – 222	1243/805
807	2.69	20 S	RIC IV/2, p. 34, no. 83A	Undated 218 – 222	1243/806
808	2.57	18.7 N	RIC IV/2, p. 34, no. 83A	Undated 218 – 222	1243/807
809	2.74	19.1 S	RIC IV/2, p. 34, no. 88(b)	Undated 218 – 222	1243/808
810	2.65	18.9 S	RIC IV/2, p. 34, no. 88(b)	Undated 218 – 222	1243/809
811	2.24	18.6 NE	RIC IV/2, p. 34, no. 88(b)	Undated 218 – 222	1243/810
812	2.45	19.2 S	RIC IV/2, p. 34, no. 88(b)	Undated 218 – 222	1243/811
813	2.99	19.4 S	RIC IV/2, p. 34, no. 88(b) (without horn)	Undated 218 – 222	1243/812

A HOARD OF ROMAN SILVER COINS FROM THE VILLAGE OF SUPSKA ...

814	2.6	18.8 S	RIC IV/2, p. 34, no. 91(b)	Undated 218 – 222	1243/813
815	2.88	19.2 N	RIC IV/2, p. 35, no. 107(b)	Undated 218 – 222	1243/814
816	2.99	20.9 N	RIC IV/2, p. 35, no. 107(b)	Undated 218 – 222	1243/815
817	3.2	19.4 N	RIC IV/2, p. 35, no. 107(b)	Undated 218 – 222	1243/816
818	3.12	18 S	RIC IV/2, p. 35, no. 107(b)	Undated 218 – 222	1243/817
819	2.77	19.8 S	RIC IV/2, p. 35, no. 107(b)	Undated 218 – 222	1243/818
820	2.36	19 SE	RIC IV/2, p. 36, no. 123(b)	Undated 218 – 222	1243/819
821	3.19	18.8 SW	RIC IV/2, p. 36, no. 123(b)	Undated 218 – 222	1243/820
822	2.38	19.5 NW	RIC IV/2, p. 36, no. 123(b)	Undated 218 – 222	1243/821
823	2.47	19.5 SE	RIC IV/2, p. 37, no. 128(b)	Undated 218 – 222	1243/822
824	3.26	19.8 N	RIC IV/2, p. 37, no. 131(b)	Undated 218 – 222	1243/823
825	2.72	20.5 S	RIC IV/2, p. 37, no. 131(b)	Undated 218 – 222	1243/824
826	2.23	19.2 S	RIC IV/2, p. 37, no. 131(b)	Undated 218 – 222	1243/825
827	2.11	19.4 S	RIC IV/2, p. 37, no. 139(b)	Undated 218 – 222	1243/826
828	2.53	19.7 N	RIC IV/2, p. 37, no. 140(b)	Undated 218 – 222	1243/827
829	3.36	19.8 N	RIC IV/2, p. 37, no. 141(b)	Undated 218 – 222	1243/828
830	2.38	19.5 N	RIC IV/2, p. 38, no. 146(b)	Undated 218 – 222	1243/829
831	2.61	18.2 SE	RIC IV/2, p. 38, no. 146(b)	Undated 218 – 222	1243/830
832	3.19	20 NW	RIC IV/2, p. 38, no. 150(b)	Undated 218 – 222	1243/831

833	3.1	21.2 NW	RIC IV/2, p. 38, no. 150(b)	Undated 218 – 222	1243/832
834	2.74	18.5 N	RIC IV/2, p. 38, no. 156(b)	Undated 218 – 222	1243/833
835	2.93	20 NE	RIC IV/2, p. 38, no. 156(b)	Undated 218 – 222	1243/834
836	3.15	20.2 N	RIC IV/2, p. 38, no. 161(b)	Undated 218 – 222	1243/835
837	2.67	17.7 S	RIC IV/2, p. 38, no. 161(b)	Undated 218 – 222	1243/836
838	3.09	19.3 N	RIC IV/2, p. 38, no. 161(b)	Undated 218 – 222	1243/837
839	3.37	18.4 SE	RIC IV/2, p. 38, no. 161(b)	Undated 218 – 222	1243/838
840	2.33	18.4 N	RIC IV/2, p. 38, no. 161(d)	Undated 218 – 222	1243/839
841	2.33	20.4 S	RIC IV/2, p. 39, no. 162(b)	Undated 218 – 222	1243/840
842	2.08	19.7 S	RIC IV/2, p. 39, no. 162(b)	Undated 218 – 222	1243/841

Mint of Antioch

843	3.18	19.5 N	RIC IV/2, p. 41, no. 177(b) (av. horned)	221	1243/842
844	3.34	19.8 S	RIC IV/2, p. 44, no. 201(d)	Undated 218 – 222	1243/843
845	2.99	19.9 N	RIC IV/2, p. 44, no. 201(d)	Undated 218 – 222	1243/844
846	2.67	19.5 SW	RIC IV/2, p. 44, no. 202(d)	Undated 218 – 222	1243/845

Julia Paula
Striking under Elagabalus
(Cat. 847)

Mint of Rome

847	2.5	20 NW	RIC IV/2, p. 45, no. 211	Undated 220 (?)	1243/846
-----	-----	----------	--------------------------	--------------------	----------

Julia Soemia
Striking under Elagabalus
(Cat. 848-857)
Mint of Rome

848	3.24	18.5 S	RIC IV/2, p. 48, no. 241 (star)	Undated 218 – 222	1243/847
849	2.31	19.5 N	RIC IV/2, p. 48, no. 241 (star)	"	1243/848
850	2.68	20.9 N	RIC IV/2, p. 48, no. 241 (star)	"	1243/849
851	2.66	19.5 S	RIC IV/2, p. 48, no. 241 (star)	"	1243/850
852	2.59	19.8 NE	RIC IV/2, p. 48, no. 243	"	1243/851
853	2.69	21.4 N	RIC IV/2, p. 48, no. 243	"	1243/852
854	2.68	18.6 NE	RIC IV/2, p. 48, no. 243	"	1243/853
855	3.42	20.4 S	RIC IV/2, p. 48, no. 243	"	1243/854
856	2.43	18.4 N	RIC IV/2, p. 48, no. 243	"	1243/855
857	2.83	19.5 NE	RIC IV/2, p. 48, no. 243	"	1243/856

Julia Maesa
Striking under Elagabalus
(Cat. 858-877)
Mint of Rome

858	2.15	20.3 SW	RIC IV/2, p. 49, no. 249	Undated 218 – 222	1243/857
859	2.12	19.8 S	RIC IV/2, p. 49, no. 249	"	1243/858
860	2.15	20.5 S	RIC IV/2, p. 49, no. 249	"	1243/859
861	2.77	20.3 N	RIC IV/2, p. 49, no. 254	"	1243/860

862	2.7	18.8 N	RIC IV/2, p. 50, no. 263	"	1243/861
863	2.64	19.9 NW	RIC IV/2, p. 50, no. 263	"	1243/862
864	2.67	20.4 S	RIC IV/2, p. 50, no. 263	"	1243/863
865	3.52	17.9 N	RIC IV/2, p. 50, no. 263	"	1243/864
866	2.38	19.4 S	RIC IV/2, p. 50, no. 268	"	1243/865
867	2.32	19.2 NE	RIC IV/2, p. 50, no. 268	"	1243/866
868	2.55	20.4 N	RIC IV/2, p. 50, no. 268	"	1243/867
689	2.8	18.6 S	RIC IV/2, p. 50, no. 268	"	1243/868
870	3.05	19.4 S	RIC IV/2, p. 50, no. 271	"	1243/869
871	2.85	20 N	RIC IV/2, p. 50, no. 271	"	1243/870
872	2.58	18 SW	RIC IV/2, p. 50, no. 271	"	1243/871
873	2.72	19.6 N	RIC IV/2, p. 50, no. 271	"	1243/872
874	2.81	18.5 S	RIC IV/2, p. 50, no. 271	"	1243/873
875	3.45	18.6 SW	RIC IV/2, p. 50, no. 272	"	1243/874
876	2.92	19.2 N	RIC IV/2, p. 50, no. 272	"	1243/875
877	2.76	18.5 N	RIC IV/2, p. 50, no. 272	"	1243/876

SEVERUS ALEXANDER

(Cat. 878-933)

Severus Alexander

(Cat. 878- 924)

Mint of Rome

878	2.55	19.5 S	RIC IV/2, p. 71, no. 5(c)	222	1243/877
879	1.72	19.5 N	RIC IV/2, p. 71, no. 5(c)	222	1243/878
880	2.16	19.7 S	RIC IV/2, p. 71, no. 5(c)	222	1243/879
881	3.11	18.9 N	RIC IV/2, p. 72, no. 11(d)	222	1243/880
882	2.27	19.7 S	RIC IV/2, p. 72, no. 14(c)	222	1243/881
883	2.39	20.4 N	RIC IV/2, p. 72, no. 19(c)	223	1243/882
884	3.12	18.7 SE	RIC IV/2, p. 72, no. 19(c)	223	1243/883
885	2.88	19.5 N	RIC IV/2, p. 73, no. 23(c)	223	1243/884
886	2.67	20 N	RIC IV/2, p. 73, no. 27(c)	223	1243/885
887	2.92	20.2 S	RIC IV/2, p. 73, no. 27(c)	223	1243/886
888	2.6	19.6 N	RIC IV/2, p. 73, no. 27(c)	223	1243/887
889	3.18	19.2 S	RIC IV/2, p. 73, no. 32	223	1243/888
890	2.9	20.5 N	RIC IV/2, p. 73, no. 32	223	1243/889
891	3.1	19.7 S	RIC IV/2, p. 74, no. 45(c)	225	1243/890
892	3.42	19.4 N	RIC IV/2, p. 74, no. 45(c)	225	1243/891

893	2.31	19.9 SW	RIC IV/2, p. 76, no. 73(c)	228 (earlier part of the year)	1243/892
894	1.94	19.5 S	RIC IV/2, p. 76, no. 82(a)	228 (latter part of the year)	1243/893
895	2.32	19 S	RIC IV/2, p. 77, no. 83(a)	228 (latter part of the year)	1243/894
896	2	17.8 N	RIC IV/2, p. 77, no. 95(a)	229	1243/895
897	2.59	19.6 S	RIC IV/2, p. 79, no. 108(a)	231	1243/896
898	2.27	20 NE	RIC IV/2, p. 81, no. 127(c)	Undated 222 – 228	1243/897
899	2.65	18.5 S	RIC IV/2, p. 81, no. 127(c)	Undated 222 – 228	1243/898
900	2.8	19.3 S	RIC IV/2, p. 81, no. 133(c)	Undated 222 – 228	1243/899
901	2.05	19.7 N	RIC IV/2, p. 82, no. 139(c)	Undated 222 – 228	1243/900
902	2.5	18.6 S	RIC IV/2, p. 82, no. 148(c)	Undated 222 – 228	1243/901
903	2.45	20.4 N	RIC IV/2, p. 82, no. 148(d)	Undated 222 – 228	1243/902
904	3.37	18.7 N	RIC IV/2, p. 82, no. 148(d)	Undated 222 – 228	1243/903
905	3.01	20 N	RIC IV/2, p. 82, no. 151(d)	Undated 222 – 228	1243/905
906	3.26	19.1 S	RIC IV/2, p. 83, no. 156 var. with obv. (d)	Undated 222 – 228	1243/904
907	2.35	20.3 N	RIC IV/2, p. 83, no. 156 var. with obv. (d)	Undated 222 – 228	1243/906
908	2.79	19.5 N	RIC IV/2, p. 83, no. 165(c)	Undated 222 – 228	1243/907
909	2.6	21.2 S	RIC IV/2, p. 84, no. 170(c)	Undated 222 – 228	1243/908

A HOARD OF ROMAN SILVER COINS FROM THE VILLAGE OF SUPSKA ...

910	2.67	18.9 N	RIC IV/2, p. 84, no. 178(c)	Undated 222 – 228	1243/909
911	3.06	19.3 S	RIC IV/2, p. 84, no. 180(c)	Undated 222 – 228	1243/910
912	2.8	19.2 S	RIC IV/2, p. 84, no. 180(c)	Undated 222 – 228	1243/911
913	3	20.2 S	RIC IV/2, p. 84, no. 180(c)	Undated 222 – 228	1243/912
914	2.3	19.4 NE	RIC IV/2, p. 85, no. 187(a)	Undated 228 – 231	1243/913
915	2.85	19 N	RIC IV/2, p. 85, no. 193(a)	Undated 228 – 231	1243/914
916	2.73	18.6 N	RIC IV/2, p. 86, no. 212(a)	Undated 228 – 231	1243/915
917	2.33	19.5 NW	RIC IV/2, p. 86, no. 215(d)	Undated 228 – 231	1243/916
918	2.74	20.3 S	RIC IV/2, p. 87, no. 225(a)	Undated 228 – 231	1243/917
919	2.6	18.9 S	RIC IV/2, p. 88, no. 235(d)	Undated 231 – 235	1243/918
920	3.16	19.8 NE	RIC IV/2, p. 88, no. 238(d)	Undated 231 – 235	1243/919
921	3.08	20.2 SW	RIC IV/2, p. 89, no. 250(a)	Undated 231 – 235	1243/920

Mint of Antioch

922	3.15	18.8 N	RIC IV/2, p. 92, no. 284(but obv. (c), bust, draped, r.)	Undated 222 – 235	1243/921
923	2.78	20.2 S	RIC IV/2, p. 93, no. 294(c)	Undated 222 – 235	1243/922
924	2.82	18.4 S	RIC IV/2, p. 93, no. 298 note [rev. SALVS PSVLAS] (sic!) instead of SALVS PVBLICA]	Undated 222 – 235	1243/923

Julia Mamaea
Striking under Severus Alexander
(Cat. 925-933)
 Mint of Rome

925	2.35	19.7 SW	RIC IV/2, p. 98, no. 335	Undated 222 – 235	1243/924
926	2.79	19.2 S	RIC IV/2, p. 98, no. 341	"	1243/925
927	1.84	19.5 S	RIC IV/2, p. 98, no. 341	"	1243/926
928	2.42	19.5 SW	RIC IV/2, p. 98, no. 343	"	1243/927
929	2.8	20 S	RIC IV/2, p. 98, no. 343	"	1243/928
930	2.79	20 S	RIC IV/2, p. 98, no. 343	"	1243/929
931	2.1	19 N	RIC IV/2, p. 98, no. 343	"	1243/930
932	2.77	20 S	RIC IV/2, p. 99, no. 355	"	1243/931
933	3.14	19.5 SW	RIC IV/2, p. 99, no. 358 var. (obv. without diad.)	"	1243/932

MAXIMINUS I
(Cat. 934)

Mint of Rome

934	2.52	22.2 S	RIC IV/2, p. 141, no. 19, obv. type (b); BMC VI, 234-235, nos. 144-147; HCC III, p. 172, no. 18;	RIC IV/2, c. Jan. 236 – March/April 238 (Group II); BMC VI, late 236 – 237 (Issue 3); HCC III, 236 (late) – 238 (early); Alram, au- tumn (?) 236 – March/April (?) 238	1243/933
-----	------	-----------	--	---	----------

UNDETERMINED

935	1.73	19 S	Obv. Bust, draped, r.; Rev. Standing figure l.	?	1243/935
-----	------	---------	---	---	----------

BIBLIOGRAPHY

Alram 1989

M. Alram, *Die Münzprägung des Kaisers Maximinus I. Thrax (235/238)*, MIR 27, Wien.

BMC

R.A.G. Carson, *Coins of the Roman Empire in the British Museum, VI, Severus Alexander to Balbinus and Pupienus*, London 1962.

Borić-Brešković and Stamenković 2008

B. Borić-Brešković and S. Stamenković, A Find of Roman Antoniniani from Supska near Ćurpija (Supska I), *Нумизматичар* 26-27 (2003-2004), 157-207.

Borić-Brešković and Vojvoda 2011

B. Borić-Brešković and M. Vojvoda, A Hoard of Roman Coins from Ćortanovci in Srem, *Нумизматичар* 29, 9-281.

Borić-Brešković and Vojvoda 2012

B. Borić-Brešković and M. Vojvoda, Hoard of Roman Silver Coins from the Village of Mehovine near Šabac, *Нумизматичар* 30, 23-115.

Ensslin 1971

W. Ensslin, The Senate and the Army, in: *The Cambridge Ancient History*, XII, *The Imperial Crisis and Recovery A.D. 193-324*, S. A. Cook, F. E. Adcock, M. P. Charlesworth and N. H. Baynes (eds.), Cambridge 1939, reprinted 1971, 57-95.

ILS I

H. Dessau, *Inscriptiones Latinae Selectae*, Vol. 1, Berlin 1892.

Găzdac 2010

C. Găzdac, *Monetary circulation in Dacia and the provinces from the Middle and Lower Danube from Trajan to Constantine I (AD 106-337)*, Zweite Auflage, Cluj-Napoca (+CD).

Gerov 1977

B. Gerov, Die Einfälle der Nordvölker in den Ostbalkanraum im Lichte der Münzschatzfunde I. Das II. und III. Jahrhundert (101-284) in: *Aufstieg und Niedergang der Römischen Welt*, II, 6, *Principat*, H. Temporini (ed.), Berlin and New York, 110-181.

HA, Vita Maximini

Historia Augusta, The two Maximini, translated by D. Magie, vol. II, [Loeb Classical Library No. 140], Cambridge Mass.-London 1921, repr. 1991.

Herodian

Herodian, *History of the Empire*, translated by C. R. Whittaker, vol. II [Loeb Classical Library No. 455], Cambridge Mass.-London 1970.

НСС

A. S. Robertson, *Roman Imperial Coins in the Hunter Coin Cabinet University of Glasgow*, III. *Pertinax to Aemilian*, London-Glasgow-New York 1977.

Hill 1964

P. V. Hill, *The Coinage of Septimius Severus and his Family of the Mint of Rome, A.D. 193-217*, London.

Јеремић 2011

Г. Јеремић, Средње Поморавље у римско и касноримско доба: деоница *Idimum – Naissus* у светлу археолошких налаза, у: Капија Поморавља, В. Стојанчевић, С. Мишић и А. Булатовић (ур.), Варварин, 43-62.

Карапанџић 1914

Ђ. Д. Карапанџић, Једна остава римских новаца из села Меховине, Старинар (н.р.) VI, св.1-2 (1911), 159-164.

Kienast 2010

D. Kienast, *Römische Kaisertabelle*, 4. Auflage, Darmstadt.

Klemenc and Saria 1939

J. Klemenc and B. Saria, *Archäologische Karte von Jugoslawien: Blatt Rogatec*, Zagreb.

Кондић 1983

В. Кондић, Налаз денара из утврђења Равна, Нумизматичар 6, Београд 1983, 51-73.

Kos 1986

P. Kos, *The Monetary Circulation in the Southeastern Alpine Region, ca. 300 BC – AD 1000*, Ljubljana.

Loriot 1975

X. Loriot, Les premières années de la grande crise du IIIe siècle: De l'avènement de Maximin le Thrace (235) à la mort de Gordien III (244), in: *Aufstieg und Niedergang der Römischen Welt*, II.2, *Principat*, H. Temporini (ed.), Berlin – New York, 657-787.

Mirković 1971

M. Mirković, Sirmium – its History from the 1. century A.D. to 582 A.D., in: *Sirmium I*, V. Popović (ed.), Beograd, 5-94.

Mirnik 1981

I. A. Mirnik, *Coin Hoards in Yugoslavia*, BAR International Series 95, Oxford (England).

Петковић 2011

С. Петковић, Римски град *Horreum Margi* и његова околина, у: Капија Поморавља, В. Стојанчевић, С. Мишић и А. Булатовић (ур.), Варварин, 63-72.

Petrović 1979

P. Petrović, *Inscriptions de la Mésie Supérieure. IV. Naissus – Remesiana – Horreum Margi*, Belgrade.

Рашковић 1995

Д. Рашковић, Налази римског сребрног новца у ширем окружењу града Крушевца, у: *Радионице и ковнице сребра / Silver Workshops and Mints*, И. Поповић, Т. Цвјетићанин и Б. Борић-Брешковић (ур.), Београд, 197-208.

RIC

C.H.V. Sutherland, *The Roman Imperial Coinage*, I, *From 39 BC to AD 69*, London 1984; H. Mattingly, E. A. Sydenham, *The Roman Imperial Coinage*, II, *Vespasian to Hadrian*, London 1926, repr. 1962; H. Mattingly, E.A. Sydenham, *The Roman Imperial Coinage*, III, *Antoninus Pius to Commodus*, London 1930, repr. 1962; H. Mattingly, E.A. Sydenham, *The Roman Imperial Coinage*, IV.1, *Pertinax to Geta*, London 1936, repr. 1962; H. Mattingly, E.A. Sydenham, C.H.V. Sutherland, *The Roman Imperial Coinage*, IV.2, *Macrinus to Pupienus*, London 1953.

Rostovtzeff 1926

M. Rostovtzeff, *The Social and Economic History of the Roman Empire*, Oxford.

RRC

M.H. Crawford, *Roman Republican Coinage*, I-II, London 1974.

Стаменковић 2005

С. Стаменковић, Остата римског сребрног новца из Подримца, *Нумизматичар* 24-25 (2001-2002), 143-191.

Vasić 1985

M. R. Vasić, Маčва и Podrinje у римско доба, *Glasnik SAD* 2, 124-141.

Vasić 1988

M. Vasić, Nalaz II римског бронзаног новца IV и V века из муниципijума *Horreum Margi* (Ћуприја), *Нумизматичар* 11, 63-82.

Vasić 1990

M. Vasić, *Nalazi rimskog bronзаног novca IV i V veka iz municipijuma Horreum Margi / Trouvaille des monnaies de bronze de IVe et Ve siècle en municipe Horreum Margi*, Београд.

Vasić 2005

M. R. Vasić, *Ostava denara i antoninijana iz Donjeg Crniljeva / A Hoard of Denarii and Antoninians from Donje Crniljevo*, Београд.

Vasić i Milošević 2000

M. Vasić i G. Milošević, *MANSIO IDIMVM, rimska poštanska i putna stanica kod Medveđe*, Београд.

Бојана БОРИЋ-БРЕШКОВИЋ
Народни музеј у Београду
Мирјана ВОЈВОДА
Археолошки инстџитут, Београд

ОСТАВА РИМСКОГ СРЕБРНОГ НОВЦА ИЗ СЕЛА СУПСКА КОД ЂУПРИЈЕ
(СУПСКА II)

РЕЗИМЕ

Кључне речи: Римско царство, остава новца, Принципат, Максимин I, Супска, *Horreum Margi*/Ђуприја, Горња Мезија

Остава римског сребрног новца из села Супска код Ђуприје откривена је на сеоском гробљу, априла 1995. године приликом копања раке за сахрану. У Народни музеј у Београду је посредовањем МУП-а Републике Србије новембра 1996. године доспело 935 примерака сребрног новца (933 денара и 2 антонијана), у распону од тријумвира М. Антонија/Галбе до Максимиана I (Табела 1).

Налаз Супска II представља једну од три познате оставе римског новца са територије Србије које се завршавају примерцима Максимиана I. Друге две су оставе из утврђења Равна на Дунаву и села Меховине у околини Шапца. Полазећи од римске поделе провинција оставе из Равне и Супске (II) припадале би територији Горње Мезије, док би Меховине представљале једини налаз из овог периода похрањен у оквиру Доње Паноније.

Село Супска налази се на десној обали Мораве и удаљено је од Ђуприје око 4,5 км. Сеоско гробље, на којем је остава новца откривена, лежи 1,2 км северо-западно од центра Супске, на размеђи са селом Влашка. На супротном крају Супске, око 1,90 км југо-источно од центра села, на потесу Мућава пронађена је 1955. године још једна остава римског новца, Супска I. Село се налази у непосредној близини античког *Horreum Margi* (данашња Ђуприја), важне тачке на путу *Viminacium – Naissus*. За разлику од других крајева у Србији (Мачва и Поцерина, лесковачка и крушевачка долина, околина Ниша) у непосредној близини римског града *Horreum Margi* и Супске нису до сада констатовани остаци викуса, пагуса и вила рустика. У широј околини рекогносцирањем и мањим сондажним истраживањима забележени су остаци насеља различитог типа, као и трагови фортификација које су браниле путеве у унутрашњости провинције.

Упркос недостатку археолошких података са терена, више чинилаца упућује на претпоставку да су у непосредној околини Супске постојала пољопривредна добра. Положај у близини насеља *Horreum Margi*, у важној пољопривредној области, поред главног пута, затим налаз друге оставе новца (Супска I) у истом селу, као и сукцесивна тезаурација уочена у налазу, који је предмет нашег истраживања, упућују на закључак да је Супска II представљала уштеђевину власника виле. У прилог овој претпоставци говори и податак да је већина оставе новца са територије Горње Мезије датованих у III век била похрањена у близини главних или вициналних путева. Ове околности указују да су оба налаза из села Супска (Супска I и II) били повезани са неком вилом рустиком, иако о томе недостају потврде на самом терену.

У налазу из Супске II присутан је новац 32 владара и чланова њихових породица у распону од 270 година. У највећем проценту заступљена су ковања Септимија Севера (44,30%), а затим следе емисије Елагабала (9,41%) и Каракале (8,10%) (Table 2, Graph 1). Укупно гледајући, највећи проценат у остави припада ковањима III века, односно раздобљу од Септимија Севера до Максимиана I (68,24%). Емисије Антонина Пија (9,10%) јављају се у приближно сличном проценту као Елагабале и Каракале, док Комодове (7,38%) и Марка Аурелија (5,45%) у извесној мери заостају. Анализа показује да је највећи део уштеђевине прикуљен током III века, а да је тезаурација, започета у време Антонина Пија, настављена у време Марка Аурелија и Комода, била најинтензивнија у доба Септимија Севера. Денари ковани у распону од Марка Антонија до Хадријана присутни су у мањим процентима и вероватно представљају реликте ранијег оптицајног новца или неке старије штедње.

Подаци о годишњем приливу у оставу Супска II дају нешто другачију слику (Table 3, Graph 2). Највећи годишњи прилив забележен је код Елагабала, а потом код Каракале. Већи годишњи прилив у примеру Галбе, Отона, Вителија и Тита последица је њихове краткотрајне владавине, док је код Трајана, Хадријана и Александра Севера у приближној сразмери са њиховом укупном процентуалном заступљеношћу у налазу.

Најстарији примерак у налазу Супска II представља легионарски денар Марка Антонија из 32/31. пре н.е. Следе малобројни примерци Галбе (1), Отона (2) и Вителија (1). Веспасијану и члановима породице припада 29 денара. Ковани су између 69/70. и 78/79. године, али су најбројни на почетку и на крају Веспасијанове владавине. По три денара забележена су за Тита и Домицијана у периоду њихових самосталних владавина. Трајанова издања обухватају 29 денара, 22 различита типа и шест варијанти, док су два примерка (кат. 50, 51) грешком у литератури описани као ауреуси. Сви ови денари ковани су између 98/99. и 114-117. године, а највише их је (16) између 103-111. године. Хадријаново ковање (18) омеђено је годинама 119. и 138, у оквиру којих је 16 денара Хадријанових, а по један денар Сабинин и Антонина Пија као цезара. Од денара из времена Антонина Пија (85) за самог Антонина Пија искована су 43 примерка, један је кован за Фаустину I, 19 за деификовану Фаустину I, док Марку Аурелију као цезару и Фаустини II припада по 11 денара. Код Антонина Пија издвојена су 32 типа, датована између 138. и 159/161. године. Примерци Фаустине I ковани за живота (до 141) заступљени су само једним денаром, док је у издањима након њене смрти констатовано 12 типова. У цезарским емисијама Марка Аурелија уочено је девет, а међу примерцима Фаустине II шест типова. Период од 147. године надаље издваја се јасно по већем приливу и можда представља приближно време зачетка тезаурације оставе. Емисијама Марка Аурелија обухваћен је 51 денар, од којих самом Марку Аурелију припада 29, Луцију Веру четири, Комоду као цезару два, Фаустини II десет, консекративном ковању за Фаустину II један и Луцили пет примерака. У остави су Комодова царска издања присутна са 69 денара – самом Комоду припада 62, консекративном ковању за Марка Аурелија три, а ковању за Криспину четири денара. Емисије Септимија Севера и његових синова најбројније су и чини их укупно 489 примерака. То збирно износи 52,40% (44,30 % С. Север, 8,10% Каракала) заступљености у остави, а на годишњем нивоу 22,10% за издања С. Севера и 14,30% за издања Каракале. Поред новца римске ковнице (475 денара и 1 антонинијан) у мањем броју (13) се налазе денари источних ковница (Емеса, Лаодикеја и Александрија). Из ковнице у Риму потиче 77 емисија, које обухватају

период 193-217. година. Времену самосталне владавине Септимија Севера (193-198) припада 142 примерка, заједничкој владавини С. Севера и Каракале (198-209) 246, С. Севера, Каракале и Гете (209-211) 13, Каракале и Гете (211-212) 12 и самосталној владавини Каракале (212-217) 63 примерка (Table 5-9, Graph 3). Сви примерци из доба Северове самосталне владавине (142) разврстани су у укупно 19 емисија (Table 5), при чему треба имати у виду околност да се поједине емисије Севера и породице међусобно преплићу. Најбројнија су издања самог Севера (102), која се појављују у 15 емисија, следе она за Јулију Домну (23), распоређена у 6 емисија) и за Каракалу (17), такође распоређена у 6 емисија. Времену заједничке владавине Септимија Севера и Каракале припада највећи број примерака (246 ком. – 40 емисија) (Table 6). Најбројнија су поново издања самог Севера (97 ком. – 25 емисија). Истим бројем примерака (46), али различитим бројем емисија заступљена су ковања за Јулију Домну и Гету (12 емисија за Ј. Домну и 17 емисија за Гету), а следе издања Каракале (44 ком. – 20 емисија) и Плаутиле (13 ком. – три емисије). Заједничкој владавини Септимија Севера, Каракале и Гете припада 13 денара од којих 12 потиче из две емисије датоване у 210. годину, а једини примерак из 211. године, кован за живота Септимија Севера, припада Гети (Table 7). Након смрти Септимија Севера започиње краткотрајна заједничка владавина Каракале и Гете, у налазу из Супске приказана са 12 денара распоређених у четири емисије (Table 8). Од 67 примерака из доба самосталне Каракалине владавине 47 су ковани за самог Каракалу (9 емисија) и 16 за Јулију Домну (6 емисија) (Table 9). Макринова издања присутна су са 3 денара, два су Макринова и један је Дијадуменијанов. Елагабалово ковање са укупно 88 примерака обухвата период од средине јула 218. до 222. године. У овом хронолошком распону Елагабалова су 56 денара и један антонинијан, Јулији Паули припада један денар, Јулији Соемији десет и Јулији Мези двадесет денара. Следе денари из доба Александра Севера (56). Александрових је 47 (34 типа), а Јулије Мамее 9 (пет типова) и сви су ковани између 222. и 235.

Једним денаром Максимиана I завршава се остава, иако не би требало искључити могућност да је део налаза расут и да одређени број примерака недостаје. Реч је о денару с аверсном легендарном MAXIMINVS PIVS AVG GERM (биста окренута на десно, драпирана, под оклопом) и реверсом PAX AVGVTI (Пакс стоји на лево, држи гранчицу и скиптар). Титулу *Germanicus Max* (на новцу се појављује само као *Germanicus*) Максимин I је добио у лето (?) 236. Реверсна легенда према ауторима RIC-а припада групи недатованих ковања – група II, шире датованих од јануара 236. до марта/априла 238. године. У корпусу BMC овај денар је распоређен у трећу емисију и датује се од позне 236. до 237. А. Робертсон у Глазговском каталогу НСС, позивајући се на Карсонову поделу на две емисије и шест официна, Максиминов денар опредељује у другу емисију и другу официну, и датује га у позну 236. до ране 238. године. По Алраму најмлађи примерак у налазу припадао би 4-6. емисији и био би кован од јесени 236. до марта/априла (?) 238. У сваком случају, према референтној литератури, овај Максиминов денар у остави Супска II датован је у период од јануара/јесени (?) 236. до почетка или прве четвртине 238. и означавао би, уједно, *trq.* налаза. Истовремено, он одговара једном од примерака којим се завршава остава из Меховина. Друга аналогна остава из утврђења Равна завршава се примерцима Максимиана I који су датовани од фебруара/марта 235. до децембра 236. Међутим, у налазу из Равне присутан је и примерак Максима, Максиминовог сина, са титулом GERM у аверсној легенди, околност која датовање ове оставе поставља у исте оквире којима припадају оставе Супска II и Меховине.

Након убиства Александра Севера и проглашења за цара, Максимин је током 235. године наставио германску кампању, вратио се, потом, у Панонију и за своје седиште изабрао је Сирмијум, који је остао његова главна база до самог краја владавине. Године 236. и 237. посветио је ратовању са Сарматима и Дачанима. Осим тријумфалних наслова *Sarmaticus Maximus* и *Dacicus Maximus*, потврђених на натписима али не и на новцу, и сведочанства једног надгробног споменика о војнику палом у Дакији, историографија не располаже значајнијим подацима о овим ратним операцијама. За пролеће 238. планирао је велику експедицију против Германа, али су то осујетили унутрашњи проблеми, који су измакли његовој контроли.

Ради прибављања новца неопходног за ратне операције и издржавање трупа Максимин је поштрио убирање пореза и изнуђивао је друга ванредна плаћања. У фискалној политици користио је најбруталније мере и нелегалне поступке усмерене на одузимање како приватне тако и јавне имовине. Нарастајући револт довео је до побуне почетком 238, најпре у Африци, а потом и у Риму, где га је Сенат заједно са сином прогласио за непријатеља државе (*hostis*). Максимина су ове вести затекле у Сирмијуму и дарујући војсци велика донатива кренуо је пут Рима. Током неуспешне опсаде Аквилеје (*Bellum Aquileiense*) убијен је у војној завери средином априла (?) 238. године.

Како се најмлађи примерак у остави датује у шири период од јануара/јесени (?) 236. до почетка или прве четвртине 238. године, разлози за похрањивање уштеђевине власника виле на једном од главних балканских путева могу бити различити. До краја 237. године то би могао бити терор који су спроводили Максиминови агенти у убирању такси или походи против Сармата и Дачана о којима историографија располаже с недовољно података, а који би изискивали прикупљање војске и средстава у провинцијама најближим месту војних операција. За каснији датум, прве месеце 238. године разлози би, поред фискалних захтева који су тешко исцрпљивали становништво, могли бити реакција на вест о побунама у Африци и Риму и припреме за поход на Италију. Вероватноћа да остава није прикупљена у целости на месту налаза, као и изостанак прецизнијег датовања најмлађег примерка у налазу остављају отвореним питање једног или више узрока њеног похрањивања.

A HOARD OF ROMAN SILVER COINS FROM THE VILLAGE OF SUPSKA ...

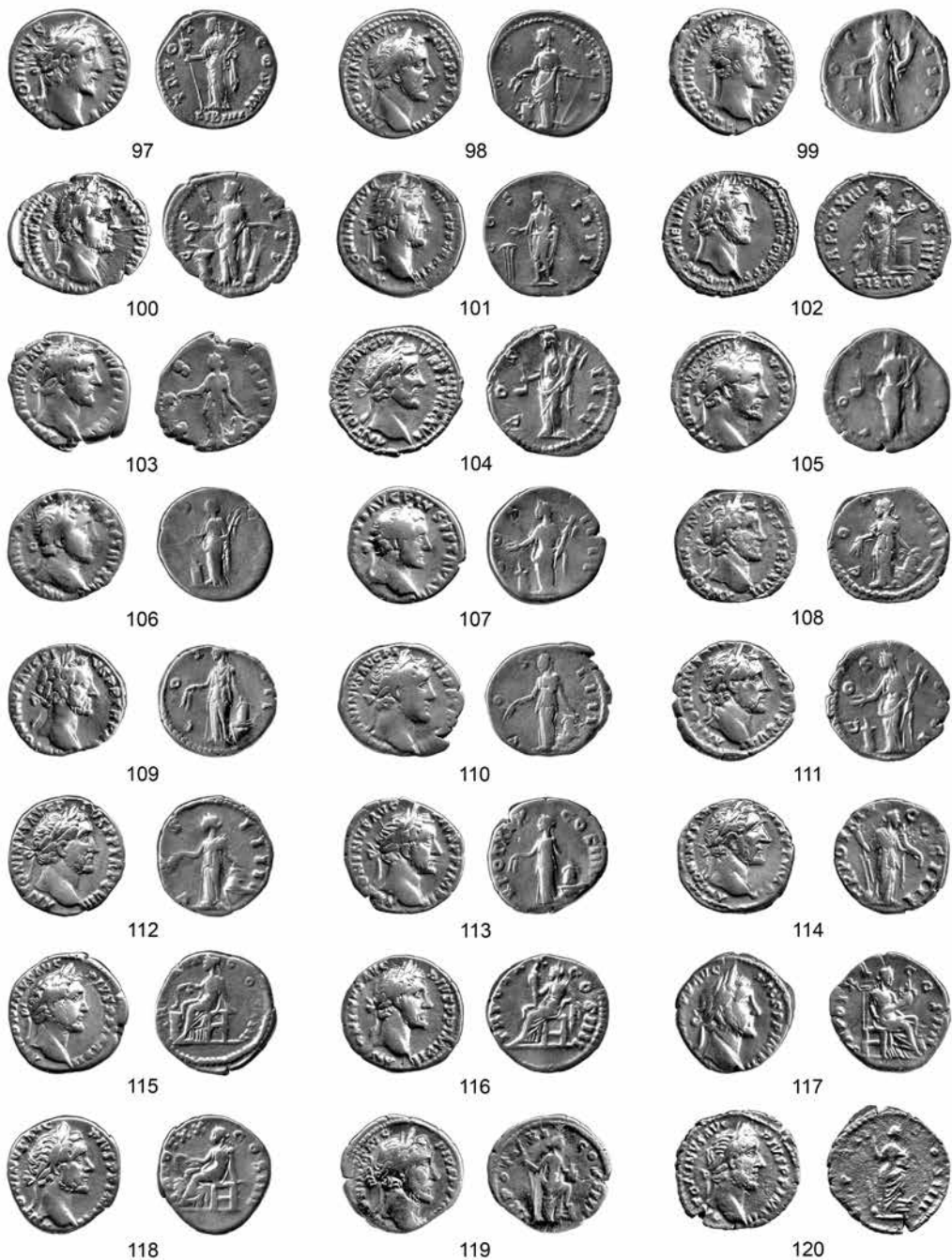
A HOARD OF ROMAN SILVER COINS FROM THE VILLAGE OF SUPSKA ...

A HOARD OF ROMAN SILVER COINS FROM THE VILLAGE OF SUPSKA ...

A HOARD OF ROMAN SILVER COINS FROM THE VILLAGE OF SUPSKA ...

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

164

165

166

167

168

A HOARD OF ROMAN SILVER COINS FROM THE VILLAGE OF SUPSKA ...

A HOARD OF ROMAN SILVER COINS FROM THE VILLAGE OF SUPSKA ...

241

242

243

244

245

246

247

248

249

250

251

252

253

254

255

256

257

258

259

260

261

262

263

264

265

266

267

268

269

270

271

272

273

274

275

276

277

278

279

280

281

282

283

284

285

286

287

288

A HOARD OF ROMAN SILVER COINS FROM THE VILLAGE OF SUPSKA ...

A HOARD OF ROMAN SILVER COINS FROM THE VILLAGE OF SUPSKA ...

337

338

339

340

341

342

343

344

345

346

347

348

349

350

351

352

353

354

355

356

357

358

359

360

A HOARD OF ROMAN SILVER COINS FROM THE VILLAGE OF SUPSKA ...

385

386

387

388

389

390

391

392

393

394

395

396

397

398

399

400

401

402

403

404

405

406

407

408

A HOARD OF ROMAN SILVER COINS FROM THE VILLAGE OF SUPSKA ...

A HOARD OF ROMAN SILVER COINS FROM THE VILLAGE OF SUPSKA ...

505

506

507

508

509

510

511

512

513

514

515

516

517

518

519

520

521

522

523

524

525

526

527

528

A HOARD OF ROMAN SILVER COINS FROM THE VILLAGE OF SUPSKA ...

A HOARD OF ROMAN SILVER COINS FROM THE VILLAGE OF SUPSKA ...

A HOARD OF ROMAN SILVER COINS FROM THE VILLAGE OF SUPSKA ...

649

650

651

652

653

654

655

656

657

658

659

660

661

662

663

664

665

666

667

668

669

670

671

672

A HOARD OF ROMAN SILVER COINS FROM THE VILLAGE OF SUPSKA ...

A HOARD OF ROMAN SILVER COINS FROM THE VILLAGE OF SUPSKA ...

A HOARD OF ROMAN SILVER COINS FROM THE VILLAGE OF SUPSKA ...

A HOARD OF ROMAN SILVER COINS FROM THE VILLAGE OF SUPSKA ...

A HOARD OF ROMAN SILVER COINS FROM THE VILLAGE OF SUPSKA ...

A HOARD OF ROMAN SILVER COINS FROM THE VILLAGE OF SUPSKA ...

Мирјана ВОЈВОДА

Археолошки институт уи, Београд

НОВАЦ БИТИНИЈСКЕ КОВНИЦЕ НИКЕЈЕ СА ВИМИНАЦИЈУМСКЕ НЕКРОПОЛЕ ВИШЕ ГРОБАЉА¹

Апстракт: Током обимних заштитних археолошких истраживања јужних некропола Виминацијума, на једној од најстаријих – Више гробаља – пронађено је 290 примерака новца битинијске ковнице Никеје. Од тога је 65 комада откривено у гробовима, а 225 у слоју на некрополи. Највећи број припада емисијама Александра Севера и Гордијана III. Пронађени велики узорак омогућио је издвајање нових типова и варијанти мотива на реверсним представама са војним ознакама.

Кључне речи: римско провинцијско ковање, Никеја, Виминацијум, Више гробаља.

Ради изградње ТЕ Костолац 2 су на подручју јужних некропола Виминацијума, почев од 1977. г. обављена обимна заштитна археолошка истраживања. У оквиру овог ареала издвојено је девет некропола, од чега времену римске доминације припада пет.² Две најстарије су Пећине и Више гробаља, формиране средином I в. и коришћене до средине III в. На некрополи Више гробаља констатовано је укупно 290 примерака битинијске ковнице Никеје, што чини 10,59% од укупно обрађеног новца са некрополе (2736 ком.) и 52,25% од примерака провинцијског ковања (555 ком.).³ Од 290 примерака, 65 је пронађено у гробо-

1 Чланак представља резултат рада на пројекту: IRS – Виминацијум, римски град и легијски војни логор – истраживање материјалне и духовне културе, становништва, применом најсавременијих технологија даљинске детекције, геофизике, ГИС-а, дигитализације и 3Д визуализације (М. Војвода) (бр. 17018) – Министарство просвете и образовање Републике Србије.

2 Најстарија некропола је келтска, следе римске: Више гробаља, Бурдељ и три некрополе на локалитету Пећине. Времену сеобе народа припадају гепидска и остроготска некропола, док је најмлађа мања средњовековна некропола датована од XII-XIV в. сф. Зотовић 1986, 41, н. 4; 54-55; Зотовић и Јордовић 1990, 2.

3 На некрополи Више гробаља откривен је укупно 3161 примерак новца. Од овог броја, који је регистрован у теренској документацији, током пописа обављеног 2005. и 2006. г. констатовано је да је извршен број примерака изгубљен, да је део пропао током процеса конзервације због лошег стања очуваности, а део

вима, а остали (225) у слоју на некрополи, који у највећем броју потичу са колективних или појединачних жртвених површина формианих изнад гробова.

Током прве половине III в. у балканско-подоунавским провинцијама дошло је до помањкања ситног бронзаног новца у оптицају. До тада је потребе за овом врстом номинала задовољавала римска ковница и у извесној мери македонске провинцијске ковнице.⁴ Велики узорак провинцијског ковања са некрополе Више гробаља, пружа увид у монетарну циркулацију током прве половине III в. у овом делу Подунавља и Горње Мезије. Међу 555 примерака провинцијског новца са некрополе Више гробаља,⁵ времену до владавине Септимија Севера припада само 37: 1 ком. Антонина Пија, 2 ком. А. Пије/М. Аурелије (?) (Никеја, Битинија); 2 ком. Фаустине старије (Исаура, Фригија); 1 ком. Луција Вера (Каре, Месопотамија); по 2 ком. Марка Аурелија и Фаустине млађе (Пауталија, Тракија); 2 ком. Антонина Пија (Филиполис, Тракија); 1 ком. Фаустине млађе (Плотинополис, Тракија); 1 ком. Комода (Аполонија, Македонија); 1 ком. Клаудија, 6 ком. Нерона, 5 ком. Домицијана и 1 ком. Марка Аурелија (аутономно македонско ковање – *Koinon* Македоније); 1 ком. Веспазијана (Стоби, Македонија) и 1 ком. Комода (Никополис на Дунаву, Доња Мезија); неодређена ковница: 1 ком. Августа, 1 ком. Трајана, 1 ком. Фаустине старије, 3 Марка Аурелија и 2 ком. Комода. Произилази да су емисије провинцијских ковница на некрополи Више гробаља до владавине Септимија Севера заступљене само са 6,66%, од чега највећи део отпада на македонске ковнице.

Током владавине Септимија Севера и његових синова и касније Елагабала, ситуација се унеколико мења и очита је дупло већа присутност провинцијског бронзаног новца у оптицају. На некрополи Више гробаља из тог периода забележено је 77 примерака (од тога 64 одређених и 13 неодређене ковнице), што износи 13,87% од свих провинцијских емисија на некрополи. Присутни су: 1 ком. Каракале (Јулиополис, Битинија); 6 ком. + 3 (?) Каракале, 5 ком. + 1 (?) Елагабала и 1 ком. Јулије Пауле (Никеја, Битинија); 1 ком. Јулије Домне (Лаодикеја, Фригија); 1 ком. Гете (Ефес, Јонија); 1 ком. Каракале (Хадрианополис, Тракија); по 2 ком. С. Севера, Каракале и Гете (Пауталија, Тракија); по 1 ком. С. Севера и Гете (Перинт, Тракија); 1 ком. Гете (Августа Трајана, Тракија); 5 ком. С. Севера, 6 ком. Ј. Домне, 18 ком. Каракале и 1 ком. Гете (Стоби, Македонија); 1 ком. Каракале (Марцијанополис, Доња Мезија); по 1 ком. С. Севера, Каракале, Плаутиле и Елагабала (Никополис на Дунаву, Доња Мезија); неодређена ковница:

новца није нити подвргнут конзервацији јер се радило о изузетно лоше очуваним фрагментима новца. Другу и трећу групу чинили су углавном новци који су били изложени горењу приликом кремације, што је и био разлог њихове лоше очуваности. Новац који је било могуће обрадити (2736) поред добро и солидно очуваних примерака, садржи и један број (438 царског и 38 провинцијског) које је било могуће одредити само према вековима и мањи број (28 царског и 52 провинцијског) који су теже оштећени те их није било могуће са сигурношћу разврстати по вековима. На уступљеном материјалу љубазно се захваљујем колегиници Драгани Спасић-Ђурић из Народног музеја у Пожаревцу.

4 Borić-Brešković 2011, 417-418, n. 34-49.

5 Заступљено је 23 ковница из 10 провинција, cf. Војвода и Петровић 2011, 288, n. 26.

3 ком. С. Север, 2 ком. Ј. Домна, 5 ком. Каракала и 3 ком. Елагабал. При томе, поново, највећи број емисија припада македонским ковницама, првенствено Стобију.

Остали примерци провинцијског ковања са некрополе (351 ком.), не рачунајући 90 неодређених,⁶ припадају времену од Александра Севера до Валеријана I. Најбројнија су издања Александра Севера којима поред никејских (201 ком. + 9 ?) припадају и емисије Јулиополиса (3) и Никономије (8), као и 4 примерка неодређене ковнице. Следе издања Гордијана III: Никеја (39 + 8 ?), Јулиополис (2), Хадрианополис (1), Виминацијум (34) и 1 примерак неодређене ковнице. Додатних 13 примерака припада ковници Никеји – А. Север или Гордијан III и 1 ком. једној од женских чланова породице Севера. При томе, примерци из времена од Филипа I до Валеријана I припадају готово сви емисијама ковница Виминацијум и DACIA (29), док је само један примерак забележен из ковнице Никеја. Произилази да 63,24% провинцијског ковања на некрополи припада емисијама А. Севера и Гордијана III, 5,40% времену од Филипа I до Валеријана I, док 16,20% отпада на неодређене примерке.

Из свега наведеног, јасно је да се у циркулацији новца 3. и 4. деценије III в., на узорку са некрополе Више гробаља, у највећој мери појављује провинцијско ковање, при томе, највећи део припада емисијама Никеје из Битиније. Најстарији примерак ове ковнице припада Антонину Пију (кат. 1) са рв.представом Хигијеје која храни змију из патере. Следе августовска издања Каракале (кат. 2-7), од којих један има за рв. представу Зевса који држи Нике и скиптар, док су остали рв. мотиви са војним ознакама.⁷ Четири од њих представљају различите типове (тип 1, 2, 31, 32), док код последњег примерка није било могуће утврдити тип војне ознаке. Ковањима Елагабала припада 6 комада, од тога 5 за самог Елагабала (кат. 8-12) и 1 за Јулију Паулу (кат. 13). Присутне су дужа и краћа ав. легенда M AVPH/AVPANTΩNINOC AVΓ, а од рв. представа забележена је једна са представом Деметре која држи бакљу и класје, код три примерка је забележен тип 7 и код једног тип 8 са војним ознакама. Реверсни мотив Ј. Пауле представља Тихе која држи крму и рог изобиља.

Следе најбројније заступљена ковања за Александра Севера (кат. 14-208) и Јулију Мамеју (кат. 209-214). Издваја се један примерак цезарских издања А. Севера (кат. 14) са ав. легендом M AVP CE AΛEΞANΔPOC K и рв. мотивом са војним ознакама (вар. 26). Једним примеком (кат. 15) заступљена је и ав. легенда M AVP CEVER AΛEΞANΔPOC AVΓ, са рв. мотивом тип 1. Следе бројнија издања са ав. легендом M AVP CEVN AΛEΞANΔPOC AVΓ (вар. AV или VΓ у лигатури) (кат. 16-54). Код два примерка појављује се као рв. мотив агностичка

6 Оштећени примерци = 38+52, cf. *supra* н. 2.

7 За типологију рв. мотива са војним ознакама ковнице Никеје, cf. Црнобрња 1981, 6, Табела 2; Војвода 2011, 246-247, Сл. 2-3; Војвода и Петровић 2011, 286, Сл. 1-4. За анализу рв. типова новца Никеје са некрополе Више гробаља, cf. Војвода 2011, 248-253, Табела 1.

урна са палмама, док је код свих осталих у питању мотив са војним ознакама. У највећем броју заступљен је рв. тип 1 (13 ком.), затим тип 2 (8 ком.), тип 8 (3 ком.), потом типови и варијанте: 6, 6а, 29 (са по 2 ком.), 2б, 3, 5, 7, 15, 15ц (са по 1 ком.), у једном случају није било могуће утврдити тип. Нешто већим бројем примерака (кат. 55-96) заступљена је скраћена верзија претходне ав. легенде М AVP CEV AΛEΞANΔPOC AVΓ (вар. AV или VΓ у лигатури). На једном комаду појављује се исти мотив агностичке урне, а на осталим примерцима мотиви са војним ознакама: тип 1 (14 ком.), 2 (11 ком.), 7 (3 ком.), тип 6, вар. 6б, тип 7, вар. 7а (са по 2 ком.), вар. 2а, 4а, 8б, тип 9 (са по 1 ком.), у једном случају није било могуће утврдити тип. У мањем броју примерака (кат. 97-104) појављује се ав. легенда М AVP CE AΛEΞANΔPOC AVΓ (вар. AV), док су од рв. мотива присутни тип 1 (2 ком.), вар. 2б, тип 3, 7, вар. 7а, 8а и тип 18 (са по 1 ком.). Са само три комада (кат. 105-107) заступљена је ав. легенда М AVP C AΛEΞANΔPOC AVΓ (вар. AV), са два утврђена рв. типа (тип 6 и 8) и једним неодређеним типом рв. са војним ознакама. Ав. легенда М AVP AΛEΞANΔPOC AV присутна је са два примерка (кат. 108-109), од којих један има за рв. мотив храм са 6 стубова, а други тип 7 са војним ознакама. Занимљивост представља двојезични примерак (кат. 110) са ав. легендом на латинском IMP C M AVR SEV ALEXAND AVΓ и уобичајеном рв. легендом на грчком са вар. 12а као мотивом, чије нам објављене аналогije нису познате.⁸

Код највећег броја примерака (кат. 111-208) Александра Севера није било могуће утврдити тип ав. легенде, зато су ови примерци разврстани само према типовима рв. представа. Издваја се један комад са представом Асклепија који држи штап са змијом, док је код свих осталих присутан мотив војних ознака: тип 1 (34ком.), тип 2 (13 ком.), тип 8 (10 ком.), тип 6 (7 ком.), тип 3 и 7 (са по 4 ком.), вар. 6б и 22д (са по 2 ком.), вар. 2а, 6а, 7а, тип 9, вар. 9а, 9б, 9ц, тип 14, вар. 15а, 15б, тип 17 и вар. 20а (са по 1 ком.), код 9 примерака са три војне ознаке није било могуће утврдити тип.

Међу примерцима кованим за Јулију Мамеју издваја се један са рв. представом Паладе која држи копље и патеру, крај ногу штит и други код кога се поново сусрећемо са представом агностичке урне. Остала 4 комада за рв. представе имају војне ознаке: тип 1 (2 ком.) и тип 2 (2 ком.).

Од никејских емисија Максимиана I на некрополи Више гробаља присутан је само један примерак кован за Максимуса, са рв. типом 8 (кат. 215).

Следе примерци Гордијана III (кат. 216-253) и Транквилине (кат. 254). Код Гординјана III, као што је уобичајено за никејске емисије, заступљен је један тип ав. легенде Μ ANT ΓOPΔIANOC AVΓ, са варијантама AV или VΓ у лигатури. Од рв. мотива присутни су само они са војним ознакама: тип 8 (6 ком.), вар.

8 Из преписке са колегом Даријем Каломином (Dario Calomino) из Кабинета за новац и медаље у Британском музеју, аутор овог рада дошао је до информације да у Кабинету имају неколико оваквих примерака, о чему колега Каломино припрема посебну студију.

28а (5 ком.), тип 28 (4 ком.), тип 18 (3 ком.), вар. 9б, тип 27 (са по 2 ком.), тип 2, 3, вар. бц, тип 10, вар. 12б, тип 21, вар. 22а,б,ц, 24а (са по 1 ком.), код 5 ком. није било могуће утврдити тип, с тим што су на 1 од њих видљиве 3 војне ознаке, а на 4 ком. 4 војне ознаке. Једини примерак кован за Транквилину има за рв. мотив тип 30 војне ознаке, који смо констатовали само у овом случају.

Усамљен остаје и примерак кован у време Трајана Деција за Херенију Етрусцилу (кат. 255), који за рв. мотив има представу Немезе која десном руком придржава вео који приноси лицу, крај ногу је точак.

Групи неодређених примерака припада 35 ком. (кат. 256-290) међу којима се за неке може претпоставити, мада не и сигурно тврдити, да су ковани за М. Аурелија (1), Каракалу (3), Елагабала (1), А. Севера (8), једна од женских чланова породице Севера (1), Гордијан III (8), док би 13 ком. вероватно припадало ковању А. Севера или Гордијана III.

Новац битинијске ковнице Nikeје присутан је у већој мери на територији Горње Мезије и нешто мање на територији Доње Паноније, од краја Каракалине владавине и нарочито у време Александра Севера.⁹ На смањену заступљеност никејских емисија Гордијана III и њихову циркулацију у балканско-пдунавским провинцијама, утицало је отварање ковнице провинцијског новца у Виминацијуму 239.г. и нешто касније у Дакији.¹⁰ Након тога, очито је нагло помањкање новца Nikeје у оптицају на територији Горње Мезије и Доње Паноније, где је изгледа проблем недостатка новца био најизраженији. До сада је већ уочено да је највећа концентрација налаза новца Nikeје везана за Виминацијум и Дунавски лимес, али и за савски речни пут.¹¹ Повећано кретање војс-

9 Све до сада публиковане веће збирке новца Nikeје са територије ове две провинције показују највећу заступљеност емисија Александра Севера: Збирка Музеја града Београда – Каракала (11), Ј. Домна (7), А. Север (95), Ј. Мамеја (5), Гордијан III (44), Транквилина (2), *cf.* Црнобрња 1981, 9-19; Каракала (2), А. Север (59), Ј. Мамеја (2), Максимин I (1), Максимус (1), Гордијан III (35), *cf.* Црнобрња 2011, 310-314; Велико градиште – А. Север (15), *cf.* Ивановић 209, 363-364; Сремска Митровица – А. Север (13), Гордијан III (6), *cf.* Војвода и Јесретић 2012, 122-124; Врњачка Бања – А. Север (17 + 1 инкузни), Гордијан III (4), неодређени (18) + 3 ком.: А. Север (2), Гордијан III (1), *cf.* Сариа 1925, 163; *idem* 1926: 199-200; Црнобрња 1987, 71-72, кат. 12-14; Борић-Брешковић 2011, 419, н. 46; Нови Бановци – 119 примерака Nikeје (од Каракале до Гордијана III) који се налазе у Археолошком музеју у Загребу, *cf.* Brunšmid 1907, 16; Brunšmid наводи у истом раду да се у Музеју налази још 239 примерака Nikeје (већином А. Север и Гордијан III) од којих се за 179 зна да потичу са 12 налазишта у Славонији (*cf.* *idem* 1907, 16, н. 4); Осијек – Каракала (1), Елагабал (2), А. Север (11), Јулија Мамеја (1), Гордијан III (3), *cf.* Celestin 1904, 24; Brunšmid 1907, 15-16, н. 5; За примерке Nikeје који су публиковани као пратећи материјал приликом археолошких истраживања или рекогносцирања и заступљени су са једним или два комада, *cf.* Војвода и Петровић 2011, 287, н. 19; У Мађарском Националном музеју чува се 98 примерака Nikeје, од тога 48 ком. А. Севера, 13 Гордијана III. За нас је интересантно да следећи примерци потичу из Србије: С. Север (1) Земун; Ј. Меза (3) Панчево; Елагабал (1) Панчево; А. Север (11) Панчево, (1) Земун, (1) Борча; Ј. Мамеја (2) Панчево и Гордијан III (1) Панчево. На добијеним информацијама захваљујем се колегама Иштвану Види (István Vida) из Мађарског националног музеја и докторанту Лајошу Јухасу (Lajos Juhász).

10 Борић-Брешковић 1976: 8, н. 2; О проблему лоцирања ковнице PROVINCIA DACIA са наведеном литературом, *cf.* Црнобрња 1993: 17-19.

11 Дуж Дунавског лимеса новац Nikeје констатован је у: Великом Градишту, Виминацијуму, Београду, Земуну, Батајници, Војки, Угриновцима, Новим Бановцима, Сурдуку, Бешки, Вуковау, Осијеку. Дуж

ке током прве половине III века дуж Дунавског лимеса, као и дуж пута који је од Виминацијума водио до Наиса, преко Тракије до Босфора, утицало је и на значајну фреквенцију новца из Битиније. Дунавски речни пут је имао велики значај за потребе војске, али ништа мањи ни за живу трговину која се одвијала овим воденим путем између истока и запада.¹² Налази новца из Виминацијума, као престонице Горње Мезије и важног војног и трговачког центра у том делу Подунавља, који је током 3. и 4. деценије III в. на врхунцу свог напретка, сигурно су добар показатељ циркулације новца и у његовој широј околини и добром делу провинције. Не треба заборавити ни на остале некрополе Виминацијума, на којима је такође пронађен запажен број никејских емисија. Њихово публикавање у целости ће значајно употпунити слику о циркулацији овог никејског новца у том делу Подунавља и Горње Мезије.

савског речног пута у: Ушћу, Обреновцу, Хртковцима, Сремској Митровици, Бановом Пољу, *cf.* Војвода и Петровић 2011, 289-290 н. 35-36; Црнобрња 2011, 310-314.

12 О проласцима царева са војском кроз Виминацијум и учешћу вексилација легије VII *Claudia* у операцијама на истоку, *cf.* Mirković 1968, 70, н. 115-117. О трговини дунавским воденим путем и постојању *nauclerus*, власника бродова у Виминацијуму, *idem* 142, н. 67.

KATALOG / CATALOGUE

Skraćenice / Abbreviations

Cat.	kataloški broj / catalogue number
obv.	avers / obverse
rev.	revers / reverse
Wt.	težina / weight (gr)
Size	prečnik / diameter (mm)
Axis	osa prema stranama sveta / axis according to cardinal directions
G	grobovi sa inhumacijom / inhumation burials
G1	grobovi sa kremacijom / cremation burials
Ref.	referenca / reference
Vim. Coll.	evidencija terenske dokumentacije (C broj) / records of field documentation (C number)
r.	desno / right
l.	levo / left
dr.	drapirana / draped
cuir.	u oklopu / cuirassed
laur.	sa lovorovim vencem / laureate
rad.	sa radijalnom krunom / radiate
stg.	stoji / standing
std.	sedi / seated
hld.	drži / holding
var.	varijanta / variant
leg.	legenda / legend
ligat.	u ligaturi / ligature

Reference / References

BMC	W. Worth, <i>A Catalogue of the Greek Coins in the British Museum. Catalogue of Greek Coins: Pontus, Paphlagonia, Bithynia and Kingdom of Bosphorus</i> , London 1889
WBR	W.H. Waddington, E. Babelon, Th. Reinach, <i>Recueil general des Monnaies grecques d'Asie Mineure, Nicée et Nicomédie</i> , Paris 1910
N. C.	N. Crnobrnja, <i>Novac Grada Nikeje u numizmatičkoj zbirci Muzeja grada Brograda, Godišnjak grada Beograda XXVIII</i> , 1981, 5-23
Weiser	W. Weiser, <i>Katalog der Bithynischen Münzen der Sammlung des Institus für Altertumskunde der Universität zu Köln, Bd. 1, Nikaia, Opladen</i> 1983

RPC online <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/5886/?search&sttype=quick&q=Nicaea+Antoninus+Pius&rno=26>
(accessed March 9 2013)

rev. types
from 1-28b
by

- 1) N.C.
- 2) М. Војвода, Реверсне представе са војним ознакама на новцу конице у Никеји на основу узорка са виминацијумске некрополе Више гробаља, Гласник САД 25 (2009), 2011, 243-256
- 3) М. Војвода и С. Петровић, Новац битинијске ковнице Никеје из Бановог Поља у Мачви, *Нумизматичар* 29, 283-307

Fotografije / Photos

Izabrani primerci su ilustrovani fotografijom i njihova numeracija na tablama odgovara kataloškom broju. / Chosen specimens are presented in photographic form and their numeration on the plates is coordinated with the catalogue numbers.

ANTONINUS PIUS

AE

Cat.	Obverse	Reverse	Wt. Size Axis	Position of find.	Ref.	Date	Vim. Coll.
1	AVT KAICAP – ANTΩNI[NOC] Bust dr., r., head bare.	[ΘEA] VTEIA NIKA[IEIΣ] Hygieia stg. r., feeding snake from patera.	4,26 19,30 S	G1 – 1490	BMC / WBR: 410, no. 92; N.C. / Weiser / RPC online: no. 5886.	138-161	10247

CARACALLA

AE

Cat.	Obverse	Reverse	Wt. Size Axis	Position of find.	Ref.	Date	Vim. Coll.
2	ANTΩNINOC AVTOYCTOC Bust dr., l., head laur.	NIKA-[IE]ΩN (around) Zeus std. l., hld. Nike and sceptre.	7,07 27,40 NE	G1 – 1567	BMC: 162, no. 67 (but obv. bust r.); WBR: 449, no. 406 (but obv. bust r.); N.C. / Weiser /	211-217	10919

3	Illegible. Bust dr., r., head laur.	NI-K-AI-E ΩN Type 1 (?).	3,47 19,70 N	Trench 106 from deposed soil.	BMC / WBR: 459, no. 484; N.C. / Weiser /	211-217	5586
4	[M A]VP [...] Similar.	N-IK-A-IE ΩN Type 2.	3,73 19,40 SW	G1 – 1158	BMC / WBR: 459, no. 484; N.C. / Weiser /	211-217	8117
5	ANTΩNINOC [...] OC Similar.	NIKA-IEΩN (around) Type 31.	5,96 23,90 SW	Trench 166	BMC / WBR: 459, no. 481; N.C. / Weiser /	211-217	9734
6	[...]NOC AV[...] Bust r., head laur.	NIK-AI-EΩN (around) Type 32	8,66 25,20 SW	Trench 144	/	211-217	7844
7	[...]TΩNINOC [...] Similar.	[...]IE (around) ex – [...] Type (? – three standards)	5,82 24,50 NE	Trench 1	/	211-217	397

ELAGABALUS

AE

Cat.	Obverse	Reverse	Wt. Size Axis	Position of find.	Ref.	Date	Vim. Coll.
8	M AVPH ANTΩNI[...] Bust dr., r., head laur.	NIK-AIE (around) NΩ (sic !) (between standards) Type 7.	5,60 24,10 N	Trench 9	BMC: 167, no. 93; WBR: 471, no. 571; N.C. / Weiser /	218-222	949
9	M AVPH ANTΩNINOC AVT Similar.	NI-KA-IE-ΩN (ΩN in ligat.) Type 7.	3,98 22,50 NE	Above Kuline	„	218-222	6232
10	M AVP ANTΩNINOC AVT Similar.	NIKA-IEΩN (around) Demeter stg. 1, hld. torch and ears of corn.	5,01 23,10 SW	Trench 55	BMC / WBR: 469, no. 558; N.C. / Weiser /	218-222	7246

Мирјана ВОЈВОДА

11	M AYP ANTΩNINOC AYΤ Similar.	NI-KA-IE-ΩN (ΩN in ligat.) Type 7.	4,82 23,90 S	G1 – 1654	BMC: 167, no. 93; WBR: 471, no. 571; N.C. / Weiser /	218-222	11399
12	[M] AVP ANTΩ[...] Similar.	NIK-[AIE] (around) NΩ (sic !) (between standards) Type 8.	3,97 22,20 S	Trench 176	BMC: 167, no. 93; WBR: 471, no. 571; N.C. / Weiser /	218-222	11160

Iulia Paula

Striking under Elagabalus AE

Cat.	Obverse	Reverse	Wt. Size Axis	Position of find.	Ref.	Date	Vim. Coll.
13	IOVΛ KOPNHAIΑ PAVLA CE Bust dr., r., head bare.	NIKA-IEΩN (around) Tyche stg. l., hld. rudder and cornucopiae.	6,88 23.50 SW	Trench 159	BMC / WBR: 471, no. 572; N.C. / Weiser /	218-222	11263

SEVERUS ALEXANDER¹

caesar AE

Cat.	Obverse	Reverse	Wt. Size Axis	Position of find.	Ref.	Date	Vim. Coll.
14	M AVP CE ΑΛΕΞΑΝΔΡΟC K Bust dr., r., head bare.	NI-KA-IE-ΩN (ΩN in ligat.) Var. 2b.	6,00 25,10 S	Trench 137	BMC / WBR: 472, no. 580 (but without CE in obv. leg.); N.C. / Weiser /	221	7339

1 Novac je razvrstan najpre prema aversnim legendama, od dužih do kraćih, a u okviru njih prema reversnim predstavama, nevezano za to da li postoji referenca ili ne. / Coins was classified first by obverse legends from longer to shorter, and within them by reverse motifs regardless of whether there is a reference or not.

augustus
AE

av. M AVP CEVEP AΛEΞANΔPOC AVT

Cat.	Obverse	Reverse	Wt. Size Axis	Position of find.	Ref.	Date	Vim. Coll.
15	[M AVP] CEVEP AΛEΞA[NΔ]POC AVT Bust dr., r., head laur.	NI-K-AI-E ΩN Type 1.	4,32 19,70 NE	Trench 160	/	222-228	9403

av. M AVP CEVH AΛEΞANΔPOC AVT (var. AV or VT in ligat.)

Cat.	Obverse	Reverse	Wt. Size Axis	Position of find.	Ref.	Date	Vim. Coll.
16	M AVP [CE]VH AΛEΞANΔPOC AVT (VT in ligat.) Bust dr., r., head laur.	NIKA-IEΩN (around) Agnostic urn containing palms.	5,89 21,00 NE	Trench 178	BMC / WBR: 477, no. 620; N.C. / Weiser /	222-228	11705
17	M AVP CEVH AΛ[...] AVT Similar.	NIKA-IEΩN (around) Similar.	3,99 21,80 SW	Above Kuline	„	222-228	7005
18	[...] CEVH AΛ[...] Similar.	NI-K-A-IE ΩN Type 1.	5,11 19,30 S	Trench 170	BMC: 168, no. 100; WBR: 477, no. 617; N.C.: 11, no. 30; 12, nos. 35- 41; nos. 44-48; Weiser /	222-228	10507
19	M AYΠ CEYH AΛEΞANΔPOC AYΓ Similar.	NI-K-AI-E ΩN Type 1.	4,81 20,30 SW	G1 – 1401	„	222-228	9560
20	[...]VP CEVH AΛ[...] Similar.	NI-K-AI-[E] ΩN Type 1.	4,57 21,40 S	Trench 165	„	222-228	9691
21	[...] CEVH AΛEΞANΔPOC [...] Similar.	NI-K-AI-E ΩN Type 1.	4,19 21,20 N	Trench 148	„	222-228	8524

22	[M] AVP CEVH ΑΛ[ΕΞΑΝΔ]ΡΟC AVT Similar.	NI-K-AI-E ΩN Type 1.	4,13 18,90 NE	Trench 147	„	222-228	8348
23	[...] CEVH ΑΛΕΞΑΝΔΡΟC AVT (VT in ligat.) Similar.	NI-KA-IE-ΩN (ΩN in ligat.) Type 1.	4,08 20,50 N	Trench 152	„	222-228	8648
24	[...]P CEVH ΑΛΕΞΑΝΔΡΟC AVT Similar..	NI-K-AI-E ΩN Type 1.	3,08 18,70 N	Trench 172	„	222-228	11019
25	M AVP CEVH [...] Similar.	NI-K-AI-E ΩN Type 1 (?).	4,77 19,20 SW	Trench 152	„	222-228	8557
26	[...] CEVH ΑΛ[...] Similar.	NI-K-AI-E ΩN Type 1 (?).	4,30 20,00 S	G – 1560	„	222-228	9081/3
27	M AVP CEVH ΑΛ[...] Similar.	[NIK]-AI-E [ΩN] Type 1 (?).	4,19 19,80 N	Trench 156	„	222-228	8976
28	M AVP CEVH ΑΛΕΞΑΝΔΡΟC AVT Similar.	NI-K-AI-E ΩN Type 1 (?).	4,00 21,00 S	Trench 160	„	222-228	9069
29	[...]CEVH ΑΛΕΞΑΝΔΡΟC AVT (AVT in ligat.) Similar.	[NIK]-AI-E ΩN Type 1 (?).	3,66 20,30 SW	Trench 177, from deposed soil.	„	222-228	12005
30	[...]CEVH ΑΛΕ[...] Similar.	NI-K-A-[IE] [ΩN] Type 1 (?).	2,31 19,20 N	Trench 4	„	222-228	609
31	[...] CEVH ΑΛΕΞΑΝΔΡΟC AVT (VT in ligat.) Similar.	[NI]-KA-IE-ΩN (ΩN in ligat.) Type 2.	4,81 21,40 SW	Trench 136	BMC: 168, no. 100; WBR: 477, no. 617; N.C.: 11, nos. 31, 33; Weiser /	222-228	7309
32	M AVP CEVH ΑΛ[...] AVT Similar.	[NIK]-AI-E ΩN Type 2.	4,79 18,90 N	Trench 156	„	222-228	10287
33	M AYP CEYH ΑΛΕΞΑΝΔΡΟC AYT Similar.	NI-KA-IE-ΩN (ΩN in ligat.) Type 2.	4,68 20,40 NE	Trench 165	„	222-228	9694
34	M AVP CEVH ΑΛΕΞΑΝΔΡΟC AVT (AVT in ligat.) Similar.	NI-K-A-IE ΩN Type 2.	4,66 20,30 N	Trench 148	„	222-228	9772

НОВАЦ БИТИНИЈСКЕ КОВНИЦЕ НИКЕЈЕ СА ВИМИНАЦИЈУМСКЕ ...

35	M AVP CEVH ΑΛΕΞΑ[...] Similar.	NI-K-AI-E [ΩN] Type 2.	4,22 21,80 N	G1 – 1334	„	222-228	9238
36	M AVP CEVH ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ AVT Similar.	NI-KA-IE-ΩN (ΩN in ligat.) Type 2.	3,97 21,90 NE	Trench 166	„	222-228	9735
37	[...] CEVH ΑΛΕΞΑΝΔΡΟ[...] Similar.	NI-KA-IE-[ΩN] Type 2.	3,81 18,50 N	G – 2029	„	222-228	11425
38	M AVP CEVH ΑΛ[...] AVT Bust dr, r., head rad.	NI-K-AI-E ΩN Var. 2b.	3,57 19,60 NE	Trench 180	„	222-228	12154
39	M AVP CEVH ΑΛΕ[...] Bust dr, r., head laur.	[NIKAI]-E ΩN Type 2 (?).	5,78 21,20 S	Trench 147	„	222-228	8057
40	M AVP CEVH ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ [...] Similar.	N-IK-AI-E ΩN Type 3.	3,81 19,80 N	Trench 147	BMC: 168, no. 100; WBR: 477, no. 617; N.C.: 11, nos. 21- 25; no. 31, Weiser /	222-228	8055
41	M AVP CEYH ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ AVT Similar.	NI-KA-IE-ΩN (ΩN in ligat.) Type 5.	5,53 21,80 N	Trench 154	BMC: 168, no. 100; WBR: 477, no. 617; N.C.: 11, nos. 28-29; Weiser /	222-228	8779
42	M AVP CEVH ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ A Bust dr, cuir, r., head laur.	N-IK-AI-E ΩN Type 6.	4,83 20,70 NE	Trench 145	BMC: 168, no. 100; WBR: 477, no. 617 N.C.: 13, nos. 53-58; Weiser /	222-228	7852/2

43	[...]VP CEVH ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ [...] Similar.	N-IK-AI-E ΩN Type 6 (?).	3,37 20,60 N	Trench 137	BMC: 168, no. 100; WBR: 477, no. 617; N.C.: 11, nos. 26- 27; Weiser /	222-228	7314
44	M AVP CEVH ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ AVT (VT in ligat.) Similar.	N-IK-AI-E ΩN Var. 6a.	5,60 21,10 N	G1 – 1656	BMC: 168, no. 100; WBR: 477, no. 617 N.C.: 11, nos. 26- 27 (but type 6); Weiser /	222-228	11437
45	[M AV]P CEVH ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ AVT (VT in ligat.) Bust dr., r., head rad.	N-IK-AI-E ΩN Var. 6a.	4,50 21,10 NE	Trench 7	„	222-228	654
46	M A[VP CE]VH ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ AV Bust dr., r., head laur.	N-IK-AI-E ΩN Type 7.	4,83 20,60 N	Trench 6	BMC: 168, no. 100; WBR: 477, no. 617; N.C.: 13, nos. 68-69; Weiser /	222-228	623
47	M AVP CEVH ΑΛ[ΕΞΑΝΔΡΟΣ] AVT Similar.	N-IK-AI-E ΩN Type 8.	4,99 22,40 SW	Trench 145 from deposed soil.	BMC: 168, no. 100; WBR: 477, no. 617; N.C. / Weiser /	222-228	7935
48	M AVP CEVH ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ AVT Bust dr., cuir., r., head rad.	N-IK-AI-E ΩN Type 8.	4,55 18,80 NE	Trench 172	BMC / WBR: 477, no. 617; N.C. / Weiser /	222-228	10942

НОВАЦ БИТИНИЈСКЕ КОВНИЦЕ НИКЕЈЕ СА ВИМИНАЦИЈУМСКЕ ...

49	M AVP CEVH ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ AVT Similar.	N-IK-AI-E ΩN Type 8.	3,81 21,30 NE	G1 – 698	BMC: 168, no. 100; WBR: 477, no. 617; N.C. / Weiser /	222-228	5526/2
50	[...]VH AΛE[...] Bust dr., cuir., r., head laur.	N-IK-AI-E ΩN Type 15.	3,70 22,00 N	Trench 177	BMC: 168, no. 104; WBR: 477, no. 616; N.C. / Weiser /	222-228	11340
51	M AVP CEVH ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ AVT (VT in ligat.) Similar.	NIK-AIE (around) ΩN Var. 15c.	5,13 19,50 S	Trench 178	BMC: 168, no. 104; WBR: 477, no. 616; N.C. / Weiser /	222-228	11515
52	M AVP CEVH ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ AVT (AVT in ligat.) Similar.	NIK-AIE around ΩN Type 29.	5,26 22,50 SW	Trench 6	BMC / WBR / N.C. / Weiser /	222-228	767
53	M AVP CEVH ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ AVT Similar.	NI-KAI around E ΩN Type 29.	4,35 23,30 SW	G1 – 1357	„	222-228	9275
54	[...] CEVH [...] ΝΑΡΟΣ AVT (AVT in ligat.) Similar.	NI-[K]-AI-E Ω[N] Type (?) (three standards).	3,62 19,60 N	G – 1629	/	222-228	9377

av. M AVP CEV AΛEΞΑΝΔΡΟΣ AVT (var. AV or VT in ligat.)

Cat.	Obverse	Reverse	Wt. Size Axis	Position of find.	Ref.	Date	Vim. Coll.
55	M AVP CEV ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ AVT (VT in ligat.) Bust dr., cuir., r., head laur.	NIKA-IEΩ[N] (around) Agnostic urn containing palms.	4,50 21,10 N	Između sondi 159 i 154	BMC / WBR: 477, no. 620; N.C. / Weiser /	222-228	9708

56	M AVP CEV ΑΛΕΞΑΝΔ[...] Similar.	NI-K-AI-E ΩΝ Type 1.	5,15 21,00 NE	G – 1439	BMC: 168, no. 102; WBR: 477, no. 617; N.C.: 14, nos. 73-81; Weiser 030.	222-228	8637
57	M AVP CEV ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ AVT (VT in ligat.) Similar.	NI-K-AI-[E] ΩΝ Type 1.	4,91 20,90 N	Trench 61	„	222-228	1935
58	[...]P CEV ΑΛΕΞΑΝ[...] Similar.	NI-K-A-[IE] [ΩΝ] Type 1.	4,59 20,60 NE	Trench 158	„	222-228	9387
59	[...]VP CEV ΑΛΕ[...] Similar.	NI-K-A-[IE] ΩΝ Type 1.	4,33 19,80 NE	Trench 152	„	222-228	8442
60	M AVP CEV ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ A Similar.	NI-KA-IE-ΩΝ (ΩΝ in ligat.) Type 1.	4,23 21,90 S	Trench 177	„	222-228	11858
61	M AVP CEV ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ [...] Similar.	NI-KA-IE-ΩΝ (ΩΝ in ligat.) Type 1.	4,07 21,80 S	Trench 9	„	222-228	950
62	M AVP CEV ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ AV (AV in ligat.) Similar.	NI-K-AI-E ΩΝ Type 1.	4,02 21,20 N	Trench 7	„	222-228	650
63	M AVP CEV ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ AV Similar.	NI-K-A-IE ΩΝ Type 1.	3,65 21,50 NE	Trench 174	„	222-228	11153
64	M AVP CEV ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ AV (AV in ligat.) Similar.	NI-K-A-IE ΩΝ Type 1.	3,58 20,10 N	Trench 152	„	222-228	8548
65	M AVP CEV ΑΑ[...] AVT Similar.	[N]I-K-A-IE ΩΝ Type 1.	2,87 20,80 N	Trench 146	„	222-228	7880 Broken.
66	[...] CEV ΑΛΕΞΑΝΔ[...] Similar.	NI-K[AIE] [ΩΝ] Type 1 (?).	3,74 20,30 N	Trench 35	„	222-228	1400

67	[...] CEV ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ [...] Bust dr., cuir., r., head rad.	NI-K-AI-E ΩΝ Type 1 (?).	3,62 18,70 S	Trench 132	BMC 168, no. 101; WBR: 477, no. 617; N.C.: 14, no. 83; Weiser /	222-228	6863
68	[M] AVP CEV ΑΛΕΞ[...] Bust dr., r., head laur.	NI-K-[AIE] [ΩΝ] Type 1 (?).	2,86 20,20 N	Trench 145	BMC: 168, no. 102; WBR: 477, no. 617; N.C.: 14, nos. 73-81; Weiser 030.	222-228	7965 Broken.
69	[M] AVP CEV ΑΛΕΞΑΝΔΡ[OC] AV Similar.	[N]I-K-A-IE [ΩΝ] Type 1 (?).	2,07 21,10 SE	G – 1254	„	222-228	7716 Broken.
70	[...] CEV ΑΛΕΞΑΝΔΡ[...] Similar.	NI-K-A-IE ΩΝ Type 2.	5,80 20,90 N	Trench 160	BMC: 168, no. 102; WBR: 477, no. 617; N.C.: 15, nos. 87-90; Weiser 030	222-228	9404
71	[...] CEV ΑΛΕΞΑΝ[...] Similar.	NI-K-AI-E [ΩΝ] Type 2.	4,74 20,70 NE	Trench 143	„	222-228	7758
72	M AVP CEV ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ AVT (AVT in ligat.) Similar.	NI-KA-IE-ΩΝ (ΩΝ in ligat.) Type 2.	4,68 21,30 SW	Trench 148	„	222-228	9770
73	[...] CEV A[...] A[...] Similar.	N-IK-AI-E ΩΝ Type 2.	4,60 20,70 N	Trench 13	„	222-228	1299
74	M AVP CEV ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ AVT (VT in ligat.) Similar.	NI-K-A-IE [ΩΝ] Type 2.	4,45 19,60 N	Trench 83	„	222-228	4230
75	M AVP CEV ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ [...] Similar.	NI-K-AI-E ΩΝ Type 2.	4,44 19,70 SW	G1 – 333	„	222-228	2849/2

76	M AVP CEV ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ AVT (VT in ligat.) Similar.	NI-K-A-IE ΩN Type 2.	4,35 21,00 N	Trench 13	„	222-228	1238
77	[M] AVP CEV ΑΛΕΞΑΝΔΡ[...] Similar.	N-IK-AI-E ΩN Type 2.	4,26 19,50 N	Trench 178	„	222-228	11549
78	M AVP CEV ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ AVT Similar.	Illegible. Type 2.	4,09 19,10 S	G – 633	„	222-228	4354
79	M AVP CEV ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ [...] Bust dr., r., head rad.	N-IK-AI-E Ω-N (between standards) Type 2.	3,90 21,00 S	Trench 1	BMC 168, no. 101; WBR: 477, no. 617; N.C. / Weiser /	222-228	452
80	M AVP CEV ΑΛΕ[...] Bust dr., r., head laur.	NI-K-AI-E ΩN Type 2.	3,46 21,20 N	G1 – 1262	BMC: 168, no. 102; WBR: 477, no. 617; N.C.: 15, nos. 87-90; Weiser 030	222-228	8774/1
81	[...]CEV ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Α[...] Similar.	N-IK-AI-E ΩN Var. 2a.	4,30 21,20 SW	Trench 13	„	222-228	1227
82	[...] CEV ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ AV (AV in ligat.) Bust dr., r., head rad.	NI-K-AI-E ΩN Var. 4a.	4,11 20,80 N	Trench 131	BMC: 168, no. 102; WBR: 477, no. 617; N.C.: 15, no. 92 (but type 4); Weiser /	222-228	7340
83	M AVP CEV ΑΛΕ[...] Bust dr., r., head laur.	N-IK-AI-E ΩN Type 6.	5,16 21,20 S	Trench 164	BMC: 168, no. 102; WBR: 477, no. 617; N.C.: 14, nos. 73-74; Weiser 030.	222-228	9568

84	M AVP CEV ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ AVT Similar.	N-IK-AI-E ΩΝ Type 6.	3,74 19,90 S	G1 – 333	„	222-228	2849/1
85	M AVP CEV ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ AVT (AVT in ligat.) Similar.	N-IK-AI-E ΩΝ Var. 6b.	3,97 20,60 N	Trench 66	„	222-228	2830
86	[M] AVP CEV ΑΑ[...] Bust dr., r., head rad.	Illegible. Var. 6b (?).	4,39 19,10 N	Trench 13	BMC 168, no. 101; WBR: 477, no. 617; N.C.: 16, nos. 108- 109 (but type 6); Weiser /	222-228	1215
87	M AVP CEV ΑΛΕΞΑ[...]ΟC AVT Bust dr., r., head laur.	[NI]- ΚΑΙΕΩΝ (around) Type 7.	6,21 21,70 N	Trench 56	BMC: 168, no. 102; WBR: 477, no. 617; N.C.: 15, no. 103; Weiser 030.	222-228	1597
88	[...]P CEV ΑΛΕΞΑΝ[...]C AVT Similar.	NI-K-A-IE ΩΝ Type 7.	4,52 20,40 SW	G – 1694	„	222-228	9662
89	M AVP CEV ΑΛΕ[ΞΑ]ΝΔΡΟΣ AVT Similar.	NI-K-AI-E ΩΝ Type 7.	3,74 19,80 NE	G1 – 1639	„	222-228	11524
90	M AVP CEV ΑΛΕΞΑΝΔ[...] Similar.	NI-K-A-IE ΩΝ Var. 7a.	3,99 20,50 NE	G1 – 1318	„	222-228	9133
91	[...] CEV Α[...] Similar.	[N]-IK-AI-E ΩΝ Var. 7a (?).	3,36 22,30 S	Trench 164, from deposed soil.	„	222-228	10975
92	[...]EV ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ AVT (AVT in ligat.) Similar.	N-IK-AI-E ΩΝ Type 8.	4,53 20,90 NE	Trench 147	BMC: 168, no. 102; WBR: 477, no. 617; N.C.: 14, no. 82; Weiser 030.	222-228	8584

93	[...]EV ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΑΥ[Γ] Similar.	N-IK-AI-E ΩΝ Type 8.	3,90 23,60 NE	Trench 160	„	222-228	9348 Broken.
94	M AVP CEV ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΑΥΤ (VT in ligat.) Bust dr., r., head rad.	N-IK-AI-E ΩΝ Var. 8b.	4,59 21,30 N	Trench 55	BMC 168, no. 101; WBR: 477, no. 617; N.C. / Weiser /	222-228	1604
95	[...] AVP CEV ΑΛΕΞ[...] Bust dr., cuir., r., head laur.	[NI]-K-A-IE ΩΝ Type 9.	5,03 21,10 N	Trench 122	BMC: 168, no. 102; WBR: 477, no. 617; N.C.: 15, no. 98; Weiser 030	222-228	6261
96	M AVP CEV ΑΛΕΞ[...] Bust dr., cuir., r., head rad.	[NIKAIE] ΩΝ Type (?) (trhee standards).	2,34 20,40 S	Trench 173	BMC 168, no. 101; WBR: 477, no. 617; Weiser /	222-228	11033 Broken.

av. M AVP CE ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΑΥΤ (var. AV)

Cat.	Obverse	Reverse	Wt. Size Axis	Position of find.	Ref.	Date	Vim. Coll.
97	M AV CE A[...] Bust dr., r., head laur.	NI-K-AI-E ΩΝ Type 1.	4,84 20,10 NE	Trench 170	/	222-228	10677
98	M AV CE ΑΛΕΞΑΝΔΡΟ[...] Bust dr., r., head rad.	N-IK-AI-E ΩΝ Type 1.	3,94 20,90 SE	Trench 156	/	222-228	8840
99	M AV CE ΑΑ[...] Similar.	N-IK-[AIE] Ω[N] Var. 2b.	3,71 20,20 S	Trench 160	/	222-228	9074
100	[M] AV CE ΑΑ[...] Bust dr., cuir., r., head laur.	N-IK-AI-E ΩΝ Type 3.	2,62 19,40 N	Trench 148	/	222-228	9769
101	M AV CE ΑΑ[...] POC AV Bust dr., r., head rad.	N-IK-AI-E ΩΝ Type 7.	5,00 19,80 N	Trench 156	/	222-228	8830

НОВАЦ БИТИНИЈСКЕ КОВНИЦЕ НИКЕЈЕ СА ВИМИНАЦИЈУМСКЕ ...

102	M AV CE AΛE[...] Similar.	N-IK-AI-E ΩN Var. 7a.	4,10 18,80 S	Trench 137	/	222-228	7317
103	M AV CE AΛEΞANΔPO[...] Similar.	N-IK-AI-E ΩN Var. 8a.	3,38 19,40 N	Trench 137	BMC / WBR / N.C.: 16, no. 112 (but type 8); Weiser /	222-228	7316
104	[...] CE AΛEΞANΔPOC [...] Bust dr., cuir., r., head rad.	N-IK-AI-E ΩN Type 18.	3,20 20,00 N	Trench 155	/	222-228	8662

av. M AVP C AΛEΞANΔPOC AVT (var. AV)

Cat.	Obverse	Reverse	Wt. Size Axis	Position of find.	Ref.	Date	Vim. Coll.
105	M AVP C AΛEΞANΔPOC AV Bust dr., r., head rad., horned.	N-IK-AI-E ΩN Type 6.	5,07 21,20 N	Iznad G1 – 5	/	222-228	117
106	M AVP C AΛEE[...] Bust dr., r., head rad.	N-[IK]-AI-E ΩN Type 8.	3,83 20,10 N	Trench 63	/	222-228	1819
107	M AV C AΛ[...] Bust dr., r., head laur.	N-IK-AI-E ΩN Type ? (three standards).	2,79 19,50 N	G – 1857	/	222-228	10353

av. M AVP AΛEΞANΔPOC AV

Cat.	Obverse	Reverse	Wt. Size Axis	Position of find.	Ref.	Date	Vim. Coll.
108	M AVP AΛEΞANΔPOC AV Bust dr., r., head bare.	NIKA-IE (around) ex – NU (sic !) Hexastyle temple.	5,63 23,20 S	Trench 66	/	222-228	3002
109	M AVP AΛEΞAN[ΔPOC] AV Bust dr., r., head laur.	NI-KA-IE-ΩN (ΩN in ligat.) Type 7.	4,11 23,30 N	G – 378	/	222-228	3090

obv. leg. on latin; rv. leg. on greek (sic !)

Cat.	Obverse	Reverse	Wt. Size Axis	Position of find.	Ref.	Date	Vim. Coll.
110	IMP C M AVR SEV ALEXAND AVG Bust dr., r., head laur.	N-IK-AI-E NΩ Var. 12a.	1,83 19,10 S	Trench 160	/	222-228	9350

indeterminate obv. leg. – without ref.

Cat.	Obverse	Reverse	Wt. Size Axis	Position of find.	Date	Vim. Coll.
111	[...]ΔΡΟC [...] Bust dr., r., head bare.	NIKAI-EΩN (around) Asclepius stg. front, head r., r. arm on hip, l. hld. staff with coiled snake.	4,32 21,40 S	Trench 164	222-228	10383
112	[...]VP C[...]C AVT Bust dr., r., head laur.	NI-K-AI-E [ΩN] Type 1.	5,08 20,40 S	G1 – 1485	222-228	10018
113	M AVP CEV[...]C AVT (VT in ligat.) Similar.	NI-KA-IE-ΩN (ΩN in ligat.) Type 1.	4,87 20,50 NE	Trench 164	222-228	9652
114	Illegible. Bust dr., r., head rad.	NI-K-AI-E ΩN Type 1.	4,83 20,60 N	Trench 177	222-228	11338
115	[...]OC AVT Bust dr., r., head laur.	NI-K-AI-E ΩN Type 1.	4,66 19,50 N	Trench 156	222-228	8834
116	M AVP CE[...] AVT Similar.	NI-K-AI-E ΩN Type 1.	4,54 19,40 NE	Trench 170	222-228	10497
117	[...]ΑΝΔΡΟC Α[...] Similar.	NI-KA-I-E ΩN Type 1.	4,47 19,60 N	Trench 171	222-228	10552
118	[M] AVP [...]ΑΝΔΡΟC AVT (VT in ligat.) Similar.	NI-KA-IE-ΩN (ΩN in ligat.) Type 1.	4,40 20,40 SW	Trench 133	222-228	7477
119	[...] ΑΛΕΞΑΝΔ[...] Bust dr., r., head rad.	[N]-IK-AI-E ΩN Type 1.	4,27 20,70 S	Trench 158	222-228	9214
120	[...] ΑΛΕ[...]ΔΡ[...] Bust dr., r., head laur.	NI-K-AI-E ΩN Type 1.	4,27 18,60 NE	Destroyed G	222-228	3416
121	[...]ΞΑΝΔΡΟC AVT Bust dr., r., head rad.	NI-K-AI-E ΩN Type 1.	4,21 19,60 N	Trench 6	222-228	594

122	[...]ΑΝΔΡΟΣ Α Bust dr., r., head laur.	NI-K-AI-[E] ΩΝ Type 1.	4,11 20,40 N	Trench 175	222-228	11120
123	[...]C AVT Similar.	Illegible. Type 1.	4,06 18,60 S	G – 1434	222-228	8544
124	Illegible. Similar.	NI-K-A-IE ΩΝ Type 1.	4,02 21,10 N	Trench 154	222-228	8609
125	Illegible. Bust dr., r., head rad.	NI-K-AI-E ΩΝ Type 1.	3,95 19,80 S	Trench 172	222-228	11021
126	Illegible. Bust dr., r., head laur.	NI-KA-IE-ΩΝ (ΩΝ in ligat.) Type 1.	3,90 19,70 N	Trench 146	222-228	7884
127	[...] ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ AVT Similar.	NI-K-AI-E ΩΝ Type 1.	3,85 21,30 S	G – 1951	222-228	10950
128	[...]ΑΝΔΡΟΣ AVT (AVT in ligat.) Similar.	[NI]-K-AI-E [ΩΝ] Type 1.	3,83 18,60 S	G – 2030	222-228	11396
129	[...]ΑΝΔΡΟΣ AVT (AVT in ligat.) Similar.	NI-K-A-IE ΩΝ Type 1.	3,72 20,10 N	Trench 9	222-228	917
130	M AVP [...]AVT (VT in ligat.) Similar..	NI-K-AI-E ΩΝ Type 1.	3,63 21,20 SW	Trench 156	222-228	8835
131	M AVP CE[...]ΑΝΔΡΟΣ AVT Similar.	NI-K-AI-E ΩΝ Type 1.	3,55 18,57 SW	G1 – 981	222-228	7000/1
132	[...]ΞΑΝΔ[...] Similar.	NI-K-AI-E ΩΝ Type 1.	3,44 19,30 N	Trench 172	222-228	10947
133	Illegible. Similar..	N-IK-AI-E ΩΝ Type 1.	3,40 20,30 N	Trench 2	222-228	221
134	M AVP CE[...] Bust dr., r., head rad.	[NIKAI]-E [ΩΝ] Type 1.	2,72 19,40 SW	Trench 1	222-228	28
135	[...] CEV [...] Similar.	NI-K-AI-E ΩΝ Type 1.	2,39 19,40 N	Trench 146 from deposed soil.	222-228	7881
136	[...] ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ AV[.] Bust dr., r., head laur.	NI-K-AI-E ΩΝ Type 1 (?).	5,12 20,40 N	Kanal	222-228	12267

137	Illegible. Similar.	[NI]-KA-IE-[ΩN] Type 1 (?).	4,40 20,80 S	Trench 10	222-228	934
138	Illegible. Similar.	NI-K-A-IE ΩN Type 1 (?).	4,35 19,10 NE	Trench 147	222-228	8058
139	[...]ΔΡΟC[...] Similar.	[NIK]-AI-E ΩN Type 1 (?).	4,32 20,30 SW	Trench 123	222-228	6304
140	M AVP CEV[...] Similar.	[NIK]-AI-E Ω[N] Type 1 (?).	4,28 20,20 S	Trench 157	222-228	9082
141	[...] AVT Similar.	NI-K-AI-E ΩN Type 1 (?).	4,14 19,40 N	Trench 139	222-228	7576
142	[...]VP CEV[...]NΔΡΟC AVT Similar.	NI-K-AI-E ΩN Type 1 (?).	3,95 19,10 SW	Trench 55	222-228	1553
143	[...]ΞANΔΡΟC AVT (VT in ligat.) Similar.	N-IK-AI-E ΩN Type 1 (?).	3,90 19,80 N	Trench 156	222-228	9553
144	[...] ΑΛΕΞΑ[...] Bust dr., r., head rad.	NI-K-[AIE] [ΩN] Type 1 (?).	3,60 19,50 N	G – 1785	222-228	9964
145	[...]ΔΡΟC AV[Γ] Similar.	NI-[K]-AI-E [ΩN] Type 1 (?).	2,79 18,80 N	Trench 149	222-228	8279
146	[...]NΔΡΟC AVT (AVT in ligat.) Similar.	NI-K-[AIE] [ΩN] Type 2.	5,51 19,60 NE	Trench 157	222-228	8965
147	[...] ΑΛΕΞΑΝ[...] Bust dr., r., head laur.	N-IK-AI-E ΩN Type 2.	5,02 20,50 N	G – 1969	222-228	11051
148	[...] ΑΛΕΞΑΝΔ[...] Similar.	NI-KA-IE-ΩN (ΩN in ligat.) Type 2.	4,58 22,80 SW	G1 – 1498	222-228	10125
149	Illegible. Similar.	N-IK-AI-E ΩN Type 2.	4,27 19,80 N	Trench 122	222-228	6377
150	Illegible. Similar.	NI-K-AI-E ΩN Type 2.	4,26 20,10 N	G – 1022	222-228	6349
151	[M] AVP CEV[...]OC AVT (VT in ligat.) Bust dr., r., head rad.	N-IK-AI-E ΩN Type 2.	3,16 20,60 N	G1 – 314	222-228	2699

152	Illegible. Bust dr., r., head laur..	NI-K-AI-E ΩN Type 2.	3,10 19,60 N	Trench 178	222-228	11393
153	Illegible. Similar.	[NI]-K-AI-E [ΩN] Type 2.	2,41 19,30 N	Trench 171	222-228	10620
154	[...]ΔPO[...] Similar.	N-IK-AI-E ΩN Var. 2a.	5,31 20,50 N	Between trenches 161 i 162	222-228	9336
155	[...]VP CE[...]ΔP[...] A[...] Similar.	N-IK-AI-E ΩN Type 2 (?).	5,01 21,70 N	Trench 10	222-228	923
156	[...]ANΔPOC AVT (VT in ligat.) Similar.	NI-K-AI-E ΩN Type 2 (?).	4,57 20,60 N	G1 – 1226	222-228	8634
157	M AV[...] Bust dr., r., head rad.	N-IK-AI-E ΩN Type 2 (?).	4,49 18,40 N	G1 – 1726	222-228	12051
158	M AVP [...] Bust dr., r., head laur.	N-IK-AI-E ΩN Type 2 (?).	4,30 20,50 S	Trench 13	222-228	1265
159	[...]ANΔPOC AVT Similar.	NI-K-AI-E ΩN Type 2 (?).	2,76 24,20 SW	G – 313	222-228	2692
160	[...]ΞANΔPOC AV Bust dr., r., head rad.	[N]-IK-AI-E ΩN Type 3	4,64 21,30 S	Trench 138	222-228	7320
161	[...]ΔPO[...] Bust dr., r., head laur.	N-[IK]-AI-E ΩN Type 3 (?).	4,33 21,30 N	Trench 145	222-228	7855 Broken.
162	[M] AVP CEV[...] ANΔPOC [...] Bust dr., r., head rad.	N-IK-AI-E ΩN Type 3 (?).	3,65 22,80 N	G – 1652	222-228	9499
163	[...]ΞANΔPOC AV Bust dr., r., head laur.	N-IK-AI-E ΩN Type 3 (?).	3,33 20,20 N	Trench 133	222-228	8313
164	Illegible. Similar.	N-IK-AI-[E] Ω[N] Type 6.	4,05 19,90 N	G – 701	222-228	4688
165	Illegible. Bust dr., r., head rad.	N-IK-AI-E ΩN Type 6.	3,51 20,90 N	G – 1699	222-228	9674
166	[...] ΑΛΞΞΑΝΔΡΟC AVT (VT in ligat.) Similar.	N-IK-A[IE] ΩN Type 6.	3,45 21,70 NE	G1 – 752	222-228	5741

167	[...] ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Α Bust dr., r., head laur.	NI-K-AI-E ΩΝ Var. 6b.	3,25 20,10 SW	Trench 61	222-228	1987 Broken.
168	M AVP [...] ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΑV Similar.	N-IK-AI-E ΝΩ (sic !) Var. 6b.	3,03 18,40 S	Trench 149	222-228	11800
169	Illegible. Similar.	NI-K-A-[IE] ΩΝ Type 6 (?).	3,98 19,40 SW	Trench 144	222-228	7763
170	Illegible. Similar.	NI-K-A-IE [ΩΝ] Type 6 (?).	3,63 19,90 NE	Trench 1	222-228	9
171	Illegible. Bust dr., r., head rad.	[NI]-K-AI-E [ΩΝ] Type 6 (?).	3,35 22,00 S	Trench 148	222-228	9545
172	Illegible. Bust dr., r., head laur.	[N]-IK-[AIE] [ΩΝ] Type 6 (?).	2,90 20,00 S	G – 872	222-228	5431
173	Illegible. Bust dr., r., head rad.	[N]I-K-A-IE ΩΝ Type 6a (?).	4,15 20,50 N	Trench 178	222-228	11554
174	[...]ΑΝΔΡ[...] Similar.	NI-K-AI-E ΩΝ Type 7.	4,67 20,70 S	Trench 153	222-228	8352
175	Illegible. Similar.	NI-K-A-IE ΩΝ Type 7.	4,32 19,80 N	G1 – 431	222-228	3633
176	[...] C[...]ΕΑΝ[...] Similar.	N-[IK]-A-[IE] ΩΝ Type 7 (?).	4,05 19,80 S	Trench 106	222-228	5532
177	[...]OC[...] Bust dr., r., head laur.	[NIKAI]-E [ΩΝ] Var. 7 (?).	1,39 17,60 S	G1 – 848	222-228	6319 Broken.
178	[...]ΔΡΟΣ ΑV Similar.	N-IK-AI-E ΩΝ Var. 7a (?).	4,64 20,40 N	Trench 138	222-228	8505
179	[...] ΑΛ[...]ΔΡΟΣ ΑV Similar.	N-IK-AI-E ΩΝ Type 8	4,37 19,90 S	Trench 8	222-228	898
180	M AVP C[...]ΑΝΔΡΟΣ ΑV Bust dr., r., head rad.	N-IK-AI-E ΩΝ Type 8	4,19 21,20 N	Trench 166	222-228	10625
181	[...]ΔΡΟ[...] Similar.	N-IK-AI-[E] ΩΝ Type 8	3,83 19,50 S	Trench 169	222-228	10465

182	[...]ΝΑΡΟΣ AV Similar.	NI-K-AI-[E] ΩΝ Type 8	3,71 21,50 N	Trench 148	222-228	8128
183	[...]ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ [...] Bust dr., r., head bare.	N-IK-AI-E ΩΝ Type 8	2,94 19,40 SW	Trench 138	222-228	7400
184	[...]ΞΑΝ[...] AV Bust dr., r., head rad.	N-IK-AI-E ΩΝ Var. 8b	4,22 19,90 SW	G – 676	222-228	4637
185	Illegible. Similar.	N-IK-AI-E ΩΝ Var. 8 (?).	4,77 21,30 S	Trench 171	222-228	10844
186	[...]ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ AVT (AV in ligat.) Similar.	Illegible. Type 8 (?).	4,50 19,80 S	Trench 152	222-228	8554
187	[M] AVP CEV[...] AV[Γ] Bust dr., r., head laur.	[N]-IK-AI-E [Ω]N Type 8 (?).	3,54 20,80 NE	Trench 132	222-228	6995
188	M AVP CEV[...]ΑΝΔ[...] Bust dr., r., head rad.	N-IK-AI-E ΩΝ Type 8 (?).	3,40 21,40 S	Trench 2	222-228	211
189	[...]ΟC A[...] Similar.	N-IK-A[IE] ΩΝ Type 8 (?).	1,92 21,90 N	Trench 147	222-228	8195 Broken.
190	M AVP CE[...]ΞΑΝΔΡΟΣ AVT (VT in ligat.) Bust dr., r., head laur.	NI-K-A-IE ΩΝ Type 9.	4,47 20,90 S	Trench 137	222-228	7315
191	M AVP[...]ΔΡΟΣ A[.] Similar.	NI-K-AI-E ΩΝ Var. 9a.	3,84 21,80 S	Trench 2	222-228	51
192	M AV[...]C AVT Similar.	NI-K-AI-E ΩΝ Var. 9c.	4,21 19,80 N	Trench 83	222-228	4395
193	[...]ΝΑΡΟΣ AVT Bust dr., cuir, r., head rad.	N-IK-AI-E ΩΝ Type 14.	2,82 17,70 N	Trench 98	222-228	5224
194	[...]ΑΝΔΡΟΣ A[.] Similar.	N-IK-AIE ΩΝ Var. 15a.	3,47 20,30 N	Trench 137	222-228	7318
195	[...]ΑΝΔΡΟΣ AVT (AVT in ligat.) Similar.	[N]-IK-AI-[E] ΩΝ Var. 15b.	3,27 18,70 N	Trench 154	222-228	11424
196	[...]ΡΟΣ AVT (VT in ligat.) Bust dr., r., head laur.	NI-K-AI-E ΩΝ Type 17.	4,21 21,10 SW	Trench 156	222-228	8836

197	[...] ΑΑ[...] Similar.	[N]I[K]-AIE [ΩN] (around) Var. 20a.	3,57 19,60 N	G2 – 141	222-228	1353
198	[...]N[...]O[...] Bust dr., r., head rad.	N-I-K-A-[I] E ΩN Var. 22d.	2,81 20,00 NE	Trench 152 from deposed soil.	222-228	10100
199	[...]ΞΑΝΔ[...] Similar.	Illegible. Var. 22d (?).	2,62 20,10 SW	Trench 70	222-228	3662
200	[...]ΑΝΔΡΟC [...] Similar.	Illegible. Type (?) (three standards).	5,70 18,90 SW	Trench 127	222-228	6538
201	[...]ΔΡΟC AVT Bust dr., r., head laur.	[NIKAI]-E ΩN Type (?) (three standards).	4,39 17,70 N	Trench 147	222-228	8196
202	Illegible. Similar.	[NI]-K-AI-[E] [ΩN] Type (?) (three standards).	3,83 21,20 N	Trench 149	222-228	8269
203	[M] AVP CEV[...] Similar.	Illegible. Type (?) (three standards).	3,57 20,30 S	Trench 67	222-228	2767
204	Illegible. Similar..	Illegible. Type (?) (three standards).	3,39 18,10 N	Trench 98	222-228	5035
205	[...]ΞΑΝ[Δ]ΡΟC [...] Similar.	NI-KA-[I-E] [ΩN] Type (?) (three standards).	3,26 22,20 N	Trench 147	222-228	8056 Broken.
206	Illegible. Similar.	N-IK-AI-E ΩN Type (?) (three standards).	3,22 20,90 NE	Trench 105	222-228	5963 Broken.
207	M AV[...] Similar.	NI-[K]-A-[IE] [ΩN] Type (?) (three standards).	2,97 19,70 S	Trench 127	222-228	6537
208	Illegible. Similar.	Illegible. Type (?) (three standards).	1,48 19,90 SW	Trench 166	222-228	9851 Broken.

Julia Mamaea
Striking under Severus Alexander
AE

Cat.	Obverse	Reverse	Wt. Size Axis	Position of find.	Ref.	Date	Vim. Coll.
209	IOYAI A MAMAIA AVT Bust dr., r., head bare.	NIKA-IEΩN (around) Pallas stg. l., hld. patera and spear, at her feet a shield.	5,23 21,00 N	G1 – 333	BMC: 168, no. 105; WBR: 477, no. 622 (but head diad.); N.C./ Weiser /	222-228	2849/3
210	Position of find.	Ref.	Date	Vim. Coll.	BMC / WBR: 478, no. 629; N.C. / Weiser /	222-228	8428
211	IOYAI A [...] AIA AVT Bust dr., r., head diad.	NI-K-AI-E ΩN Type 1.	4,67 19,80 SW	Trench 10	BMC: 169, no. 106; WBR: 478; no. 628; N.C. / Weiser 033.	222-228	948
212	IOYAI A MAMAIA AVT Similar.	NI-K-AI-E ΩN Type 2.	4,51 21,30 NE	G1 – 1295	BMC 106 WBR: 478; no. 628; N.C. / Weiser 033.	222-228	8820
213	[...] MAMAIA AVT Similar.	NI-KA-IE-ΩN (ΩN in ligat.) Type 2.	3,77 22,00 S	Trench 152	„	222-228	8642
214	IOYAI A MAMAIA AVT Similar.	NI-KA-IE-[ΩN] Type 2.	3,60 19,70 S	G – 1193	„	222-228	7143

Maximus
Striking under Maximinus I
AE

Cat.	Obverse	Reverse	Wt. Size Axis	Position of find.	Ref.	Date	Vim. Coll.
215	Γ IOV OVH ΜΑΞΙΜΟΣ Κ Bust dr., r., head bare.	N-IK-AI-E ΩN Type 8.	4,03 18,60 N	Trench 170	BMC / WBR: 485, no. 685; N.C.: 16, no. 113; Weiser /	235-238	10712

GORDIANUS III
AE

Cat.	Obverse	Reverse	Wt. Size Axis	Position of find.	Ref.	Date	Vim. Coll.
216	Illegible. Bust dr., cuir., r., head rad.	[N]I-K-A-I[E] Ω[N] Type 2 (?).	3,17 19,60 N	Trench 135 from deposed soil.	BMC: 172, no. 122; WBR: 489, no. 716; N.C. / Weiser /	238-244	7718
217	Illegible. Similar.	Illegible. Type 3 (?).	4,75 20,00 S	Trench 132	BMC: 172, no. 122; WBR: 489, no. 716; N.C. / Weiser /	238-244	7115
218	M ANT ΓOP[...]OC AVT Similar.	N-I-K-A-I EΩN Type 6c.	2,48 19,20 S	G – 1585	BMC: 172, no. 122; WBR: 489, no. 716; N.C.: 17, no. 114 (but type 6); Weiser /	238-244	9219

219	[M] ANT Γ[OP] ΔΙΑΝΟC AV Similar.	N-IK-AI-E ΩN Type 8.	2,89 18,30 N	Trench 164	BMC: 172, no. 122; WBR: 489, no. 716; N.C.: 17, nos. 115- 116; Weiser /	238-244	9650
220	M ANT [...] Similar.	N-IK-AI-E ΩN Type 8.	2,76 19,10 N	Trench 177	„	238-244	11564
221	[...] ΓΟΡΔΙΑΝΟC AVT Similar.	N-IK-AI-E ΩN Type 8 (?).	3,74 18,70 S	G – 1560	„	238-244	9081/4
222	Illegible. Similar.	NI-K-A-[IE] ΩN Type 8 (?).	3,23 18,30 S	Trench 8	„	238-244	899
223	[M] ANT ΓΟΡΔΙΑ[...] Similar.	[NI]-K-AI-E [ΩN] Type 8 (?).	3,18 19,00 N	Trench 176	„	238-244	11252
224	[M] ANT ΓΟ[...]OC AV Similar.	Illegible. Type 8 (?).	2,60 17,60 S	Trench 166	„	238-244	9849
225	[...]ΑΝΟC AVT Similar.	[NI]-K-AI-E [ΩN] Var. 9b.	3,21 19,50 S	Trench 77	BMC: 172, no. 122; WBR: 489, no. 716; N.C. / Weiser /	238-244	3903
226	[...]ΡΔΙΑΝ[...] Similar.	[NIK]-AI-E [ΩN] Var. 9b.	2,11 17,80 S	G1 – 1654	„	238-244	11439
227	M ANT ΓΟ[...] Similar.	N-I-K-A[I] E [ΩN] Type 10 (?).	2,52 19,50 S	Trench 123	BMC: 172, no. 122; WBR: 489, no. 716; N.C. / Weiser /	238-244	6305

228	M ANT ΓΟΡΔΙΑΝΟC AVT Similar.	N-IK-AI-E ΩN Var. 12b.	3,44 20,50 N	Trench 164	BMC: 172, no. 122; WBR: 489, no. 716; N.C.: 17, no. 112 (but type 12); Weiser /	238-244	9804
229	M ANT ΓΟΡ[...] Similar.	[N]-IK-AI-E [ΩN] Type 18.	3,89 17,40 N	Trench 95	BMC: 172, nos. 123-125; WBR: 489, no. 713; N.C.: 17, no. 119; 18, nos. 139-144; Weiser /	238-244	4694
230	[...]ΙΑΝΟC [...] Bust dr., r., head rad.	N-IK-A-IE ΩN Type 18.	3,81 18,60 NE	Trench 150	„	238-244	8285
231	M ANT ΓΟ[...] Similar.	N-IK-AI-E ΩN Type 18 (?).	2,11 18,20 S	Trench 32	„	238-244	1397
232	[...]ΔΙΑΝΟC AV[Γ] Similar.	N-I-K-A-I [ΕΩN] Type 21 (?).	1,66 17,90 N	Trench 69	BMC: 171, nos. 119-121; WBR: 489, no. 712; N.C.: 18, no. 153; 19, no. 157; Weiser /	238-244	3222 Broken.
233	M ANT ΓΟΡΔΙΑΝΟC [...] Similar.	N-I-K-A-I ΕΩN Var. 22a.	3,26 21,10 NE	Grading from deposed soil.	BMC: 171, nos. 119-121; WBR: 489, no. 712; N.C.: 17, no. 120; 18, no. 146 (but type 22); Weiser /	238-244	7266

НОВАЦ БИТИНИЈСКЕ КОВНИЦЕ НИКЕЈЕ СА ВИМИНАЦИЈУМСКЕ ...

234	[...]ΔΙΑΝ[...] Similar.	N-I-K-A-I ΕΩΝ Var. 22b.	2,58 19,20 N	Trench 149	„	238-244	8278
235	M ANT [...] AVT Similar.	N-I-K-A-[I] E[ΩΝ] Var. 22c.	3,23 22,00 S	Between trenchs 156 i 157	„	238-244	9780
236	[...]ΟΡΔΙΑΝΟC AVT (VT in ligat.) Similar.	N-I-K-A-I ΕΩΝ Var. 23a.	3,02 18,80 N	Trench 149	BMC / WBR: 489, no. 711; N.C.: 18, no. 147 (but type 23); Weiser /	238-244	11799
237	Illegible. Similar.	[NIKAIE] ΩΝ Var. 24a.	2,72 18,20 N	Trench 87	/	238-244	4409
238	Illegible. Similar.	[N]-I-K-A-I [EΩΝ] Type 27.	4,38 19,40 S	Trench 171	BMC / WBR / N.C.: 17, nos. 124- 129; 18, nos. 150- 152; Weiser /	238-244	10550
239	[...]ΑΝΟC A[VT] Similar.	[N]-I-K-[A]-I EΩ[N] Type 27 (?).	1,83 18,20 SW	Trench 176	„	238-244	11251
240	[...]ΟC AVT Similar.	N-I-K-A-I [E]ΩΝ Type 28.	3,34 19,20 S	Trench 171	BMC / WBR / N.C.: 17, nos. 130- 134; Weiser /	238-244	10682
241	M ANT ΟΡΔΙΑΝΟC AVT Similar.	N-I-K-A-I ΕΩΝ Type 28.	2,86 19,70 S	G – 1560	„	238-244	9081/2
242	M AN[...]ΑΝΟC AVT Similar.	N-I-K-A-I ΕΩΝ Type 28.	2,78 19,70 N	Trench 148	„	238-244	8125
243	M [...] Similar.	N-I-K-A-[I] E ΩΝ Type 28.	2,51 20,20 S	Trench 149	„	238-244	8371
244	M ANT ΟΡΔΙΑΝΟC AVT Similar.	N-I-K-A-I ΕΩΝ Var. 28a.	4,18 19,90 SW	Trench 152	BMC / WBR / N.C.: 17, nos. 130- 134 (but type 28); Weiser /	238-244	8645

Мирјана ВОЈВОДА

245	M ANT ΓΟΡΔΙΑΝ[...] Similar.	N-I-K-A-I ΕΩ[N] Var. 28a.	3,81 20,50 N	Trench 166	„	238-244	9852
246	M ANT ΓΟΡΔΙΑΝΟC AVT Similar.	N-I-K-A-I ΕΩΝ Var. 28a.	3,40 19,30 S	G1 – 1326	„	238-244	9091
247	M ANT [ΓΟ] ΡΔΙΑΝΟC A[...] Similar.	[NIK]-A-IE ΩΝ Var. 28a.	3,32 21,00 N	Trench 172	„	238-244	10943
248	[...]Τ ΓΟΡΔΙΑΝΟC AVT (VT in ligat.) Similar.	[N]-I-K-[A-I] [ΕΩΝ] Var. 28a.	2,15 20,10 N	G – 1731	„	238-244	9736
249	[...]ΔΙΑΝΟC AV Similar.	[...]-A-I[...] [...] Type (?) (three standards).	3,02 19,90 S	Trench 6	/	238-244	622
250	Illegible. Similar.	Illegible. Type (?) (four standards).	4,49 21,70 N	Trench 152	/	238-244	8443
251	M ANT ΓΟΡΔΙΑΝΟ[...] Similar.	N-I-K-A-I ΕΩΝ Type (?) (four standards).	2,53 19,80 S	G – 959	/	238-244	6122
252	[...]ΡΔ[ΙΑΝ]ΟC AVT Similar.	Illegible. Type (?) (four standards).	2,37 19,00 N	G – 1772	/	238-244	9943
253	[...]ΟΡΔΙΑΝΟC [...] Similar.	N-I-K-A-I ΕΩΝ Type (?) (four standards).	2,33 18,30 N	G – 1040	/	238-244	6373

Tranquillina

Striking under Gordianus III

AE

Cat.	Obverse	Reverse	Wt. Size Axis	Position of find.	Ref.	Date	Vim. Coll.
254	[CAB] ΤΡΑΝΚΥΛΛΙΝΑ Bust dr., r., head diad.	N-I-K-A-I ΕΩΝ Type 30.	2,94 19,70 N	G – 624	BMC / WBR: 490, no. 724; N.C. / Weiser /	238-244	4280

Herennia Etruscilla
Striking under Trajan Decius
AE

Cat.	Obverse	Reverse	Wt. Size Axis	Position of find.	Ref.	Date	Vim. Coll.
255	[EPEN] [E] ΤΡΟΥΚ[ΚΙΛΛ]Α ΣΕ Bust dr., r., head diad.	NIKAI-ΕΩΝ (around) Nemesis stg. l., r. bent towards neck, hld. fold of drapery; at her feet, wheel.	2,05 19,00 N	G – 997D	BMC 134; WBR: 494, no. 751; N.C. / Weiser /	249-251	6211

Mint of Nikaea
Undeterminate Coins – without ref.
AE

Cat.	Obverse	Reverse	Wt. Size Axis	Position of find.	Date	Vim. Coll.
256	Illegible. Head r.	Illegible. Type 1.	4,51 19,80 S	Trench 161	M. Aurelius or L. Verus (?).	9332
257	Illegible. Bust r.	NI[KA]-IEΩΝ (around). Female figure (Tyche ?) stg. l., hld. cornucopiae and (?).	5,49 21,10 SE	Ruin G	Caracalla (?).	3357
258	Illegible. Bust r.	NI-K-[AIE] [ΩΝ] Type 1 (?).	4,39 20,90 N	Trench 181	Caracalla (?).	12187
259	Illegible. Bust r.	NI-K[AIE] ΩΝ Type ? (three standards).	3,66 22,10 SW	Trench 180	Caracalla (?).	12142
260	[...]ONIN[...] Bust r.	[NIK]-A-[IE] [ΩΝ] Type 7 (?).	3,79 18,80 N	Trench 140	Elagabalus (?).	7359
261	Illegible. Bust dr., r.	NI-K-AI-E [ΩΝ] Type 1(?).	3,39 19,20 N	Trench 160	A. Severus (?).	9349
262	Illegible. Bust dr., r., head rad.	N-IK-AI-E ΩΝ Type 2.	5,10 19,60 S	Trench 13	A. Severus (?).	1232
263	Illegible. Bust dr., r., head laur.	NI-K-[AIE] [ΩΝ] Type 2 (?).	4,95 21,40 NE	Trench 71	A. Severus (?).	3901

264	Illegible. Head r.	[NIK]-AI-E [ΩN] Type 2b.	4,76 18,90 N	G – 1471	A. Severus (?).	8797
265	Illegible. Bust r.	N-IK-AI-[E] ΩN Type 3.	4,26 17,50 S	G – 1941	A. Severus (?).	11050
266	Illegible. Bust r.	[NI]-K-A-[IE] [ΩN] Type 7 (?).	3,05 20,10 S	Trench 136	A. Severus (?).	7319
267	Illegible. Bust r.	N-IK-A-IE ΩN Type 18.	5,21 20,90 NE	Trench 177	A. Severus (?).	11572
268	Illegible. Bust r.	[NIKAIE] ΩN Type (?) (three standards).	1,53 19,60 S	Trench 146	A. Severus (?).	7886
269	Illegible. Bust dr., r.	NI-K-[AIE] [ΩN] Type 2 (?).	2,45 21,00 N	Trench 166	Women from Severi family	10574
270	Illegible. Bust r.	N-IK-AI-E ΩN Type 2 (?).	3,63 18,80 S	Trench 65	Gordianus III (?).	2256
271	Illegible. Bust r.	[N]-IK-AI-E ΩN Type 8.	3,78 20,90 N	Grading Carine	Gordianus III (?).	2723
272	Illegible. Bust dr., r., head rad.	[N]-IK-AI-[E] ΩN Var. 8b.	2,79 17,80 N	Trench 171	Gordianus III (?).	10687 Broken.
273	Illegible. Bust dr., r., head rad.	[N]-IK-AI-E [ΩN] Type 24.	3,09 20,10 N	Trench 145	Gordianus III (?).	7853
274	Illegible. Bust r.	Illegible. Type 28 (?).	2,80 21,00 S	Trench 152	Gordianus III (?).	8644
275	Illegible. Bust r.	[N]-IK-A-[IE] [Ω]N Type (?) (three standards).	3,46 19,50 S	Trench 158	Gordianus III (?).	9213
276	Illegible. Bust r.	[NI]-KA-IE-ΩN Type (?) (three standards).	1,93 17,50 S	Destroyed G	Gordianus III (?).	10654
277	Illegible. Bust r.	[N]-I-K-A-I EΩN Type (?) (four standards).	3,37 19,00 N	Trench 176	Gordianus III (?).	11158

НОВАЦ БИТИНИЈСКЕ КОВНИЦЕ НИКЕЈЕ СА ВИМИНАЦИЈУМСКЕ ...

278	Illegible. Bust r.	NIKAI-ΕΩΝ (around) Female figure (?) stg. l., hld. patera and cornucopiae.	2,87 20,10 S	Trench 1	III	32
279	Illegible. Worn.	N-IK-AI-E ΩΝ Type 1 (?).	4,68 18,50 /	Trench 170	III	10498
280	Illegible. Bust r.	Illegible. Type 1 (?).	2,82 20,90 SW	G1 – 1017	III	7125 Broken.
281	Illegible. Bust r.	[N]I-K-AI-[E] [ΩΝ] Type 2.	4,22 19,60 N	Trench 123	III	6409
282	Illegible. Bust r.	[N]-IK-AI-[E] ΩΝ Type 3 (?).	3,15 20,20 N	G – 1140	III	6779
283	Illegible. Bust r.	N-IK-AI-E Ω[N] Type 7.	4,14 20,60 W	Trench 157	III	8805
284	Illegible. Bust r.	[NIK]-AI-[E] [ΩΝ] Type (?) (three standards).	4,25 19,70 NW	Trench 156	III	9781
285	Illegible. Bust r.	NI-K-A-IE ΩΝ Type (?) (three standards).	3,47 19,70 S	Brigadirski canal	III	10753
286	Illegible. Bust r.	N-IK-AI-E ΩΝ Type (?) (three standards).	3,16 19,70 N	Trench 130	III	6873
287	Illegible. Bust r.	[NIK]-A-IE ΩΝ Type (?) (three standards).	2,78 18,80 N	Trench 174	III	11234
288	Illegible. Worn.	Illegible. Type (?) (three standards).	2,69 19,30 /	Trench 92	III	4730 Broken.
289	Illegible. Worn.	Illegible. Type (?) (three standards).	2,36 19,50 /	G – 373	III	3029
290	Illegible. Bust r.	[NIKAIE] ΩΝ Type (?) (four standards).	2,62 18,70 N	Trench 149	III	8376

Литература/Bibliography

ВМС Greek

W. Wroth, *A Catalogue of Greek Coins in the British Museum. Catalogue of Greek Coins. Pontus, Paphlagonia, Bithynia and King of Bosphorus*, London 1889

Борић-Брешковић 1976

Б. Борић-Брешковић, Новац колоније Виминацијума у збирци Светозара Ст. Душанића, Београд.

Borić-Brešković 2011

B. Borić-Brešković, Coin Hoard from the Stobi Mint Found in South Serbia, *ZNM* 20-1, 411-437.

Brunšmid 1907

J. Brunšmid, Unedierte Münzen von Dazien und Moesien im kroatischen Nationalmuseum in Agram, *NZ XXXVIII* (1906), 1-16.

Војвода 2011

М. Војвода, Реверсне представе са војним ознакама на новцу конице у Никеји на основу узорка са виминацијумске некрополе Више гробаља, *Гласник САД* 25 (2009), 243-256.

Војвода и Петровић 2011

М. Војвода и С. Петровић, Новац битинијске ковнице Никеје из Бановог Поља у Мачви, *Нумизматичар* 29, 283-307.

Војвода и Јесретић 2012

М. Војвода и М. Јесретић, Новац битинијске ковнице Никеје из Музеја Срема у Сремској Митровици, *Нумизматичар* 30, 115-132.

Ivanović 2009.

Пија Ивановић, Novac grada Nikeje u numizmatičkoj zbirci Narodne biblioteke "Vuk Karadžić" u Velikom Gradištu, *Petničke sveske* 67, 361-369.

Mirković 1968

М. Mirković, *Rimski gradovi na Dunavu u Gornjoj Meziji*, Београд.

RPC online

Roman Provincial Coinage Online, <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk> (accessed March 9 2013).

Сариа, Б. 1925

Б. Сариа, Археолошке белешке, *Старинар* (т.с.) 3 (1924-1925), 159-164.

Сариа, Б. 1926

Б. Сариа, Извештај о преисторијском, класичном и нумизматичком одељењу, *Годишњак СКА* 33 (1924), 192-216.

Celestin 1904

V. Celestin, Grčki i rimski kolonijalni novci nađeni u Osijeku, *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu*, Vol. 7, No. 1, 15-25.

Црнобрња 1981

Н. Црнобрња, Новац града Никеје у нумизматичкој збирци Музеја града Београда, Годишњак града Београда XXVIII, 5-23.

Црнобрња 1987

Н. Црнобрња, О налазу римског новца откривеног у Врњачкој Бањи 1924. године, *Наша прошлост. Зборник радова Народног музеја и Историјског архива* 2, Краљево, 67-76.

Црнобрња 1993

Н. Црнобрња, Новац провинције Дакије у збирци Светозара Ст. Душанића, Београд.

Црнобрња 2011

А. Црнобрња, археолошка топографија налаза новца Никеје на територији града Београда; *Нумизматичар* 29, 309-318.

Зотовић 1986

Љ. Зотовић, Јужне некрополе Виминација и погребни ритуали, *Viminacium* 1, 41-59.

Зотовић и Јордовић 1990

Љ. Зотовић и Ч. Јордовић, *VIMINACIUM* 1, некропола „Више гробаља“, Београд.

WBR

W.H. Waddington, E. Babelon et Th. Reinach, *Recueil general des Monnaies grecques d'Asie Mineure, Nicée et Nicomédie*, Paris 1910.

Weiser 1983

W. Weiser, *Katalog der Bithynischen Münzen der Sammlung des Institus für Altertumskunde der Universität zu Köln*, Bd. 1, Nikaia, Opladen Мирјана Војвода.

Mirjana VOJVODA

Archaeological Institute, Belgrade

COINS OF THE BITHYNIAN MINT OF NICAEA
FROM THE VIŠE GROBALJA NECROPOLIS IN VIMINACIUM

SUMMARY

During extensive archaeological conservation exploration, which started in 1977 in the area of the southern necropoles of Viminacium, 290 specimens of coins in all from the Bithynian mint of Nicaea were discovered in one of the earliest – the Više grobalja locality. This accounts for 10.59% of all the catalogued coins from the necropolis (2,736 pieces), and 52.25% of the specimens of provincial mintage (555 pieces).

The large sample of provincial coinage from the Više grobalja necropolis provides an insight into the monetary circulation during the first half of the 3rd century in this part of the Danubian region and Upper Moesia. Among the 555 pieces of provincial coinage from the Više grobalja necropolis, only 37 belong to the reign of Septimius Severus, which is 6.66%, the majority of which came from the Macedonian mints. During the reign of Septimius Severus and his sons and, subsequently, Elagabalus, the situation changed and a two-fold increase in the presence of provincial bronze coins in circulation was observed. From this period, 77 specimens were discovered at the Više grobalja necropolis, accounting for 13.87% of all provincial issues at the necropolis. Once again, the majority of issues were from the Macedonian mints, primarily Stobi.

The most numerous issues of provincial coins appeared at the necropolis during the period of Severus Alexander and Gordianus III (63.24%), with the majority of coins belonging to the issues of Nicaea in Bithynia. Almost all the specimens of the period from Philip I to Valerian I (5.40%) belong to the issues of the Viminacium and DACIA mints, while only one specimen was registered as originating from the mint of Nicaea.

The oldest specimen of Nicaean coinage at the Više grobalja necropolis belonged to Antoninus Pius (1 piece), followed by the Augustan issues of Caracalla (6 pieces – 5 different types). Six pieces belonged to the coinage of Elagabalus, and 5 of these (3 types) had been struck for Elagabalus himself and one for Julia Paula. Following were the most numerous issues of Severus Alexander (195 pieces) and Julia Mamaea (6 pieces – 4 types). Among the specimens of Severus Alexander, there were 7 types of obverse legends, 29 different types or variants of reverse motives with military marks and 3 types of other reverse images (an agnostic urn, Asclepius, a temple). Only one specimen from the period of Maximinus I was present, minted for Maximus. Next were the issues of Gordianus III (38 pieces – 17 types and variants of reverse images with military marks) with one other specimen minted for Tranquilina. The latest specimen was from the time of Traianus Decius, minted for Herennia Etruscilla. As for the undetermined specimens (35 pieces), one can assume, with some reservation, that the majority of them, once again, belonged to issues of Severus Alexander and Gordianus III.

Coins from the Bithynian mint of Nicaea were present in greater quantities in the territory of Upper Moesia and, to a somewhat lesser extent, in the territory of Lower Pannonia, starting from the end of the reign of Caracalla and, particularly, from the time of Severus Alexander. What influenced the lower incidence of the Nicaean issues of Gordianus III and their circulation in the Balkan and Danubian provinces, was the

opening of the mint of provincial coins in Viminacium in 239 AD and, a little later, in Dacia. After that, there was a visible shortage of coins from Nicaea in circulation in the territory of Upper Moesia and Lower Pannonia, where the problem of the shortage of bronze coins of smaller denominations seems to have been the most severe. The highest concentration of finds of coins from Nicaea was observed to have been connected with Viminacium and the Danube Limes, but also with the Sava waterway. The Danube river route was very important for the needs of the military, and no less for the lively trade being conducted along this waterway between the East and the West. The finds of coins in Viminacium, as the capital of Upper Moesia and an important military and trading centre in this part of the Danubian region, which reached the height of its prosperity during the third and fourth decade of the 3rd century, are certainly a good indicator of the circulation of money in its broader vicinity and in a good part of the province.

5

6

8

13

14

16

110

209

236

256

Адам Н. ЦРНОБРЊА

Народни музеј у Београду, Београд

НАЛАЗИ РИМСКОГ НОВЦА СА АРХЕОЛОШКИХ ИСТРАЖИВАЊА 1967. ГОДИНЕ НА ЛОКАЛИТЕТУ УШЋЕ КОД ОБРЕНОВЦА (MUNICIPIUM SPODENT?)

Апстракт: У раду се разматрају налази новца који потичу са археолошких истраживања римског насеља (municipium Spodent...) код села Ушће, које се налазило у провинцији Доњој Панонији. Том приликом пронађених 116 примерака римског новца обрађени су у овоме раду. Ради потпунијег сагледавања новчаног промета, у разматрање су узети и раније публиковани појединачни налази новца са истог локалитета. Међу на тај начин обједињена 1382 примерка налазе се новци са ликовима 70 владара и чланова владарских породица, у распону од почетка I до краја IV века, што сведочи о дугом континуитету живљења у римском насељу код Ушћа.

Кључне речи: Римско царство, налази новца, римски новац, Доња Панонија, municipium Spodent

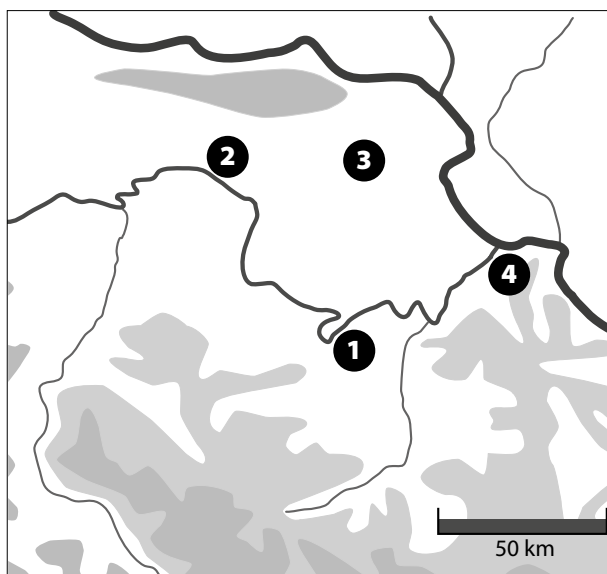
Римско насеље код села Ушће налази се на десној обали Саве, на ушћу реке Вукодраж, у крајњем југоисточном делу провинције Доње Паноније, на средокраћи копненог и воденог пута Сирмијум-Сингидунум (сл. 1). Површински налази римске провенијенције распрострању се на веома широком простору, који данас покрива површину од око 70 ха, а до пре неколико деценија та површина је износила и до 120 ха. Услед вишедеценијске интензивне девастације, једини поуздано лоцирани објекти јесу зидане гробнице на самој обали Саве, које су се налазиле у оквиру некрополе чија претпостављена дужина износи најмање 1500 м. Овом приликом не бих улазио у шира разматрања о проблематици статуса римског насеља које се ту налазило, његовој просторној организацији и односу према утврђењу које се налази покрај њега, већ бих само указао на недавно објављени рад у коме је поменута проблематика подробно разматрана и у коме је образложена и претпоставка да се римско насеље на Ушћу може идентификовати као municipium Spodent[...].¹

---

1 О могућој идентификацији римског насеља Ушће са municipium Spodent... cf. Crnobrnja A. 2011; о римским насељима и вициналним путевима у непосредном окружењу Ушћа cf. Crnobrnja A. 2007a, 7-12;

Налази римског новца са Ушћа код Обреновца публиковани су у више наврата, али објављени новци припадају и различитим врстама налаза. Први рад о римском новцу са Ушћа третирао је једну малу оставу солида и мултипли (5 примерака), откривену приликом заштитних археолошких ископавања 1966. године којима је испред Музеја града Београда руководио др Владимир Кондић.² Наредни рад донео је информацију о 276 новчића са Ушћа из периода од II века п.н.е до IV века који су припадали категорији случајних налаза а потицали су из збирке Кабинета за новац и медаље Музеја града Београда и неколико приватних колекција.³ Инспириран тим радом, већ следеће године објављен је још један чланак о налазима римског новца са Ушћа (988 комада) који су се налазили у приватној збирци аутора, иначе колекционара из Загреба.⁴ Пре неколико година публикована је и остава денара из I и II века, случајно пронађена крајем 1960-их.⁵

Карта 1. 1) Ушће (municipium Spodent ...?); 2) Sirmium; 3) Bassianae; 4) Singidunum

Иако су у Музеј града Београда путем откупа пристизале извесне количине римског новца са Ушћа и након објављивања првог чланка о случајним налази-

о римском новцу из Ушћа *cf.* Кондић 1967; Црнобрња Н. 1985; Шипуш 1986; Borić-Brešković and Crnobrnja 2008; о епиграфским споменицима *cf.* Ферјанчић, Пелцер 2006; Црнобрња А. 20076; о осталим артефактима римске провинијенције *cf.* Црнобрња А. 2005а: 76-77, напомене 28, 29 и 30; Borić-Brešković and Crnobrnja 2008: 13-14, напомена 23.

2 Кондић 1967.

3 Црнобрња Н. 1985.

4 Шипуш 1986.

5 Borić-Brešković and Crnobrnja 2008.

ма са тог локалитета, определио сам се да у овоме раду пажњу поклоним налазима новца који потичу са археолошких истраживања обављених на овоме локалитету 1967. године. Документација о поменутих истраживањима је веома оскудна, а новци откривени том приликом готово четири деценије налазили су се међу студијским материјалом Одсека за антику Музеја града Београда, и тек су 2006. године, након једне од ревизија одсека, издвојени и предати Кабинету за новац и медаље истога музеја. Као што је случај са документацијом самих истраживања, тако је било и са налазима новца – постојала је само напомена да потичу са ископавања 1967. године, и тек један новчић је имао прецизнији податак о условима налаза. И поред тога сам сматрао да новац који потиче са ископавања, односно са барем оквирно поуздане локације, може послужити као репер за поређење у односу на узорак случајних налаза прикупљаних током више деценија који су публиковани у два претходна рада.⁶

УСЛОВИ НАЛАЗА НОВЦА НА ИСКОПАВАЊИМА 1967. ГОДИНЕ

У оскудној документацији са археолошких истраживања 1967. године налази се тек неколико планова, док теренски дневник, списак налаза и остала праћења документација недостају.⁷

Са ситуационог плана⁸ се може видети да је тада истражено 19 сонди димензија 7 x 2 метра. Једини податак о налазима зиданих структура се може ишчитати само са поменутог плана, а ради се о зиду ширине 0.60 м и очуване дужине 4.40 м, који је био фундиран набијеним шљунком, док је сам зид био грађен од ломљеног камена у малтеру. Управо у шуту тога зида пронађен је и једини новчић за који је постојала било каква прибелешка о условима налаза, дупондиј Трајана, кован у Риму 114-117. године (кат. бр. 3). Сви остали новци потичу из неке од преосталих осамнаест сонди и то највероватније из развучених слојева, будући да осим већ поменутог зида није назначена ниједна друга значајнија откривена целина. Имајући у виду стратиграфску ситуацију коју смо затекли на заштитним археолошким истраживањима 2009. године,⁹ изостанак више евентуалних остатака објеката током истраживања 1967. године постаје далеко јаснији. Тада смо констатовали да су дубоким риголовањем средином 1960-их потпуно поремећени слојеви до релативне дубине од око 0,8 м.

Управо у том светлу би требало посматрати како до сада публиковане случајне налазе новца са Ушћа, тако и ове који потичу са ископавања 1967. године – сви би се могли убројати у категорију случајних налаза, будући да је више

6 Црнобрња Н. 1985; Шипуш 1986.

7 Документација о истраживањима 1966. године уопште не постоји.

8 Документациони центар Музеја града Београда инв. Бр. 699.

9 Заштитна археолошка истраживања на Ушћу 2009. године је испред Завода за заштиту споменика културе града Београда водио археолог Зоран Симић, док је аутор овога текста био члан стручне екипе.

него очигледно да скоро сви потичу из поремећених слојева. Иако укупан број новаца у сва три рада (укључујући и овај) може изгледати као значајан узорак (1382 примерка), ради се заправо о једном сасвим малом делу новца који потиче са овога локалитета. Поред почетне, и у сваком случају најзнатније девастације која се десила средином 1960-их, треба напоменути да се новац са овога локалитета у континуитету односи већ више од стотину година. Први помен знатних налаза новца на Ушћу потиче још с почетка XX столећа,¹⁰ док систематско преоравање од стране дивљих трагача са превасходним циљем да се пронађе и однесе што већа количина римских металних предмета, поглавито новца, у континуитету траје већ више од четири деценије. Незнани, али поуздано знатан, број римских кованица није имао за одредиште музејске збирке или колекције колекционара који би га ставили на увид стручњацима.

РИМСКИ НОВАЦ ПРОНАЂЕН НА ИСКОПАВАЊИМА 1967. ГОДИНЕ

Током археолошких истраживања 1967. године пронађен је укупно 141 римски новчић. Од тог броја њих 116 је било могуће одредити према референтним каталозима, док за 25 новчића није било могуће чак ни на основу лика на аверсу одредити за којих владара су ковани.¹¹ И у овако малом узорку налази се релативно велики број ковања различитих владара и чланова владарских породица - присутни су ликови 34 различита владара или њихових супруга. У овоме раду биће дат, уз налазе новца са ископавања 1967. године, и упоредни приказ свих до сада публикованих примерака случајних налаза римског новца са Ушћа (Табела 1).

Табела 1. Владари и њихова заступљеност у материјалу

Владар	Црнобрња 1985	Шипуш 1986.	Ископавања 1967. без нечитких	укупно
Аполонија (II в.с.е)	1	0	0	1
Август (27-14)	1	1	0	2
Клаудије I (41-54)	0	2	1	3
Вителије (69)	0	1	0	1
Веспазијан (69-79)	4	2	0	6
Домицијан (81-96)	4	0	1	5
Нерва (96-98)	0	1	0	1
Трајан (98-117)	6	4	1	11
Хадријан (117-138)	8	7	1	16

¹⁰ Павловић 1912, 488.

¹¹ Ипак, на основу пречника, тежина и контура ликови на њима било је могуће грубо одредити њихову оквирну хронолошку припадност: I век – 1 ком; II век – 3 ком; III век – 4 ком; IV – 17 ком.

НАЛАЗИ РИМСКОГ НОВЦА СА АРХЕОЛОШКИХ ИСТРАЖИВАЊА 1967. ...

Антонин Пије (138-161)	0	2	6	8
Сабина	18	0	0	18
Фаустина I	7	1	1	9
Марко Аурелије (161-180)	8	3	3	14
Фаустина II	6	2	1	9
Луцила	1	0	0	1
Луције Вер (161-169)	3	0	0	3
С. Север (193-211)	2	1	0	3
Јулија Домна	6	2	1	9
Каракала (196-217)	4	0	1	5
Гета (198-211)	1	0	1	2
Елагабал (218-222)	1	0	0	1
А. Север (222-235)	12	12	8	32
Јулија Мамеа	2	0	0	2
Гордијан III (238-244)	10	13	5	28
Транквилина	0	1	0	1
Филип I (244-249)	2	0	9	11
Трајан Деције (249-251)	4	0	1	5
Квинт, цезар (249-251)	0	0	3	3
Херенија Етрусила	1	0	0	1
Хереније Етруск	1	0	0	1
Требонијан Гал (252-254)	3	0	4	7
Валеријан I (254-260)	3	0	2	5
Галијен (254-268)	35	100	12	147
Салонина	6	7	2	15
Клаудије Готски (268-270)	29	62	9	97
Викторин (268-270)	0	2	0	2
Квинтил (270)	1	4	0	5
Тетрик I (270-273)	0	2	0	2
Тетрик II (цезар 270-273)	0	1	0	1
Аурелијан (270-275)	13	39	13	65
Северина	1	1	0	2
Тацит (275-276)	2	1	1	4
Флоријан (276)	0	1	1	2
Проб (276-282)	13	28	8	49
Кар (282-283)	2	0	0	2
Карин (282-284)	1	4	0	5

Нумеријан (282-284)	1	0	0	1
Диоклецијан (284-305)	2	1	1	4
Максимиан (286-305)	4	3	3	10
Констанције Хлор (292-304)	1	1	0	2
Галерије (305-311)	0	5	1	6
Север II (цезар 305-306)	0	3	0	3
Максимин II Даја (305-313)	3	7	0	10
Константин I (306-337)	14	111	5	130
Фауста	0	1	0	1
Хелена	0	4	0	4
Лициније I (308-324)	4	23	3	30
Лициније II (317-324)	2	2	0	4
Крисп (317-326)	2	13	2	17
Делмат (335-337)	0	1	0	1
Константин II (317-337)	4	37	2	43
Констанције I (323-361)	4	0	0	4
Constantinopolis	2	0	0	2
Констанс (333-350)	6	3	0	9
Констанције II (337-361)	0	262	0	262
Констанције Гал (351-354)	1	13	1	15
Јулијан II (360-363)	0	27	0	27
Јовијан (363-364)	1	6	0	7
Валентинијан I (364-375)	2	58	0	60
Валенс (364-378)	3	78	2	83
Прокопије (365-366)	0	1	0	1
Грацијан (367-383)	1	11	0	12
Валентинијан II (375-392)	1	4	0	5
Теодосије I (379-395)	0	5	0	5
Аркадије (383-408)	0	1	0	1
	276	988	116	

Ради боље прегледности, имајући у виду дешавања позната на основу налаза новца у ширем окружењу, промена монетарне политике у оквиру Царства и писаних извора, приказ римског новца са Ушћа код Обреновца даћу у оквиру седам периода (Табела 2).

Табела 2. Концетрација налаза новца по периодима

Период	Црнобрња 1985.	Шипуш 1986.	Ископавања 1967.	Укупно	%
(1) III-I век п.н.е.	2	1	-	3	0.22
(2) I до краја II века	65	25	15	105	7.60
(3) прва половина III века	49	29	33	111	8.03
(4) од Валеријана до Аурелијана	88	218	38	404	29.23
(5) од Диоклецијана до Максимиана II	10	20	5	35	2.53
(6) од Константина I до Валентинијана II	47	655	15	717	51.88
(7) након Валентинијана II	0	6	0	6	0.43

1. Период (III-I век п.н.е.)

Из овога периода потиче тек неколико новчића са Ушћа. Најранији су налази новца који неће ући у разматрање: аес граве секстанс из времена 280-276. године п.н.е.¹², и остава од 532 комада тетрадрахми Филипа II и њихових скорди-стичких имитација¹³. Из времена II-I века п.н.е., од до сада публикованог новца, потичу драхма Аполоније¹⁴ и два Августова аса.¹⁵ Такође, међу новчаним налазима који су у музеј пристигли са Ушћа откупом 2011. године, налази се и један веома излизан републикански денар из I века п.н.е. Иако малобројни, налази новца из овог периода потврђују претпоставку о раном формирању насеља на овоме месту, али и упозоравају да је становништво тог насеља већ и у пре и до римској фази имало потребу за употребом новца. То сазнање не би требало да нас изненађује, будући да се насеље налазило на обали реке Саве, важне саобраћајнице тог доба, када се промет новца бележи и у другим насељима на сличним позицијама.

2. Период (I до краја II века п.н.е.)

У овоме периоду доминира новац II века, док из I века потиче свега 16 кованица. Одмах се може приметити да како међу случајним налазима, тако и међу новцем који потиче са ископавања 1967. године апсолутно доминирају бронзани номинали, док се сребрни појављују у далеко мањој количини. Ово посебно истичем, јер из овога периода потиче и једна остава денара са Ушћа. У њен састав је поред 403 денара, кована у распону од Тиберија до Луција Вера, улазила и извесна количина златног и бронзаног накита.¹⁶ Као разлог за по-

12 Crnobrnja A. 2011: 377, fig. 3.

13 Црнобрња А. 2013: 48.

14 Црнобрња Н. 1985: 55, кат. 1.

15 Црнобрња Н. 1985: 55, кат. 2; Шипуш 1986: 6, кат. 1.

16 Borić-Brešković and Crnobrnja 2008: 9-10, nap. 3.

храњивање те оставе претпостављен је упад Јазига 168/9. године, догађај за који се везује похрањивање још неколико остава,¹⁷ а римско насеље на Ушћу (*municipium Spodent...?*) је делило судбину суседних крајева који су се нашли на удару ове најезде. Податак да се међу случајним налазима сусрећемо пре свега са бронзаним номиналима, док се у остави налазе искључиво денари, упућује на претпоставку да нам прва категорија налаза заправо говори о живом малопромету, док остава сведочи и о становништву релативно бољег имовног стања, које је пред наступајућом најездом Јазига имало шта да сакрије.

3. Период (прва половина III века)

За овај период карактеристично је да међу новцем пронађеним на Ушћу апсолутно доминира новац који потиче из провинцијалних ковница, са чак 70.27% учешћа у укупној количини (Табела 3).

Табела 3. Новац кован током прве половине III века који потиче из провинцијалних ковница

Ковница	Црнобрња 1985.	Шипуш 1986.	Ископавања 1967.	укупно
Виминацијум	9	1	16	26
Никеја	12	21	5	52
Јулиополис	2	0	0	2
Анхијалус	1	0	0	1
Тесалоника	0	0	1	1
Укупно	24	22	22	78
% у укупном броју новца 3. Периода	48.98	75.86	66.67	70.27

Око 63% примерака провинцијалних ковања потиче из ковнице у Никеји, упола мање из Виминацијума, два примерка су из Јулиополиса и по један из Анхијалуса и Тесалонике.¹⁹ Стиче се утисак да је до сада бележена слабија присутност новца Никеје међу случајним налазима, упоређујући њихов број са, на пример, новцем Виминацијума, заправо последица слабије заинтересованости налазача за њих, због занемарљиве тржишне цене коју овај новац достиже.²⁰ Доминација ситних номинала из провинцијалних ковница у овоме периоду указује и на потребе становништва тога времена. Трговина на мало и утрошак новца за

17 О оставама које се везују за упад Јазига видети: Borić-Brešković and Crnobrnja 2008: 10-11.

18 Шипуш 1986, 22 - међу нечитким новцима овај аутор наводи још 15 примерака из никејске ковнице.

19 Накнадним откупима у Музеј града Београда су приспела још 42 примерка ковања града Никеје из прве половине III века који потичу са простора римског насеља на Ушћу, cf. Црнобрња А. 2011а, 310.

20 О неочекивано великом односу новца Никеје наспрам новца из Виминацијумске ковнице на нашем тлу, cf. Војвода 2011.

свакодневне потребе захтевају обиље ситног новца који се налазио у свакодневној циркулацији. Имајући у виду величину римског насеља на Ушћу таква ситуација се може сматрати очекиваном, а најбоља потврда те претпоставке може бити поуздано прикупљан узорак новца са ископавања 1967. године, у коме, за овај период, две трећине кованица потичу из провинцијалних ковница.

4. Период (од Валеријана I до Карина)

Новац који припада овоме периоду чини готово трећину укупних новчаних налаза са Ушћа (29.23%), иако се ради о најкраћем од свих овде издвојених периода, који је трајао свега тридесетак година. Таква ситуација упућује на могућност да део тог новца може припадати и растуреној остави или оставама. Новац у распону од Валеријана до Аурелијана налазио се у две оставе откривене у широј околини Ушћа, Туларима²¹ и Владимирцима,²² док велика остава из Свилеуве садржи новац у распону царева од Требонијана Гала до Карина.²³ Разлог за похрањивање остава из Тулара, Владимираца и Сремске Митровице није разјашњен,²⁴ али је евидентно постојање остава из тог периода у југоисточном делу провинције Доње Паноније, те сам због тога овај период и ограничио на време у коме су ковани последњи у њима пронађени новци.

5. Период (од Диоклецијана до Маскимијана II)

У сва три узорка овај период карактерише најмањи број налаза новца. Иако се, као што сам већ навео, укупна количина новца коју овде разматрам не може окарактерисати као знатна у односу на претпостављену количину новца који је однет са локалитета од стране трагача, податак о малој количини новца из овог периода ипак је индикативан. Један од разлога може бити и мања количина новца у оптицају, али се он чини мало вероватним имајући у виду број нађених новаца из 4. и 6. периода.

6. Период (од Константина I до Валентинијана II)

Из овога периода потиче највећа количина новца са Ушћа који је, укључив и овај рад, до сада публикован, односно 51.88 % примерака. Тако висок проценат је резултат пре свега велике количине новца из овог периода који потиче из збирке Николе Шипуша, где он учествује са 66.30 %. Процент учешћа нов-

21 Црнобрња А. 2005б.

22 Црнобрња Н. 2004, 42-43.

23 Црнобрња Н. 2004, 38-40.

24 Похрањивање остава из Тулара датовано је на основу последњих присутних емисија новца у период пре фебруара-марта 274. године, *cf.* Црнобрња А. 2005б, 71-72.

ца из овог периода међу случајним налазима које је публикувао Н. Црнобрња и налазима са ископавања 1967. године је знатно мањи: 17.03 % односно 12.93 %. Иако Н. Шипуш изричито наводи да новац из његове збирке не потиче из растурених остава, статистичка обрада указује на могуће другачије стање. Постојање остава које су садржале новце царева управо из периода који сада разматрам пронађене су и у југоисточном делу провинције Доње Паноније, административном подручју коме је припадало и римско насеље на Ушћу. Указаћу само на оставе које се завршавају новцем Валентинијана II, а налазе се у географски блиском подручју, на простору између Саве на северу, Дрине на западу и планина Цер и Влашић, те токова Тамнаве и Колубаре на југу, односно истоку. Идући од запада ка истоку то су следеће оставе: Јадранска Лешница код села Иверка, која се завршава новцем Валентинијана I;²⁵ Десић код Шапца, у којој је доминирао новац Валентинијана I;²⁶ Мрђеновац код Шапца, која се завршава новцем Грацијана;²⁷ Миокус код Шапца, похрањена после 375. године;²⁸ Нурча код Обреновца похрањена 378. године;²⁹ Велико Поље 1 код Обреновца, похрањена 378. године;³⁰ Велико Поље 2 код Обреновца, похрањена 378. године³¹ и Црквине код Малог Борка, похрањена 378. године.³² Треба нагласити да су налази свих горепомнутих остава заправо чинили тек по један мали део њиховог оригиналног састава, те се и њихова датовања могу прихватити само оквирно. У сваком случају, овај хоризонт остава, као и престанак живљења на више локалитета у ближем и даљем окружењу,³³ могу се везати за несигурна времена која наступају 374/5. године упадом Квада и Сармата у Панонију, који страховито пустоше ову провинцију, односно за готски упад 378. године.³⁴ Немирне прилике, и могућа пустошења, неминовно су морали да захвате и римско насеље на Ушћу, те не треба искључити могућност да је део неке оставе из тог периода присутан и у оквиру до сада публикованих случајних налаза.

7. Период (након Валентинијана II)

Из овога периода потичу свега три примерка новца који припадају самом крају IV и првим годинама V века.

25 Mirković 1981, 79, no. 285; Petrović 2004, 8, br. 20; Бенцаревић 2005, 558, бр. 16.

26 Mirković 1981, 77, no. 270; Јовановић 1985, 64; Бенцаревић 2005, 558, бр. 18.

27 Petrović 2004, 9, br. 31; Бенцаревић 2005, 558, бр. 18.

28 Petrović 2004, 9, br. 29; Бенцаревић 2005, 559, бр. 20.

29 Црнобрња Н. 1991, 41-46; Бенцаревић 2005, 555, бр. 6.

30 Црнобрња Н. 1991, 46-47; Бенцаревић 2005, 556, бр. 7.

31 Црнобрња Н. 1991, 47-48; Бенцаревић 2005, 556, бр. 8.

32 Црнобрња А. 2011б, 264-265.

33 За ситуацију у оближњој Мачви, у том периоду, cf. Васић 1985, 132.

34 Васић 1985, 132; Mócsy 1974, 283-295.

Будући да се, као што сам више пута и напоменуо, ради о налазима новца из непознатог контекста, односно да се готово сви објављени појединачни налази могу сврстати под категорију тзв. случајних налаза, не може се очекивати да се на основу тог узорка формира иоле детаљнија слика о монетарној циркулацији на подручју овога римског насеља. Ипак, налази новца из Ушћа, иако оскудни, заправо су нам једини поуздан извор који говори о дугом трајању насеља у периоду антике. Скупни и појединачни налази новца из III и II века п.н.е., као и присутност латенске керамике, скрећу пажњу на могућност да се на том месту веома рано налазило насеље чији нам континуитет у потоњем периоду потврђују и налази новца I и II века. Дисперзија налаза артефаката римске провинцијација на изузетно великој површини указује на веома велико насеље. Чак и у релативно малом узорку, који чине само објављени новчани налази, присутни су новци 70 владара и чланова владарских породица, а кроз разматрање заступљености новца из појединих периода могу се приметити одређене правилности очекиване за та времена. Посебно је интересантан састав налаза новца са археолошких ископавања 1967. године, у коме међу новцем II и III века доминирају бронзани номинали, указујући на жив малопроект у том насељу, што је и очекивано за место у коме се одвија свакодневна трговина животним потрештинама.

Посебну пажњу би требало обратити и на, у сва три рада, приметну правилност у повећаној концентрацији новца који хронолошки припада трећој четвртини III односно другој и трећој четвртини IV века (Табела 3). Иако се овакве концентрације случајних налаза новца са појединих локалитета неретко тумаче као сведочанства о најинтензивнијим периодима живљења на њима, требало би размотрити и могућност да велики број новчаних налаза са овога локалитета, и из тих периода, потиче из растуриених остава. Управо концентрација новца у поменута два периода додатно указује на такву могућност. Мада се и овакав закључак може ставити под знак питања, требало би имати у виду и изузетно малу концентрацију новца у периоду између два претходно поменута. Новца са Ушћа који је кован у раздобљу од краја владавине Аурелијана до почетка владавине Константина I припада најмалобројнијој групи, што је нелогично ако би трећу четвртину III века као и другу и трећу четвртину IV века претпоставили као периоде најинтензивнијег живота у овоме насељу. Управо због свих наведених чињеница склонији сам претпоставци да највећи број налаза новца са овога локалитета, у оквиру 4. и 6. периода, потиче из растуриених остава. Похрањивање остава скривница у периодима у којима су исте забележене и у ближој околини било би очекивано, имајући у виду да се на Ушћу налазило велико насеље, које је врло вероватно имало статус муниципијума (*municipium Spodent...*). Изостанак новца V века намеће питање да ли је насеље у толикој мери било девастирано упадима 374-375. и 378. године да након тога није дошло

до његове пуне или иоле озбиљније обнове? Подаци о обнављању утврђења код Ушћа током VI века³⁵ не морају значити да се у пуној мери обнавља и живот у насељу. Поједини гробови истражени 2009. године могу се, на основу конструкције, оквирно датовати и у V век, али они су били празни, без прилога који би помогли да се прецизније одреди њихова хронолошка припадност.³⁶ Истина, у зони насеља постоје површински налази керамике који би се оквирно могли определити у V-VI век, али се они налазе ван било каквог контекста.

На жалост, недовољна пажња поклоњена заштити овога локалитета, проглашеног за културно добро још 1950. године, резултирала је његовим готово потпуним девастирањем, те се проучавањем живота у римском периоду на њему сада можемо бавити једино путем обраде малог дела сачуваних покретних налаза. Новац који се налазио у оптицају током живота у насељу за сад се показао као најпоузданији извор за праћење дешавања која су тај живот пратила.

---

35 Васић 1985, 131.

36 Симић, Јанковић и Михајловић 2013.

КАТАЛОГ НОВЦА ПРОНАЂЕНОГ НА ИСКОПАВАЊИМА НА
ЛОКАЛИТЕТУ УШЋЕ 1967. ГОДИНЕ

Клаудије I (41-54)

1.	<p>Av. [TI·KΛAYΔIOΣ KAIΣAP] Глава на лево. Rv. [ΣEBA]ΣTOΣ·MAKEDO[NΩN] Веста на лево, држи симпулум и паладијум. Бронза, денар, R 25 mm; T 6.47 g; И.б. 10605; Barclay 1879, 27, No 145 (провинција Македонија, 41-54. г.) *Инвентарни бројеви се односе на инвентар Збирке за новац и медаље Музеја града Београда.</p>
----	---

Домицијан (81-96)

2.	<p>Av. IMP CAES DO[MIT] AVG GERM COS XII CENS PER Овенчена биста надесно. Rv. MONETA AVGVGSTI S/-/C Монета стоји налево, држи теразије и рог изобиља. Ae, R 27 mm, T 9.73 g, И.б. 10537; RIC II, 327 (Roma, 86 г.).</p>
----	---

Трајан (98-117)

3.	<p>Av. IMP.CAES. [NERVAE] TRAIANO [AVG.GER.DAC.PM.] TR.P.COS.VI.P.P. Драпирана биста са радијалном круном на десно. Rv. SENATVS POPVLVSQVE ROMAN[VS] – S C Фелицитас стоји на лево, држи гранчицу и рог изобиља. Ae, R 27 mm, T 13.84 g, И.б. 10467; RIC II, 635 (Roma, 114-117. г.)</p>
----	--

Хадријан (117-138)

4.	<p>Av. Овенчена глава на десно. Rv. Женска силуета, стоји на десно. Бронза, сестерциј, R 34 mm; T 27.06 g; И.б. 10606 Веома излизан новчић, владар одређен само на основу лика.</p>
----	---

Антонин Пије (138-161)

5.	<p>Av. ANTONINVS AVG [PIVS] PP. TR. P. [COS III] Овенчена глава на десно. Rv. IMPERATOR II – S C Либертас стоји на лево, држи пилеус и штап. Ae, R 26 mm, T 10.59 g, И.б. 10469, RIC III, 728 (Roma, 143-144. г.)</p>
----	---

6.	<p>Av. ANTONINVS AVG [PIVS] P P TR P XII Овенчена глава надесно. Rv. AN[NO]NA AVG - S/COS IIII/C Анона стоји надесно, држи класје изнад модијуса и кормило. Ae, R 32 mm, T 21.87 g, И.б. 10538; RIC III, 854 (Roma, 148-149. г.)</p>
7.	<p>Av. ANTONINVS AVG PIVS PP TR P XVII Овенчена глава на десно Rv. COS IIII Вес та на десно, држи симпулум и пладијум Ag, денар, R 16 mm, T 3.35 g, И.б. 10462; RIC III, 229a (Roma, 153-154. г.)</p>
8.	<p>Av. ANTONINVS AVG PIVS PP Овенчена глава на десно. Rv. TR POT COS IIII - S C Минерва стоји на десно са копљем и штитом. Ae, R 24 mm, T 8.87 g, И.б. 10470; RIC III, 831 (Roma, 145-161. г.)</p>
9.	<p>Av. ANTONINVS AVG PIVS P P IMP I[I] Овенчена глава надесно. Rv. TR POT X[X] COS IIII Анона стоји налево, на прамцу, држи модијус са класјем и скептар. Ag, R 17 mm, T 2.66 g, И.б. 10539; RIC III, 261 (Roma, 156-157. г.)</p>
10.	<p>Av. Овенчена глава на десно. * Новчић је веома излизан и лоше очуван, владар је одређен на основу лика. Rv. Силуета женског божанства која стоји. S C (сенатско ковање) Ae, R 25 mm, T 10.64 g, И.б. 10607</p>

Фаустина I (жена Антонина Пија)

11.	<p>Av. DIVA FAVSTINA Биста надесно.. Rv. AETERNITAS – S C Фортуна стоји налево, подигнута десна рука, левом руком држи кормило. Ae, R 33 mm, T 19.11 g, И.б. 10541; RIC III, 1107 (Roma, после 141. г.)</p>
-----	---

Марко Аурелије (161-180)

12.	<p>Av. ANTONINVS AVG IMP II Овенчена глава на десно, оклоп и плашт. Rv. TRP XVIII COS III Минерва стоји на лево, држи маслинову гранчицу и копље, рука на штиту. Ag, денар, R 18 mm, T 3.32 g, И.б. 10464; RIC III, 105 (Roma, XII 163 – XII 164. г.)</p>
-----	---

13.	<p>Av. M ANTONIVS AVG [TRP XXV] Радијална круна на десно. Rv. [IMP VI] COS III – S C Викторија стоји на десно, држи штит на палмином дрвету, на штиту: VIC / GER. Ae, R 24 mm, T 10.37 g, И.б. 10472; RIC III, 1002 (Roma, XII 170 – XII 171. г.)</p>
14.	<p>Av. M. ANTONINVS AVG. GERM. SARM TR. P. XXXI Радијална круна на десно. Rv. IMP VIII [CO]S III PP – S C Трофеј, са леве стране седи сармаћанка а са десне сармат. Ae, R 24 mm, T 10.21 g, И.б. 10468; RIC III, 1186 (Roma, XII 176 – про- леће 177. г.)</p>

Фаустина Млађа (супруга Марка Аурелија)

15.	<p>Av. DIVA FAV-STINA [PIA] Биста под плаштом надесно. Rv. [DIANA LVCIFERA] – S C Дијана стоји надесно, обема рукама држи упаљену бакљу. Ae, R 31 mm, T 22.72 g, NE, И.б. 10540; RIC III, 1710 (Roma)</p>
-----	---

Јулија Домна (супруга Септимије Севера)

16.	<p>Av. IVLIA AVGVSTA Попрсје на десно, у хаљетку, са косом увијеном у малу пунђу. Rv. FORTVNAE [FELICI] Фортуна стоји на лево, држи у десној руци рог изобиља, а левом је ос- лоњена на кормило. Посребрење? R 17 mm; T 2.89 g; И.б. 10567; RIC IV-1/552, 167 (Roma, 196-211. г.)</p>
-----	---

Каракала (196-217)

17.	<p>Av. ANTONINVS PIVS AVG Овенчена глава на десно. Rv. VICT PART MAX Викторија трчи на лево, држи венац и палму. Ag, денар, R ?, T 2.87 g, И.б. 10463; RIC IV/1, 168a (Roma, 206-210. г.)</p>
-----	---

Гета (198-211)

18.	<p>Инв. бр. 10572 Av. [P SEPT] GETA [PIVS AVG BRIT] Биста са овенчаном главом на десно. Rv. PONTIF TR P III COS II S / - / C Пиетас стоји, глава на десно, држи скиптар у десној руци, а у левој огр- тач који пада, а његов крај рукама прихватају два детета. Ae, R 26 mm; T 11.82 g; И.б. 10572; RIC IV/1-272 (Roma, 211. г.)</p>
-----	--

Александар Север (222-235)

19.	<p>Av. IMP.C.M.AVR.SEV.ALEX [AND.AVG.] Радијална круна на десно, драпирана биста. Rv. MARTI PACIFERO Марс стоји на лево, држи маслинову гранчицу и копље. Ae, денар, R 18 mm, T 2.44g, И.б. 10466; RIC IV/2, 160 (Roma)</p>
20.	<p>Av. IMP SEV ALEXAND AVG Овенчена глава на десно. Rv. VIRTUS AVG Император у војној одећи стоји на лево, нога на шлему, држи глоб и копље. Ae, денар, R 18 mm, T 2.37 g, И.б. 10465; RIC IV/2, 226 (Roma, 228-231. г.)</p>
21.	<p>Av. IMP ALEXANDER PIVS AVG Овенчена глава, плашт, држи копље, на десно. Rv. IOVI PROPVGNATORI Јупитер стоји на десно, гледа уназад и држи муњу. Ae, R 19 mm, T 3.00 g, И.б. 10471; RIC IV/2, 628 (Roma, 231-235. г.)</p>
22.	<p>Av. [IMP] S[EV ALE]XANDER AVG Овенчена биста надесно. Rv. VIRTUS AVGVGS[TI] – S C Ромул хода надесно, носи копље и трофеј. Ae, R 30 mm, T 8.33 g, И.б. 10543; RIC IV/2, 626 (Roma)</p>
23.	<p>Av. [...] ANΔPOC AV[Γ] Биста са овенчаном главом и полудометумом на десно. Rv. Три инсигније. Ae, R 21 mm; T 3.83 g; И.б. 10563; Црнобрња 1981, тип 1 (Никеја, 222-235. г.)</p>
24.	<p>Av. M AVP SEV A[ΔEEANΔPOC...AV] Биста са зракастом круном (и оклопом?) на десно. Rv. Тип 18 (Н. Црнобрња ГГБ 28) – можда и нови тип? Ae, R 20 mm; T 4.36 g; И.б. 10564; Црнобрња 1981, тип 18 (Никеја, 222-235. г.)</p>
25.	<p>Av. Одређен по лику императора, овенчена биста на десно. Rv. Три стандарда, лоше очуван. Ae, R 19 mm; T 4.15 g; И.б. 10565 (Никеја, 222-235. г.)</p>
26.	<p>Av. Одређен по лику императора, овенчена биста на десно. Rv. Три стандарда, лоше очуван, излизан. Ae, R 19 mm; T 3.50 g; И.б. 10566 (Никеја, 222-235. г.)</p>

Гордијан III (238-244)

27.	<p>Av. IMP CAES M ANT GORDIANVS AVG.... Rv. PMS C-OL VIM / AN ? (I-III), ... Ae, R 27 mm, T 16.36 g, И.б. ; Борић-Брешковић 1976, кат. 0001 и даље (Viminacium) * Фотографија овога новчића недостаје јер нису постојале техничке могућности да се поново обави фотографисање новца.</p>
28.	<p>Av. IMP [CAES MANT GORDIANVS] AVG Император у оклопу и палудаментуму са ловоровом гранчицом, окренут на десно. Rv. PMS C-OL VIM / AN III Персонификација Мезије гледа на лево, руке спуштене, лево бик у покрету, десно лав. Ae (велика бронза), R 29 mm, T 18.72 g, И.б. 10509 ; Борић-Брешковић 1976, кат. 167 (Viminacium)</p>
29.	<p>Av. IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG Овенчена глава, оклоп и палудаментум на десно. Rv. [P]MS C-OL VIM / AN III Персонификација Мезије гледа на лево, руке спуштене, лево бик у покрету, десно лав. Ae, R 29 mm, T 18.65 g, И.б. 10516; Борић-Брешковић 1976, кат. 303 (Viminacium)</p>
30.	<p>Av. IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG Зракаста круна и оклоп, надесно. Rv. SAECVLI FELICITAS Гордијан стоји надесно, држи копље и глоб. Антонинијан, R 21 mm, T 3.40 g, И.б. 10542; RIC IV/3, 216 (Antiochia, 242-244. г.)</p>
31.	<p>Инв. бр. 10562 Av. [M]ANT GORDIANOC AVG Биста са зракастом круном на десно. Rv. Три инсигније. Ae, R 18 mm; T 2.57 g; И.б. 10562; Црнобрња 1981, тип 14 (Никеја, 238-244. г.)</p>

Филип Арабљанин (244-249)

32.	<p>Av. IMP M IVL PHILIPPVS AVG Цар на десно, ловоров венац, оклоп и палудаментум. Rv. PMS C-OL VIM / AN VII Персонификација Мезије гледа на лево, руке спуштене, лево бик у покрету, десно лав. Ae (велика бронза), R 29 mm, T 18.30 g, И.б. 10510; Борић-Брешковић 1976, кат. 520 (Viminacium)</p>
-----	---

33.	<p>Av. IMP IVL PHILIPPVS PIVS FEL AVG PM Овенчена глава, оклоп и палудаментум, на десно. Rv. PMS C-OL VIM / ?? (V или VI) Персонификација Мезије гледа на лево, руке спуштене, лево бик у покрету, десно лав. Ae, R 28 mm, T 17.27 g, И.б. 10522 ; Борић-Брешковић 1976, кат. 520 (Viminacium)</p>
34.	<p>Av. IMP M IVL PHILIPPVS AVG Цар на десно, ловоров венац, оклоп и палудаментум. Rv. PMS C-OL VIM / AN V Персонификација Мезије гледа на лево, руке спуштене, лево бик у покрету, десно лав. Ae (велика бронза), R 29 mm, T 13.13 g, И.б. 10511; Борић-Брешковић 1976, кат. 527 (Viminacium)</p>
35.	<p>Av. IMP M IVL PHILIPPVS AVG Цар на десно, ловоров венац, оклоп и палудаментум. Rv. PMS C-OL VIM / AN VI Персонификација Мезије гледа на лево, руке спуштене, лево бик у покрету, десно лав. Ae (велика бронза), R 29 mm, T 19.72 g, И.б. 10512; Борић-Брешковић 1976, кат. 616 (Viminacium)</p>
36.	<p>Av. IMP M IVL PHILIPPVS AVG Цар на десно, ловоров венац, оклоп и палудаментум. Rv. PMS C-OL VIM / AN VII Персонификација Мезије гледа на лево, руке спуштене, лево бик у покрету, десно лав. Ae (велика бронза), R 29 mm, T 19.58 g, И.б. 10513; Борић-Брешковић 1976, кат. 716 (Viminacium)</p>
37.	<p>Av. IMP M IVL PHILIPPVS AVG Цар на десно, ловоров венац, оклоп и палудаментум. Rv. PMS C-OL VIM / AN VIII Персонификација Мезије гледа на лево, руке спуштене, лево бик у покрету, десно лав. Ae (велика бронза), R 27 mm, T 16.06 g, И.б. 10514; Борић-Брешковић 1976, кат. 919 (Viminacium)</p>
38.	<p>Av. [AVK·]MA·OYΛIOC ΦIΛI ΠΠOC Глава на десно, попрсје под оклопом и палудаментумом. У пределу груди контрамарка. Rv. ΘECCAΛONIKEQN·NEΩ Ника стоји на д., у десној руци држи грану, у левој палму. Код њених ногу пет кугли. Бронза, R 26 mm; T 12.72 g; И.б. 10608, cf. Barclay 1879, 127, No 135; (Thessalonica, 244-249. г.)</p>

39.	<p>Филип млађи као цезар Av. M IVL PHILIPPVS CAES Овенчено попрсје са оклопом и плаштом на десно. Rv. PRINCIPI IVVENTVTIS – S C Цар стоји на лево, држи стандард и копље. Ae, R 27 mm, T 11.48 g, И.б. 10473 RIC IV/3, 228 (Roma, 244-246. г.)</p>
40.	<p>Av. IMP P[HIIP]PVS AVG Радијална круна и плашт на десно. Rv. LIBERALITAS AVGG III Филипи, отац и син, седе на курилским столицама окренути на лево. Ae, R 21 mm, T 3.46 g, И.б. 10493; RIC IV/3, 230 (Roma)</p>

Трајан Деције (249-251)

41.	<p>Av. IMP TRAIANVS DECIVS AVG Овенчена глава на десно, попрсје по плаштом. Rv. PMS-C-OL VIM / AN XII Персонификација Мезије гледа на лево, руке спуштене, лево бик у покрету, десно лав. Ae, R 29 mm, T 14.40 g, И.б. 10517; Борић-Брешковић 1976, кат. 1175 (Viminacium)</p>
-----	--

Квинт као цезар (249-251)

42.	<p>Av. Нечитак натпис, владар одређен према лику Rv. PMS C-OL VIM / AN XII Ae, R 26 mm, T 7.61 g, И.б. 10519; Борић-Брешковић 1976, кат. 1330 (Viminacium)</p>
43.	<p>Av. [C VAL HOST M] QVINTVS AV[G] Овенчена глава и оклоп на десно. Rv. PMS C-OL VIM / AN XII Персонификација Мезије гледа на лево, руке спуштене, лево бик у покрету, десно лав. Ae, R 26 mm, T 11.12 g, И.б. 10520; Борић-Брешковић 1976, кат. 1336 (Viminacium)</p>
44.	<p>Av. C VAL HOST M QV[INTVS AVG] Овенчена глава и оклоп на десно. Rv. PMS C-OL VIM / AN XII Персонификација Мезије гледа на лево, руке спуштене, лево бик у покрету, десно лав. Ae, R 26 mm, T 9.56 g, И.б. 10521, Борић-Брешковић 1976, кат. 1336 (Viminacium)</p>

Требонијан Гал (251-253)

45.	Av. IMP CC VIB TREB GALLVS PF AVG Радијална круна и оклоп на десно. Rv. MARTEM PROPVGNATOREM Марс хода на десно, држи копље и штит. Ае, R 22 mm, T 3.42 g, И.б. 10508; RIC IV/3, 84 (Antiochia)
46.	Av. IMP C VIBO TREBON GALLO AV[G] Овенчена глава и оклоп, на десно Rv. PMS C-OL VIM / нечитак одсечак (XII година) Персонификација Мезије гледа на лево, руке спуштене, лево бик у покрету, десно лав. Ае, R 26 mm, T 10.77 g, И.б. 10523 ; Борић-Брешковић 1976, кат. 1379 (Viminacium)
47.	Av. IMP C GA[LLVS] P [F]ELIX AVG Овенчена глава и оклоп, на десно. Rv. PMS C-OL VIM / AN XII (или XIII?) Персонификација Мезије гледа на лево, руке спуштене, лево бик у покрету, десно лав. Ае, R 26 mm, T 8.30 g, И.б. 10524 ; Борић-Брешковић 1976, кат. 1470 (Viminacium)
48.	Av. IMP C GALLVS P FELIX AVG Венац са палудаментумом, на десно. Rv. PMS C-OL VIM / AN XIV Персонификација Мезије гледа на лево, руке спуштене, лево бик у покрету, десно лав. Ае, R 27 mm, T 10.42 g, И.б. 10515 ; Борић-Брешковић 1976, кат. 1527 (Viminacium)

Валеријан (253-260)

49.	Av. IMP C P LIC VALERIANVS [PF A]VG Радијална круна и плашт, на десно. Rv. P M TR P V COS II PP Сол стоји на лево, држи бич. Ае, R 19 mm, T 2.83 g, И.б. 10501; RIC V/1, 142a (Roma, 257. г.)
50.	Av. [IMP VALE]RIANVS PF AVG Попрсје под оклопом са зракастом круном, надесно. Rv. FELICITAS AVG[G] Фелицитас стоји налево држи кадуцеј и рог изобиља. Антонинијан, R 19 mm, T 2.00 g, И.б. 10546; RIC V/1, 282 (Asia, Antiochia)

Галијен (253-268)

51.	<p>Av. IMP C LIC GALLIENVS AVG Радијална круна и оклоп на десно. Rv. CONCORDIA [EXER]CIT Конкордија стоји на лево, држи патеру и рог изобиља. Билон, R 19 mm, T 2.39 g, И.б. 10502; RIC V/1, 132 (Roma, заједничка владавина 254. г.)</p>
52.	<p>Av. IMP C P LIC GALLIENVS AVG Радијална круна и оклоп на десно. Rv. PROVIDENTIA AVGG Провиденција стоји на лево, држи штап и рог изобиља, крај ногу глоб. Ае, R 20 mm, T 3.10 g, И.б. 10490; RIC V/1, 158 (Roma, заједничка владавина 253-254. г.)</p>
53.	<p>Av. IMP GALLIENVS AVG Радијална круна на десно. Rv. DIANAЕ CONS AVG Кошута стоји на лево, гледа уназад, у одсечку: е Ае, R 21 mm, T 2.57 g, И.б. 10496; RIC V/1, 176 (Roma)</p>
54.	<p>Av. [...]LIENVS [AVG] Радијална круна на десно. Rv. [DIA]NAЕ CONS [AVG] Срна стоји на десно, гледа уназад. Ае, R 22 mm, T 1.23 g, И.б. 10503; RIC V/1, 177 (Roma)</p>
55.	<p>Av. GAL[LIENVS AVG] Радијална круна и оклоп на десно. Rv. INDVLGEN[TIA AVG] Индулгенција стоји на лево, ослоњена на стуб, држи и рог изобиља. Ае, R 19 mm, T 2.24 g, И.б. 10494; RIC V/1, 205 (Roma)</p>
56.	<p>Av. GALLIENVS AVG Радијална круна на десно. Rv. IOVI CONSERVAT Јарац хода на лево, у одсечку: с Ае, R 23 mm, T 2.06 g, И.б. 10495; RIC V/1, 208 (Roma)</p>
57.	<p>Av. GALLIENVS AVG Радијална круна на десно. Rv. IOVI VLTORI Јупитер стоји на лево, држи муњу и плашт, у пољу лево S. Ае, R 20 mm, T 1.74 g, И.б. 10492; RIC V/1, 221 (Roma)</p>
58.	<p>Av. GALLIENVS AVG Радијална круна и оклоп на десно. Rv. PAX AVG Пакс стоји на лево, држи маслинову гранчицу и скептар. Ае, R 20 mm, T 3.27 g, И.б. 10491; RIC V/1, 575 (Siscia)</p>

59.	<p>Av. [G]ALLIE[NVS AVG] Биста са зракастом круном, надесно. Rv. [IOVI CONS] AV[G] Јарац ход на лево. Антонинијан, R 17 mm, T 1.60 g, И.б.10547; RIC V/1, 207 (Roma)</p>
60.	<p>Av. G[ALLIENVS AVG] Биста са зракастом круном, надесно. Rv. DI[ANAE CONS AVG] Јелен (?), на лево. Антонинијан, R 19 mm, T 2.40 g, И.б.10548; RIC V/1, 179 (Roma)</p>
61.	<p>Av. [GAL]LIENVS [AVG] Биста са зракастом круном, надесно. Rv. IOVI CONSERVAT, у пољу десно Q Јупитер стоји налево, држи муњу и скептар. Антонинијан, R 18 mm, T 2.50 g, И.б.10549; RIC V/1, види 210³⁹ (Roma)</p>
62.	<p>Av. GAL[LIENVS AVG] Биста са зракастом круном, надесно. Rv. [VB]ERIT[AS] Уберитас стоји налево, држи торбицу и рог изобиља. Антонинијан, R 17 mm, T 1.63 g, И.б.10550; RIC V/1, 585 (Siscia)</p>

Салонина (жена Галијенова)

63.	<p>Av. [SALO]NINA AVG Попрсје у полумесецу на десно. Rv. IVNÓ REGINA Јунона стоји на лево, држи патеру и скептар. Ае, R 21 mm, T 1.9 g, И.б. 10504; RIC V/1, 13 (Roma)</p>
64.	<p>Av. CORN [SALO]NINA AVG Попрсје у плоумесецу на десно. Rv. [IVN]ONI CON AVG Јарац на лево, у одсечку нечитка ознака. Ае, R 21 mm, T 2.86 g, И.б. 10505; RIC V/1, 16 (Roma)</p>

Клаудије Готски (268-270)

65.	<p>Av. IMP CLAVDIVS AVG Радијална круна и плашт, на десно. Rv. PAX AVG Пакс стоји на лево, држи маслинову гранчицу (тесеру?), у пољу лево: - / - / II Ае, R 20 mm, T 2.45 g, И.б. 10497; RIC V/1, 176 (Siscia)</p>
-----	--

37 RIC не познаје варијанту са Q у пољу десно

66.	Av. [IMP C]LAVDIVS AVG Биста са радијалном круном (и оклопом?), надесно. Rv. Фелицитас стоји надесно, држи кадуцеј и рог изобиља. Антонинијан, R 20 mm, T 2.03 g, И.б.10555; RIC V/1, 179? (Roma)
67.	Av. [DIVO CLAV]DIO Биста са радијалном круном, надесно. Rv. CONS[...] Орао стоји окренут налево. Ае, R 17 mm, T 2.04 g, И.б.10556; RIC V/1, 266 (Roma)
68.	Av. Нечитак, по лику припада Калудију Готском. Rv. MAR[TI PACIF] Марс хода на десно, држи маслинову гранчицу и скептар Антонинијан, R 17 mm, T 2.65 g, И.б.10557; RIC V/1, 69? (Roma)
69.	Av. [IMP CLAV]DIVS PF AVG Биста са радијалном круном, под огртачем, надесно. Rv. [PAX AVG], у одсечку T Пакс стоји налево, држи маслинову грану и скептар. Антонинијан, R 18 mm, T 1.65 g, И.б.10558; RIC V/1, 156 (Mediolanum)
70-73.	Четири новчића Клаудија Готског, одредиви само по лику императора (И.б. 10559). Просечна тежина 2.02 g

Аурелијан (270-275)

74.	Av. IMP AVRELIANVS AVG Радијална круна, оклоп, на десно. Rv. VIRT MILITVM / T Император стоји на десно, држи глоб и скептар, преко пута војник држи Викторију и копље. Ае, R 24 mm, T 2. 62g, И.б. 10480; RIC V/1, 56 (Roma, I период, XII официна)
75.	Av. IMP AVRELIANVS AVG Радијална круна и оклоп, на десно. Rv. IOVI CONSER Јупитер стоји на десно, држи скептар и даје глоб Императору који стоји на лево и држи копље (скептар?). У одсечку: - / T(?) / - Ае, R 20 mm, T 2.51 g, И.б. 10506; RIC V/1, 129 (Mediolanum)
76.	Av. IMP C AVRELIANVS AVG Радијална круна и оклоп на десно. Rv. ORIENS AVG Сол стоји на лево, држи глоб, крај ногу са обе стране седи по заробљеник, у пољу лево и у одсечку: * / SXXT / - Ае, R 23 mm, T 3.77 g, И.б. 10478, RIC V/1, 151 (Ticinum, VI официна)

77.	<p>Av. IMP AVRELIANVS AVG Радијална круна и оклоп на десно, држи скептар. Rv. CONCORDIA MILITVM Император стоји на десно, рукује се са Конкордијом. Ae, R 23 mm, T 3.11 g, И.б. 10476; RIC V/1, 217 (Siscia II период, IV официна)</p>
78.	<p>Av. IMP AVRELIANVS AVG Радијална круна и оклоп на десно, држи скептар. Rv. CONCORDIA MILITVM Император стоји на десно, рукује се са Конкордијом / *S Ae, R 24 mm, T 3.83 g, И.б. 10482; RIC V/1, 217 (Siscia II период, IV официна)</p>
79.	<p>Av. IMP AVRELIANVS AVG Радијална круна и оклоп на десно. Rv. IOVI CONSER / *S Император стоји на десно, држи скептар и прима глоб од Јупитера. Ae, R 23 mm, T 3.38 g, И.б. 10477; RIC V/1, 225 (Siscia II период, IV официна)</p>
80.	<p>Av. IMP AVRELIANVS AVG Радијална круна и оклоп на десно. Rv. IOVI CONSER / *Q Император стоји на десно, држи скептар и прима глоб од Јупитера. Ae, R 22 mm, T 3.20 g, И.б. 10479; RIC V/1, 225 (Siscia II период, IV официна)</p>
81.	<p>Av. IMP AVRELIANVS AVG Радијална круна и плашт, на десно. Rv. VIRTVS AVG / *Q Ae, R 20 mm, T 3.63 g, И.б. 10481; RIC V/1, 241 (Siscia II период, IV официна)</p>
82.	<p>Av. IMP C AVRELIANVS AVG Радијална круна, оклоп, на десно. Rv. CONCORDIA MILITVM Император и Конкордија се рукују, у пољу лево и у одсечку: S / XXIP / - Ae, R 21 mm, T 3.44 g, И.б. 10474; RIC V/1, 244 (Siscia, III период, VI официна)</p>
83.	<p>Av. IMP AVRELIANVS AVG Радијална круна и оклоп, на лево. Rv. SAECVLI FELICITAS Император стоји на лево, држи глоб и копље. Ae, R 22 mm, T 2.14 g, И.б. 10507; RIC V/1, 352 (Cyzius)</p>

84.	Av. [IMP] AVRELIANVS [A]V[G] Биста са зракастом круном, под оклопом, надесно. Rv. [RESTITVT ORIENTIS], у одсечку ?* Император стоји налево, држи скептар и прима венац од женске фигуре (овенчава га). Антонинијан, R 20 mm, T 2.99 g, И.б.10553; RIC V/1, 234 (Siscia)
85.	Av. Натпис нечитак, биста са зракастом круном, под оклопом, надесно. Rv. Император стоји надесно, прима глоб од Сола Антонинијан, R 21 mm, T 2.08 g, И.б.10554
86.	Av. Натпис нечитак, попрсје са зракастом круном, под оклопом, надесно. Rv. Потпуно непрепознатљив. Антонинијан, R 22 mm, T 2.02 g, И.б.10551

Тацит (275-276)

87.	Av. IMP C M CL TACITVS P AVG Радијална круна и драперија на десно. Rv. PAX AVGVSTI Пакс стоји на лево, држи маслинову гранчицу и скептар, у пољу десно и у одсечку: - / XXI / Q Ае, R 23 mm, T 3.44 g, И.б.10483; RIC V/1, 186 (Siscia, VI официна)
-----	---

Флоријан (276)

88.	Av. IMP [C M AN F]LORIANVS PF AVG Радијална круна и плашт, на десно. Rv. VIRTVS [AVGV]STI Марс хода на десно, држи копље и трофеј. У одсечку: II. Ае, R 21 mm, T 3.30 g, И.б. 10500; RIC V/1, 14 (Lugdunum)
-----	---

Проб (276-282)

89.	Av. IMP C M AVR PROBVS AVG Радијална круна и оклоп на десно. Rv. FIDES MILIT Фидес стоји на лево, држи скептар и положен сигнум, у одсечку: XXIE. ⁴⁰ Ае, R 22 mm, T 3.09 g, И.б. 10487; RIC V/2, 151 (Roma, VII официна, I ковање)
-----	---

38 RIC не познаје XXIE већ само XXII.

90.	<p>Av. IMP C M AVR PROBVS AVG Радијална круна и оклоп на десно. Rv. FIDES MILIT Фидес стоји на лево, држи скептар и положен сигнум, у одсечку нечитак напис. Ae, R 22 mm, T 3.09 g, И.б. 10489; RIC V/2, 151 (Roma, VII официна, I ковање)</p>
91.	<p>Av. VIRTVS PROBI AVG Цар са шлемом, оклопом и штитом држи копље, окренут на лево. Rv. SALVS AVG Салус стоји на десно, храни змију из руке, у пољу лево и у одсечку: V / TXXI / - Ae, R 21 mm, T 3.31 g, И.б.10486; RIC V/2, 472 (Ticinum)</p>
92.	<p>Av. IMP C M AVR PROBVS [P F AVG] Rv. SECVRIT PERP Секуритас стоји на лево, ослоњена на стуб, ноге прекрштене, рука дигнута ка глави. У пољу десно I, у одсечку VIXXI (- / VIXXI / I) Ae, R mm, T g, И.б. 10498; RIC V/2, 528-530 (Ticinum)</p>
93.	<p>Av. IMP C PROBVS P F AVG Радијална круна и оклоп на десно. Rv. SALVS PVBLIC Салус стоји на десно, храни змију из руке, у одсечку ГХХI Ae, R 23 mm, T 3.67 g, И.б.10485; RIC V/2, 567 (Ticinum)</p>
94.	<p>Av. IMP C M AVR PROBVS AVG Радијална круна и драперија на десно. Rv. VIRTVS PROBI AVG Трофеј са чије обе стране седи по заробљеник, у одсечку ХХХIII Ae, R 22 mm, T 3.45 g, И.б.10484; RIC V/2, 821 (Siscia, 276-277. г.)</p>
95.	<p>Av. IMP C M AVR PROBVS AVG Радијална круна, оклоп и плашт на десно. Rv. CONCORDIA MILITVM Викторија стоји на десно, држи палму и ставља венас на главу Императору који држи копље, у пољу лево и у одсечку: P / XXIMC / - Ae, R 23 mm, T 2.23 g, И.б. 10475; RIC V/2, 908 (Cyzicus)</p>
96.	<p>Av. IMP C M AVR PROBVS AVG Радијална круна, плашт и оклоп на десно. Rv. CLEMENTIA [TEMP] Император стоји на десно, прима глоб од Јупитера који стоји на лево и држи скептар, у пољу лево и у одсечку: A· / XXI / - Ae, R 21 mm, T 2.87 g, И.б. 10488; RIC V/2, 922 (Antiochia, VIII или IX официна)</p>

Диоклецијан (284-305)

97.	<p>Av. IMP DIOCLETIANVS AVG Радијална круна и плашт, на десно. Rv. IOVI CONSERVAT AVG Јупитер стоји на лево, држи муњу и скептар. У одсечку нечитка ознака (XXIA-XXIZ). Ае, антонинијан, R 23 mm, T 3.28 g, И.б. 10499; RIC V/2, 161 (Roma, 285. г.)</p>
-----	--

Максимијан (286-305)

98.	<p>Av. [IMP MAXI] MIANVS PF AVG Биста са радијалном круном, под драперијом и оклопом, на десно. Rv. [VO]T XX R 18 mm; T 1.38 g; И.б. 10560; RIC VI, 82, 359; (Roma)</p>
99.	<p>Av. IMP C MAXIMIANVS PF AVG Овенчена глава на десно. Rv. GENIO POP-VLI ROMANI Геније стоји на лево, хламида преко руке, држи патеру и рог изобиља, модиус на глави. У пољу десно B, у одсечку *SIS: -/*SIS/-B Ае, R 28 mm, T 9.99 g, И.б. 10529; RIC VI, 85b (Siscia, 295. г.)</p>
100.	<p>Av. [MAXIMI]ANVS NOB CAES Овенчена гчлава на десно. Rv. GENIO POP-VLI ROMANI Геније стоји на лево, хламида преко руке, држи патеру и рог изобиља, модиус на глави. У пољу десно A, у одсечку SIS: - / SIS / A Ае, R 27 mm, T 7.92 g, И.б. 10527; RIC VI, 1096 (Siscia, 299. г.)</p>

Галерије (293-311)

101.	<p>Av. GAL MAXIMIANVS PF AVG Овенчена глава на десно. Rv. GENIO A-VGVSTI Геније стоји на лево, хламида преко рамена, држи патеру и рог изобиља, модиус на глави. У пољу лево A, у одсечку MKV: A / MKV / - Ае, R 25 mm, T 5.04 g, И.б. 10528; RIC VI, 42 (Cyzycus, 308-309. г.)</p>
------	---

Константин I (306-337)

102.	<p>Av. IMP CONSTANTINVS PF AVG Овенчена глава, плашт и оклоп на десно. Rv. SOLI INVI-C-TO COMITI Сол стоји на лево са радијалном круном. Хламида преко левог рамена, десна рука уздигнута, у левој глоб. У пољу лево *, у одсечку PT: * / PT / - Ае, R 20 mm, T 3.26 g, И.б.10533; RIC VII, 7 (Ticinum, 313-314. г.)</p>
------	--

103.	<p>Av. CONSTANTI-NVS MAX AVG Биста у полудаментуму на десно, на глави је дијадема са розетама. Rv. GLOR-IA EXE[RC-ITVS] - /ASIS / - Два војника стоје један наспрам другог, у спољашњој руци држе по копље, између њих су два стандарда. R 18 mm; T 1.03 g; И.б. 10569; RIC VII, 235 (Siscia, 334-335. г.)</p>
104.	<p>Av. CONSTAN-TINOPOLIS Шлем са копљем и империјалним огртачем. Rv. Без натписа. Викторија у искораку стоји на лево, нога на прамцу, држи штит. У одсечку: ·ASIS· Ae, R 18 mm, T 2.68 g, И.б. 10532; RIC VII, 241 (Siscia, 334-335. г.)</p>
105.	<p>Av. CONSTAN-TINOPOLIS Шлем са копљем и и империјалним огртачем. Rv. Без натписа. Викторија у искораку стоји на лево, нога на прамцу, држи штит. У одсечку: ·ASIS· Ae, R 17 mm, T 1.92 g, И.б. 10536; RIC VII, 241 (Siscia, 334-335. г.)</p>
106.	<p>Av. CONSTANTI-NVS MAX AVG Биста на десно у полудаментуму, на глави дијадема са розетама. Rv. GLOR-IA EXERC-[ITVS] - /ASIS * / - Два војника стоје један наспрам другог, држе по копље у спољашњој руци, између њих је један стандард. R 15 mm; T 0.92 g; И.б. 10568; RIC VII, 261 (Siscia, 337. г.)</p>

Лициније (308-324)

107.	<p>Av. IMP LIC LICINIVS PF AVG Rv. IOVI CONSERVATORI AVGG NN Опис као код 10525. У одсечку: ·TS·A· Ae, R 22 mm, T 2.87 g, И.б. 10526; RIC VI, 59 (Thessalonica, 312-313. г.)</p>
108.	<p>Av. IMP LIC LICINIVS PF AVG Овенчена глава на десно Rv. IOVI CON-SERVATORI Јупитер стоји на лево, хламида преко левог рамена, ослоњен на скептар држи Викторију на глобу у десној руци, код ногу орао са венцем. У пољу десно А, у одсечку SIS: - / SIS / A Ae, R 21 mm, T 2.50 g, И.б. 10525; RIC VII, 8 или VI/229a (Siscia, 313. г.)</p>
109.	<p>Av. IMP LICI-NIVS AVG Овенчена биста надесно. Rv. Венац, нечитки натписи у венцу и око њега. Ae, R 21 mm, T 1.88 g, И.б. 10544; RIC VII, 228 или 233 (Roma 320-321. г.)</p>

Крисп (317-326)

Као цезар

110.	Av. FL IVL CRISPVS NOB CAES Овенчена глава, плашт и оклоп на лево. Rv. CAESARVM NOSTRORVM Венац уоквирује натпис VOT / X, у одсечку: TSAVI Ае, R 18 mm, T 3.33 g, И.б. 10531; RIC VII, 125 (Thessalonica, 324. г.)
111.	Av. IVL CRIS-PVS NOB C Овенчена глава на десно Rv. PROVIDEN-TIAE CAESS Капија са две куле, без врата. Изнад звезда. У одсечку: ·eSIS· Ае, R 19 mm, T 3.25 g, И.б. 10534; RIC VII, 201 (Siscia, 326-327. г.)

Константин II (337-340)

Као цезар

112.	Av. CONSTANTINVS IVN NOB Овенчена глава и плашт, на лево. Rv. CAESARVM NOSTRORVM Венац уоквирује натпис VOT / V, у одсечку: eSIS* Ае, R 20 mm, T 4.13 g, И.б. 10530; RIC VII, 164 (Siscia, 320-321. г.)
113.	Av. CONSTANTINVS IVN NOB C Овенчена глава на десно. Rv. CAESARVM NOSTRORVM У венцу натпис VOT / V. У одсечку: ? A Ае, R 18 mm, T 2.41 g, И.б. 10535; RIC VII, 237 (Arles)

Констанције Гал (350-351)

Као цезар

114.	Av. FL IVL CONSTANTIVS NOB Биста под оклопом, овенчена, надесно. Rv. GLOR-IA EXERC-ITVS, у одсечку SMNA Два војника са шлемовима стоје окренути један ка другом. Сваки у спољшњој руци држи по копље, док им друга почива на штиту. Између њих је стандард. Ае, R 17 mm, T 1.73 g, И.б. 10545; RIC VII, 19141 (Nicomedia)
------	---

39 Код бр. 191 се наводи да у одсечку има ГД ε ς, док наш има SMNA, као код бр. 188 и 189.

Валенс (364-378)

115.	Av. DN VALEN-S PF AVG Биста са огртачем и оклопом на десно, на глави дијадема са перлама. Rv. SECVRITAS – REI PVBLICAE Γ / ? / - Викторија хода на лево, држи венац и палмину гранчицу. R 18 mm; T 1.32 g; И.б. 10570; RIC IX, 18b (27b, 32b) (Thessalonica, 364-379. г.)
116.	Инв. бр. 10571 Av. DN VALEN-S PF AVG Биста са огртачем и оклопом на десно, на глави дијадема са перлама. Rv. [SECVRITAS – REI PVBLICAE] - / [A?]SIS / - Викторија хода на лево, држи венац и палмину гранчицу. R 16 mm; T 1.12 g; И.б. 10571; RIC IX, 7b (Siscia, 364-379. г.)

ЛИТЕРАТУРА

Barclay 1879

V.H. Barclay, *A Catalogue of the Greek Coins in the British Museum V (Macedonia, Etc.)*, R.S. Poole (ed.), London.

Бенцаревић 2005

Т. Бенцаревић, Оставе борзаног новца IV века на територији Србије, *Зборник Народној музеја* 18-1 (Београд), 553-578.

Борић-Брешковић 1976

Б. Борић-Брешковић, *Новац колоније Виминацијума у збирци Светозара Св. Душанића / Coins of Viminacium in the Collection of Svetozar St. Dušanić*, Београд.

Borić-Brešković, Crnobrnja 2008

B. Borić-Brešković, N. Crnobrnja, The first and second century denarii hoard from Ušće near Obrenovac, *Numizmatičar* 26/27, 9-82.

Васић 1985

М. Васић, Мачва и Подриње у римско доба, *Гласник Српској археолошкој друштва* 2, 124-141.

Војвода 2011

М. Војвода, Реверсне представе са војним ознакама на новцу ковнице у Никеји на основу узорка са виминацијумске некрополе Више гробалџа, *Гласник Српској археолошкој друштва* 25, 243-256.

Јовановић 1985

А. Јовановић, Налази из римског периода у ваљевском крају, *Истраживања II*, Ваљево, 58-65.

Кондић 1967

В. Кондић, Налаз римских златника код Ушћа близу Обреновца, *Старинар* (н.с.) 18, 207-212.

Mirnik 1981

I. Mirnik, *Coin Hoards in Yugoslavia*, BAR International series 95, Oxford.

Павловић 1912

Љ. Павловић, Антропоеографија Ваљевске Тамнаве, у: *Насеља српских земаља VIII*, ур. Ј. Цвијић, Београд, 381-677.

Petrović 2004

S. Petrović, *Rimski novac u Podrinju*, Šabac.

RIC

H. Mattingly and C.H.V. Sutherland, *The Roman Imperial Coinage II, Vespasian to Hadrian*, London 1926; E.A. Sydenham, *The Roman Imperial Coinage III*,

Antoninus Pius to Commodus London 1930; H. Mattingly and E.A. Sydenham, *The Roman Imperial Coinage* IV.1, *Pertinax to Geta*, London 1936; H. Mattingly and E.A. Sydenham, *The Roman Imperial Coinage* IV.2, *Macrinus to Pupienus*, London 1938; H. Mattingly and E.A. Sydenham, *The Roman Imperial Coinage* IV.3, *Gordian III to Uranius Antoninus*, London 1949; H. Mattingly and E.A. Sydenham, *The Roman Imperial Coinage* V.1, London 1927; H. Mattingly and E.A. Sydenham, *The Roman Imperial Coinage* V.2, London 1933; C.H.V. Sutherland and R.A.G. Carson, *The Roman Imperial Coinage* VI, *From Diocletian's reform (A.D. 294) to the death of Maximinus (A.D. 313)*, London 1967; C.H.V. Sutherland and R.A.G. Carson, *The Roman Imperial Coinage* VII, *Constantine and Licinius (A.D. 313-338)*, London 1966; H. Mattingly and C.H.V. Sutherland, *The Roman Imperial Coinage* IX, *Valentinian I to Theodosius I*, London 1951.

Симић, Јанковић и Михајловић 2013

3. Симић, М. Јанковић и В. Михајловић, Касноантичка некропола у селу Ушћу код Обреновца, *Гласник Српској археолошкој друштва* 28 (2012), 179-200.

Ферјанчић, Пелцер 2006

С. Ферјанчић, О. Пелцер, Две дедикације Јупитеру из Народног музеја у Шапцу, *Museum* 7 (Шабац), 25-36.

Црнобрња Н. 1981

Н. Црнобрња, Новац града Никеје у нумизматичкој збирци Музеја града Београда, *Годишњак града Београда* 28, 5-23.

Црнобрња Н. 1985

Н. Црнобрња, Антички новац из Ушћа код Обреновца, *Годишњак града Београда* 32, 51-77.

Црнобрња Н. 1991

Н. Црнобрња, Три оставе римског бронзаног новца (IV век) са подручја општине Обреновац, *Нумизмајичар* 14, 41-48.

Црнобрња Н. 2004

Н. Црнобрња, Три оставе римског новца из региона Тамнаве, *Museum* 5 (Шабац): 35-44.

Црнобрња А. 2005а

А. Црнобрња, Археолошка налазишта на територији Обреновца (1), *Годишњак града Београда* 52, 59-94.

Црнобрња А. 2005б

А. Црнобрња, Остава антонинијана из Тулара, *Museum* 6 (Шабац), 61-109.

Црнобрња А. 2007а

А. Црнобрња, Подручје Обреновца у римско доба сагледано кроз археолошке податке, у: *Пул вароши: прилози за монографију Обреновца*, М. Ђурђевић (ур.), Обреновац, 5-20.

Црнобрња А. 2007б

А. Црнобрња, Два епиграфска споменика из Ушћа код Обреновца, *Гласник Српској археолошкој друштва* 23, 271-278.

Црнобрња А. 2011а

А. Црнобрња, Археолошка топографија налаза новца Никеје на територији града Београда, *Нумизмаџичар* 29, 309-318.

Црнобрња А. 2011б

А. Црнобрња, Налази новца с локалитета Црквине, *Колубара* 5 (Београд), 263-274.

Crnobrnja A. 2011

A. Crnobrnja, Roman Settlement at Ušće near Obrenovac – municipium Spodent( )?, *Zbornik Narodnog muzeja* (Beograd) 20-1, 373-388.

Црнобрња А. 2013

А. Црнобрња, Три фрагмента из праисторије на тлу Београда, *Српско археолошко друштво XXXVI скупштина и годишњи скуп*, Нови Сад, 48-49.

Шипуш 1986

Н. Шипуш, Римски новци из села Ушћа код Обреновца, *Годишњак града Београда* 32, 5-23.

Adam N. CRNOBRNJA
National Museum in Belgrade

FINDS OF ROMAN COINS FROM THE ARCHAEOLOGICAL EXCAVATIONS
IN 1967, AT THE LOCALITY OF UŠĆE NEAR OBRENOVAC
(MUNICIPIUM SPODENT?)

SUMMARY

Key words: Roman Empire, finds of coins, Lower Pannonia, municipium Spodent

This paper discusses the finds of coins, originating from the archaeological explorations of a Roman settlement near the village of Ušće on the bank of the River Sava, performed in 1967. This settlement can be identified with great reliability as the Roman municipium Spodent (...), a town at the mid-point between the water route and the southern land route between Sirmium and Singidunum, which was located in the province of Lower Pannonia. The finds of coins testify to the long continuity of habitation in this place during Antiquity, from the start of the 3rd century BC, to the start of the 5th century AD. One may conclude on the basis of surface finds of Roman provenance that the total area occupied by the settlement and its necropolises was between 70 and 120 hectares. During these archaeological explorations, 116 specimens of Roman coins was found, spanning the period from Claudius I to Valens, and they are catalogued in this paper. Earlier published individual finds of money from the same locality were also taken into consideration, for the sake of a better understanding of the circulation of money. Among the 1,382 coins collected in this way, there are pieces bearing the images of 70 rulers and members of their families, and certain regular patterns, which can be expected for these periods, were observed on examining the frequency of coins from particular periods. The composition of the finds of coins from archaeological excavations in 1967 is particularly interesting. Bronze nominals were dominant among the coins of the 2nd and 3rd century, which is an indication of the lively activity in this settlement, and of the high frequency of provincial coinage among the coins belonging to the second quarter of the 3rd century. Attention should also be drawn to the fact that the analysis of the coins indicated the likelihood that most of the published coins from Ušće, which belonged to the 4th century, originated from scattered hoards, which may have been linked with the uncertain times that prevailed in 374/375, with the incursions by the Quadi and the Sarmati into Pannonia, and in the year 378, with the raids by the Goths, which were also registered in the immediate neighbourhood. Unfortunately, the failure to adequately protect the Roman settlement at Ušće resulted in its almost complete devastation. And so, we can now research the life of this settlement during the Roman period only by examining the small portion of preserved movable finds. For the present, the coins that were in circulation in the settlement remain the most reliable source for studying the events of that period.

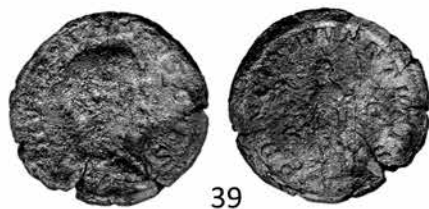

50

51

52

53

54

55

56

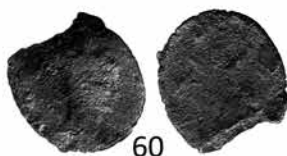
57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

68

69

74

75

76

77

78

79

80

81

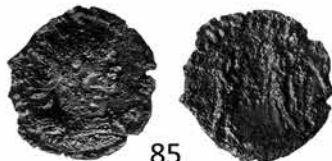
82

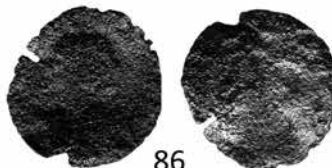
83

84

85

86

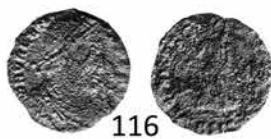
87

88

Sonja STAMENKOVIĆ, Vujadin IVANIŠEVIĆ
Arheološki institut, Beograd

RIMSKI I RANOVIZANTIJSKI CARSKI OLOVNI PEČATI IZ ZBIRKE NARODNOG MUZEJA U BEOGRADU

Apstrakt: U radu su prikazani carski olovni pečati iz zbirke Narodnog muzeja u Beogradu. Reč je o deset rimskih i tri ranovizantijske plombe koje se, na osnovu predstava na aversu, svrstavaju u četiri grupe opredeljene prema broju poprsja vladara. Najstarija je plomba Julije Domne, dok najmlađi pečat pripada vremenu vladavine cara Justinijana I. Među plombama izdvaja se pečat tetrarha koje krunišu dve Viktorije. Za samo četiri primerka poznato je mesto nalaza. Tri rimska pečata potiču sa lokaliteta na obali Dunava (Veliko Gradište, Kostolac – Viminacijum, Dubravica - Margum), koji su imali važnu administrativnu ulogu i carinu na svojoj teritoriji. Četvrta, vizantijska plomba, otkrivena je u Zvečanu, važnom strateškom mestu na ulazu u Ibarsku dolinu.
KLjučne reči: Rim, Vizantija, pečati, administracija, carina

U Narodnom muzeju u Beogradu čuva se 13 rimskih i ranovizantijskih carskih olovnih pečata. U Muzej su dospeli u vidu poklona ili otkupa. Za svega četiri primerka poznato je mesto nalaza. Reč je o plombama otkrivenim u Velikom Gradištu, Dubravici ili rimskom Margumu, nepoznatom lokalitetu u okolini Kostolca i Zvečanu. Svi pečati su opredeljeni u period od početka 3. do 6. veka. Rimske plombe zastupljene su sa deset primeraka, a ranovizantijske sa tri.

Rimski olovni pečati dele se, u zavisnosti od izdavaoca, na tri vrste. Prvoj pripadaju carski pečati, pečati fiskalne uprave i vojne administracije. U drugu vrstu spadaju pečati gradskih službi, a u treću privatnih lica.¹ Njihova osnovna uloga je da obezbede sigurnost pošiljke. Carske plombe pripadaju grupi službenih pečata, u koju još spadaju i fiskalni i vojni, garantujući fizički integritet pošiljke s ciljem slobodnog prolaza na granici. Zapečaćene pošiljke jamčile su oslobođenje od carinskog poreza.²

1 Turcan 1987, 15–16; Ilkić 2006, 57.

2 Still 1995, 67, 216; Ilkić 2006, 58.

Na carskim pečatima prikazano je poprsje cara ili carice, aktuelnih zajedničkih vladara (sa ili bez natpisa) ili natpis DN, odnosno DDDN (D*ominus Noster/Domini Nostri*).³ Reljefni prikaz može biti na jednoj ili obe strane i uvek je izrađen u kalupu.⁴ Na primercima iz Narodnog muzeja predstave na reversu prisutne su samo na tri ranovizantijska primerka (kat. br. 11–13). Na sva tri komada prikazana je Viktorija spreda, sa glavom okrenutom nalevo, koja u levoj i desnoj ruci drži lovorov venac, a na jednom od njih, sa njene leve i desne strane, nalazi se krst (kat. br. 11). Natpis se javlja na dva pečata, i to nečitko oko poprsja vladara na primerku iz rimskog perioda (kat. br. 7), i na komadu datovanom u vreme vladavine cara Justinijana (527–565) u vidu legende DNIVS(TINI-ANVS)PPAVI.

Predstave na rimskim i ranovizantijskim pečatima iz Narodnog muzeja u Beogradu mogu se podeliti u četiri grupe:

- poprsje cara ili carice (5 kom.)
- poprsja dva cara ili cara i carice (4 kom.)
- poprsja tri vladara (3 kom.)
- poprsja četiri vladara (1 kom.)

Prvu grupu, dakle, čine pečati sa prikazom poprsja cara ili carice. Reč je o četiri rimska i jednom ranovizantijskom pečatu. Na jednom komadu vladar je prikazan spreda (kat. br. 11), dok je na preostala četiri poprsje cara/carice okrenuto nadesno (kat. br. 6, 7–8). Carica je prikazana sa pundom na zatiljku i haljinom preko poprsja (kat. br. 1). Vladari su predstavljeni sa lovorovim vencem (kat. br. 4), odnosno dijademom (kat. br. 7–8, 11), paludamentumom (kat. br. 6, 7, 11) i oklopom (kat. br. 6). Na ranovizantijskom primerku car, osim dijademe i paludamentuma, na desnom ramenu nosi fibulu, a oko glave nimb (kat. br. 11). Preciznije datovanje pečata iz ove, kao i iz ostalih grupa, nije lako utvrditi, budući da je uglavnom reč o lošem i nejasnom otkovu. Ovde se, pre svega, misli na rimske pečate. Na osnovu analogija i poređenja sa stilskim karakteristikama na novcu, pečat sa poprsjem carice opredeljen je u prvu polovinu 3. veka (kat. br. 1). Pretpostavlja se da je na njemu prikazan lik Julije Domne, žene Septimija Severa. Rimski pečati iz ove grupe sa poprsjem cara datuju se u kraj 3. i 4. vek (kat. br. 6, 7–8). Na dva primerka je verovatno prikazan car Konstantin I (kat. br. 4, 8), dok treći (kat. br. 7), poredeći sa prikazima na novcu, ima stilsko obeležje karakteristično za nekoliko poslednjih godina vladavine Konstantina I i početak razdoblja samostalne vladavine njegovih sinova.⁵ Na ranovizantijskoj plombi prikazan je car Justinijan I (kat. br. 11).

Drugu grupu čine pečati sa predstavom poprsja dva cara (1 kom.) ili cara i carice (3 kom.). Plomba sa prikazom dva cara, okrenuta jedan prema drugom, sa paludamentumom i oklopom (kat. br. 4) ne može se preciznije datovati. Smešta se u širi

---

3 Turcan 1987, 16–17.

4 Ilkić 2006, 58.

5 Ilkić 2006, 72, br. 5, 7.

vremenski period, od 3. do treće decenije 4. veka. Predstave cara i carice javljaju se na jednom rimskom (kat. br. 10) i dva ranovizantijska pečata (kat. br. 12–13). Na prvom, pravougaonom pečatu, car i carica nose haljine. Zbog nejasnog otkova nije moguće utvrditi o kojim carskim figurama je reč, ali se na osnovu obrisa ova plomba datuje u 4–5. vek (kat. br. 10). Na oba ranovizantijska pečata prikazane su identične predstave. U pitanju su dva poprsja, cara levo i carice? desno, koji su predstavljeni spreda. Nose krunu, paludamentum, fibulu na desnom ramenu, a između njih se nalazi krst (kat. br. 12–13). Pečati su opredeljeni u 6. vek.

Trećoj grupi pripadaju pečati sa prikazom poprsja tri vladara na aversu (kat. br. 2–3, 9). Reč je o tri komada. U sva tri slučaja, car je prikazan u sredini, dok su figure savladara predstavljene umanjeno sa strane i okrenute su ka vladaru. Na jednom pečatu car nosi oklop (kat. br. 3), na ostalim paludamentum, kao i savladari (kat. br. 2, 9). Jedna plomba možda nosi predstavu Trajana Decija, Herenija Etruska i Hostilijana (kat. br. 3), na osnovu čega se opredeljuje u drugu polovinu 3. veka, druga je na osnovu sličnih pečata datovana u 3. vek (kat. br. 2), a na trećoj su, kako se pretpostavlja, prikazani Teodosije I, Honorije i Arkadije? (kat. br. 9). Kao i kod plombi iz prethodne dve grupe, zbog slabog i nejasnog otkova identifikaciju poprsja sa pomenutim vladarima treba uzeti sa rezervom.

Četvrta grupa izdvojena je zbog jednog pečata na kojem su prikazane glave četiri tetrarha naspramno postavljene u dva reda (kat. br. 5). Između glava u oba niza nalazi se predstava Viktorije koja stoji spreda, a desnom i levom rukom drži lovorov venac, kojim ovenčava tetrarhe. Pečat je, bez sumnje, opredeljen u period Tetrarhije. Naš primerak se razlikuje od do sada poznatih plombi sa prikazima tetrarha po predstavama dve Viktorije,⁶ od kojih prva u gornjem redu ovenčava avguste, a druga u donjem cezare (Sl. 1).

Sl. 1: Pečat sa predstavom tetrarha koje ovenčavaju dve Viktorije

Oblik plombi zavisio je od načina korišćenja i fiksacije zapečaćene robe. Pečati iz Narodnog muzeja u Beogradu uglavnom su u obliku konusa (6 kom.), zatim kalote (3

⁶ Иванишевић 1992, 50, br. 12–14, T. I.12–14; Dembski 1994, 85, no. 8; Leukel 2002, 20–21, no. 10, Tafel 1.10; Ilkić 2006, 71, br. 3–4.

kom.) i pločice (4 kom.). Na svima se nalazi kanal za vrpču. U osnovi, oni su ovalnog (11 kom.), pravougaonog (1 kom.), odnosno nepravilnog oblika (1 kom.).

Upotreba pečata u antičkom periodu bila je vrlo raširena. Osnovna funkcija plombi bila je obeležavanje vlasnika robe i raznih pošiljki koje su, nakon transporta do neke luke ili trgovačkih centara na granicama provincija, carinjene.⁷ Različiti tipovi carskih pečata isključuju bilo kakav opis na osnovu kojeg bi se precizno utvrdilo u koju su svrhu iskorišćeni, ali se generalno čini da su plombe ovog tipa, nađene u provincijama, bile pričvršćene za zalihe otpremene za vojsku, i nisu dokaz carevog prisustva na određenom prostoru. Zalihe su mogle da sadrže hranu, odeću i oružje, iako je verovatno da je prevashodno bilo reči o hrani.⁸

Budući da tri rimska pečata potiču sa lokaliteta na obali Dunava (Veliko Gradište) ili nedaleko od ove reke (Kostolac - Viminacijum), odnosno na desnoj obali Velike Morave, u blizini njenog ušća u Dunav (Dubravica - Margum), treba istaći da je verovatno reč o primercima koji su imali važnu ulogu u lučkoj aktivnosti. Osim ovih, u Narodnom muzeju u Požarevcu nalaze se i 32 plombe sa područja Viminacijuma, od kojih je najveći broj nađen na lokalitetu Čair (7 kom.), i po jedan na položajima Pećine i Južna kapija logora. Ostali primerci iz zbirke, sa nepoznatim mestom nalaza, potiču takođe sa teritorije Viminacijuma. Pretpostavljeno je da se carinska stanica mogla nalaziti na prostoru odakle potiče najveći broj nalaza (lokalitet Čair), ili u njegovoj neposrednoj blizini.⁹ Važan je i podatak da su u Viminacijumu, sedištu VII *Claudia*, nađeni i primerci vojnih plombi sa natpisom LEG VII CL.¹⁰ Konsolidovanje vojske važna je politika Carstva. Ono se postizalo dobrim i redovnim platama. Poznato je da su plate pristizale u vrećicama čiji je sadržaj morao biti zapečaćen,¹¹ te treba uzeti u obzir mogućnost da su naši pečati upravo tome služili. Kada je reč o ranovizantijskim plombama iz zbirke Narodnog muzeja u Beogradu, mesto nalaza poznato je samo za jedan primerak (kat. br. 11) koji potiče iz Zvečana. Utvrđenje u Zvečanu, smešteno na ušću dveju reka, Sitnice u Ibar, i okrenuto ka važnom centru Ulpijani (*Justiniana Secunda*), imalo je izuzetan položaj za odbranu i kontrolu puteva koji su se na ovom prostoru ukrštali.¹² Carski pečati sa teritorije Srbije poznati su još iz Taurunuma (Zemun),¹³ Presidijum Pompeja (u Aleksinačkoj dolini, na prostoru Ćićine i Rutevca) i Caričinom gradu (*Justiniana Prima*). Sa Caričinog grada do skoro je bio poznat samo pečat cara Mavrikija (582–602), koji je otkriven daleke 1938. godine.¹⁴ Tokom novih istraživanja otkriven je veliki broj pečata od kojih se pet može

7 Ivanišević 1992, 47.

8 Still 1995, 67.

9 Ivanišević 1992, 48.

10 Ivanišević 1992, 48.

11 Plkić 2006, 64.

12 Гай-Поповић 1980, 167.

13 Reč je o četiri carska pečata. Na tri primerka prikazano je poprsje cara, na jednom carice. Zbog lošeg otkova pečati se ne mogu datovati (Najhold 2009).

14 Morrisson 2010, 408–409, no. 1.

pripisati caru Justinijanu I. Oni umnogome dopunjuju sliku o značaju ovog grada.¹⁵

Nalazi carskih pečata predstavljaju važna svedočanstva o rimskoj administraciji, a posebno o trgovačkim i carinskim punktovima u Balkanskim provincijama rimskog Carstva. Kako je reč o retkim nalazima, izučavanje rimskih i ranovizantijskih plombi, njihovog preciznijeg hronološkog opredeljenja, kao i mesta nalaza u značajnoj meri doprinosi izučavanju politike i ekonomije Carstva.

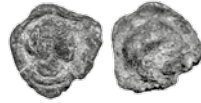
---

¹⁵ Podaci Projekta Caričin grad Arheološkog instituta u Beogradu.

KATALOG

1. Olovni pečat nepravilnog oblika u vidu kalote na kojoj se nalazi kanal za vrpču

- Avers: Poprsje carice (Julija Domna?) okrenuto nadesno; nosi punđu na zatiljku i haljinu.
- Dim. 12 × 11 mm; Deb. 4 mm; Tež. 2,16 g
- Datovanje: prva polovina 3. veka
- O. inv. 911/1; Otkup od Vojislava Mihajlovića, Beograd
- Referenca: -

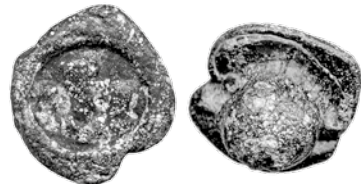
2. Ovalni olovni pečat u obliku kalote na kojoj se nalazi kanal za vrpču

- Avers: Poprsja cara u sredini i dva savladara sa strane. Poprsje cara stoji okrenuto спреда; nosi paludamentum. Savladari, okrenuti ka caru, prikazani su umanjeno; nose paludamentum.
- Dim. 17×15 mm; Deb. 7 mm; Tež. 7,55 g;
- Datovanje: 3. vek.
- O. inv. 1462/6.
- Referenca: Leukel 2002, 52–53, nos. 82–84.

3. Ovalni olovni pečat u obliku konusa na kome se nalazi kanal za vrpču

- Avers: Poprsja cara u sredini i dva savladara sa strane (Trajan Decije, Herenije Etrusk i Hostilijan?). Poprsje cara je okrenuto nadesno, sa oklopom. Savladari, okrenuti ka caru, prikazani su umanjeno.

- Dim. 21 × 19 mm; Deb. 10 mm; Tež. 11,97 g
 Datovanje: druga polovina 3. veka
 O. inv. 975/2; Otkup od Vujčić Radiše; Lok. Durbavica (Margum)
 Referenca: Leukel 1995, 39, no. 62.

4. Ovalni olovni pečat u obliku kalote na kojoj se nalazi kanal za vrpcu

- Avers: Poprsja dva cara, okrenuta jedno prema drugom; nose paludamentum i oklop.
 Dim. 22 × 20 mm; Deb. 6 mm; Tež. 8,12 g
 Datovanje: treća decenija 4. veka
 O. inv. 1462/2
 Referenca: Leukel 1995, 34–37; Leukel 2002, 18–29.

5. Ovalni olovni pečat u obliku konusa na kome se nalazi kanal za vrpcu

- Avers: Glave četiri tetrarha naspramno postavljene u dva reda. Između glava u oba niza nalazi se predstava Viktorije koja stoji okrenuta spreda, levom i desnom rukom drži lovorov venac kojim ovenčava tetrarhe.
 Dim. 21 × 19 mm; Deb. 10 mm; Tež. 11,71 g
 Datovanje: Tetrarhija
 O. inv. 1462/5
 Referenca: Иванишевић 1992, 50, бр. 12–14, Т. I.12–14; Dembski 1994, 85, no. 8; Leukel 2002, 20–21, no. 10, Tafel 1.10; Ilkić 2006, 71, br. 3–4.¹⁶

¹⁶ Svi navedeni primerci imaju predstavu četiri tetrarha bez Viktorija u sredini.

4. Ovalni olovni pečat u obliku konusa na kome se nalazi kanal za vrpću

---

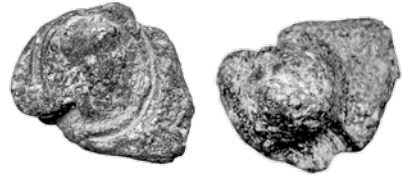
- Avers: Poprsje cara (Konstantin I) okrenuto nadesno; nosi lovorov venac, oklop i paludamentum.
- Dim. 18 mm; Deb. 11 mm; Tež. 13,89 g
- Datovanje: kraj 3. veka
- O. inv. 985/1; Poklon Vojislava Mihajlovića, Beograd; Lok. Veliko Gradište
- Referenca: -

7. Ovalni olovni pečat u obliku konusa na kome se nalazi kanal za vrpću

---

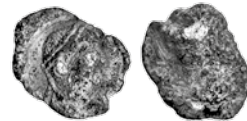
- Avers: Poprsje cara okrenuto nadesno; nosi dijademu i paludamentum; oko poprsja nejasan natpis.
- Dim. 24 × 19 mm; Deb. 11 mm; Tež. 14,45 g
- Datovanje: 4. vek
- O. inv. 1462/4
- Referenca: Leukel 2002, 30–31, no. 30; Ilkić 2006, 72, br. 5, 7.

8. Ovalni olovni pečat u obliku konusa na kome se nalazi kanal za vrpću

---

- Avers: Poprsje cara (Konstantina I?) okrenuto nadesno; nosi dijademu i paludamentum.
- Dim. 15 × 11 mm; Deb. 4 mm; Tež. 2,63 g
- Datovanje: prva polovina 4. veka
- O. inv. 1020/10; Otkup od Milutina Dušanića, Beograd
- Referenca: Ilkić 2006, 72, br. 6.

9. Ovalni olovni pečat u obliku konusa na kojoj se nalazi kanal za vrpcu

- Avers: Poprsja cara u sredini i dva savladara sa strane (Teodosije I, Honorije i Arkadije ?). Poprsje cara stoji okrenuto спреда; nosi paludamentum. Savladari, okrenuti ka caru, prikazani su umanjeno; nose paludamentum.
- Dim. 15×14 mm; Deb. 5 mm; Tež. 3,23 g
- Datovanje: druga polovina 4. veka?
- O. inv. 1072/6; Otkup od Todora Dimitrijevića; Lok. okolina Kostolca
- Referenca: Leukel 1995, 50–51, nos. 120, 123, Tafel 11.120, 123; Ilkić 2006, 73, br. 12.

10. Pravougaoni olovni pečat u obliku pločice

- Avers: Dva poprsja, cara levo i carice desno, okrenuta jedno prema drugom; nose haljine.
- Dim. 14 × 12 mm; Deb. 4 mm; Tež. 4,17 g
- Datovanje: 4–5. vek
- O. inv. 1462/3
- Referenca: -

11. Ovalni olovni pečat u obliku pločice na kojoj se nalazi kanal za vrpcu

- Avers: DNIVS(TINI-ANVS)PPAVI
Poprsje cara prikazano спреда; nosi dijademu, paludamentum i fibulu na desnom ramenu. Oko glave nimb.
- Revers: Viktorija stoji okrenuta спреда, s glavom nalevo; desnom i levom rukom drži lovorov venac. Levo i desno u polju krst.

Dim. 16 × 16 mm; Deb. 4 mm; Tež. 6,37 g
Datovanje: 527–565.
O. inv. 954
Objavljen: Gaj-Popoviћ 1980, 165–168.
Referenca: Zacos, Veglery 1972, nos. 3a i 3b;
Seibt 1978, no. 6; Cheynet 1999, 318,
no. 1; DOSeals, 9-13, nos. 4.1-15.

12. Ovalni olovni pečat u obliku pločice na kojoj se nalazi kanal za vrpču

---

Avers: Dva poprsja, cara levo i carice? desno, prikazana spreda; nose krunu, paludamentum i fibulu na desnom ramenu. Između krst.

Revers: Viktorija stoji okrenuta spreda, s glavom nalevo; desnom i levom rukom drži lovorov venac.

Dim. 20 × 17 mm; Deb. 5 mm; Tež. 8,70 g
Datovanje: 6. vek
O. inv. 1020/15; Otkup od Milutina Dušanića, Beograd
Referenca: Laurent 1962, 3, no. 1, T. I.1.

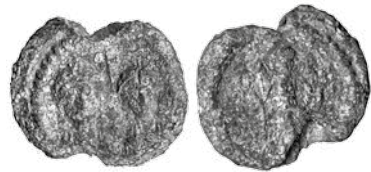
13. Ovalni olovni pečat u obliku pločice na kojoj se nalazi kanal za vrpču

---

Avers: Dva poprsja, cara levo i carice? desno, prikazana spreda; nose krunu, paludamentum i fibulu na desnom ramenu. Između krst.

Revers: Viktorija stoji okrenuta spreda, s glavom nalevo; desnom i levom rukom drži lovorov venac.

Dim. 22 × 20 mm; Deb. 5 mm; Tež. 9,67 g
Datovanje: 6. vek
O. inv. 1014/1
Referenca: Laurent 1962, 3, no. 1, T. I.1.

Bibliografija:

Cheyne 1999

J.-C. Cheynet, Les sceaux Byzantins du musée de Selçuk, *Revue numismatique* 154, 1999, 317-352.

Collingwood, Wright 1990

R. G. Collingwood, R. P. Wright, *The Roman Inscriptions of Britain*, Volume II, Oxford 1990.

Dembski 1994

G. Dembski, Die römischen Bleiplomben aus Österreich, in: *Studies in Byzantine sigillography* 4 (ed. N. Oikonomides), Washington 1994, 81–96.

DOSeals

John Nesbitt, *Catalogue of Byzantine Seals at Dumbarton Oaks and in the Fogg Museum of Art*, 6, Washington D.C. 2009.

Ђај-Поповић 1980,

Д. Ђај-Поповић, Оловни печат цара Јустинијана I, *Нумизматичар* 3, Београд 1980, 165–168.

Илић 2006

М. Илић, Античке пломбе из Сотина (*Cornacum*), *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, 48, 2006, 57–80.

Иванишевић 1992

В. Иванишевић, Римски и византијски печати и медаљони из збирке Народног музеја у Пожаревцу, *Нумизматичар* 15, Београд 1992, 47–52.

Laurent 1962

V. Laurent, *Les sceaux byzantins du Médailler Vatican*, Vatican 1962.

Leukel 1995

H.-J. Leukel, *Römische Bleiplomben aus Trierer Funden*, Trier 1995.

Leukel 2002

H.-J. Leukel, *Römische Plomben aus Trierer Funden 1995–2001*, Trier 2002.

Morrisson 2010

C. Morisson, Les sceaux en plomb, in: *Caričin Grad III. L' Acropole et ses monuments* (cathédrale, baptistère et batiments annexes), Eds. N. Duval, V. Popović, Belgrade – Rome 2010, 408-412.

Najhold 2009

B. Najhold, *Taurunum Romanum*, Zemun 2009.

Seibt 1978

W. Seibt, *Die Bleisiegel in Österreich I, Kaiserhof*, Vienne 1978.

Still 1995

M. C. W. Still, *Roman Lead Sealings*, Volume I, submitted for the degree of Ph.D.,
University of London, Institute of Archaeology, London 1995.

Turcan 1987

R. Turcan, *Nigra moneta*, Lyon 1987.

Zacos, Veglery 1972

G. Zacos, A. Veglery, *Byzantine Lead Seals I*, Bale, 1972.

Sonja STAMENKOVIĆ, Vujadin IVANIŠEVIĆ
Archaeological Institute, Belgrade

ROMAN AND EARLY BYZANTINE LEAD SEALS
 FROM THE COLLECTION OF THE NATIONAL MUSEUM IN BELGRADE

SUMMARY

The National Museum in Belgrade keeps 13 Roman and Early Byzantine imperial lead seals. They were purchased or obtained as gifts. Only four find-places are known; these are the seals discovered in Veliko Gradište (Pincum), in Dubravica (Margum), in an unknown locality in the vicinity of Kostolac (Viminacium), and in Zvečan. The seals are dated to the period from the beginning of the third to the sixth century. Ten specimens come from the Roman period and three from the early Byzantine. The majority of seals are shaped like a cone (six pieces), a calotte (three pieces) and a small disc (four pieces). On each of them there is a canal for the ribbon. Viewed from the base, they are oval (eleven pieces), rectangular (one piece) or irregular in shape (one piece). Only on three Early Byzantine specimens from the National Museum there are images on the obverse (Cat. Nos. 11-13). All three pieces show a frontal view of Victoria, with her head turned to the left, holding laurel wreaths in each hand and, on one of them, there is a cross on her left and right (Cat. No. 11). Two seals bear inscriptions. The inscription around the bust of the Roman emperor (Cat. No. 7) is illegible, and on the piece dated to the reign of the Emperor Justinian (527-565) the legend can be read as follows: DNIVS(TINIANVS)PPAVI.

The Roman and Early Byzantine seals from the National Museum in Belgrade can be divided into four groups: (1) the bust of an emperor or empress (five pieces); (2) the busts of two emperors or empresses (four pieces); (3) the busts of three rulers (three pieces); (4) the busts of four rulers (one piece).

Due to the fact that they were poorly struck, it is very difficult to identify the figures of the emperors/empresses on the Roman seals and, thus, to precisely date them. The situation is very different in the case of the Early Byzantine pieces. It is often possible to determine them on the basis of the characteristics of style on coins. The seals from the National Museum are mostly dated to the third or fourth century. These are the seals of Julia Domna (Cat. No. 1), Constantine I (Cat. Nos. 6, 8), Traian Decius, Herennius Etruscus and Hostilianus? (Cat. No. 3), Theodosius I, Honorius and Arcadius? (Cat. No. 9), and four undetermined specimens (Cat. Nos. 2, 4-5, 7). One specimen was dated to the fourth or fifth century, while the Early Byzantine seals are dated to the sixth century. Only one of them was reliably dated to the reign of the emperor Justinian I (Cat. No. 11). Since three Roman seals originated from sites on the bank of the Danube (Veliko Gradište – Pincum) or not far from this river (Kostolac – Viminacium), or on the right bank of the Velika Morava River, near its confluence with the Danube (Dubravica – Margum), one should point out that these are probably the places important for port activities. Besides imperial seals, specimens of military sealings with the inscription LEG VII CL were also found in Viminacium, which was the headquarters of VII Claudia legion. The consolidation of the military was an important policy of the Empire. It was accomplished by good and regularly paid salaries. The salaries are known to have been delivered in little satchels, the contents of which had to be sealed, so the possibility that our seals served exactly that purpose has to be taken into consideration.

As for the Early Byzantine seals from the collection of the National Museum in Belgrade, only for the specimen from Zvečan (Cat. No. 11) the find-place is known. The fortification in Zvečan, situated at the confluence of two rivers, the Sitnica and the Ibar, and facing towards the important centre of Ulpiana (Justiniana Secunda), occupied an excellent position for defence and control over the routes intersecting this area. In the territory of present-day Serbia, imperial seals are also known from Taurunum (Zemun), Praesidium Pompei (between Čičina and Rutevac in the Aleksinac Valley) and from Caričin Grad (Justiniana Prima). Until recently, only the seal of Emperor Mauricius (582-602), discovered long ago in 1938, was known to have come from Caričin Grad. In the course of new explorations, a number of seals were discovered, five of which can be attributed to Emperor Justinian I. They greatly testify to the importance of this city.

Finds of imperial seals represent an important testimony of Roman administrative history, particularly of trade and the customs points in the Balkan provinces of the Roman Empire. As these finds are rare, the study of Roman and Early Byzantine seals, their precise chronological determination, their number and the locations of discovery, contribute to a great extent to the wider study of the policies and economy of the Empire.

Вујадин ИВАНИШЕВИЋ¹, Славиша МИЛОЈЕВИЋ²*Археолошки институт у Београду
Завичајна музејска збирка, Сврљи*

ОСТАВА РАНОВИЗАНТИЈСКОГ НОВЦА ИЗ ЂУРИНЦА КОД СВРЉИГА

Апстракт: У раду је обрађена остава рановизантијских фолиса похрањена највероватније у време великог продора Кутригура 539/540. године. Овај продор је документован великим бројем депоа новца склоњеним на простору дијецеза Илирик и Тракија. Иако се ради о малој остави од свега 18 фолиса, она одсликава основне монетарне токове. Анализа оставе из Ђуринаца, као и других депоа из истог периода, указује на постепено обнављање монетарног тржишта након велике кризе бакарног новца у 5. веку. Монетарна реформа Анастасија I спроведена 498. године, у којој је централно место заузимала престоничка ковница, допринела је опоравку монетарне економије. На простору западног Балкана ови ефекти осетиће се нешто касније, ако је судити на основу великог скока оптицаја емисија Анастасија I на простору централног Балкана после 512. године.

Кључне речи: Византија, Илирик, Кутригури, ковнице, фолиси, Сврљиг

Остава рановизантијског новца је нађена на локалитету Старо село који се налази приближно један километар јужно од села Ђуринац у подножју Сврљишких планина. Поред 18 фолиса, према налазачу, у остави су се налазили један бронзани новац из друге половине 4. века, гвоздена фибула са посувраћеном стопом и три ножа. Накнадним обиласком пријављеног места налаза, сарадници Завичајне музејске збирке у Сврљигу су закључили да је целокупан налаз био расут поред остатака каменог зида, темеља грађевине у дужини од пола метра. У непосредној околини констатовали су остатке темеља и бунара. Имајући ово у виду, можемо закључити да су поред оставе новца сакупљени и други предмети који су се налазили у слоју у који је, највероватније, остава била похрањена. Изразита хомогеност налаза са емисијама фолиса од Анастасија I до Јустинијана I кованим у кратком временском распону од 491. до 538. године указује да се ради о остави новца. Целокупан налаз је обрађен у окви-

ру Завичајне музејске збирке којој је налазач уступио четири фолиса и гвозде-не предмете, док је преостали део оставе задржао.

Село Ђуринац је прво село југоисточно од Сврљига, удаљено око 1 км од регионалног пута Сврљиг – Бела Паланка. Смештено је у подножју Сврљишких планина, а на ову локацију је пресељено из Старог села, које се простирало ближе Сврљишким планинама. Поред овог Селишта постоји и топоним Селиште Баре, удаљено од данашњег села приближно 1 км источније, и по причама мештана још старије станиште Ђуринчана, из кога су се иселили због чуме. Данас је све присутније померање села ближе путу, тако да су неке куће постале део предграђа Сврљига.

На локалитету су уочљиви трагови постојања насеобине из не тако давне прошлости, сеоских улица, темеља кућа, земуница. Село се помиње у турском дефтеру из 1454/1455. године, у Фрагменту збирног пописа Видинског Санџака 1466. године (само пет поменутих села), као и у општијем попису из 1478/1481. године. Ђуринац је тада био једно од 24 поменутих села са територије Сврљига, са 30 домаћинства, 4 неожењених и са приходом од 2098 акчи.

Око 500 метара источно од Старог села су недовољно истражене рушевине манастира Св. Петка са три апсиде, који је подигнут између 13. и 17. века.

Оставу чини 18 фолиса, четири Анастасија I, седам Јустина I и пет Јустинијана I. Преостала два примерка су лоше очувана и могу се одредити у шири временски период од Анастасија I до Јустинијана I, односно од Јустина I до Јустинијана I. Највећи број фолиса, 14 примерака, кован је у Константинопољу (82,3%), два потичу из Никомедије (11,8%), а један из удаљене сиријске ковнице Антиохије (5,9%). На основу фолиса Јустинијана I кованих пре реформе 538. године остава се датује око 539/540. године.

Најстарије примерке у нашем налазу представљају ковања Анастасија I и то емисије датоване пред сам крај његове владавине од 512. до 517. године. Ради се о најзначајнијој емисији овог владара на простору западног Илирика како то показују и друге оставе са овог простора: Ново Село, Ореше, Прахово, Секулица и Сува Река.¹ Најраније емисије овог владара, реформисани фолиси ковани од 498. до 507. године, јављају се ретко у оставама из западног Илирика. Забележена су само два примерка у остави из Великог Градишта која је похрањена око 580/581. године.² Опоравак оптицаја новца започиње тек са наредним ковањем од 507. до 512. године ако је судити према депоима из Ореша и Суве Реке. (Графикон 1)

Ковања Јустина I у остави из Ђуринца показују исте трендове као и у другим налазима, са нешто наглашеном првом емисијом овог владара кованом од 518. до 522. године. У другој половини владавине Јустина I долази до смањења оптицаја новца. (Графикон 1)

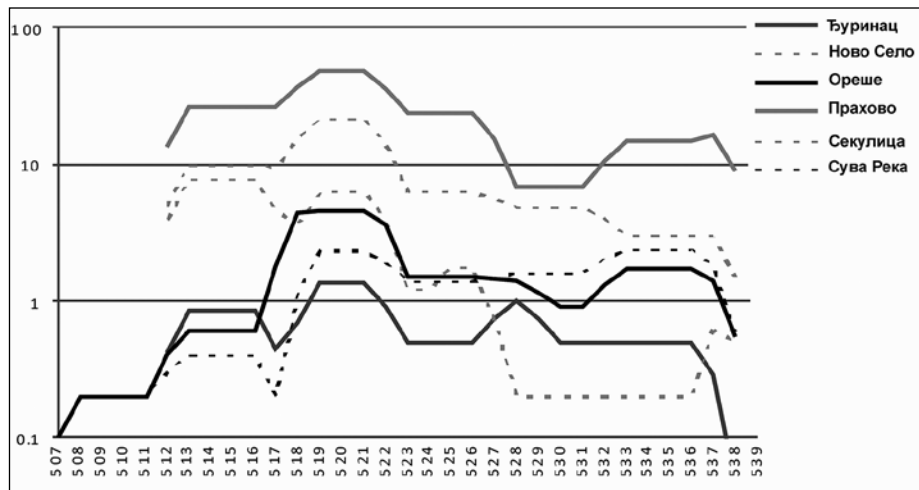
---

1 Morrisson et alii 2006, nos. 93, 109, 237, 256 и 258.

2 Morrisson et alii 2006, no. 264.

Занимљиво је да се тренд опадања ковања наставља и са првим емисијама бакарних номинала Јустинијана I. До извесног повећања долази тек са другом емисијом овог владара кованом од 533. године. Овај тренд се додуше прати само у оквиру једног броја остава (Прахово, Ореше и Сува Река). У нашем налазу он стагнира. (Графикон 1)

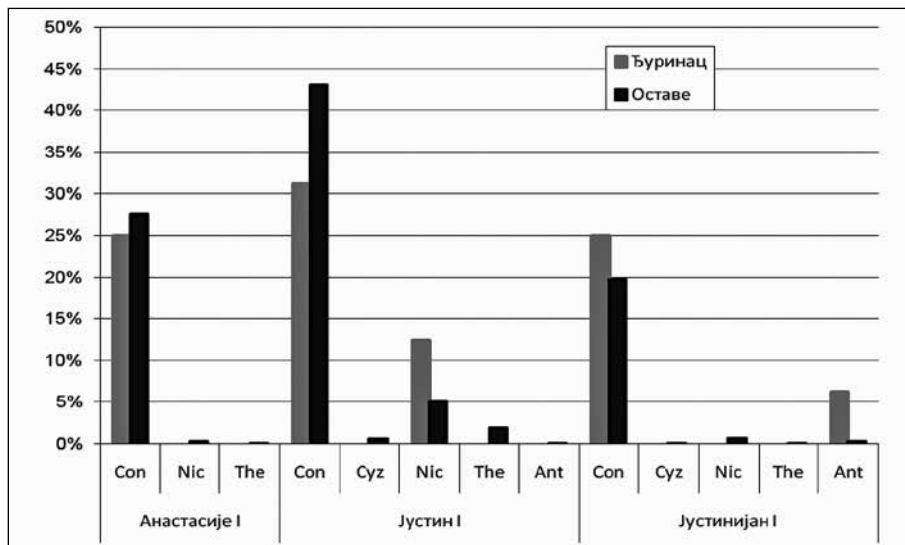
Графикон 1: Оставе бакарног новца: хронологија емисија (Логаритамска скала)

На основу ове анализе да се закључити да маса тезаурисаног новца у оставама одговара монетарној продукцији. Разлике које се јављају у појединим оставама резултат су регионалног развоја монетарног тржишта, а у неким случајевима и историјских прилика. Тако на простору западног Илирика пуна монетаризација се успоставља са тешким фолисом Анастасија, посебно његовим емисијама кованим од 512. до 517. године. Тако у највећој остави са ових простора Прахово, од 154 примерака новца Анастасија I 129 комада (83,7%) припада емисији кованој од 512. до 517/8. године, а 25 (16,3%) емисији кованој од 517. до 518. године. Ране емисије овог владара нису забележене. Након велике новчане кризе у 5. веку и истискивања бакарног новца из оптицаја, било је потребно извесно време да се економија, после монетарне реформе из 498. године, поново монетаризује.³ Напоменимо да је са наших простора позната само једна остава минима из Гамзиграда склоњен почетком 6. века.⁴ Не би требало занемарити ни историјске околности које су значајно утицале на циркулацију новца. Тако су мали број налаза новца Анастасија I у Сирмијуму и потпуно одсуство новца овог владара у Сингидунуму одраз значајне улоге Германа на почетку 6. века у провинцији Панонији Другој.⁵

3 Ivanišević 2010, 445-446.

4 Morisson et alii 2006, no. 233.

5 Ivanišević 2010, 446.

Графикон 2: Процентуални однос ковница у остави из Ђуринаца и другим депоима похрањеним око 539/540. године

У обнови новчаног система у време Анастасија I 498. године централно место заузимала је Константинопољска ковница која је снабдевала новим фоллисима све провинције Царства.⁶ Очигледно је да је цела монетарна реформа почивала на новом централизованом систему у чијем се средишту налазила престоничка ковница. Остале, старе ковнице играле су споредну улогу. Ово јасно показује и наша остава, као и остали депои и појединачни налази. Развој новчаног система и монетаризација тржишта доводи већ у време Јустина I до повећања производње и у другим ковницама Царства, посебно оних у Пропонтиди Никомедији и Кизику, као и у удаљеним областима у Солуну и посебно Антиохији. Ово се јасно огледа и у налазу из Ђуринаца где бележимо значајно присуство емисија ковнице Никомедије у односу на остале налазе. (Графикон 2) Прве емисије Јустинијана I настављају да се кују по утврђеном систему све до монетарне реформе 538. године, када долази до значајне експанзије ковања новца и у другим ковницама Царства.

Остава из Ђуринаца припада великој групи налаза похрањених на подручју централног Илирика око 539/540. године.⁷ Најближи јој је налаз из Прахова, провинција Приобална Дакија, са 602 бакарна ковања.⁸ Из суседне Прве Мезије позната је остава из Међулуђја,⁹ а из провинције Унутрашње Дакије два нала-

6 Morrisson et alii 2006, 57-59.

7 Morrisson et alii 2006, 50-55; Morrisson 2007, 661-684.

8 Morrisson et alii 2006, no. 237.

9 Morrisson et alii 2006, no. 263.

за, један из околине Перника, а други из Садовика.¹⁰ Највећи број депоа потиче из Дарданије са оставама из Суве Реке и Секулице – оставе А и В,¹¹ и Македоније са налазима из Новог Села, Симитлија (Остава I) и Ореша.¹² По једна остава потиче из провинције Родопи, депо из Петрокорија¹³ и Новог Епира, депо из Ђеђове.¹⁴ Највећи број ових остава садржи, као и наш налаз, номинале бакарног новца. Посебно се истичу депои који садрже емисије златног новца, као што је остава из Секулице В са више од једне стотине солида и тремисиса¹⁵ и налаз из Новог Села са 9 солида и два тремисиса.¹⁶ За нас је посебно важан депо из Међулужја у коме су била похрањена три лака солида од 20 силикви – номинале која се ретко среће у оставама новца.¹⁷

Сви ови налази, посебно они веће вредности, склоњени су највероватније као последица упада „Бугара” на територију Царства. Наиме, године 540. долази до великог упада Кутригура који су у два таласа продрли на територију Царства. Кутригури су прешавши преко Илирика продрли све до Халкидикија одакле су наставили према Великом зиду изазивајући панику у Константинопољу. Након пљачки околних области вратили су се на територије северно од Дунава, са великим пленом од 100.000 заробљеника. Други талас их је водио преко Хеладе све до Коринта.¹⁸

Овај упад Кутригура можемо пратити и на основу остава похрањених на подручју дијецезе Тракије. То су три депоа из провинције Друге Мезије, Златни Пјасци, Радинград и Осеново,¹⁹ као и по једна остава из провинција Хемимонт - Поморје, Тракија - Првомај и Скитија - Калиакра.²⁰ Последња два депоа садрже солиде.

Остава из Ђуринца указује на могуће правце продора, који су водили од Дунавске границе код Прахова, где је похрањен важан налаз са неколико стотина бакарних ковања, преко Тимока, све до Наиса и даље на југ према Грчкој. Ако је судити према оставама новца у овом продору на простору централног Илирика посебно су страдале провинције Дарданија и Македонија.

10 Morrisson et alii 2006, nos. 224 и 226.

11 Morrisson et alii 2006, nos 258, 256 и 257.

12 Morrisson et alii 2006, nos. 93, 96 и 109.

13 Morrisson et alii 2006, no. 6a.

14 Morrisson et alii 2006, no. 208a.

15 Ivanišević, Kondijanov 1992, 77-99.

16 Кондијанов 1996, 95-104.

17 Радић, Иванишевић 2006, 24-27.

18 Lemerle 1954, 285; Popović 1978, 607-610.

19 Morrisson et alii 2006, nos. 62, 53 и 48.

20 Morrisson et alii 2006, nos. 39, 26 и 75.

БИБЛИОГРАФИЈА

Бојовић 1975

Д. Бојовић, *Фрагменти збирној коини Видинској санцака из 1466*, Историјски институт грађа, књ.11, Београд, 1975.

Ivanišević 2010

V. Ivanišević, La monnaie paléobyzantine dans l'Illyricum du nord, *Mélanges Cecile Morrisson*, Travaux et Mémoires 16, Paris 2010, 441-454.

Ivanišević, Kondijanov 1992.

V. Ivanišević, J. Kondijanov, Le trésor de Sekulica, *Revue numismatique* 34, 1992, 77-99.

Kondijanov 1996

J. Kondijanov, The Early Byzantine Hoard from Novo Selo, near Strumica, *Macedonian numismatic journal* 2, 1996, 95-104.

Lemerle 1954

P. Lemerle, Invasions et migrations dans les Balkans depuis la fin de l'époque romaine jusqu'au VIIIe siècle, *Revue historique*, 211, 1954, 265-308.

Morrisson 2007

C. Morrisson, La fin de l'Antiquité dans les Balkans à la lumière des trésors monétaires des VIe et VIIe siècles, *Comptes-rendus de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres*, 2007, 661-684.

Morrisson et alii 2006,

C. Morrisson, V. Popović, V. Ivanišević, *Les trésors monétaires byzantins des Balkans et d'Asie Mineure (491-713)*, Paris 2006.

Popović 1978

V. Popović, La descente des Koutrigours, des Slaves et Avars vers la mer Égée: le témoignage de l'archéologie, *Comptes-rendus de l'Académie des inscriptions et belles-lettres*, 1978, 596-648.

Радић, Иванишевић 2006

В. Радић, В. Иванишевић, *Византијски новац из Народној музеја у Београду*, Београд 2006.

КАТАЛОГ

Анастасије I - Ковница Константинопољ

1. Аверс: DN ANASTA-SIVS PP AVC Попрсје владара у профилу надесно са дијадемом, носи оклоп и палудаментум.
 Реверс: М, горе +, лево и десно *, испод А; У одсечку CON
 Референца: MIBE 27.1: 512/7. година.
 Тежина: 16,3 г; Промер: 35 мм.
-
2. Аверс: [DN ANASTA]-SIVS PP AVC Попрсје владара у профилу надесно са дијадемом, носи оклоп и палудаментум.
 Реверс: М, горе +, лево и десно *, испод А; У одсечку CON
 Референца: MIBE 27.2: 512/7. година.
 Тежина: 17,0 г; Промер: 35 мм.
-
3. Аверс: DN ANASTA-SIVS PP AVC Попрсје владара у профилу надесно са дијадемом, носи оклоп и палудаментум.
 Реверс: М, горе +, лево и десно *, испод В; У одсечку CON
 Референца: MIBE 27.2: 512/7. година.
 Тежина: 16,5 г; Промер: 35 мм.
-
4. Аверс: [DN ANASTA]-SIVS PP AV[C] Попрсје владара у профилу надесно са дијадемом, носи оклоп и палудаментум.
 Реверс: М, горе +, лево и десно *, испод Е; У одсечку [CO]N
 Референца: MIBE 27.3: 512/7. година.
 Тежина: 14,5 г; Промер: 32 мм.

Јустин I - Ковница Константинопољ

5. Аверс: DN IVS[I-NVS]PP AVC Попрсје владара у профилу надесно са дијадемом, носи оклоп и палудаментум.
 Реверс: М, горе +, лево и десно *, испод [Δ]; У одсечку CON
 Референца: MIBE 11.2: 518/22. година.
 Тежина: 16,4 г; Промер: 32 мм.

- 6. Аверс:** [DN IVS]TI-NVS PP AV[C] Попрсје владара у профилу надесно са дијадемом у оклопу и палудаментуму.
Реверс: М, горе +, лево и десно *, испод [.]; У одсечку CON
Референца: MIBE 11.2 : 518/22. година.
Тежина: 13,5 г; Промер: 34 мм.
-
- 7. Аверс:** DN IVST[I-NVS PP AVG] Попрсје владара надесно, носи палудаментум, дијадему и оклоп.
Реверс: М, горе +, лево и десно *, испод Δ; У одсечку [C]ON
Референца: MIBE 11.3: 518/22. година.
Тежина: 12,2 г; Промер: 32 мм; Инв. бр. 1313/3.
-
- 8. Аверс:** [D]N IV[STI-NV]S PP AVG Попрсје владара надесно, носи палудаментум, дијадему и оклоп.
Реверс: М, горе +, лево и десно *, испод E; У одсечку C[ON]
Референца: MIBE 11.3: 518/22. година.
Тежина: 15,2 г; Промер: 32 мм; Инв. бр. 1313/2.
-
- 9. Аверс:** [DN IVSTI-N]VS PP AVC Попрсје владара у профилу надесно са дијадемом, носи оклоп и палудаментум.
Реверс: М, горе +, лево *, десно +, испод [Δ]; У одсечку [CON]
Референца: MIBE 12.1: 522/7. година.
Тежина: 16,4 г; Промер: 31 мм.
-

Јустин I - Ковница Никомедија

- 10. Аверс:** DN IVSTINI-[NVS PP AV]C Попрсје владара у профилу надесно са дијадемом, носи оклоп и палудаментум.
Реверс: М, горе +, лево и десно *, испод [B]; У одсечку NIKM
Референца: MIBE 35.a1: 518/22. година.
Тежина: 14,8 г; Промер: 32 мм.
-
- 11. Аверс:** DN IVSTINI-NVS PP AVI Попрсје владара у профилу надесно са дијадемом, носи оклоп и палудаментум.
Реверс: М, горе, лево и десно +, испод [B]; У одсечку NIKM
Референца: MIBE 38.a1: 522/7. година.
Тежина: 15,4 г; Промер: 30 мм.
-

Јустинијан I – Ковница Константинопољ

12. Аверс: [DN] IV[STINI]-ANVS PP AVC Попрсје владара у профилу надесно са дијадемом, носи оклоп и палудаментум.
 Реверс: М, горе +, лево *, десно +, испод [Δ]; У одсечку CON
 Референца: MIBE 84.2 : 527/37. година.
 Тежина: 14,5 г; Промер: 30 мм.
-
13. Аверс: DN IVSTINI-[AN]VS PP AVC Попрсје владара у профилу надесно са дијадемом, носи оклоп и палудаментум.
 Реверс: М, горе, лево и десно +, испод [.]; У одсечку [CON]
 Референца: MIBE 87.1: 527/37. година.
 Тежина: 16,4 г; Промер: 30 мм.
-
14. Аверс: [DN IVSTINI]-ANVS PP AV Попрсје владара у профилу надесно са дијадемом, носи оклоп и палудаментум.
 Реверс: М, горе, лево и десно +, испод [E]; У одсечку CO[N]
 Референца: MIBE 87.3: 527/37. година.
 Тежина: 14,5 г; Промер: 30 мм.
-
15. Аверс: DN IVSTINI-ANVS P[P AVC] Попрсје владара у профилу надесно са дијадемом, носи оклоп и палудаментум.
 Реверс: М, горе, лево и десно +, испод [E]; У одсечку C[ON]
 Референца: MIBE 87.1-3: 527/37. година.
 Тежина: 15,63 г; Промер: 30 мм.
-

Јустинијан I – Ковница Антиохија

16. Аверс: DN IVSTINI-[ANVS]PP AVC Попрсје владара у профилу надесно са дијадемом, носи оклоп и палудаментум.
 Реверс: М, горе +, лево и десно *, испод [E]; У одсечку [A]NTI[X]
 Референца: MIBE 125.2 : 527/9. година.
 Тежина: 9,0 г; Промер: 30 мм.
-

Анастасије I - Јустинијан I – Неодређена ковница

17. Аверс: [...] Попрсје владара надесно, носи палудаментум, дијадему и оклоп.
 Реверс: М, горе, лево и десно +, испод A; У одсечку [...]
 Референца: MIBE -: 512/38. година.
 Тежина: 9,8 г; 30 мм; Промер: Инв. бр. 1313/1.
-

Јустин I - Јустинијан I – Ковница Константинопољ

- 18. Аверс:** DN IVS[...] Попрсје владара у профилу надесно са дијадемом, носи оклоп и палудаментум.
- Реверс:** М, горе +, лево и десно *, испод [Δ]; У одсечку CON
- Референца:** МIВE -: 518/38. година.
- Тежина:** 12,2 г; **Промер:** 32 мм.
-

Vujadin IVANIŠEVIĆ¹, Slaviša MILOJEVIĆ²

¹*Archaeological Institute, Belgrade*

²*The Homeland Museum in Svrlijig, Center for Tourism, Culture and Sport*

A HOARD OF EARLY BYZANTINE COINS FROM ĐURINAC NEAR SVRLJIG

SUMMARY

A hoard was discovered at the site of Staro Selo, about one kilometre south of the village of Đurinac, at the foot of the Svrlijig Mountains. It consisted of 18 folles, four of Anastasius I, seven of Justin I and five of Justinian I. The remaining two specimens are poorly preserved and can be broadly dated to the period from Anastasius I to Justinian I, and from Justin I to Justinian I. The majority of the folles, 14 specimens, were minted in Constantinople (82.3%), two originate from Nicomedia (11.8%) and one from the distant mint of Antioch (5.9%). Based on the folles of Justinian I minted before the reform of 538, the hoard is dated to the period around 539/540.

The oldest coins in our find are the folles of Anastasius I – issues dated to the period before the very end of his reign, from 512 to 517. It includes the most significant issue of this ruler in the territory of Illyricum, as is shown by other hoards from this region: Novo Selo, Oreše, Prahovo, Sekulica and Suva Reka. The earliest issues of this ruler, the reformed folles minted from 498 to 507, rarely appear in hoards in the territory of western Illyricum. Only two specimens were registered in the hoard from Veliko Gradište, deposited around 580/581. Judging by the deposits from Oreše and Suva Reka, the recovery of coin circulation took place from 507 to 512 (Graph 1).

The coins of Justin I in the hoard from Đurinac indicate the same trends as the other hoards, with a somewhat emphasized first issue of this ruler, minted from 518 to 522. The amount of coins in circulation was on decline during the second half of his reign (Graph 1). It is interesting that the trend of reduced minting also continued with the first issues of copper denominations of Justinian I. A certain increase did not come about until the second issue of this ruler, minted from 533. This tendency was perceived only in some of the deposits (Prahovo, Oreše and Suva Reka). In our find, it stagnated (Graph 1).

The conclusion based on this analysis is that the coins deposited in hoards correspond with monetary production. The differences observed in certain hoards are result of a regional development of the monetary market and, in some cases, of historical circumstances. Thus, full monetisation in Illyricum was established with the heavy follis of Anastasius, particularly with its issues minted from 512 to 517. In the largest hoard from this region, Prahovo, of the 154 coins of Anastasius I, 129 specimens (83.7%) belong to the issue minted from 512 to 517/518, and 25 (16.3%) to the issue minted from 517 to 518. Earlier issues were not registered. After the great financial crisis of the fifth century and the suppression of bronze coins from circulation, a certain period of time was needed for the economy to become monetised again, after the monetary reform of 498. Let it be noted that only one hoard of *minimi* is known from this region - from Gamzigrad (Romuliana) - deposited at the beginning of the sixth century. The historical circumstances which had a significant impact on the circulation of coins should not be neglected, either. Thus, the small number of coins of Anastasius I unearthed in Sirmium and the complete absence of coins of this ruler in Singidunum reflect the significant role of the Germans at the beginning of the sixth century in the province of Pannonia II.

In the revival of the monetary system during the reign of Anastasius I, from the year 498, the Constantinople mint played the central role, supplying all the provinces of the Empire with bronze issues. It is obvious that the entire monetary reform rested upon a new, centralised system, the heart of which was the mint in the capital. Other, old mints played a less important role. This is also clearly indicated by our hoard, as well as by other deposits and individual finds. By the time of Justin I, the development of the monetary system and the monetisation of the market had led to an increase in the output of other mints, particularly of those in Propontis, Nicomedia and Cyzicus, as well as in the distant regions, in Thessaloniki and, particularly, in Antioch. This is clearly reflected in the find from Đurinac, where a significant presence of issues of the Nicomedia mint is registered in comparison to other finds (Graph 2). The first issues of Justinian I continued to be minted according to the system established throughout the period until the monetary reform of 538, when there was a significant increase in the output of other mints.

The hoard from Đurinac belongs to a large group of finds deposited in the territory of central Illyricum around 539/540. They involve the finds from the provinces of Dacia Ripensis (Prahovo), Moesia Prima (Međulužje), Dacia Mediterranea (Pernik and Sadovik), Dardania (Suva Reka and Sekulice – hoards A and B), Macedonia (Novo Selo, Simitli I and Oreše), Rhodope (Pétrochôri), and Epirus Nova (Gjegjovë). The majority of these hoards, like our find, contain denominations of copper coins. Particularly significant are deposits which contain gold coins, like the hoards from Sekulice B, Novo Selo and Međulužje.

All these finds, especially those of greater value, were most probably deposited as a consequence of the raids on the territories of the Empire by the “Bulgars”. Namely, in 540, there was a large invasion by the Kutrigurs, who penetrated the territory of the Empire in two waves. Crossing Illyricum, they reached all the way to Chalcidice, from where they moved on towards the Great Wall, causing panic in Constantinople. After pillaging the surrounding areas, the Kutrigurs withdrew to the territory north of the Danube with 100,000 captives. The second wave took them through Hellas, all the way to Corinth.

One can trace the route of this raid by mapping the hoards deposited in the territory of the diocese of Thrace. These are the hoards from the provinces of Moesia Secunda (Zlatni Pjasci, Radingrad and Osenovo), Haemimontus (Pomorje), Thrace (Prvomaj), and Scythia (Kaliakra). The last two hoards contain solidi.

The hoard from Đurinac indicates the possible direction of the raid from the Danube limes to Prahovo, where an important find of several hundred copper coins has been deposited, across the Timok River, all the way to Naissus and farther to the south, towards Greece. Judging by the hoards, the provinces of Dardania and Macedonia suffered particularly during this invasion into the territory of central Illyricum.

13

14

15

16

17

18

Рашко РАМАДАНСКИ

Сениа

НАЛАЗИ СРПСКОГ СРЕДЊОВЕКОВНОГ НОВЦА У ЕНГЛЕСКОЈ

Апстракт: Овом приликом приказана су два налаза српског средњовековног новца пронађена у Енглеској. Ради се о изузетним налазима који сходно својој српској провенијенцији односно удаљености коначног места налаза представљају новост и релевантно откриће за српску средњовековну нумизматику. Мимо запажања и описа основних одлика, карактеристичних детаља и стања очуваности самих примерака, овом приликом ће управо посредством наведених параметара бити елаборирани могући поводи и ближе датовање појаве српског новца у Енглеској током XIII-XIV века.

Кључне речи: српски средњовековни новац, егзакторски налози, Србија, Енглеска, Брсково, Ново Брдо, краљ Милутин, кнез Лазар, краљ Хенри III

Током електронске кореспонденције са колегом археологом и нумизматичарем Марејом Ендрјусом (Murray Andrews) из Енглеске сазнао сам за веома интересантан примерак средњовековног новца. Наиме, ради се о налазу српског средњовековног новца, иначе према изјави господина Ендрјуса, једног од тек неколико документованих али непубликованих примерака на територији Уједињеног Краљевства. Упутио ме је на др Џона Нејлора (John Naylor), националног саветника за нумизматику из Ешмоулен музеја у Оксфорду и руководиоца програма документовања и атрибуције случајних налаза на територији Уједињеног Краљевства под називом *Portable Antiquities Scheme*.¹ Др Нејлор је прихватио мој предлог да објавим дотични примерак и љубазно ми је проследио податке у вези са још једним налазом српског средњовековног новца из Енглеске. Овом приликом преузимам податке о ова два налаза из њихове базе података уз сагласност др Нејлора и његовог научног колектива. Користим прилику да допуним интерпретацију дотичних примерака новца даљим детаљима и личним запажањима.²

1 Portable Antiquities Scheme - finds.org.uk

2 Захвалио бих се колегама из Енглеске на сарадњи и на подацима и фотографијама које су ми овом приликом несребично уступили.

Старији примерак српског средњовековног новца је из Престон Кејпса (Preston Capes) у области Давентри (Daventry) општине Нортamptonшир (Northamptonshire) у региону Источног Мидленда (East Midlands). На *Portable Antiquities Scheme* је регистрован под бројем NARC-51E953. Сам примерак је пронађен метал детектором на ораници 4. марта 2011. године уз присуство квалификованог супервизора госпође Џули Кесиди (Julie Cassidy). Пречник примерка износи 21 mm, тежина је 1.9 g а трагови претеране истрошености или оштећења нису уочљиви. Судаћи по изгледу новца можемо закључити да је веома квалитетно израђен. Овај примерак средњовековног новца приписујемо краљу Стефану Урошу II Милутину (1382-1321) и то врсти српског динара са заставом И3.1 (Д20/1.13, Ј7-1.3). Новац је према изгледу, тежини и финоћи примерка искован у Брскову, и то у периоду између 1282. и 1310. године.³

Познији примерак српског средњовековног новца потиче из околине места Крондал (Crondall) у области Харт (Hart) општине Хемпшир (Hampshire) у региону Југоистока и Лондона (Southeast and London). На *Portable Antiquities Scheme* је регистрован под бројем HAMP-F701F5. Примерак је пронађен 24. септембра 2006. године на ораници, метал детектором и уз присуство квалификованог супервизора господина Роберта Веблија (Robert Webley). Највећи пречник примерка износи 15.75 mm а дебљина 0.45 mm док податак о тежини немамо али је сходно узетим мерама можемо релативно тачно претпоставити. Сам примерак је у знатној мери оштећен те би тежина у овом случају износила око 0.50 g узимајући у обзир оштећења. На три места је поломљен обод а судаћи по фотографији на реверсу можемо наслутити и могуће трагове некаквог горења или пак једноставног пропадања самог метала. На основу фотографије новца не можемо са сигурношћу приписати оштећења обода пракси опсецања новца. Приметно је да цео примерак није истрошен у смислу излизаности површине услед дужег задржавања у оптицају а и отисак је релативно квалитетан те нема стињених површина. Овај примерак приписујемо ковању новца Кнеза Лазара Хребељановића (1371-1389) односно динару врсте И24.14 (Д343, Ј32-9) са латинским натписом и именом саме ковнице тојест Новог Брда. Међутим, иако су наши нумизматичари минуциозно регистровани много сигли на овој конкретној врсти, које су могле означавати серију или можда калупара, отворена је могућност да овај конкретан примерак поседује ознаку која до сада у кругу наше средњовековне нумизматике није регистрована. Ради се о формацији у виду пет малих тачака распоређених шематски у облику крста, смештених у делу лево од фигуре Исуса Христа у мандорли. Нешто слично томе срећемо на врсти Д343.8 у виду три пирамидално распоређене тачке али са додатним разликама у праћећем натпису. Овај новац кован је у периоду 1380-1390. године.⁴

³ Иванишевић 2001, 96.

⁴ Иванишевић 2001, 163.

Услед тек релативне истражености али и слабе документованости у историјским изворима не можемо у овом тренутку расправљати о евентуалним посебним појавима појаве српског новца у средњовековној Енглеској, условљене неким специфичним историјским околностима. У овом случају, најобјективније би било претпоставити да је српски средњовековни новац доспевао и до Енглеске посредством пуке привреде. То не треба да нас чуди јер је у Енглеској током средњег века упркос сиромаштву природним сировинама сребра интезитет новца изузетно јак што је опет било могуће само посредством веома великих прихода од трговине.⁵ Међутим, овом приликом корисно ће бити осврнути се на монетарне прилике у Енглеској, у времену око настанка и оптицаја овог новца. Две врсте историјских извора пресудни су за данашње научне анализе интензитета и метрологије новца у средњовековној Енглеској. Ради се о брижљиво вођеним средњовековним егзакторским налозима,⁶ такозваним цевастим свитцима,⁷ и меморандумима са састанака намесника округа, ради предаје сакупљеног пореза из области којом управљају, под називом *Adventus Vicesomitum*⁸ који су такође вођени од стране егзактора тојест краљевског чиновништва задуженог за надзор и одржавање нормираног новчарстава. Када је реч о егзакторским налозима, ту се заправо ради о брижљиво вођеним записима рада егзакторских испостава или једноставније речено мењачница за размену сребра односно новца. Наиме, према Ричарду Кесидију, током XIII века у Енглеској ковнице новца и извесне мењачнице чиниле су оперативну целину, јер су управо мењачнице снабдевале ковнице сребром. Сходно томе главне мењачнице биле су у Лондону и Кентерберију, две главне ковнице новца у средњовековној Енглеској где лондонском ковницом управља владар самостално а оном у Кентерберију заједно са надбискупом. То је функционисало тако што су, примера ради, домаћи али пре свега страни трговци мењали слитке и плехове сребра или углавном новац који није енглески и заузврат добијали скоро сасвим исту количину регуларног енглеског новца који одговара тежини мењаног сребра али са одбијеном вредношћу у износу пореза на размену. Ово је наравно сходно развијеној трговини и броју таквих размена стварало држави висок приход, штавише енглеске власти биле су понекад склоне да званично охрабрују стране трговце не би ли на тај начин дошли до још више сребра. Цео тај процес марљиво је бележен у споменутих налозима. Један такав налог састоји се из више ушивених листова, углавном до десет, где се у заглављу налази назначено место и датум записа а потом следи дуг списак свих трансакција сребра са одговарајућим датумима размене и коначно у дну странице сабране вредности, углавном извлачене након неколико недеља рада да би одмах

5 Cassidy 2011a, 114.

6 Cassidy 2011a, 107.

7 Цевастим, према амбалажи у којој су чувани.

8 Cassidy 2011b, 614.

потом кренуо нови списак тојест циклус налога.⁹ О висини зараде у корист државе најбоље сведочи егзакторски налог из 1262. године када је једном приликом више од једне тоне сребра однесено из лондонске мењачнице у ковницу.¹⁰ С друге стране, записници са састанака намесника округа такође су релевантни за овај случај. До ових састанака долазило је два пута годишње, којом приликом су намесници округа вршили предају сакупљених пореза егзакторима који су опет марљиво водили меморандуме ових састанака. Ови меморандуми слични су осталим егзакторским налозима и записима, па и оним из мењачница, и састоје се из списка свих округа са назначеним сегментом за евиденцију присуства самог намесника или још чешће његовог изасланства и наравно износ сакупљеног пореза израженог у новчаној противвредности.¹¹

Почевши од случаја новца краља Милутина, према подацима из егзакторских налога и меморандума састанака намесника намећу се потенцијални одговори на питање појаве овог српског новца у средњовековној Енглеској. Сетимо се егзакторских налога и повремене подршке енглеских владара страним трговцима. Неки од најупадљивијих таквих случајева су 1232. године након војних похода краља Хенрија III у Бретању, затим 1265. након битке код Евшама или 1267. након опсаде Лондона од стране глостерског кнеза.¹² Током одмаклих 1260-их година у Енглеској одвијао се грађански рат у којем краљ Хенри III (1216-1272) покушава да поврати власт од барона који су се осилили након такозване баронске реформе. Да се ради о времену кризе сведоче и меморандуми састанака намесника који нису редовни током 1264-1267. године.¹³ Дакле, било је неколико епизода категорично појачаног интензитета увоза сребра посредством размене страног новца. О идентитету трговаца сведоче налози са топонимима исписаним у пратњи њихових имена, па тако мимо енглеских трговаца срећемо људе из делова Низоземске, Брабанта, северне Француске, Гаскоње, Шкотске, Данске, Немачке и Венеције а интерес почива углавном у трговини вуном и тканинама.¹⁴ Притом, раздобље брсковских динара са заставом одликује и интензиван извоз српског новца.¹⁵ Томе да је српски новац, углавном Милутинов, имао оптицај током XIII-XIV века не само у суседним земљама већ и шире сведоче пре свега бројне оставе у Грчкој и Малој Азији, Македонији, Бугарској, Влашкој, Трансилванији, Угарској, Босни, Алпима, Италији и Француској.¹⁶ Вероватно је новац краља Милутина тим поводом доспео до

9 Cassidy 2011a, 107-109.

10 Cassidy 2011a, 112.

11 Cassidy 2011b, 614-615.

12 Cassidy 2011a, 109.

13 Cassidy 2011b, 621.

14 Cassidy 2011a, 113-114.

15 Иванишевић 2001, 73.

16 Иванишевић 2001, 303-325.

Енглеске или нешто касније у време обнове тржишта под краљем Едвардом I (1272-1307). Рани и тешки српски грошеви би у оптицају у Енглеској били веома цењени. Скоро су два пута тежи од пенија чија тежина варира око 1.2 g а тек 1351. године се уводи нови номинал гроут вредности четири пенија.¹⁷ Постоји још једна могућност интерпретације овог примерка новца која се у још већој мери може уклопити у описану новчану ситуацију у Енглеској током XIII века, нарочито када је реч о хронологији. Наиме, у круговима српске средњовековне нумизматике и даље је снажан објективан став да је краљ Урош I (1243-1276) ковао новац.¹⁸ С друге стране, аргументовано се заговара и мишљење да овај српски краљ није ковао новац.¹⁹ Спорне су старије серије брсковских динара са заставом, управо новац који срећемо у случају налаза из Енглеске. Страна која заговара новчарство краља Уроша I сматра да је краљ ковао свој новац средином своје владавине²⁰ те управо око времена кризе у Енглеској. Овом приликом нећу се упуштати у даљу расправу на тему питања ковања новца краља Уроша I нити ћу декларисати сагласност са једним или другим моделом већ истичем да се ипак и даље, упркос досадашњим напорима, ради о недореченом случају у српској средњовековној нумизматици.

Сличним околностима и поводима као у случају налаза новца краља Милутина, можемо приписати и налаз новобрдског динара кнеза Лазара. Наиме, у енглеској средњовековној нумизматици издваја се посебан период у трајању од друге половине XIV до прве четвртине XVI који одликује интензивирани присуство венецијанског новца у оптицају насталом услед кризе тојест мањка ситног новца у самој Енглеској. Према изворима, читаве су флоте трговачких бродова из Венеције походиле нарочито Енглеску и делове Низоземске и то током маја месеца да би се задржавале до краја августа или почетка септембра²¹. Таква фреквентност посета подударна је и са ритмом рада мењачница - егзакторских канцеларија које су биле најактивније током пролећа и лета, што је и логично не само због тога што је теже пловити зими већ и зато што је у највећој мери роба по коју се долазило била вуна а овце се стрижу у касно пролеће и рано лето па се избегавало да сама вуна дуже стоји због пропадљивости те и губитка на вредности.²² Дакле, према Адаму Добнију, током тих летњих месеци венецијански сребрни новац, солдини, ушао је у оптицај и брзо се ширио Енглеском и то у својству алтернативе полупенију. Али, опасност по енглеско новчарство и привреду у овом случају изгледа да је почивала на томе што је венецијан-

17 Петровић 2000, 171.

18 Марић 1956, врста М2-1; Димитријевић 2001, врсте Д4-Д6; Јовановић 2012, врсте J5-1.1 и J5-1.2.

19 Иванишевић 2001, 97.

20 Јовановић 2012, 11.

21 Daubney 2009, 186.

22 Cassidy 2011a, 111.

ски солдини нешто лакши у самом сребру од конвенционалног полупенија.²³ Управо је у то време и нарочито током XV века увођен и форсиран од стране власти званични енглески полупени.²⁴ При прегледу хронологије такозваног венецијанског периода новчарста у Енглеској запажамо да је управо весник почетка интензивирања присуства венецијанског новца у Енглеској савременик кнеза Лазара, Антонио Венијер (1382-1400).²⁵ Штавише, према најновијим истраживањима, у одређеним областима у Енглеској чак је утростручен број документованих налаза континенталног новца из времена друге половине XIV века.²⁶ Сходно томе, сасвим је логично претпоставити да су управо венецијански трговци, набавивши српски новац 1380-их трансакцијама са властима у Србији директно али и монетарно аутономним српским градовима и трговачким центрима у Приморју, или свакако у великој мери посредством Дубровника, својим флотами и трговачким експедицијама у пределе атлантске обале те и Енглеске донели српски новац на Енглеско копно. Примерак новца кнеза Лазара о којем је реч у оптицају у Енглеској могао је бити еквивалент, сходно својој тежини, полупенију или чак и “слабијем” пенију.

Нама су свакако ова два примерка српског средњовековног новца најинтересатнија због места где су пронађени односно велике раздаљине између места израде - ковнице и места налаза. Даљина између географског центра Србије и Енглеске износи око 1960 km док од Новог Брда до околине Крондала имамо приближно 2000 km те судећи по овоме можемо закључити да је оптицај српског средњовековног новца био много већи него што се сматрало -, нарочито у случају динара кнеза Лазара. Осврћући се на већ познате налазе српског средњовековног новца ван Србије²⁷ закључујемо да су ова два налаза српског средњовековног новца XIII-XIV века из Енглеске за нашу нумизматику од великог значаја јер се ради о најудаљенијим до данас документованим налазима нашег средњовековног новца.

---

23 Daubney 2009, 186.

24 Kelleher 2009, 1494.

25 Daubney 2009, 187.

26 Према изјави Мареја Ендрјуса, из његове тезе.

27 Иванишевић 2001, 303-325.

БИБЛИОГРАФИЈА

Димитријевић 2001

С. Димитријевић, *Каталој српској средњовековној новца*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.

Иванишевић 2001

В. Иванишевић, *Новчарство средњовековне Србије*, Стубови културе, Београд.

Јовановић 2012

М. М. Јовановић, *Српски средњовековни новац*, Београд.

Марић 1956

Р. Марић, *Ситудије из српске нумизмајике*, Београд.

Петровић 2000

С. Петровић, *Нумизмајички речник*, Шабац.

Cassidy 2011a

R. Cassidy, The exchanges, silver purchases and trade in the reign of Henry III, *British Numismatic Journal Vol. 81*, 107-118.

Cassidy 2011b

R. Cassidy, Adventus Vicecomitum and the Financial Crisis of Henry III's Reign, 1250-1272, *English Historical Review Vol. CXXVI No. 520*, 615-627.

Daubney 2009

A. Daubney, The circulation and prohibition of Venetian soldini in late medieval England, *British Numismatic Journal Vol. 79*, 186-198.

Kelleher 2009

R. Kelleher, Interpreting single finds in medieval England - The secondary lives of coins, in: *Proceedings of the XIVth International Numismatic Congress*, Glasgow, 1492-1499.

Raško RAMADANSKI

Senta

FINDS OF SERBIAN MEDIEVAL COINS IN ENGLAND

SUMMARY

Key words: Serbian medieval coins, exchequer accounts, Serbia, England, Brskovo, Novo Brdo, King Milutin, Prince Lazar, King Henry III

Relatively recently two finds of Serbian medieval coinage were recovered in England. More specifically, the silver coins regarded are a bannered dinar of King Stefan Uroš II Milutin (1282-1321) typed И3.1 (Д20/1.13, J7-1.3) minted 1282-1310 in Brskovo and a reduced dinar of Prince Lazar Hrebeljanović (1371-1389) typed И24.14 (Д343, J32-9) issued 1380-1390 in Novo Brdo mint. I learned of these valuable finds through the correspondence with Dr John Naylor of the Ashmolean Museum in Oxford and MA student Murray Andrews from the Institute of Archaeology at London University College, both of whom I most sincerely thank for their good will and cooperation. The data regarding the coins, including images, measures and the circumstances of their discovery, are made available via the Portable Antiquities Scheme (finds.org.uk), abbreviated as PAS. The PAS codes for the coins are NARC-51E953 and HAMP-F701F5. This article is foremost an attempt to complete the interpretation of the two coins with what current knowledge of Serbian medieval coinage provides and through that perspective, also augmented with some recently established norms and opinions currently active in English medieval numismatics.

What we may assume regarding as to why Serbian money at certain times appeared in medieval England could be indirectly pointed out by the various exchequer accounts. The bannered dinar of Serbian king Milutin, heavily influenced in design and format by the Venetian matapan typed grosso, most likely entered currency in England during the gradual market recovery in the reign of king Edward I (1272-1307) via continental traders. These fine silver dinars from Brskovo had high demand and were intensively exported from Serbia into the region, particularly Italy and as west as eastern France, what numerous coin hoards testify. However, this very type of bannered dinar is alternatively attributed by traditional Serbian numismatics to king Stefan Uroš I (1243-1276) whose reign conveniently fits into the period of baronial crisis and encouragement of foreign trade in England by king Henry III (1216-1272). Similarly we can discuss the nature of the find of Prince Lazar's dinar. The chronology of this coin's issue is synchronous with the beginning of the Venetian period in English medieval coinage. Considering that this type of Serbian coin was reduced in weight to apply to new standards and struck in Latin, it most likely reached England through trade with Venice since transactions with Serbia were intensive in the Serbian Littoral and Dubrovnik. At this point, it is necessary to emphasize the great significance these two coins have for medieval numismatics in Serbia since they present by far the most distant documented find of medieval Serbian coinage thus shedding more light onto our knowledge of metrology.

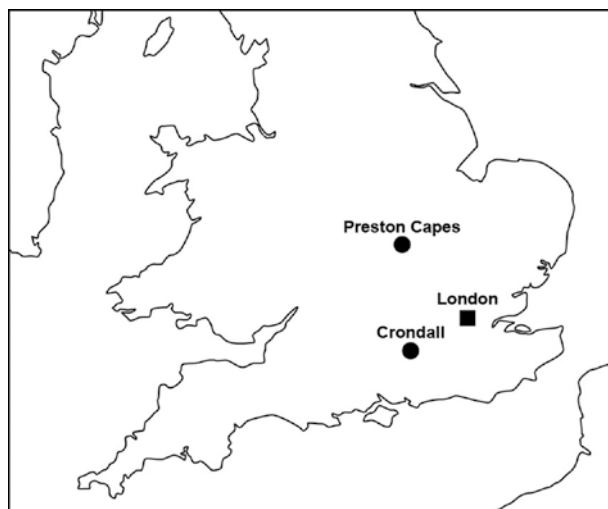
(c) Portable Antiquities Scheme

Сл. 1 Налаз новца краља Милутина из Престон Кејпса.

(c) Portable Antiquities Scheme

Сл. 2 Налаз новца кнеза Лазара из Крондала.

Сл. 3... Локалитети где су пронађени примерци српског средњовековног новца у Енглеској и њихова удаљеност од Лондона.

Рашко РАМАДАНСКИ

Сениа

СКУПНИ НАЛАЗ НОВЦА КРАЉА ЖИГМУНДА ЛУКСЕМБУРШКОГ ИЗ МАНАСТИРКА

Апстракт: Овом приликом приказан је један редак случај скупног налаза новца из контекста средњовековног гроба, са локалитета цркве у Манастирку. Ради се о корпусу релативно хомогеног састава, махом денара и тек неколико присутних примерака парвуша угарског краља Жигмунда Луксембуршког. Поред детаљног описа новца и одређивања врсти, типова и сигли, пажња је усмерена и на ужи, археолошки и шири, топографски контекст налаза. Додавши томе и неопходни осврт на историју те области током последњих деценија XIV и првих деценија XV века може се наслутити природа овог необичног налаза.

Кључне речи: средњи век, денар, парвуш, остава, сигле, Манастирак, Жигмунд Луксембуршки, Деспот Стефан Лазаревић

Током заштитних археолошких ископавања на локалитету манастирске цркве у Манастирку 2006. године пронађена је између осталог остава средњовековног сребрног новца и једна плакета тачније медаљон. Истраживања је спроводио Завод за заштиту споменика културе у Крагујевцу под руководством археолога Радослава Прокића из крагујевачког Народног музеја.¹ Сама остава се данас налази у Завичајном музеју у Јагодини заведена под бројем 98 у каталогу нових аквизиција². Манастирак се налази надомак клисуре Мочилског потока код села Крушевице, пет километара од Рековца, у левачкој области Шумадије. Средњовековна црква није била предмет честих археолошких испитивања, штавише пре поменутих истраживања 2000-их локалитет је описао само још Феликс Каниц давне 1887. године. Место које заузима манастир и непосредна околина прилично је скровито и изоловано иако сам Левач почива на раскршћу важних и прометних путних праваца у средњовековној Србији, имеђу престоница Кру-

1 Тошић 2009, 147.

2 Смиљана Додић, Остава 199 денара, у Група аутора 2013.

шевца и касније Београда али и у близини других важних привредних и војних седишта попут средњовековног Сталаћа. Према резултатима археолошких истраживања простора унутар данашње цркве, издвајају се следеће фазе: прва и најстарија је мања једнобродна црква са полукружном апсидом и накнадно дозиданом припратом тојест нартексом, затим црква основе сажетог триконхоса засведеног полуобличастим сводом са нартексом и још једним улазом кроз јужну конху и коначно фаза обнове ове позније средњовековне сакралне грађевине чији облик затичемо данас.³ Судећи по одликама архитектуре и покретног археолошког материјала настанак друге средњовековне фазе датује се у време владавине кнеза Лазара Хребељановића (1371-1389) или његовог сина кнеза и касније деспота Стефана Лазаревића (1389-1427) док се према записима у манастирском летопису зна да је скорија обнова предузета 1804. године.⁴ У западним сегментима старије цркве откривена су и два нивоа средњовековног сахрањивања уобичајених одлика, опружени покојници са рукама прекрштеним у пределу груди или струка, без прилога и гробних обележја. Изузетак је случај гроба бр. 3 у северозападном углу нартекса (Слика 1) где је у пределу струка покојника пронађена остава, или заправо скупни налаз, сребрног новца и позлаћени медаљон са српским натписом интерпетиран као плакета односно аплика за луксузни средњовековни пехар или чашу.⁵ Налаз медаљона те врсте сам по себи је редак и значајан али и веома користан при анализи контекста и датовања саме оставе новца.

Оставу чини 201 примерак сребрног новца⁶ угарског краља Жигмунда Луксембуршког (1387-1437). Номинали које срећемо су денари са 197 примерака и свега 4 парвуша. Парвуш је интересантан номинал који је увео краљ Жигмунд монетарном реформом на самом почетку своје владавине као економичнију алтернативу оболу односно полуденару. Денари су присутни у две врсте, махом се ради о врсти ME-449 (MU-576, CNH-121) кованој током 1390-1427. године са само једним изузетком у случају кат. бр. 76 који припада врсти ME-448 (MU-575, CNH-120) кованој у време 1387-1389. године.⁷ Парвуше такође срећемо у две врсте и то CNH-125C (MU---, ME---) и ME-451 (MU-580, CNH-125) кованим у дугом распону 1387-1427. Године.⁸ Упркос хомогености састава оставе, тежине и пречници примерака новца драстично варирају, од 0.05 g до 0.42 g и од 5.4 mm до 13.8 mm чему је разлог веома интензивно опсецање новца (Слика 2), јасно уочљиво на већини примерака, као и средњи степен истрошености. Занимљиво

3 Тошић 2009, 147-149.

4 Тошић 2009, 148-149.

5 Тошић 2009, 149-150, 157 слика 3.

6 Према каталогу нових аквизиција Завичајног музеја у Јагодина ова остава садржи 199 примерака новца јер су случајеви фрагментованог новца нетачно сматрани деловима истог примерка иако се ради о засебним новцима.

7 Unger 1997, 138.

8 Unger 1997, 140.

је да већи део опсечених примерака има веома дефинисане ивице обода иако је површина примерка релативно истрошена што свакако значи да је већи део новца опсечен након што је провео одређено време у оптицају. Сходно свему томе није релевантно овом приликом извучити средње тежине. Нето тежина целе оставе износи 34 g што би оригинално било око 80 g у случају да новац у остави није толико великог степена опсечености. На основу тога закључујемо да је оптицајна вредност новца у остави барем преполовљена, што је релевантно ако се обрати пажња на монетарну устројеност Србије и Угарске. Од других налаза средњовековног новца са локалитета цркве у Манастирку пронађен је управо и један српски динар кнеза Стефана Лазаревића.⁹ Мањи део скупног налаза степеном очуваности својих карактеристика омогућује јасно одређивање ковнице новца. Иконографија ових врста новца Жигмунда Луксембуршког, у случају денара и парвуша прилично је типична и скромна, са представама крста на аверсу и хералдиком на реверсу уз пратеће натписе.

Када је реч о одређивању ковничке провенијенције, пресудне су ознаке ковница и калупара или сигле. На денарима краља Жигмунда Луксембуршког сигле се налазе у доњем сегменту патријарашког крста са једне и/или друге стране, у зависности од ознаке и врсте. У скупном налазу из Манастирка срећемо најмање 29 примерака денара прве групе на којима се може видети цела или део сигле. Свакако је већи број примерака новца био обележен сиглом али је услед опсецања део новца са сиглом уклоњен. Према ономе што се данас може видети, преовлађују примерци ознаке -n- из ковнице у Нађбањи и то у 18 евидентираних случајева. Следе свега три примерка са ознаком -В- искована у Будиму; ознака -К- из ковнице у Кремници и ознака -С- из ковнице у Каши присутне су само са по једним примерком. Мање смо упознати са ознаком -I- која се исто среће само у једном случају, кат. бр. 181.¹⁰ Остале ознаке нису у довољној мери јасне услед истрошености површине новца али сасвим сигурно јесу присутне. О самим калупарима се зна мање него о ковницама. Међутим, знамо да је калупар Стефан Ремета (*Stephanus Remetei*) радио у ковници у Нађбањи за време краља Жигмунда Луксембуршког и да је новац означавао сиглом n-S, а дотичну ковницу истог кадра држао је у власништву и деспот Стефан Лазаревић а касније и деспот Ђурађ Бранковић.¹¹

Сетимо се да је новац пронађен у контексту средњовековне сахране и да је то једна од особености овог налаза. Нема много документованих скупних налаза средњовековног новца из сличног контекста, штавише познат нам је само још један случај из региона. Ради се о налазу 22 примерка српског средњовековног новца друге половине XIV века из цркве Св. Николе (Никољац) код Бије-

9 Тошић 2009, 153.

10 Одређивање ковница помоћу сигли на новцу вршено према Недвидек 1994, 74-76.

11 Иванишевић 2001, 184.

лог Поља пронађених у својству, како аутори сматрају, гробног прилога у зиданој гробници бр. 13, једној од 51 гробне целине на овом локалитету.¹² У случају налаза из Никољца немамо увид у целокупан контекст јер је гробница у којој је новац пронађен претрпела извесна оштећења услед подизања нових елемената цркве¹³ па тако заправо не знамо тачно у којем делу гробне целине односно пределу покојника је налаз новца првобитно почивао. Сходно томе не можемо са сигурношћу знати да ли се ради о прилогу у правом смислу те речи или једноставно о кеси са новцем или ћемеру. Ту се назире заправо потреба за обраћањем пажње на дистрибуцију и позицију налаза ове врсте у гробној целини. Већ је споменуто да је у случају Манастирка налаз новца пронађен у пределу струка те је логично да се радило о кожној или платненој кеси са новцем која је временом нестала, иструлила. Тој констатацији у прилог иде и стање односно облик у којем су затечени новци, сабијени на исти начин као када почивају у кеси и повезани корозијом (Слика 3). Иако смо мишљења да се ради о прилогу, отворена је могућност да се у случају скупног налаза из Манастирка па и Никољца ради о налазима кеса са новцем похрањем мимо култне намене, у изворном својству. С друге стране, искључено је да се ради о остави, иако је то био првобитни став, јер је у основној намени оставе да се она у једном моменту поново нађе у употреби онога који ју је првобитно и сакрио. Остава те врсте у контексту затворене целине као што је гроб, притом у просторијама храма, не отвара могућност ефикасног повратка сакривене вредности власнику. Зато је реч о скупном налазу новца који тек само формом подсећа на оставу али наменски то по свој прилици није. Сходно томе, опстаје претпоставка да се ради о гробном прилогу. С друге стране, уколико је покојник био жртва неке епидемије, избегавао се сваки сувишан додир са телом, и управо такви случајеви садрже необичне налазе који се иначе не срећу у контексту сахрана, што потврђује низ таквих случајева на средњовековном гробљу страдалих од куге у источном Смитфилду (East Smithfield) у Лондону.¹⁴ Из историјских извора знамо за неколико таквих кобних епизода на простору средњовековне Србије, иако нешто позније, епидемију дизентерије 1439. и куге 1456. године.¹⁵ Као важан елемент за анализу контекста и датовање овог скупног налаза новца већ је наведен медаљон за луксузну средњовековну посуду (Слика 4). Ради се о гравираној ромбоидној аплици од позлаћеног сребра димензија 2.8 x 4.7 cm са централном представом птице око које се налази натпис на старосрпском, где се спомиње име и титула власника односно челника Хребељана, са стилизованим цветним мотивима у пратњи.¹⁶ С обзиром да и медаљон дели контекст и позицију са скупним налазом новца,¹⁷ може се закључити да се ради о

12 Иванишевић, Лутовац 2012, 221-222.

13 Иванишевић, Лутовац 2012, 221.

14 Kelleher 2012, 197.

15 Рокаи, Ђере, Пал, Касаш 2002, 152, 158.

16 Тошић 2009, 151.

17 Тошић 2009, 157 слика 3.

делу већ декомопонованог металног пехара држаног у истом носачу заједно са самим новцем. Наиме, на основу натписа, конкретно титуле и имена достојанственика, закључује се да је медаљон настао крајем XIV или почетком XV века, јер је челник Хребељан титулу челника у служби кнеза Стефана Лазаревића носио најкасније до 1405. када се спомиње као велики челник и то у држави тада већ деспота Стефана Лазаревића.¹⁸ Дакле, новац није могао бити похрањен пре те године иако су врсте угарског новца које срећемо у остави почеле да се израђују скоро две деценије раније. Наравно, узимајући у обзир налаз медаљона са натписом може се разматрати могућност да се ради о гробу самог челника Хребељана иако та претпоставка свакако захтева подробну разраду.

Важно је овом приликом осврнути се и на друге оставе, скупне и појединачне налазе новца краља Жигмунда Луксембуршког у Србији (Слика 5). Примера ради, од локалитета у Бачкој, документовани новац краља Жигмунда Луксембуршког срећемо у остави сребрног новца из Шупљака код Палића¹⁹ и на локалитету средњовековне цркве на Поповићу код Сенте.²⁰ У Банату налазимо новац овог владара у остави из Дубице²¹ као и на локалитету манастира Араче²² у облику скупног налаза једног денара и два парвуша.²³ Срем је, према данашњим резултатима, као област изнедрио највише налаза новца овог владара, и то у случајевима остава из Моровића,²⁴ Лесковаче код Шишатовца²⁵ као и самог Шишатовца.²⁶ Јужно од Дунава и Саве, налази новца Жигмунда Луксембуршког, осим у Манастирку, срећу се на Београдској тврђави,²⁷ Сталаћу²⁸ и Новом Брду.²⁹ Међутим његов новац се скоро уопште не среће у познијим оставама, чак ни у случају непосредних хронолошких наследника на престолу. Навео бих тим поводом неке велике оставе угарско-чешког новца код нас, које понекад садрже и новац Жигмундових савременика, на пример из Араче³⁰ или Кевевија.³¹ Ако обратимо пажњу на дистрибуцију и количину налаза денара и дру-

18 Тошић 2009, 151-152.

19 Даутова-Рушевљанин 1982, 191.

20 Korek 1944, 162.

21 Даутова-Рушевљанин 1982, 194.

22 Станојев 2004, 46, 53.

23 Погрешно у литератури интерпретирани као квартинзи. Квартинге као четвртденаре, углавном израђене од билона а касније и бабра, уводи Жигмунд Луксембуршки у исто време када и парвуше али се мимо формата јасно разликују и по стилско-иконографским одликама.

24 Даутова-Рушевљанин 1982, 195.

25 Даутова-Рушевљанин 1982, 195.

26 Даутова-Рушевљанин 1982, 189.

27 Поповић 2006, 95.

28 Иванишевић 2007, 264.

29 Вујадин Иванишевић и Весна Радић, Ковница српског средњовековног новца у Новом Брду, у Група аутора 2004, 240.

30 Молнар 1953.

31 Рамадански 2012.

гих номинала краља Жигмунда Луксембуршког у Србији, закључујемо да је у том смислу скупни налаз новца из Манастирка изузетан, не само услед необичног контекста, већ као најбогатији скупни налаз таквог новца јужно од Дунава и Саве. Та чињеница у значајној мери утиче на интерпретацију овог налаза али је и релевантна за упознавање са вредношћу новца овог владара уопште.

Као и у случају медаљона, и приликом упознавања са овим скупним налазом новца од пресудног значаја је упућеност у историју ове области. Овом приликом осврнућемо се на неке историјске догађаје и околности које могу бити релевантне за проучавање повода појаве овог новца у средњовековној Србији узимајући у обзир да такав процес није условљен само политичким већ пре свега привредним приликама. Наиме, Левач се помиње доста рано, најпре у својству жупе у тексту Хиландарске повеље великог жупана Стефана Немање (1166-1196), затим у Жичкој повељи краља Стефана Првовенчаног из 1219/1220. године, а поједина левачка насеља током XV века.³² А под којим околностима и којим поводима је новац угарског краља Жигмунда Луксембуршког могао dospети у ратовима и политичком подељеношћу уздрману Србију с краја XIV века? Наиме, непосредно након битке на Косову 1389. године, где је страдао српски кнез Лазар, краљ Жигмунд, руковођен неумереним владарским амбицијама али и ради делотворне заштите пред надирућим Турцима, посеже за нелегитимним аспирацијама на власт над деловима Србије. Тако су предели Срема и тадашње северне Србије у периоду 1390-1392. године попришта окрашаја, офанзива и контраофанзива између српских, турских и угарских војски.³³ На крају, у жеку сукоба, краљ Жигмунд ипак заузима градове Борач и Честин и издаје више повеља тим местима.³⁴ Касније, 1409. године током грађанског рата између Стефана и Вука Лазаревића, краљ Жигмунд помаже деспоту Стефану код Приштине.³⁵ Након смрти српског деспота 1427. године, краљ Жигмунд погодбом добија Београд и том приликом, према повељама које је издавао око тог времена, шаље угарска појачања у помоћ још неким српским гарнизонима.³⁶ Навео бих овом приликом и један индикативан левачки топоним, Град Филипа Маџарина. Личност по којој то место, врх брда са наслућеним остацима средњовековног утврђења, носи име заправо је Фирентинац Филип Сколари, познат још и као Филип од Озоре, Пипо Спано или под српским народним именом Филип Маџарин. Он је само један од бројних странаца које је краљ Жигмунд ангажовао у војсци и привреди средином своје владавине.³⁷ Штавише, Филип Сколари је један од најбољих примера напредовања

32 Тошић 2009, 148.

33 Рокаи, Ђере, Пал, Касаш 2002, 126.

34 Тошић 2009, 154.

35 Рокаи, Ђере, Пал, Касаш 2002, 131.

36 Крстић 2012, 119.

37 Рокаи, Ђере, Пал, Касаш 2002, 132.

странаца у служби угарског краља. Дошао је у Угарску 1380-их и релативно брзо је од трговачког шегрта доспео до улоге велепоседника и управника рудника злата у Кремници.³⁸

Узевши све речено у обзир, може се закључити да је угарски новац имао појачан оптицај у уздрманој српској привреди око времена немилих догађаја који су уследили у Србији након Косовске битке 1389. године. Након задржавања у нерегуларном оптицају неизвесног трајања, о чему сведоче трагови опсецања и истрошеност самих примерака, новац из скупног налаза је, заједно са медаљоном, доспео у контекст средњовековног гроба. На основу датовања медаљона за пехар, тојест натписа са именом и титулатуром власника, следи да “остава” новца није могла бити похрањена пре 1405. године. Ако је то доња граница онда горња граница није познија од 1427. године.

---

38 Prajda 2010, 517-518.

КАТАЛОГ

Денар - Врста ME-449 (MU-576, CNH-121)

Аверс: Велики патријарашки крст. Около натпис: MOn . SIG ISMVnDI

Реверс: Грб краљевства у време Жигмунда Луксембуршког, штит енглеског типа са четири кварта. У првом и четвртном кварту је стари грб Угарске у виду четири хоризонталне траке а у другом и трећем орао позајмљен из грба Бранденбурга. Около натпис: + . REGIS VnGARIE ETC .

Непозната ковница

1) 0.42 g, 13.6 mm	2) 0.34 g, 12.3 mm	3) 0.19 g, 11.2 mm	4) 0.23 g, 9.8 mm
5) 0.19 g, 10.0 mm	6) 0.23 g, 10.0 mm	7) 0.20 g, 10.4 mm	8) 0.32 g, 10.3 mm
9) 0.15 g, 11.3 mm	10) 0.21 g, 10.7 mm	11) 0.21 g, 10.0 mm	12) 0.23 g, 10.0 mm
13) 0.23 g, 10.5 mm	14) 0.22 g, 11.9 mm	15) 0.21 g, 10.0 mm	16) 0.20 g, 9.7 mm
17) 0.21 g, 9.0 mm	18) 0.16 g, 10.0 mm	19) 0.25 g, 10.6 mm	20) 0.23 g, 9.3 mm
21) 0.18 g, 8.4 mm	22) 0.15 g, 8.3 mm	23) 0.17 g, 8.8 mm	24) 0.14 g, 8.7 mm
25) 0.19 g, 8.4 mm	26) 0.15 g, 9.6 mm	27) 0.17 g, 9.6 mm	28) 0.21 g, 9.0 mm
29) 0.18 g, 9.0 mm	30) 0.16 g, 10.0 mm	31) 0.14 g, 8.5 mm	32) 0.17 g, 9.9 mm
33) 0.17 g, 9.3 mm	34) 0.22 g, 8.0 mm	35) 0.18 g, 9.0 mm	36) 0.18 g, 8.6 mm
37) 0.23 g, 9.3 mm	38) 0.20 g, 10.7 mm	39) 0.22 g, 9.2 mm	40) 0.12 g, 9.0 mm
41) 0.13 g, 9.0 mm	42) 0.19 g, 7.7 mm	43) 0.25 g, 10.6 mm	44) 0.29 g, 7.8 mm
45) 0.23 g, 8.8 mm	46) 0.10 g, 8.7 mm	47) 0.27 g, 10.0 mm	48) 0.19 g, 9.8 mm
49) 0.18 g, 8.7 mm	50) 0.16 g, 8.4 mm	51) 0.14 g, 9.4 mm	52) 0.21 g, 9.2 mm
53) 0.19 g, 9.0 mm	54) 0.13 g, 8.3 mm	55) 0.20 g, 8.0 mm	56) 0.17 g, 7.8 mm
57) 0.13 g, 8.5 mm	58) 0.18 g, 8.5 mm	59) 0.11 g, 8.4 mm	60) 0.11 g, 9.3 mm
61) 0.20 g, 10.3 mm	62) 0.17 g, 8.3 mm	63) 0.20 g, 9.0 mm	64) 0.12 g, 7.8 mm
65) 0.21 g, 9.6 mm	67) 0.19 g, 8.3 mm	68) 0.18 g, 9.7 mm	69) 0.14 g, 8.9 mm
70) 0.24 g, 9.3 mm	71) 0.13 g, 8.8 mm	72) 0.15 g, 8.6 mm	73) 0.14 g, 8.3 mm
74) 0.13 g, 7.9 mm	75) 0.22 g, 9.6 mm	77) 0.15 g, 9.9 mm	78) 0.13 g, 9.5 mm
79) 0.16 g, 8.6 mm	80) 0.16 g, 9.9 mm	81) 0.16 g, 8.3 mm	82) 0.22 g, 8.6 mm
83) 0.22 g, 9.3 mm	84) 0.22 g, 8.5 mm	85) 0.14 g, 9.3 mm	86) 0.17 g, 8.8 mm
87) 0.24 g, 8.3 mm	88) 0.17 g, 9.8 mm	89) 0.18 g, 8.5 mm	90) 0.17 g, 8.7 mm
91) 0.13 g, 8.8 mm	92) 0.15 g, 9.0 mm	93) 0.16 g, 8.3 mm	94) 0.18 g, 9.0 mm

95) 0.20 g, 9.9 mm	96) 0.17 g, 8.3 mm	97) 0.13 g, 9.5 mm	98) 0.18 g, 10.0 mm
99) 0.16 g, 9.3 mm	100) 0.19 g, 10.0 mm	101) 0.13 g, 9.0 mm	102) 0.18 g, 9.0 mm
103) 0.16 g, 9.2 mm	104) 0.23 g, 7.9 mm	105) 0.16 g, 8.3 mm	106) 0.12 g, 8.0 mm
107) 0.09 g, 8.7 mm	108) 0.12 g, 8.0 mm	109) 0.10 g, 8.5 mm	110) 0.14 g, 8.0 mm
111) 0.15 g, 7.5 mm	112) 0.12 g, 8.0 mm	113) 0.09 g, 8.0 mm	114) 0.14 g, 7.8 mm
115) 0.13 g, 8.5 mm	116) 0.21 g, 8.9 mm	117) 0.17 g, 8.5 mm	118) 0.11 g, 8.5 mm
119) 0.18 g, 8.8 mm	120) 0.20 g, 8.5 mm	121) 0.17 g, 8.0 mm	122) 0.16 g, 8.6 mm
123) 0.17 g, 8.5 mm	124) 0.11 g, 8.4 mm	125) 0.11 g, 8.8 mm	126) 0.12 g, 7.6 mm
127) 0.11 g, 7.3 mm	128) 0.09 g, 7.9 mm	129) 0.08 g, 6.7 mm	130) 0.11 g, 7.3 mm
131) 0.10 g, 7.6 mm	132) 0.13 g, 7.3 mm	133) 0.13 g, 8.4 mm	134) 0.13 g, 7.0 mm
135) 0.11 g, 8.1 mm	136) 0.12 g, 7.7 mm	137) 0.11 g, 7.7 mm	138) 0.14 g, 8.1 mm
139) 0.10 g, 7.0 mm	140) 0.13 g, 8.2 mm	141) 0.07 g, 7.5 mm	142) 0.12 g, 7.6 mm
143) 0.08 g, 7.8 mm	144) 0.11 g, 8.3 mm	145) 0.11 g, 8.0 mm	146) 0.07 g, 7.4 mm
147) 0.09 g, 7.4 mm	148) 0.09 g, 6.7 mm	149) 0.08 g, 7.4 mm	150) 0.16 g, 7.1 mm
151) 0.12 g, 7.5 mm	152) 0.17 g, 6.8 mm	153) 0.06 g, 6.3 mm	154) 0.08 g, 7.0 mm
155) 0.12 g, 7.5 mm	156) 0.08 g, 6.7 mm	157) 0.15 g, 7.4 mm	158) 0.06 g, 6.5 mm
159) 0.06 g, 6.7 mm	160) 0.12 g, 7.4 mm	161) 0.05 g, 5.4 mm	162) 0.04 g, 5.8 mm
163) 0.04 g, 5.6 mm	164) 0.09 g, 5.7 mm	165) 0.05 g, 6.0 mm	177) 0.12 g, 8.6 mm
178) 0.13 g, 8.3 mm	181) 0.27 g, 9.0 mm	188) 0.11 g, 6.8 mm	192) 0.17 g, 9.0 mm
193) 0.17 g, 8.6 mm	194) 0.26 g, 11.3 mm	195) 0.37 g, 10.6 mm	196) 0.20 g, 8.9 mm
197) 0.14 g, 8.5 mm			

Ковница Нађбања

66) 0.19 g, 9.7 mm	166) 0.18 g, 11.6 mm	167) 0.20 g, 9.8 mm	169) 0.14 g, 9.0 mm
170) 0.26 g, 9.6 mm	171) 0.25 g, 8.9 mm	172) 0.24 g, 8.9 mm	173) 0.19 g, 9.5 mm
174) 0.17 g, 7.9 mm	175) 0.19 g, 8.5 mm	179) 0.21 g, 9.0 mm	180) 0.17 g, 9.0 mm
182) 0.17 g, 8.6 mm;	183) 0.12 g, 9.0 mm	184) 0.14 g, 8.9 mm	187) 0.10 g, 7.1 mm
189) 0.14 g, 8.0 mm	191) 0.12 g, 6.9 mm		

Ковница Будим

176) 0.17 g, 8.7 mm	185) 0.14 g, 8.5 mm	190) 0.14 g, 7.2 mm
---------------------	---------------------	---------------------

Ковница Кремница

186) 0.17 g, 8.7 mm

Ковница Кошице

168) 0.16 g, 9.5 mm

Рашко РАМАДАНСКИ

Денар - Врста ME-448 (MU-575, CNH-120)

Аверс: Патријарашки крст уоквирен у кружном пољу. Около натпис: + MOnET SIGISMVnDI

Реверс: Грб краљевства у време Жигмунда Луксембуршког, штит енглеског типа са четири кварта. У првом и четвртом квартају је стари грб Угарске у виду четири хоризонталне траке а у другом и трећем орао позајмљен из грба Бранденбурга. Около натпис: + . REGIS . VnGARIE .

Непозната ковница

76) 0.30 g, 9.5 mm

Парвуш - Врста CNH-125C (MU---, ME---)

Аверс: Сидрасти крст са по једном љиљановом круном у сваком углу, уоквирен прстеном. Натписа нема.

Реверс: Грб краљевства у време Жигмунда Луксембуршког, штит енглеског типа са четири кварта. У првом и четвртом квартају је стари грб Угарске у виду четири хоризонталне траке а у другом и трећем орао позајмљен из грба Бранденбурга. Са леве односно хералдичке десне стране грба сигла -А-. Натписа нема.

Непозната ковница

198) 0.14 g, 9.5 mm

Парвуш - Врста ME-451 (MU-580, CNH-125)

Аверс: Сидрасти крст са по једном љиљановом круном у сваком углу, уоквирен прстеном. Натписа нема.

Реверс: Грб краљевства у време Жигмунда Луксембуршког, штит енглеског типа са четири кварта. У првом и четвртом квартају је стари грб Угарске у виду четири хоризонталне траке а у другом и трећем орао позајмљен из грба Бранденбурга. Натписа нема.

Непозната ковница

199) 0.10 g, 10 mm, билон
200) 0.06 g, 8.4 mm, билон, фрагмент
201) 0.10 g, 9.5 mm, бакар

БИБЛИОГРАФИЈА

Даутова Рушевљанин 1982

В. Даутова-Рушевљанин, Оставе средњовековног и модерног новца из Војводине, *Нумизмајичар* 5, 187-197.

Група аутора 2013

Група аутора, *Ново сѝаро - Изложба нових аквизиција Завичајној музеја 2002-2013.*, Јагодина.

Иванишевић 2001

В. Иванишевић, *Новчарсѝво средњовековне Срдије*, Београд.

Иванишевић 2007

В. Иванишевић, Сталаћ - налази новца, Прилог I, у: *Средњовековни Сѝалаћ*, Д. Минић и О. Вукадин (ур.), Београд, 262-267.

Иванишевић и Лутовац 2012

В. Иванишевић и П. Лутовац, *Налаз срѝској средњовековној новца из цркве Св. Николе (Никољац) код Бијелој Поља*, *Нумизматичар* 30, 221-232.

Група аутора 2004

Група аутора, *Ново Брдо*, Београд.

Крстић 2012

А. Крстић, Краљ Жигмунд у Борчи, или када је и како Београд предат Угрима 1427. године?, *Исѝоријски часопис* LXI (Београд), 115-127.

Ференц 1953

Ф. Молнар, Остара средњовековног новца из Араче, *Раг војвођанских музеја* 2, 151-153.

Поповић 2006

М. Поповић, *Београдска ѝврђава*, Београд.

Рамадански 2012

Р. Рамадански, Остара новца из Кевија, *Нумизмајичар* 30, 229-251.

Рокаи и др. 2002

П. Рокаи, З. Ђере, Т. Пал и А. Касаш, *Исѝорија Мађара*, Београд.

Станојев 2004

Н. Станојев, *Арача*, Нови Сад.

Тошић 2009

Г. Тошић, Манастир Манастиртак - Прилог проучавању, у: *Научни скуј Манастир Каленић у сусрећ шестој сѝојодишњици : Каленић, 5-6. окѝобар 2008. године*, Ј. Калић (ур.), Београд, 147-159.

Huszár 1979

L. Huszár, *Münzkatalog Ungarn*, München.

Kelleher 2012

R. Kelleher, The re-use of coins in medieval England and Wales c.1050-1550: An introductory survey, *Yorkshire Numismatist* 4: 183-200.

Korek 1944

J. Korek, *Zenta középkori templomhelyei*, Kalangya 8-9, 1944.

Недвидек 1994

Д. Недвидек, *Део остiаве уiарскоi новца из Шишаиiовица*, *Раг Музеја Воjводине* 36, 71-80.

Prajda 2010

K. Prajda, The Florentine Scolari family at the Court of Sigismund of Luxemburg in Buda, *Journal of Early Modern History* 14, 513-533.

Réthy 1958

L. Rethy, *Corpus Numorum Hungarie*, Graz.

Unger 1997

E. Unger, *Magyar Éremhatározó I*, Budapest.

СКРАЋЕНИЦЕ

ME - Unger: Magyar Éremhatározó I

MU - Huszár: Münzkatalog Ungarn

CNH - Réthy: Corpus Numorum Hungarie

Raško RAMADANSKI

Senta

A GROUP FIND OF COINS
OF KING SIGISMUND OF LUXEMBURG FROM MANASTIRAK

SUMMARY

Key words: medieval period, denar, parvus, hoard, sigils, Manastirak, Sigismund of Louxembourg, Stefan Lazarević

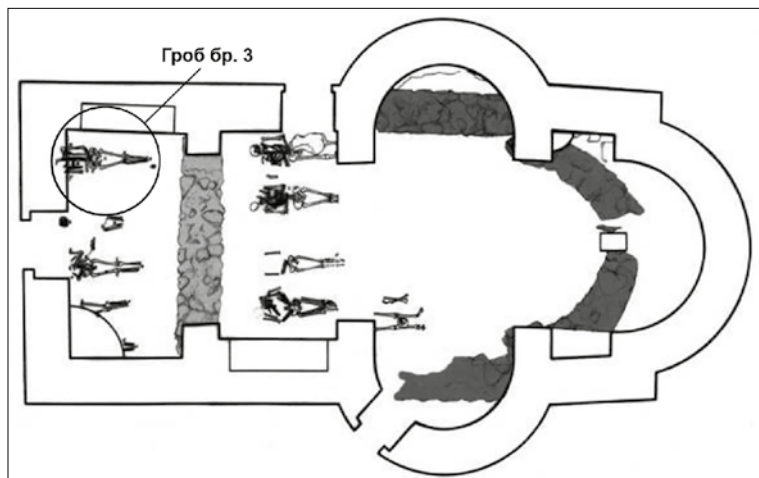
During the archaeological excavations of the medieval church in Manastirak monastery, Central Serbia, in year 2006. an unusual group find of coins in the context of a medieval grave burial was discovered. The only analogy for such a case in the wider region is the church of St. Nicholas near Bijelo Polje, modern Montenegro. The church building itself has three phases and two levels of the medieval cemetery.

The hoard includes a total of 201 silver coins of Hungarian King Sigismund of Luxemburg (1387-1437). The majority of the coins are denars, with 197 specimens, with only 4 cases of parvus (half denar) coins, identified by two coin types per nominal. Despite the fact that the coin hoard, or rather a purse spontaneously deposited with the deceased individual, is mainly homogenous in its content featuring only two nominal values in merely four types and all of the same ruler, the very coins do exhibit interesting features. Firstly, some of the coins have sigils which allow the identification of both the mint and the mint master. The majority of the labeled coins we encounter in this occasion were made in Nagybanya with only several exceptions of coins minted in Buda, Kremnica and Cassovia. Some coins from Nagybanya mint were crafted by *Stephanus Remetei*, who apart from the service for the Hungarian-Czech king also made coins for the Serbian despot. Another obvious characteristic of the vast majority of silver denars are traces of clipping, in many cases so severe that the coins are reduced to less than half in diameter and a mere 1/5 of original weight. Also present are traces of wear, usually of medium intensity. Despite more frequent findings of coinage issued under King Sigismund of Luxemburg in the north of the Republic of Serbia such finds are uncommon in Serbia south of the Danube and Sava rivers. This is logical, given the patterns of Serbian and Hungarian coinage circulation hence the unusual nature of the find from Manastirak. Furthermore this period is a time of turmoil and unrest in medieval Serbia, threatened and fatigued not only by foreign threats but also by episodes of succession and civil wars. At this point, after such untimely events, Serbia would once again reclaim segments of its shattered post imperial glory, under the rule of prince and later despot Stefan Lazarević (1389-1427).

I emphasize again that the group find from Manastirak is most likely a purse and not a coin hoard in technical terms. At this moment, the opinion that the purse is in fact a funeral offering persists, without excluding the possibility of it being spontaneously buried with the deceased and without such spiritual background. A purse could have entered the context of a grave out of various reasons. For example, the funeral was carried out in a hurry due to some specific circumstances or, on the other hand, the deceased could have been a victim of some epidemic and thus the body was transferred and buried in haste as to avoid any unnecessary and potentially contiguous contact. Accompanying the same individual is also another very rare and valuable find, a gold

coated silver medallion used as an application for a luxurious medieval drinking cup. It bears the name and title of its noble owner, čelnik Hrebeljan. By analyzing the features and inscription on this object, and when compared to what records we have regarding its owner, it seems that the funeral couldn't have taken place before the year 1405 thus relatively dating the deposition of the coins as well.

Слика 1. Основа цркве из Манастирка, са две фазе градње, хоризонтом средњовековног сахрањивања и назначеним местом налаза (према: Тошић 2009, цртеж 1)

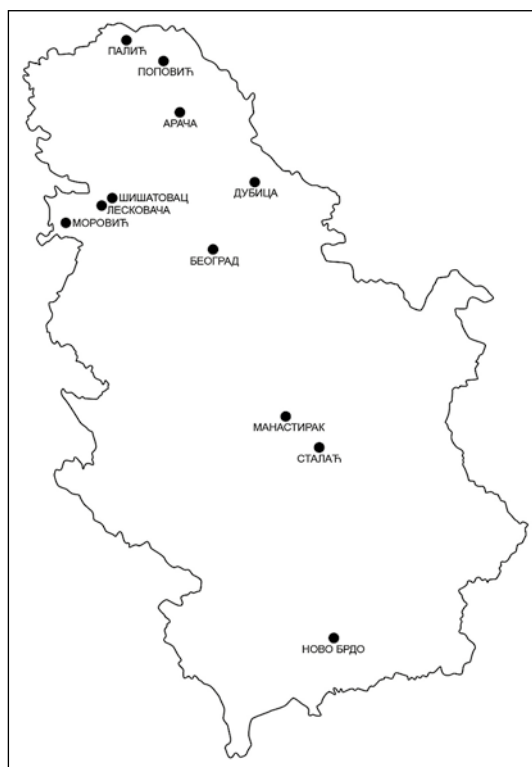
Слика 2. Градација опсечености примерака денара у остави из Манастирка.

Слика 3. Стање налаза пре и после конзерваторских захвата (фотографије преузете из: Тошић 2009)

Слика 4. Медаљон са луксузног пехара челника Хребељана
(фотографија преузета из: Тошић 2009)

Слика 5. Локалитети у Србији где срећемо оставе,
скупне и појединачне налазе новца краља Жигмунда Луксембуршког

Марија МАРИЋ ЈЕРИНИЋ
Народни музеј у Београду, Београд

ГОСПОЋА ВЕСНИЋ И ЊЕНА ОДЛИКОВАЊА У НАРОДНОМ МУЗЕЈУ

Апстракт: Када је 1933. године Бланш Веснић Хисториско-уметничком музеју предала заоставштину свога супруга, истакнутог дипломате Миленка Веснића, није забележено да је међу поклоњеним предметима било и таквих који су њој припадали. Обрада Веснићевих одликовања уз допуну архивског и историографског истраживања је показала да Збирка садржи два ордена и неколико повеља, који осветљавају начине друштвеног ангажовања госпође Веснић у нашој средини.

Кључне речи: Бланш Веснић, одликовања, друштвено-историјски контекст.

Евидентне нелогичности, уочене током обраде одликовања из заоставштине Миленка Веснића, определили су издвајање два примерка, која се нису уклапала у целину њему додељених ордена. Типолошке карактеристике као и биографске чињенице допуњене архивском грађом, дале су за право да се Орден Друштва Црвеног крста¹ и Орден Светог Саве трећег реда² доведу у везу са његовом супругом Бланш иако постојећи инвентарни записи то нису потврђивали.³ Трака Ордена Црвеног крста сложена у машну без сумње је упућивала на женског носиоца, а присуство два Ордена Светог Саве истог степена, био је разлог више у разматрању могућности да листа одликаних личности из Народног музеја у Београду буде допуњена именом једне жене. У потрази за писаним траговима друштвене активности госпође Веснић, којим би утемељили запажања заснована на анализи фалеристичког материјала из збирке и разлоге

1 Инв. бр. 20_1356_7.

2 Инв. бр. 20_1356_17.

3 Запис Инвентара историске збирке Народног музеја бр. 1539, који потиче из времена уласка поклоњених предмета и у коме су наведена одликовања из Веснићеве заоставштине не бележи да је неко од њих припадало његовој супрузи.

за добијање издвојених ордена, сазнали смо по нешто и о начинима њеног присуства и деловања у овој средини.

Рођена Њујорчанка, Бланш Улман Веснић (25. јун 1870 – 10. јануар 1951)⁴ је у историји београдског Народног музеја остала забележена као поклонодавац предмета који су припадали њеном супругу. У публикованом извештају о музејским аквизицијама за 1933. годину наводи се попис поклоњених ствари међу којима је забележена и: “збирка ордена 20 ком. одликовања њок. Веснића”.⁵ Захваљујући њеној изричитој жељи предмети су, убрзо по пријему, били изложени у засебној одаји тада Хисториско-уметничког музеја.⁶ Овај и други примери активности Бланш Веснић у супруговој домовини, дуги низ година након његове смрти, својеврсна су потврда константног интересовања за средину, у коју је први пут дошла непосредно по венчању у мају 1906. године.⁷

Бланш Улман Веснић, Архив Југославије⁸

-
- 4 Податци о годинама рођења и смрти са сајта:
<http://archiver.rootsweb.ancestry.com/th/read/ULLMAN/2000-11/0>
- 5 За садржај поклоњених предмета поред извештаја у *Годишњаку СКА / XLII*, 1933., Београд 1934, 264-265 погледати и *СПИСАК ОБЈЕКТАТА ПРИМЉЕНИХ КАО ПОКЛОН МУЗЕЈУ ОД Г-ЋЕ МИЛЕНКА ВЕСНИЋА*, Архив Југославије фонд бр. 66/320.
- 6 О околностима излагања заоставштине више у: Марић Јеринић 2012, 270-271.
- 7 Први прекид дужности француског посланика Веснића, због постављења на место министра правде у Пашићевој, влади десио се у мају 1906. године. Његов долазак „у Београд са својом *posiоћом*“ остао је забележен 23. маја 1906. године у дневном листу *ПОЛИТИКА* бр. 846.
- 8 За фотографију госпође Бланш Веснић (Архив Југославије, 334 Министарство иностраних послова Краљевине Југослаије - Протокол) посебну захвалност дугујем мр Драгошу Петровићу, самосталном саветнику.

Историографија о Миленку Веснићу је помиње углавном као ”имућну Американку“ која је, материјално, али и контактима у високом друштву Француске и Америке, значајно допринела његовој дипломатској каријери. Публиковано сећање савременика Косте Ст. Павловића нешто садржајније представља ову, више пута понављану, чињеницу: „*Дугогодишњи боравак у Паризу, дружељубивост, уметност, његова Бланише, његова примљивост и његова и њена омогућили су им широк круг познанства у париским политичким, научним, словесним и уметничким круговима. Није било веће пријема у Паризу а да се, међу виђенијим звањима, не помињу посланик Србије и његова Веснић. По правили, председници Републике само су посећивали стране амбасаде, али не и посланици... у посланици Краљевине Србије долазили су на вечеру и Фалијер (Armand Fallières) и Поенкаре (Raymond Poincaré)*“.⁹

Издвојена одликовања, накнадно пронађена документа из Народног музеја у Београду, архивска грађа и трагови у периодици, указују да је ова жена своју енергију, познанства и материјалне могућности усмеравала и на различите хуманитарне активности. Повеља почасног чланства *Кола српских сестара* додељена Бланш Веснић 1926. године била је прва смерница у настојању да се реконструишу њена добротинства.¹⁰ Од свог оснивања 1903. године до укидања 1942. године та организација друштвеног деловања жена доприносила је процесима националне интеграције што је било видно у многим активностима, од хуманитарних, током ратова за ослобођење, па до културно-просветних, у периоду формирања заједничке државе.¹¹ Гласило *Кола српских сестара Вардар* један је од извора за сагледавање њихове обимне и многоструке делатности.¹² Име Бланш Веснић је остало забележено у друштву особа које су својим издашним прилозима нарочито допринеле раду организације.¹³ Сачуван је и податак да је 1912. године приложила значајна средства за опремање болнице *Кола српских Сестара*.¹⁴

Публиковани извештаји о раду Српског друштва црвеног крста такође документују више њених донација које је током исте године прикупила у Паризу. Заједно са супругом Николе Пашића била је и потпредседница Одбора Српског црвеног крста у Француској.¹⁵ Наведене чињенице пружале су довољно елеме-

9 Коста Ст. Павловић, шеф кабинета председника владе генерала Душана Симића и Слободана Јовановића, председника југословенске избегличке владе у Лондону, своја сећања о Миленку Веснићу је објавио у „Гласу канадских Срба“, 10. јуна 1971; исти текст је поново штампан у оквиру публикације: Коста Ст. Павловић, *Онакви какве сам их знао*, Београд 2004.

10 Повеља почасног чланства *Кола Српских Сестара* Бланш Веснић налази се у архиви Народног музеја у Београду.

11 Савић 2009, 115-132.

12 Излазило је од 1906. до 1914. и од 1921. до 1941. године.

13 *Вардар* 1921, 122-123.

14 *Вардар* 1924, 9.

15 Одбор је основан 30. VI 1917; рад је завршен 1. III 1919. Одбор су чинили, председник – Генерал Додс, потпредседнице – Г-ђе Пашић и Веснић. (*Српско друштво црвеног крста Извештаји за 1912-1920. годину*, Београд 1921, 251, 722).

ната за мишљење да је Бланш Веснић одликована Орденом Црвеног крста. Недоумицу у погледу времена његовог добијања уносила је околност да је затечен у кутији са логом париске радионице Бертран, која га је производила за време I светског рата док је сам орден производ радионице Браће Игенин¹⁶, која се израдом овог ордена бавила по завршетку рата. Потпуно бела трака, на којој је орден истицан говори у прилог његове доделе за заслуге у миру.¹⁷ (Кат. бр.1)

Чињеница да је Орден Светог Саве трећег реда, у заоставштини затечен у два примерка, побудила је сумњу у могућност да су оба припадала Миленку Веснићу. На почетној позицији обраде ових одликовања, у недостатку документационе грађе, постојала су само запажања о два различита типа израде. Док је један примерак, на основу жигова, идентификован као производ бечке радионице Карла Флајшхакера са краја 19. века¹⁸, други је припадао типу, који је радионица Франа Сорлинија из Вараждина израђивала након Првог светског рата.¹⁹ Како се орден бечке радионице, својом израдом хронолошки уклапа у време Веснићевог одликовања Светим Савом трећег реда²⁰, за примерак касније израде смо претпоставили да је могао припадати његовој супрузи. (Кат. бр. 2) У настојању да се истраживањем архивске грађе дође до података о њеним активностима, које би оправдале такво мишљење, у фонду Министрства просвете Архива Југославије постоји документација из 1923. и 1925. године, која потврђује учешће Бланш Веснић у финансирању изградње основне школе у Дунишићу, месту рођења Миленка Веснића.²¹ Такав допринос просветном развоју је могао бити релевантан аргумент за добијање Ордена Светог Саве трећег реда, али накнадно проналажење повеље о његовој додели „... *јосиођи Blanche M. Vesnitch њредседници Друштва за сјасавање српске деце*“, је најадекватније потврдило нашу претпоставку о носиоцу, а даља трагања учинило излишним.²² На повељи се појављују два датума 27. март и 23. јун 1920 године, први се односи на одлуку о одликовању, а други на његово уручење.

Захваљујући донацијама, према сачуваним дипломама, Бланш Веснић је била и *јочасни члан* „Материнског удружења“, а заједно са својим супругом и *члан уштемелјивач* Задруге академичара из Србије, Црне Горе и Боке Которске у Прагу.²³ Наведени примери добротворних активности упућују и на могућност

16 Huguenin Frères.

17 Орден Српског црвеног крста додељен у рату истицан је на белој траци али са црвеним ивичним пругама, (Пилетић 1987, 78).

18 Инв. бр. 20_1356_8.

19 Car i Muhić 2009, 570.

20 Орденом св. Саве III реда одликован је 1898. године (Шематизам 1900, 19).

21 Архив Југославије 66-1855, 66-1312. На постојање ове документације упутили су ме господин Рајко Веснић, потомак Миленка Веснића и госпођа Вера Вучковић архивски саветник Историјског архива у Краљеву, на чему им најсрдачније захваљујем.

22 Повеља се чува у архиви Народног музеја у Београду.

23 На повељи Материнског удружења нема датума док диплома Задруге Академичара из Србије, Црне Горе и Боке Которске у Прагу носи датум 23. јун 1921. Сва наведена документа Миленка и Бланш Веснић налазе се у Архиви Народног музеја у Београду.

да јој је из истог разлога додељен Орден православних крсташа Светог Гроба у Јерусалиму. О томе сведочи сачувана повеља према којој је: *...Madame Milenko R. Vesnitch / Femme del Ancien President du Conseil des Ministres du Royaume des Serbes, Croates et Sloveñes...* одликована степеном Велики официр (*GRAND-OFFICIER*) овог ордена, 15. маја 1925. године. Иако у инвентарном запису нема података о његовом уласку у музеј, присуство повеље овог ретко додељиваног ордена подстакло је изналажење контекстуалног оквира како би установили околности његове доделе. Траг је пронађен у оновременим написима *Полиџиике*. Вест, да је само неколико месеци раније, средином октобра 1924. године, Београд посетила делегација јерусалимског патријарха са политичком мисијом да краљу Александру понуди покровитељство над Светим Гробом, била је довољно индикативна.²⁴

Раније под протекторатом руског цара јерусалимска православна заједница је, након револуције и ратних недаћа, доспела у тешку материјалну ситуацију. У настојању да омогући наставак свога деловања и опстанак, упутила је изасланике да потраже помоћ и заштиту у православним и другим државама. За контекст нашег истраживања битан је и податак да су, приликом посете Београду, Краљу, Краљици и Патријарху уручена највиша одликовања Јерусалимске патријаршије - Велики крст Ордена православних крсташа Светог Гроба, а председнику владе Љуби Давидовићу и министру спољних послова Воји Маринковићу нижи степен истог ордена.²⁵ Тадашњим читаоцима *Полиџиике* пригодним текстом је предочен значај и изглед ордена: *“Орден који је јуче Краљ добио од Јерусалимској Пайријарха њредсџавља највеће одличје јерусалимске њаиријаршије. У двосџруком скуџооеном емаџираном ланцу виси крстџ са једним малим умешком „Часној дрвешџа“. Поред џоџа ланца на џрудима се носи велика брилијанџска звезда и лентџа од црвене свиле са истџом џаковом звездом“*.²⁶ Занимљив је и садржај интервјуа члана јерусалимске делегације путем кога је тадашња јавност упозната са историјатом ордена: *„Орден Светџе Земље, који смо џредали Краљу и Краљици усџановџен је још 312. џодине. Усџановио џа је цар Консџанџин Велики, цар римски. Када је џе џодине кренуо са својом војском џроџиву удружене војске Максима и Максенџија, онда је на небу оџазио џламени крстџ са најџисом „овим џеш знаком џобедџиџи“. Консџанџин је онда на своје засџаве сџавио крстџ, а на џруди својих официра и војника сџавио је медаље са истџим џаковим знаком и најџисом „Исус Хрисџ“*. А кад је извојевао сџајну џобеду, онда је џу медаљу узео за свој војнички орден. Када је Консџанџинова мајка Св. Јелена нашла крстџ на коме је Хрисџос разаџеџи, онда је у ор-

24 Поводом овог догађаја *Полиџиика* је донела написе у три наврата: 14, 17, и 18. октобара 1924. *Полиџиика* бр. 5917, стр. 5; 5920, стр. 4; 5921, стр. 3. Истим поводом је објављен текст и у *Веснику Срџске Цркве* 11-12, 1924, 513-529.

25 О орденима краља Александра види: Ацовић и Пилетић 1998; Maričić i Stevović 2008.

26 *Полиџиика* бр. 5920, 17. 10. 1924., 4.

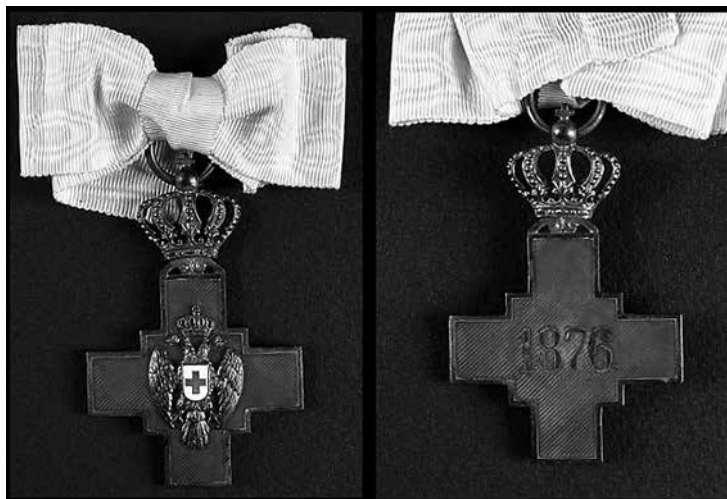
ден уметан њо један комадић дрветѡа од њој крстѡа. Овај орден ѡрешао је у својѡну Православне Патријаршије Јерусалимске, јер јој је ѡно на самрѡи завешѡвала Св. Јелена. Тај орден одржава Јерусалимска црква скоро хиљаду и шестѡ стѡосѡина година. Они који су одликовани ѡим орденом називају се данас „Сѡаврофори“, а из усѡомене на сѡаре сѡаврофоре војнике цара Констанѡина. До сада је ѡрви сѡејен ѡој ордена имао само руски цар. Данас ѡа имају Краљ и Краљѡца Јуѡславије.“²⁷

Према даљем писању *Полиѡике* јерусалимска делегација је, након Београда и Сремских Карловаца, своју политичко-економску мисију наставила посетама Паризу и Лондону. Како је Бланш Веснић после супругове смрти и даље живела у згради бившег српског посланства у Паризу, а својим добротворним активностима наставила да буде присутна у српској средини, логично је закључити да је јерусалимска делегација у наставку мисије потражила помоћ и код ове осведочене дародавке. Тиме повеља о одликовању Ордена православних крсташа Светог Гроба у Јерусалиму из Народног музеја стиче контекст конкретне догађаја, што потврђује њену документарну вредност.

---

²⁷ *Полиѡика* бр. 5921, 18. 10. 1924., стр. 3.

КАТАЛОГ ОДЛИКОВАЊА БЛАНШ ВЕСНИЋ

1. Орден црвеног крста

Орден у облику грчког крста, црвено емајлиран, са сребрном круном у надвишењу.

Аверс: Аплициран сребрни крунисани двоглави орао на чијим грудима је бели штит са црвено емајлираним крстом.

Реверс: Година 1876.

62×40 mm

Сребро, бронза, емајл

Производ радионице Игенин (Huguenin Frères), Локл – Швајцарска.

Трака од моарирани свиле беле боје везана у машину ширине 28 mm.

Орден у белој кутији; на унутрашњој страни поклопца лого: Arthus Bertrand & C /46. RUE DE RENNES / PARIS

Ист. инв. 1593/7

Инв.бр. 20_1356/7

2. Орден Светог Саве III ред

Малтешки крст од позлаћеног сребра испуњен белим и, уз ивицу, плавим емајлом. На врховима кракова крста позлаћене куглице. Између кракова крста је двоглави орао са српским грбом. Изнад позлаћена круна на којој су кружна и правоугаона алка.

Аверс: У овалном бело емајлираном медаљону је представа светитеља. Около у плаво емајлираном прстену натпис: ТРУДОМЪ СВОИМЪ ВЪСА ПРИОБРЪТЕ.

Реверс: У овалном бело емајлираном медаљону: 1883. Около на плаво емајлираном прстену златом осликан венац.

79×51 mm

Позлата, сребро, емајл

Производ радионице Сорлини, Вараждин

Трака за ношење око врата од белог моареа са плавим пругама ширине 40 mm.

Ист.инв.1593/17

Инв.бр. 20_1356/17

БИБЛИОГРАФИЈА

ИЗВОРИ

Архив Југославије: фондови Министарства просвете и Министарства иностраних послова Краљевине Југославије.

Архива Народног музеја у Београду: Документација Миленка и Бланш Веснић.
Варгар 1921, 122-123.; 1924, 9.

Годишњак СКА / ХЛП, 1933., Београд 1934, 264-265.

Политика бр. 846, 23. мај 1906.; бр. 5917, 14. октобар 1924; бр. 5920, 17. октобар 1924. стр. 4; бр. 5921, 18. октобар 1924, стр. 3.

Сајт: <http://archiver.rootsweb.ancestry.com/th/read/ULLMAN/2000-11/0>

Српско друштво црвеној крсти - Извештаји за 1912-1920. годину, Београд 1921, 251, 722.

ЛИТЕРАТУРА

Ацовић и Пилетић 1998

Д. Ацовић, М. Пилетић, Ордени краља Александра, *Гласник Српској Хералдичкој Друштва*, јул 1998.

Димитријевић 1924

Ст. М. Димитријевић, Поводом доласка депутације Јерусалимске Патријаршије, *Весник Српске Цркве* 11-12, 513-529.

Марић Јеринић 2012

М. Марић Јеринић, Сва одликовања Миленка Веснића, *Нумизматичар* 30, 265-307.

Мариčić и Stevović 2008

Д. Мариčić и Лј. Stevović, *Odlikovanja kralja Aleksandra Karađorđevića*, *Orden* 8, 14-19.

Павловић 2004

К. Ст. Павловић, *Онакви какве сам их знао*, Београд.

Пилетић 1987

М. Пилетић, *Одликовања југословенских народа XIX и прве половине XX века (до 1941) из збирке Војног музеја у Београду*, Београд.

Савић 2009

Ј. Савић, Коло српских сестара – одговор елите на женско питање, *Гласник Етнографској музеја* 73, 115-132.

Сар и Мухић 2009

Р. Сар и Т. Мухић, *Odlikovanja Srbije i Jugoslavije od 1859 do 1941*, Веж. Marija Marić Jerinić.

Marija MARIĆ JERINIĆ
National Museum in Belgrade

MRS. VESNIĆ AND HER DECORATIONS IN THE NATIONAL MUSEUM

SUMMARY

The evident disparities we observed, when examining the decorations from the legacy of Milenko R. Vesnić (1862 – 1921), a prominent diplomat, prompted us to single out two specimens that did not fit in with the other medals he was awarded. The typological characteristics, as well as the biographical facts, supplemented by archive material, led us to believe that the medals of the Red Cross Society and that of St. Sava, Third Class, should be connected with his wife, Blanche Ulman Vesnić (1870 – 1951), although the existing inventory lists do not confirm this. A ribbon arranged in a bow on the Medal of the Red Cross undoubtedly indicates a woman bearer, while the presence of two Medals of St. Sava of the same class was one more reason for considering the possibility of adding the name of a woman to the National Museum's register of decorated persons.

In the quest for written traces of Mrs. Vesnić's social work, which would confirm the observations based on the analysis of the phaleristic material from the collection and unveil the reasons for her being awarded with the said medals, we were able to learn more about her presence and activities in our country.

